"ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી કોષ"

(સ્વર ભાગ)

[illegible]પદાશ ઉચ્ચાર મૂળ વર્ગ અર્થ અને બીજી
કેટલીક ઉપયોગી માહિતીસહ

તૈયાર કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર

સય્યદ નિઝામુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસયની

મુનશી સરકારી ઉરદુ શાળા નંબર ૪ વડોદરા
ઉરદુ શિક્ષક, ઉસૂલે તેહજીબ, લેખન શૈલી વિગેરે
વિગેરેના કર્તા

સને ૧૯૧૨ ઇસવી
(સને ૧૩૩૦ હિજરી)

કિંમત [illegible]—૧

"ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી કોષ."

(સ્વર ભાગ)

શબ્દના વપરાશ ઉચ્ચાર મૂળ વર્ગ અર્થ અને બીજી
કેટલીક ઉપયોગી માહિતીસહ

તૈયાર કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર

સય્યદ નિઝામુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસયની

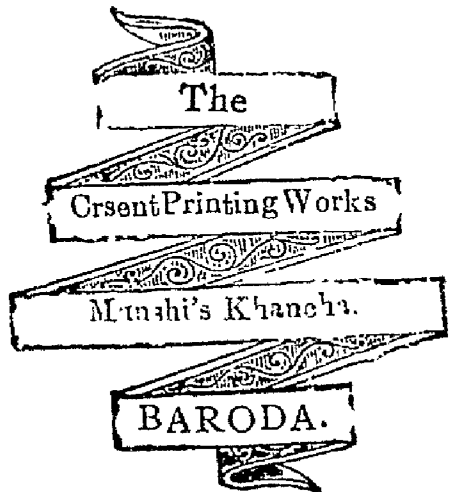
મુનશી સરકારી ઉરદુ શાળા નંબર ૪ વડોદરા

ઉરદુ શિક્ષક, ઉમુરે તેહજીબ, લેખન શૈલી વિગેરે
વિગેરેના કર્તા

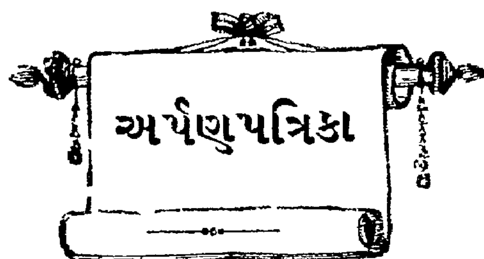
સને ૧૯૧૨ ઇસવી

(સને ૧૩૩૦ હિજરી)

કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

The
Crsent Printing Works
M·mshi's Khanch·.
BARODA.

મે. ખા. બા. વડોદરા રાજ્યના વિદ્યાધિકારી આદરજી નોસજી (મસાની) સાહેબ. એમ. એ. બી. એસ. સી.

વિજ્ઞાપ્તિ—જન સમૂહની નૈતિક, ધાર્મિક અને સંસારિક સ્થિતિની ન્નતિ થવા માટે આપ સતત્ પ્રયાસ કરો છો, ગાંભિર્ય અને શાંતિ પી મહાન સદ્ગુણોના પ્રભાવ વડે અપૂર્વ અને અલૌકિક કીર્તિ જન મંડળના હૃદયમાં આપે સ્થાપિત કરી છે, તેમ વિદ્યાના વિષયમાં પારંગત થયા છતાં પણ અહંભાવનો અલ્પ સ્પર્શ પણ આપને થયો થી. રાજકિય પ્રજાકિય કલ્યાણાર્થે નિશદિન ચિંતન કરી તેમાં કર્તવ્ય પરાયણ થાઓ છો, તેમજ ન્યાય, સમાનતા, અ નિસ્પૃહિ અથાગ પ્રેમ, દયાળુ આર્દ્ર હૃદય, વગેરે અનેક આપના સદ્ગુણો-થી આકર્ષાઈ આ ભાષા સાહિત્યમાં ખાસ ઉપયોગી " મિશ્ર ગુજરાતી શબ્દ કોષ" નામનો ગ્રંથ આપના પવિત્ર ચરણ કમળમાં અર્પણ કરૂં છું.

લી० આપનો દીન સેવક

સય્યદ નિજામુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસયની

મુનશી સરકારી ઉરદુ શાળા નંબર ૪ વડોદરા.

ઉરદુ અક્ષરોનો તકતો

નંબર	અક્ષરનું નામ	ઉચ્ચાર	વિશેષ ખુલાસો.
૧	અલિફ =	અ, ઇ, ઉ, ા	જુઓ નંબર ૨૪ (આરબી)
૨	બે =	બ	(આરબી)
૩	પે =	પ	(ફારસી) ખાસ
૪	તે =	ત	જુઓ નંબર ૨૨ (આરબી)
૫	ટે =	ટ	(હિંદી)
૬	સે. =	સ.	જુઓ નંબર ૧૮–૨૦ (આરબી)
૭	જીમ =	જ	જુઓ નંબર ૧૩-૧૬-૨૧-૨૩ (આરબી)
૮	ચે =	ચ	(ફારસી) ખાસ
૯	હે. =	હ.	જુઓ નંબર ૩૪ (આરબી)
૧૦	ખે. =	ખ. (આરબી)	'કાફ' નંબર ૨૭ તથા હે નંબર ૩૪ મળી હિંદી પણ 'ખ' થાય છે.
૧૧	દાલ =	દ	(આરબી)
૧૨	ડાલ =	ડ	(હિંદી)
૧૩	જાલ =	જ.	(આરબી)
૧૪	રે =	ર	(આરબી)
૧૫	ડે =	ડ઼	(હિંદી)
૧૬	ઝે. =	જ.	(આરબી)
૧૭	ઝે. =	ઝ. (ખાસફારસી)	'જીમ' નંબર ૭ અને હે નંબર ૩૪ મળી પણ ઝ બને છે (હિંદી)
	સીન =	સ	(આરબી)
	શીન =	શ	(આરબી)
	સ્વાદ =	સ.	(આરબી)
	જવાદ =	જ.	(આરબી)
	તોય =	ત.	(આરબી)
	જોય =	જ.	(આરબી)
	એન =	અ., ઇ., ઉ	(આરબી)
	ગેન =	ગ.	(આરબી)

૨૯	ગાફ	=	ગ	(ફારસી) ખાસ
૩૦	લામ	=	લ	(આરબી)
૩૧	મીમ	=	મ	(આરબી)
૩૨	નૂન	=	ન, અનુસ્વાર	અનુસ્વારને ઠેકાણે વપરાતી 'નૂન' ગુન્નઃ (અનુસ્વાર) નામે પ્રખ્યાત છે (આરબી)
૩૩	વાવ	=	વ, ો, ૂ	(આરબી)
૩૪	હે	=	હ	(આરબી)
૩૫	હમજઃ	=	અ, ઇ, ઉ.	(આરબી)
૩૬	યે	=	ય, ી, ૢ	(આરબી)

ટીપ:—સાકિન તથા મઅહૂલ=લખાય પણ વંચાય નહિ તે અક્ષર, મમદૂદ=કાનાવાળો મ.ક્સૂરા=ઉભો નહિ પણ 'યે' ની શિકલે હોય તે અલિફ.

પ્રસ્તાવના.

ગુજરાતી એ કોઇ મૂળ ભાષા નથી. પરંતુ તેને સંસ્કૃતની પુત્રી તરીકે આધુનિક વિદ્વાનો ઓળખાવે છે મૂળ સંસ્કૃત ઉપરથી પ્રાકૃત—અપભ્રંશ—જુની ગુજરાતી અને હાલની નવી. એક્રમે તે ઉત્પન્ન થએલી સિધ્ધ થાય છે. કાળક્રમે તેમાં બીજી પર ભાષાઓના શબ્દો ભળતા ગયા, તે સર્વમં ઉરદુ ભાષાના શબ્દો ઘણા ખરા છે, અને તે એવા તો સેળભેળ થએલા છે કે તે મિશ્રણનું પ્રથક્કરણ કરવાનું કામ અશક્ય અને અસંભવિત હોવા ઉપરાંત તેની કિંમત સાહિત્ય દર્શનમાં પરિણામે નિરર્થક તથા હાનિ કર્તા નીવડે, એના સારૂ કેટલાક પ્રત્યક્ષ પ્રમાણો મોજુદ છે. આ મિશ્રણમાં કેટલાક શુધ્ધ અને અશુધ્ધ રૂપો જે પ્રચલિત ભાષામાં વપરાય છે તે મૂળ કઇ ભાષામાંથી ઉતરી આવેલા છે? અને તેનો ખરો અર્થ શો છે? તે પણ ઘણી ખરી વખત જાણી શકાતું નથી. કોઇ પણ ભાષાની ઉન્નતિ તે તેને બોલનાર પ્રજાનો ઉત્કર્ષ સ્પષ્ટ બતાવી આપે છે. માટે આ તમામ મિશ્રણના શબ્દો એક નવીન કોષ દ્વારા તેના મૂળ સ્વરૂપ, ઉચ્ચાર, જોડણી, અર્થ વગેરે સહ પ્રદર્શિત કરી ગુર્જર બંધુઓ તથા ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યની સેવા બજાવી લાવવાની આ સેવકને ઉત્કંઠા થઇ. જેના પરિણામે લાંબી મુદતના અથાગ શ્રમવડે આ "ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી કોષ" નામનો લઘુ ગ્રંથ પત્રક રૂપે પાંચ કોષ્ટકોમાં લખાયા પ્રમાણે—

આસન ૧ માં હાલ જે રૂપે ગુજરાતી કે મરાઠીમાં શબ્દો વપરાય છે તે, બીજામાં તેનો ઉરદુ વપરાશ, ત્રીજામાં જે ભાષાનો શબ્દ તે ભાષાના નામનું ટૂંક ચિન્હ—અ૦=આરબી, ફા૦=ફારશી તુ૦=તુર્કી, સં૦=સંસ્કૃત, હિં૦=હિંદી, ગુ૦=ગુજરાતી, મ૦=મરાઠી, યુ૦=યુનાની, પે૦=પહેલવી, ઇં૦=ઇંગ્રેજી, સુ૦=સુર્યાની, રૂ૦=રૂમી, પ્રા૦=પ્રાકૃત, અ—મી૦=અજમી, ઉ૦=ઉરદુ, કા૦=કાનડી, ગી૦=ગીલાની, ક૦=કણુ, ટકી, જં૦= ઝીંદ, પા—જં૦=પાઝીંદ, દ૦=દરી, તે૦=તૈલંગુ, બં૦=બંગાલી તા૦=તામુલ, ચોથામાં વ્યાકરણ મુજબ શબ્દના પાંચ વર્ગો—ના૦=નામ, સ૦=સર્વનામ, વિ૦=વિશેષણ, ક્રિ૦=ક્રિયાપદ, અ૦=અવ્યય પાંચમામાં શબ્દની જોડણીના ઉરદુ અક્ષરો મૂળ (રૂઢ) અને વિસ્તાર કૌંસના હવાલા સાથે.

પર ભાષાના રૂઢ થઇ ગએલા શબ્દોને ગુજરાતીમાંથી બાયકૉટ કરી તેની જગ્યાએ સંસ્કૃત શબ્દો મુકી સંકુચિત અને અધુરી બનાવવી, એ જો કે બની

વું છે, પણ હું એટલું તો હિંમત સાથે જરૂર કહી શકીશ કે આ ને રસીક, મધુર અને ખુબસુર્ત બનાવવા ઉરદુ વિના અન્યમાર્ગ નથીજ અદ્યાપ આ ભાષાની જોડણીના સંબંધમાં શિષ્ટ વર્ગનો પણ એકમત નથી. તેથી આવા સંજોગોમાં આ કોષથી ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યમાં ગી પ્રકાશ પડશે એવી મારી ધારણા છે. એજ પ્રમાણે જો આ કોષ ગી જણાય તો તેનું માન સદર વિષયના માનનીય લેખકો અને મારા તથા અંજુમનોવાળા સાહેબો કે જેમની કેટલાક પ્રકારની સહાયતાથી આ કાર્ય હાથ ધરી પાર પાડ્યું છે. તેમને ઘટે છે. વળી શાળા ખાતાના એટલે વડોદરા રાજ્યના વિદ્યાઅધિકારી મે. આદરજી મેરનોસજી મસાણી હુબ, એમ. એ. બી. એસ. સી. એમણે મારા શ્રમ તેમજ કોષના ઉપયોગી વિષે વિચાર કરી સરકાર તરફથી યોગ્ય આશ્રય અપાવવા જે ભલી આ- ઓ બંધાવેલી, તે માટે તેમનો તથા જેમણે કોષ મજકુરની હસ્ત લિખિત તપાસી જોઇ સર્ટીફીકેટો આપ્યાં છે, એ બદલ તે સર્વ સાહેબોનો આ ાભો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે. એટલુંજ નહિ પણ કહેવાને ખાસ અભિમાન ધરાવું છું કે પરમ પુજ્ય અને જમ દૃઢ શ્રીમંત રકાર મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેના ખાસ ખેલ સમશેર બહાદુર, ઓ નામદારે પોતાની પ્રજાને જ્ઞાનના ભંડારો મરજી મુજબ લુંટવા દેવાને થા કેળવણીના મીઠાં ફળો મેળવવા પ્રજાજનોને ભાગ્યશાળી બનાવી ઉદાર નથી આખા વડોદરા રાજ્યમાં મફત અને ફરજીઆત કેળવણી કરી તેના ાર ખુલ્લા મુકી દીધાં છે. તેના પ્રતાપે હું પણ કેળવણીનો લાભ લેઇ માજે સાહિત્ય સેવા બજાવવાને શકિતમાન થયો છું. વધારે શું લખું. એક- ાર પુનઃ એટલુંજ ઇચ્છું છું કે આ કોષ સમાજને ઉપયોગી થઇ પડે અને તેની સમાજ તથા સરકાર યોગ્ય કદર બુજ કરે કે જેથી મારા શ્રમનું સાર્થક થાય.

આવા પ્રકારનું મારૂં આ પહેલવહેલું કામ હોવાથી તેમાં કેટલીક ભુલો હશે હશેને હશેજ એમ સજ્જનો સઘળું સમજે છે. તેમ તેમના પ્રતાપે હું પણ મારી અલ્પમતિ વડે સારી રીતે જાણું છું તો પણ આશા ભંગ થવા કે નિષ્ફળતાની લગારે દરકાર કરતો નથી કારણ કે ગુણી જનો તથા સુજ્ઞ બંધુઓ પોત પોતાનો મતલબ નીચે જણાવ્યા મુજબના મુખ્ય હેડિંગવાળા શબ્દોની ટુંકનોંધથી કાઢી બાકીને માટે આંખ આડા કાન ધરે છે તેમજ ધ કોણે ધરશે. એમ સંપૂર્ણ આશા છે.

શબ્દોની ટુંક નોંધ.

અક્કડબાજ, અક્કડબાજી, અક્કલ, અક્કલબાજ, અક્કલબાજખાં, અક્કલ બાજી
અક્કલ મંદ, અક્કલ હોંશિયારી, અકબર, અકબરી, અકરબી, અકરામ, અક્કલ
ગરો, અક્કલા, અક્કલી, અક્ષ, અક્ષગીર, અકલીલુલમુલ્ક, અકસર
અકસીર, અકસીરી, અકાબર, અકીક, અકીદો, અખગર, અખત્યાર,
અખતર, અખતર સુમારી, અખતર સેનાસ, અખતરો, અખ્તાખાતું, અખ્તો,
અખબાર, અખબાર નવેશ, અખરાજાત (ખરાજાત), અખલાસ, અખસ્મ
અખ્શી, અખમ, અખસ્તગી, અખાએશ, અખાન, અખી, અખાર,
અખુઆન, અખુસ્તુદ, અખુશી, અખુસ્ક, અખુશકી, અખેરદ, અખેશ,
અખાજ, અખાહ, અખોશ, અખોહ, અખલાસમંદ, અગાહી, અગરચે, અગર,
અચાર, અચારી, અચેહરી, અજ, અજતરફ, અજનવી, અજબ, અજબ
તમાસો, અજબસ, અજમ, અજમાસદાર, અજમી, અજમુદો, અજર, અજ-
લ, અજાબી, અજાયબ, અજાયબી, અજીજ, અજુરદાર, અજુરા, અઝખર,
અઝગે બી, અઝમત, અઝીઝેમેસર, અત્કમ, અત્તર, અત્તર જહાંગીરી, અત્તર
દાની, અત્તરફરોશ, અત્તારી, અત્તરીઉં, અતમા, અતમી, અતળસ, અતળસરૂમી
અતાર. અતાલિક, અતંગી, અદના, અદબ, અદબસર, અદરખ, અદલ,
અઃરોગી, અદલાબદલી, અદસ, અદા, અદાલત, અદાવત, અદીન, અદીની
અદીવાર, અંદાજ, અનસાર, અનાનસ, અનાબેત્થાલિબ, અનામ, અનાર,
અનારચાસીન, અનામત, અનામતી, અનારસ્તાન, અનાસર, અનીસુન, અંતુ-
શદારૂ, અને, અનેઆજ, અનેક, અનેરાન, અપેશ, અફઘાન, અફજલ, અફ-
તીમુન, અફરજામ, અફરાતુન, અફરા તફરી, અફરીદ, અફસનતીન, અફસોસ,
અફસોસી, અફિણ, અફીણી, અફીસર, અફુવા, અબખાર, અબ્દ, અબ્દમુના-
ફ, અબ્દાલ, અબ્દાલી, અબદુલમુતલબ, અબતુસ, અબ્બાશાહી, અબ્બાસ,
અબરૂ, અબલખ, અબલખી, અબીલ, અબરખ, અબુદ, અબુબક્કર, અબુલફજલ,
અબંદ, અમદાબાદી, અમદાવાદ, અમન, અમલ, અમલી, અમલખાનું, અમલ
મેરી, અમલદાર, અમલદારી, અમલો, અમાનતગુજાર, અમાનતદાર, અમાન-
તદારી, અમીર, અમીરજાદો, અમીની, અમીરાઈ, અય, અયાજ,
અયાર, અયારપેશા, અયારી, અયાળ, અરક, અરકગીર,
અરકગુલ, અરકબહાર, અરગજો, અરજ, અરજ ગુજારી, અરજદાર,
અરજગેગી, અર્જવાન. અરજાં, અરજી, અરજોમંદ, અરદેશર, અરદા
સ, અરદિબેહસ્ત, અરબ્બી, અરબસ્તાન, અરબા, અરમાન અરવા,

અરશ, અર્શદારાન, અરસ્તુ, અરસલાન, અરસો, અશ્રાબો, અલકિસ્સો, અલગત અલગોજા, અલબત્તે, અલફ, અલફખાનું, અલફાઉ, અલબર્જ, અલ્પ અરસલા-ન, અલ્લા(અલ્લાહ), અવર, અવલ, અવલઆખર, અવલકારકુન, અવલમંજલ, અવાસાલ, અવાજ, અવાજી, અવેજ, અવેજી, અસ્તર, અસ્તરીકારી, અસ્તરો અસ્તુરા, અસ્તાઈ, અસબાબ, અસમત, અસમાન, અસમાની, અસમાનીતીર, અસમાની કેતાબ, અસમાનીસુલતાની, અસર, અસ્સાર, અસલ, અસલી, અસવાર, અસવારી, અસામીવાર, અસારૂન, અસાલત, અસીલ, અસુરા, એહસાન, અહેસાનકાર, અહેસાનમંદ, વગેરે વગેરેને મળતા ઉચ્ચારે ગુજરાતી વપરાશ શિવાય કેટલાક બીજા શબ્દો પણ એટલા માટે લીધેલા છે કે વાંચન-લેખનમાં કોઇ કોઇને બદલે વપરાઇ અર્થમાં ફેરફાર થાય નહિં, જેમ—આ૦ (૧) અજલ=મૃત્યુ, (૨) અજ્લ=રેસારેસામાં ચરબ ભરેલો મટન-નો કટકો, (૩) અજ્લ=તંગી, (૪) અજલ=દોડનાર, (૫) અજલ, શસ્ત્ર વગરની સ્થિતિ, તથા આ૦ અદા, પહોંચાડવું, અદાવતનું ટૂંક, ગુ૦ અદા=બાપ, ફા૦ આદા=પ્રિયના કૌતુક અને વખરાંની ખુબી, ઇત્યાદિ, તેમ અંગ્રેજી-ગુજરાતી-હિંદી-પેહલા બીજા કૉલમ માફક વધારો રાખનાર માત્ર ઉર્દૂ અને ગુજરાતી ભાષા રૂડી ઓળખવા તથા તે ઉપરથી ઉર્દૂ પ્રજા ગુજરાતી અને ગુજરાતી પ્રજા ઉર્દૂ બોલતાં લખતાં લગારે અચકાય નહિ. [illegible] પૂર્ણ કરવાના કોઈ પણ હેતુનો સમાવેશ થતો નથી. જેમ—[illegible] આનગન, ગુ૦ અરમારી=ઉ૦ અલમારી=Almirah

બંદ, ચિનાર-ચિનાલ, કાચાર-કાચાલ, ચૂજ.:-ચુજ:, .રોજ.-રોજ, પાંજ.દ:-પાંજદ:, હેજ.દ:, હેજદ:, અયાજ.-અયાસ, આંકુજ.-આંકુસ,ગુરેજ.-ગુરેગ., કુશતી-કુસતી, ફ્રિરિશત:-ફ્રિરિસત:, ખરૂસ-ખરૂચ, કાશ-કાજ, લ.ગામ-લગામ, ગુ.લેલ:-ગુલેલ:, .ગોચી-ગોચી, ગુરજી-ગુરજી, ગ.વલ,-ગવલ, અયાગ.-અયાક., જુના.ગ-જુનાક઼, દમાગ઼-દમાક઼, ગ઼ાલીન,-કાલીન-ફી.લ-પીલ, સુફી.દ-સુપીદ, ઇસફંદયાર-ઇસપંદયાર, સમાકચ:-સમાખચ:, નેહ-ને(નય-ના) નવિસ્ત-નબિસ્ત, નવર્દ-નર્બદ, વેરાન-બેરાન, ગુફ્ત વ રફ્ત-ગુફ્તો રફ્ત, ખુર્દ વખુફ્ત-ખુરદો ખુફ્ત, કિતાબ વ કા.ગ.જ.-કિતાબો કા.ગ.જ., દવાત વ કલમ-દવાતો કલમ, દમાદમ-દમબદમ, સરાસર-સરબસર, શખાસખ-શખ બશખ, લબાલબ-લબાલબ, દવાદૂ-દૂબદૂ, રવારૂ-રૂબરૂ, શબારોજ-શબોરોજ તગાપૂ-તગોપૂ, તગાદવ-તગોદવ, સરાપા-સરોપા, ઇ૦. પૈકી ખરૂં જોતાં .ગાલીચ: ઉપરથી .કાલીચ:,.ગલંદર ઉપરથી કલંદર, સમરકંદ ઉપરથીસમરકંદ, ખાનગાહ ઉપરથી ' ખાનકાહ ' વગેરે.

ઍન (.અ), સ્વાદ (.સ), જવાદ (.જ), તોય (.ત), જોય (.જ), મળી આ પાંચ અક્ષરો ખાસ આ૦ છતાં ફા૦ ના ધાતુ તરીકે પણ વપરાય છે. જેમ-.તપીદન, .તલબીદન, તરા.વીદન, ર.ક્સી.દન, ઇત્યાદિ.

ઉરદુના ધારા મુજબ કોઇપણ પ્રસંગે અધુરા અક્ષર બોલતા નથી. તેથી ડિકટેશન અને વાંચનની જોડણીમાં પણ જોડાક્ષરો સિવાય મુળાક્ષરોથી જ ખોડા ચિન્હાધારે કામ લેવું જોઇએ. પરંતુ ઉતાવળે લખતાં તે ચિન્હો રહી જવા અથવા કરેલા ચિન્હો ભુસાઇ જવાના સંભવે કેટલાક શબ્દો પુર્ણાક્ષરે લખતા નથી. જેમ મસ્ત, ઇબ્ન, અલ્પ, શર્ત, ઇલ્મ, ગર્મ તખ્ત, સબ્ઝ, કુબ્ઝ, અર્જ, કર્જ, વગેરે બાકીના ઘણા ખરા ખોડા ચિન્હજ સહ ગુજરાતી લિપિમાં લખવા ઘટે છે. આ પધ્ધતે શબ્દ ઉરદુજ છે, એમ તો ખુલ્લોજ જણાઇ આવશે. જેમ, અર્દેશર=અર્દ-શેર, આર્જુમંદ=આરજૂ-મંદ, આફ્તાબગિરી=આફ્-તાબ-ગીર, આસમાન=આસ-માન, અરજદાર=અર્જ-દાર, વગેરે વગેરે.

આવા વિષયોમાં કોપ કર્તાઓ અને કેળવણીના આધુનિક લેખકોના જે વિચારો જુદા જુદા પુસ્તકો તથા માસિકો વગેરેમાં બહાર પડયા છે તેનો કંઇ કંઇ ઉપયોગ કરી મદદ લેવામાં આવીછે. તેનાં નામ, ખાસ મહત્વના કેટલાક સર્ટીફીકેટો, સર્ટીફીકેટો આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામની યાદી તથા ઉરદુ અક્ષરનો તકતો આ સાથે સામેલ કર્યો છે. તેથી શુભેચ્છકોને વિદિત થઇ સુધારા વધારાની સુચનાઓ બીજી આવૃતિ સારૂ મળશે તે આભાર પૂર્વક સ્વીકારી તે પ્રમાણે

શકે તેવું છે, પણ હું એટલું તો હિંમત સાથે જરૂર કહી શકીશ કે આ ભાષાને રસીક, મધુર અને ખુબસુર્ત બનાવવા ઉરદુ વિના અન્યમાર્ગ નથીજ વળી અદ્યાપ આ ભાષાની જોડણીના સંબંધમાં શિષ્ટ વર્ગનો પણ એકમત થયો નથી. તેથી આવા સંજોગોમાં આ કોષથી ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યમાં ઉપયોગી પ્રકાશ પડશે એવી મારી ધારણા છે. એજ પ્રમાણે જો આ કોષ ઉપયોગી જણાય તો તેનું માન સદર વિષયના માનનીય લેખકો અને મારા મિત્રો તથા અંજુમનોવાળા સાહેબો કે જેમની કેટલાક પ્રકારની સહાયતાથી મેં આ કાર્ય હાથ ધરી પાર પાડયું છે. તેમને ઘટે છે. વળી શાળા ખાતાના વડા એટલે વડોદરા રાજ્યના વિદ્યાઅધિકારી મે. આદરજી મેરનોસજી મસાણી સાહેબ, એમ. એ. બી. એસ. સી. એમણે મારા શ્રમ તેમજ કોષના ઉપયોગી પણા વિષે વિચાર કરી સરકાર તરફથી યોગ્ય આશ્રય અપાવવા જે ભલી આ-શાઓ બંધાવેલી, તે માટે તેમનો તથા જેમણે કોષ મજકુરની હસ્ત લિખિત પ્રત તપાસી જોઇ સર્ટીફીકેટો આપ્યાં છે, એ બદલ તે સર્વ સાહેબોનો આ સ્થળે અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે. એટલુંજ નહિ પણ હું કહેવાને ખાસ અભિમાન ધરાવું છું કે પરમ પુજ્ય અને જય દુધ શ્રીમંત સરકાર મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેના ખાસ ખેલ સમશેર બહાદુર, જેઓ નામદારે પોતાની પ્રજાને જ્ઞાનના ભંડારો મરજી મુજબ લુંટવા દેવાને તથા કેળવણીના મીઠાં ફળો મેળવવા પ્રજાજનોને ભાગ્યશાળી બનાવી ઉદાર મનથી આખા વડોદરા રાજ્યમાં મફત અને ફરજીઆત કેળવણી કરી તેના દ્વાર ખુલ્લા મુકી દીધાં છે. તેના પ્રતાપે હું પણ કેળવણીનો લાભ લેઇ આજે સાહિત્ય સેવા બજાવવાને શકિતમાન થયો છું. વધારે શું લખું. એક-વાર પુનઃ એટલુંજ ઇચ્છું છું કે આ કોષ સમાજને ઉપયોગી થઇ પડે અને તેની સમાજ તથા સરકાર યોગ્ય કદર બુજ કરે કે જેથી મારા શ્રમનું સાર્થક થાય.

આવા પ્રકારનું મારૂં આ પહેલવહેલું કામ હોવાથી તેમાં કેટલીક ભુલો હશે હશેને હશેજ એમ સજ્જનો સઘળું સમજે છે. તેમ તેમના પ્રતાપે હું પણ મારી અલ્પમતિ વડે સારી રીતે જાણું છું તો પણ આશા ભંગ થવા કે નિષ્ફળતાની લગારે દરકાર કરતો નથી કારણ કે ગુણી જનો તથા સ્વજન બંધુઓ પોત પોતાનો મતલબ નીચે જણાવ્યા મુજબના મુખ્ય હેડિંગવાળા શબ્દોની ટૂંકનોંધથી કાઢી બાકીને માટે આંખ આડા કાન ધરે છે તેમજ વ ઠેકાણે ધરશે. એમ સંપૂર્ણ આશા છે.

શબ્દોની ટુંક નોંધ.

અકડબાજ, અકડબાજી, અક્કલ, અક્કલબાજ, અક્કલબાજખાં, અક્કલ બાજી અક્કલ મંદ, અક્કલ હોંશિયારી, અકબર, અકબરી, અકરબી, અકરામ, અકલ ગરો, અકલા, અકલી, અક્ષ, અક્ષગીર, અકલીલુલ્લમુલ્ક, અકસર અકસીર, અકસીરી, અકાબર, અકીક, અકીદો, અખગર, અખત્યાર, અખતર, અખતર સુમારી, અખતર સેનાસ, અખતરો, અખ્તાખાનું, અખ્તો, અખબાર, અખબાર નવેશ, અખરાજાત (ખરાજાત), અખલાસ, અખશ્મ અખ્શી, અખમ, અખસ્તગી, અખાએશ, અખાન, અખી, અખાર, અખુઆન, અખુસ્તુદ, અખુશી, અખુશ્ક, અખુશકી, અખેરદ, અખેશ, અખાબ, અખાહ, અખોશ, અખોહ, અખલાસમંદ, અગાહી, અગરચે, અગર, અચાર, અચારી, અચેહરી, અજ, અજતરફ, અજનવી, અજબ, અજબ તમાસો, અજબસ, અજમ, અજમાસદાર, અજમી, અજમુદો, અજર, અજ-લ, અજાબી, અજાયબ, અજાયબી, અજીજ, અજુરદાર, અજુરા, અઝખર, અઝગેબી, અઝમત, અઝીઝેમેસર, અતકમ, અત્તર, અત્તર જહાંગીરી, અત્તર દાની, અત્તરફરોશ, અત્તરી, અત્તરીઉં, અતમા, અતમી, અતળસ, અતળસફમી અતાર. અતાલિક, અતંગી, અદના, અદબ, અદબસર, અદરખ, અદલ, અદરોગી, અદલાબદલી, અદસ, અદા, અદાલત, અદાવત, અદીન, અદીની અદીવાર, અંદાજ, અનસાર, અનાનસ, અનાબેતથાલિબ, અનામ, અનાર, અનારયાસીન, અનામત, અનામતી, અનારસ્તાન, અનાસર, અનીસુન, અનુ-શદારૂ, અને, અનેઆજ, અનેક, અનેરાન, અપેશ, અફ્ધાન, અફ્જલ, અફ્-તીમુન, અફરજામ, અફરાતુન, અફરા તફરી, અફરીદ, અપ્સનતીન, અફસોસ, અપ્સોસી, અફિણ, અફીણી, અફીસર, અફુવા, અબખાર, અબ્દ, અબ્દમુના-ફ, અબ્દાલ, અબ્દાલી, અબદુલમુતલબ, અબતુસ, અબ્બાશાઇ, અભ્યાસ, અબરૂ, અબલખ, અબલખી, અબીલ, અબરખ, અબુદ, અબુબકકર, અબુલફજલ, અબંદ, અમદાબાદી, અમદાવાદ, અમન, અમલ, અમલી; અમલખાતું, અમલ જોરી, અમલદાર, અમલદારી, અમલો, અમાનતગુજાર, અમાનતદાર, અમાન-તદારી, અમીર, અમીરજાદો, અમીની, અમીરાઇ, અય, અયાજ, અયાર, અયારપેશા, અયારી, અયાળ, અરક, અરકગીર, અરકગુલ, અરકબહાર, અરગજો, અરજ, અરજ ગુજારી, અરજદાર, અરજબેગી, અર્જવાન. અરજાં, અરજી, અરજેમંદ, અરદેશર, અરદા સ, અરદિબેહસ્ત, અરબ્બી, અરબસ્તાન, અરબા, અરમાન, અરવા,

અરશ, અર્શદારાન, અરસ્તુ, અરસલાન, અરસો, અશાબો, અલક્રિસ્સો, અલગત અલગોજા, અલબ-તે, અલફ, અલફખાનું, અલફાઉ, અલબર્જ, અલ્પ અરસલાન, અલ્લા(અલ્લાહ), અવર, અવલ, અવલઆખર, અવલકારકુન, અવલમંજલ, અવલસાલ, અવાજ, અવાજી, અવેજ, અવેજી, અસ્તર, અસ્તરીકારી, અસ્તરો અસતુલ, અસનાઇ, અસબાબ, અસમત, અસમાન, અસમાની, અસમાનીતીર, અસમાની કેતાબ, અસમાનીસુલતાની, અસર, અસ્રાર, અસલ, અસલી, અસવાર, અસ્વારી, અસામીવાર, અસારૂન, અસાલત, અસીલ, અસુરા, એહસાન, અહેસાનકાર, અહેસાનમંદ, વગેરે વગેરેને મળતા ઉચ્ચારે ગુજરાતી વપરાશ શિવાય કેટલાક બીજા શબ્દો પણ એટલા માટે લીધેલા છે કે વાંચન—લેખનમાં કોઇ કોઇને બદલે વપરાઇ અર્થમાં ફેરફાર થાય નહિં, જેમ—આ૦ (૧) અજ.લ=મૃત્યુ, (૨) અજ.લ=રેસારેસામાં ચરબ ભરેલો મટન-નો કકડો, (૩) અજ.લ=તંગી,(૪) અજલ=દોડનાર, (૫) અજ.લ, શસ્ત્ર વગરની સ્થિતિ, તથા આ૦ અદા, પહોંચાડવું, અદાવતનું ટૂંક, ગુ૦ અદા=બાપ, ફા૦ અદા=પ્રિયના કૌતુક અને વખરાંની ખુબી, ઇત્યાદિ, તેમ ઇંગ્લીશ—ગુજરાતી—હિંદી—પેહેલા બીજા કૉલમ માફક વધારો રાખનાર માત્ર ઉરદુ અને ગુજરાતી ભાષા રૂડી ઓળખવા તથા તે ઉપરથી ઉરદુ પ્રજા ગુજરાતી અને ગુજરાતી પ્રજા ઉરદુ બોલતાં લખતાં લગારે અચકાય નહિ. રૂપ વગર અશુધ્ધ શુધ્ધ કરવાના કોઇ પણ હેતુનો સમોવેશ થનો નથી. જેમ—ગુ૦ અણબનાવ=હિં૦ અનબન્, ગુ૦ અરમારી=ઉ૦ અલમારી=Almirah

નિયમિત રીતે કેટલાક શબ્દો માંહેલા અક્ષરોની વધઘટથએ તથા કેટલાકમાં અક્ષરો પણ બદલાએ તે શબ્દોનો ઉચ્ચાર બદલાયછે, પણ અર્થોમાં કશો ફેરફાર પડતો નથી. જેમ—અચાર આચાર,અનાર— આનાર, આમાર—અમાર, એ—અએ, શુતર—ઉશતર, શિકમ— ઇશકમ, શુતલમ—ઉશતલમ, શિગરફ—ઇશગરપ, સિતમ—ઇસતમ, ગરૂ—અગરૂ, બરૂ—અબરૂ, બા—અબા, શિકર:—ઇશકર:, સિકંદર—ઇસકનદર, અ.જૂબ:—અઅ્જૂબ:, ફરાસિયાબ—અફરાસિયાબ, ગિયા—ગિયાગ, ચરા—ચરાગ, તબ—તપ, તાબ—તાપ, શાબુર—શાપુર, બર્દ—પર્દ, આબ—આવ, ખ્વાબ—ખ્વાવ, તૂત—તૂદ, બુત—બુદ, તારાજ—તારાત, કજ—કઝ, કજદુમ—કઝદુમ, રિજ:—રિજ:, કાજ—કાશ, આખશીજ—આખ શીગ, ચો—ચૂ, કાચી—કાશી, કાચાન—કાશાન, દીબાચ:—દીબાજ:, બજુરચમહર—બજુર જમહર, ખાક—હાક, હ.જર—હજર, સતીખ—સતીગ, તાખ—તાગ, જર્દ—જર્ત, શવાદ—સવાદ, બાદ—બાત. આદર—આજ.ર, ઉસતાદ—ઉસતાજ, રૂખ—ખ, અરવંદ—અલ-

બંદ, ચિનાર–ચિનાલ, કાચોરે–કાચાલ, ચૂજ:–ચૂજ:, રોજ–રોજ, પાંજદઃ–પાંજદઃ, હેજદઃ, હેજદઃ, અયાજ–અયાસ, આંકુજ–આંકુસ,ગુરેજ–ગુરેગ, કુશતી–કુસતી, ફ્રિશિતઃ–ફ્રિસ્તિઃ, ખરૂસ–ખરૂચ, કાશ–કાજ, લગામ–લગામ, ગુલેલઃ–ગુલેલઃ, ગોચી–ગોચી, ગુરજી–ગુરજી, ગવલ,–ગવલ, અયાગ–અયાક, જુનાગ–જુનાક, દમાગ–દમાક, ગાલીન,–કાલીન–ફીલ–પીલ, સુફીદ–સુપીદ, ઇસફંદયાર–ઇસપંદયાર, સમાકચઃ–સમાખચઃ, નેહ–ને(નય–ના) નવિસ્ત–નબિસ્ત, નવર્દ–નર્બદ, વેરાન–બેરાન, ગુફ્ત વ રફ્ત–ગુફ્તો રફ્ત, ખુર્દ વખુફ્ત–ખુરદો ખુફ્ત, કિતાબ વ કાગજ–કિતાબો કાગજ, દવાત વ કલમ–દવાતો કલમ, દમાદમ–દમબદમ, સરાસર–સરબસર, શબાસબ–શબ બશબ, લબાલબ–લબબલબ, દવાદ્દ–દૂબદ્દ, રવારૂ–રૂબરૂ, શબારોજ–શબોરોજ તગાપૂ–તગોપૂ, તગાદવ–તગોદવ, સરાપા–સરોપા, ૪૦. પૈકી ખરૂં જોતાં ગાલીચઃ ઉપરથી કાલીચઃ,ગલંદર ઉપરથી કલંદર, સમરકંદ ઉપરથીસમરકંદ, ખાનગાહ ઉપરથી ' ખાનકાહ ' વગેરે.

ઍન (અ), સ્વાદ (સ), જવાદ (જ), તોય (ત), જોય (જ), મળી આ પાંચ અક્ષરો ખાસ આ૦ છતાં ફા૦ ના ધાતુ તરીકે પણ વપરાય છે. જેમ–તપીદન, તક્ષબીદન, તરાજીદન, રક્સીદન, ઇત્યાદિ.

ઉરદુના ધારા મુજબ કોઇપણ પ્રસંગે અધુરા અક્ષર બોલતા નથી. તેથી ડિકટેશન અને વાંચનની જોડણીમાં પણ જોડાક્ષરો સિવાય મુળાક્ષરોથી જ ખોડા ચિન્હાધારે કામ લેવું જોઇએ. પરંતુ ઉતાવળે લખતાં તે ચિન્હો રહી જવા અથવા કરેલા ચિન્હો ભુસાઇ જવાના સંભવે કેટલાક શબ્દો પુર્ણાક્ષરે લખતા નથી. જેમ મસ્ત, ઇબ્ન, અલ્પ, શર્ત, ઇલ્મ, ગર્મ તખ્ત, સબ્ર, કુબ્ર, અર્જ, કર્જ, વગેરે બાકીના ઘણા ખરા ખોડા ચિન્હજ સહ ગુજરાતી લિપિમાં લખવા ઘટે છે. આ પધ્ધતે શબ્દ ઉરદુજ છે, એમ તો ખુલ્લોજ જણાઇ આવશે. જેમ, અર્દેશર=અર્દ–શેર, આર્જુમંદ=આરજૂ–મંદ, આફ્તાગિરી=આફ્–તાબ–ગીર, આસમાન=આસ–માન, અરજદાર=અર્જ–દાર, વગેરે વગેરે.

આવા વિષયોમાં કોપ કર્તાએ અને કેળવણીના આધુનિક લેખકોના જે વિચારો જુદા જુદા પુસ્તકો તથા માસિકો વગેરેમાં બહાર પડયા છે તેનો કંઇ કંઇ ઉપયોગ કરી મદદ લેવામાં આવીછે. તેનાં નામ, ખાસ મહત્વના કેટલાક સર્ટી ફીકેટો, સર્ટીફીકેટો આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામની યાદી તથા ઉરદુ અક્ષરનો તકતો આ સાથે સામેલ કર્યો છે. તેથી શુભેચ્છકોને વિદિત થઇ સુધારા વધારાની સુચનાઓ બીજી આવૃતિ સારૂ મળશે તે આભાર પુર્વક સ્વીકારી તે પ્રમાણે

યોગ્ય તજવીજ કરવામાં આવશે, એથી વધુ શું લખાય? તા. ૧૨ ડીસેમ્બર ૧૯૧૧ વારમંગળ તે હિંદના શહેનશાહ નામદાર પાંચમાં જ્યોર્જ સાહેબ બહાદુરની તાજ પોશીનો શુભ દિવસ.

લી૦ ગુજરાતી સાહિત્યનો અદના સેવક

સય્યદ નિઝામુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસયની

મુન્શી સરકારી ઉરદુ શાળા નં૦ ૪

વડોદરા.

1

Sayed Nizamuddeen's Lexican has been prepared with great care and industry and it supplies a longfelt want in the Gujarati language. It contains nearly all the words of Persain and Arabic origin and their root meanings have been inserted after great research from standard Dictionaries in Persian and Arabic.

15-3-11 (Sd.) Tekchand. I. C. S.

Degree of Honour in Persain & Arabic.

Sir Subah Baroda State

2

Munshi Nizamuddeen Nuruddecn has rendered a great service to the Gujarati Language by preparing a Dictionary of Persian, Arabic and Hindi words which the Gujarati speaking commuities use so largely: Such words contribute from 1/5th to 1/8th

of the entire stock of Gujarati. To trace out their origin, to give their correct spelling, pronunciation and meaning will not be a small help to Gujarati students and scholars as well. It is hoped the Educational Deparment and the general Public will duly encourage the deserving Compiler.

19th July 1911

[Sd.] HARGOVIND D. Kantawala.

Dewan Lunawada State.

3

I have cursorily gone thrugh "Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosha" prepared by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. The compiler has done a good work and I think the Gujarati speaking people will be much benefitted by it. The authorities quoted are reliable. In my opinion it will prove a useful Lexicon. I hope the compiler will receive encouragement from the Department.

Baroda. (Sd) Sayed Nawabali M. A.

9-10-10 Persian Professor Baroda.

College.

4

From what I have seen of the book "Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosha I have formed the opinion that it is full of patient research and thogughtful scholarship. The tracing of Arabic & Persian words through their veried transmutations in vernacular usage is a useful & no doubt fascinating

task & I wish the author Munsni Nizamuddeen Nu-ruddeen every success in his enterprise.

Feb. 21 st. 1911.

[Sd.] Satya V. Mukerji.
B. A. (Oxon)
Probationer Reveune Deptt; Baroda State.

5

I have looked at the Kosha of Hindustani words given to me by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. It is quite clear that the book displays a great deal of hard work and will, I am sure, be useful to any students of Gujarati. I wish the author every good wish and hope his work will be thoroughly appreciated.

15th Feb. 1911.

[Sd.] F. L. McAfee.
Lady Suptt, F. T, College
& Inpectoress of Girl's
Schools, Baroda.

6

I have cast a glance over the Gujarati and Urdu Dictionary prepared by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. It gives the sources from which words are derived, without entering into the various changes through which they might have passed before coming in to the Gujarati Language. As such it is a very valuable book for Lexicographers and Philologists as it gives the materials ready at hand for students to work upon. The Munshi has rendered valuable service and deserves every encouragement.

Baroda? 10-3-11.

[Sd] Pinakiprasad M. Desai. B. A.
Head Master,
Female T. College.
Baroda.

7

Mr. Nizamuddeen N. Munshi has taken a great deal of trouble in compiling a Dictionary vig. " Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosh. " He has spared no pains in collecting a vast amount of Urdu, Persain & Arabic words used in the Gujarati Language and has given with great precesion their real and exact pronunciations and meanings. I have, therfore, no hesitation in recommennding the said book to the public generally and particulary to the Gujarati speaking students desiring to know the language in a correct form. In short, I hope the Public will appreciate the work to a great extent.

Baroda. (Sd.) Fazalkhan Pathan B. A.
31-12-10. Urdu Educational Inspector,
Baroda State.

8

We have read Mr. Nizamuddeen Nuruddeen's Gujarati Urdu Kosha. He has evidetly taken great pains with this Decsinary and it shows the patience and thought with which he has produced the book. We think this book will be useful to many who deal with the Gujarati and Marathi Languages and have to consult such a Dicsionary of Persian and Arabic wards. We earnestly hope the book will find appreciators and repay the author's patient labours.

Baroda, (Sd.) 1 Shamrao G. Herlekar.
6th March 1911, Head Master.
(Sd.) Kashibai Herlekar Head Mistress
Marathi Girl's School Baroda (No. 1]

9

From a couple of pages that Sayed Nizamuddeen Nuruddeen Munshi read to me from his "Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosha" I find that it is a good book of its kind. It contains a good variety of judiciously selected Arabic, Persain, Urdu, Hindi, Hebrew and other words incorrectly used in Gujarati and gives the correct words with spelling, pronunciation, meanings and other useful information. The author seems to have taken much pains in the compilation of the above mentioned work and deserves every encouragement in his attempt. The work will, no doubt, prove a very valuable help to Gujarati stundants desirous to know the origin of words & to study the language minutely, as well as to Urdu knowing Public wishing to learn Gujarati. It wil also prove a useful guide to the Teachers of the Vernacular schools. I hope this book will be selected for all the state libraries.

9-4-10. Sayed Nizmuddein Kadri.
Persian Teacher, High School, Baroda.

10

I have seen the Dictionary compiled by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. He has done a service in the field of Language and he has succeeded in his attempt. I wish him success in his literary pursuit.

Baroda. (Sd.) Atmaram.
12-2-12 Antyaja Educatinal Inspector, Baroda.

મદદ વિના પાર પાડ્યું છે. તે માટે તેઓ ધન્યવાદને પાત્ર છે. ગુજરાતીમાં સંસ્કૃત તથા ફારસી શબ્દો ઘણા છે. એ પૈકી ફારસી શબ્દો મોટે ભાગે તેના મૂળરૂપમાં વપરાતા દીઠામાં આવતા નથી. અને તેથી ઉર્દુ જાણનારને તે અશુદ્ધ લાગે છે કોઇ કોઇ પ્રસંગે અમુક રૂઢ ગુજરાતી શબ્દ મૂળ કઇ ભાષામાંથી આવ્યો તે ઝટ કળી શકતું નથી. વિદ્વાનો પણ તે અમુક ભાષાનોજ છે એમ ખાત્રી પૂર્વક કોઇવાર કહી શકતા નથી. એવી શંકાઓના સમાધાનાર્થે મુનશીનો આ ગ્રંથ ઘણો ઉપયોગી થઇ પડશે એમ લાગે છે. ગુજરાતી ભાષાના સારા અભ્યાસ માટે જેમ સંસ્કૃત જાણવાની જરૂર છે તેમ ફારસી પણ કંઇક અંશે જાણવું જરૂરનું છે. મુનશીનું આ પુસ્તક ગુજરાતી લિપિમાં હોવાથી ઉર્દુ ન જાણનારમાણસ પણ તેનો લાભ લઇ શકે તેવું છે. આ કારણથી એમનો ગ્રંથ ઉપયોગી તેમજ ઉત્તેજનને પાત્ર ઠરે છે.

Nandnath K. Dixit.
પ્રિન્સિપાલ.

જનાબ મુનશી નિજામુદ્દીન નુરૂદ્દીન સાહેબ, વડોદરા.

આપનો " ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી શબ્દ કોષ " મેં શરૂઆતથી અંત સુધી તપાસ્યો છે. બેશક ગુજરાતી સાહિત્યમાં આપના આ મહા ભારત પ્રયાસથી એક અલૌકિક પ્રકાશ પડશે, કોષના જે ગ્રંથો આ ભષામાં પ્રસિદ્ધ થયા છે. તેના કેટલાક ભાગની ન્યૂનતા આ કોષ વડે પરિપૂર્ણ થશે. આપે જે પ્રસ્તાવના લખી છે તેનું સમજપૂર્વક મનન કર્યા વગર આ કોષનો આશય દરેક વ્યકિતના સમજવામાં આવશે નહિ માટે તે તરફ પ્રિય વાંચક વૃંદનું ધ્યાન ખેંચાવાની પ્રથમ જરૂર છે. ગુજરાતી ભાષામાં જોડણીના મ ટે હજુ સુધી વિદ્વાન વર્ગનો એક મત થયો નથી અને તેમાં અનેક સુધારાઓની યોજનાઓ પ્રચલિત છે. તેવા સંજોગોમાં આ કોષથી સારોલાભ થશે, તેમજ જોડણીના સાથે શુદ્ધ ઉચ્ચાર માટે આપે જે માર્ગ ગ્રહણ કર્યો છે. તે પણ સ્તુત્ય છે. ગુજરાતની દરેક વર્નાક્યુલર સ્કૂલોની લાયબ્રેરીઓમાં આ કોષની ખાસ જરૂર છે તે ઉપરાંત આદેશનાં શિક્ષકો ધંધોકરનાર દરેક ઇસમને તેની વિશેષ આવશ્યકતા છે. તેમજ હિતચિંતકો, સાક્ષરો અને વિદ્વાન વર્ગ ને પણ તે ઉપયોગી છે. નામદાર સરકાર તરફથી લાયબ્રેરી તથા ઇનામ માટે મંજુર થવા યોગ્ય આ કોષ છે. ગુજરાતી ભાષાને સંસ્કારમય વિશુધ્ધ અને વિશાળ બનાવવાના ભગીરથ પ્રયત્નમાં આ કોષે ખરા અંતઃકરણથી મહત્વનો ભાગ લીધો છે જેના માટે આપના અસાધારણ શ્રમનું સાર્થક થએલું જોવાને હું ઇચ્છું

છું- તથાસ્તુ તા. ૯-૨-૧૦

પીર મોહંમદ અબદુલ્લાહ.
મુનશી સ. વાડી ઉરદુ સ્કુલ, વડોદરા.

સૈયદ નિઝામુદ્દીન નુરૂદ્દીન મુનશીએ તૈયાર કરેલો આ "ઉર્દૂ મિશ્ર ગુજરાતી શબ્દ કોષ" અથથી તે ઇતિસુધી સંપૂર્ણ કાળજી પૂર્વક બારીકાઇથી સારા વિશ્વાસ પાત્ર અરબી ફારસી અ ઉર્દુ શબ્દકોષના આધારે મેં તપાસ્યો છે. અને તે વાંચી મને ઘણો સંતોષ થયો છે.

આ કામમાં લેખકે જે શ્રમ લીધો છે તે સ્તુતિપાત્ર છે. નામદાર સરકાર ગાયકવાડની ઉર્દૂ તથા ગુજરાતી શાળાઓ માટે તેમ ગુજરાતની વર્નાક્યુલર સ્કુલો ની લાયબ્રેરીઓ સારૂ આ શબ્દકોષ અતિઉત્તમ અને ઉપયોગી છતાં શિક્ષક વર્ગને સહાય કરનાર છે આશા છે કે લેખકને તેમની મહેનત બદલ યોગ્ય ઉત્તેજન મળશે અને આવા ઉત્તેજનથી તેઓ બીજા શાળોપયોગી પુસ્તકો લખવા પ્રેરાશે તા. -૨-૧૯૧૦.

શરીફુદીન બાકી સાહેબ.
મુનશી મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ વડોદરા.

સ. ગુ. શાળા નંબર ૬ વડોદરા તા. ૩ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧.

મે. નિઝામુદીન નુરૂદીન મુનશી સાહેબ.

આપના તરફથી તૈયાર થએલો "ઉરર્દુમિશ્ર ગુજરાતી શબ્દકોશ" હું સાધની વાંચી ગયોછું. તે ઉપરથી જણાવુછું કે-આપે આ ગ્રંથ કરવામાં અથાગ શ્રમ અને વખતનો ભોગ આપેલો જણાય છે. ગુજરાતીમાં કેટલાક મૂળ રૂપને કેટલાક અપભ્રંશ થઇને પ શ્યન અરબી વગેરે ભાષાના શબ્દો દાખલ થઇ ગયેલાછે તેથી ગુજરાતી ભાષાનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન ધરાવવા ઇચ્છનારને લાંબા વખત થી પડેલી ખોટ આપના ગ્રંથદ્વારા પુરી પડે છે એવું મારૂં માનવું છે આ ગ્રથ ઉર્દુ નહિ જાણનારને પણ ઉપયોગી થઇ પડે એવી રીતે ગુજરાતી ભાષામાં લખાયલો હોવાથી હિંદુ મુસલમાન સર્વને તેનો લાભ મળે તેમ છે. દરેક શિક્ષકને આ ગ્રંથ હમેશાં પાસે રાખવા જેવો છે, આશા છે કે આવો ઉપયોગી ગ્રંથ કેળવણી ખાતા તરફથી ઉત્તેજનને પાત્ર ઠરી દરેક શાળાઓ લાયબ્રેરીઓ અને ઇનામને માટે મંજુર થશે. ટુંકામાં ગ્રંથકારની સર્વ પ્રકારે ફતેહમંદી ઇચ્છૂંછું. તા. મજકુર.

આનંતરાય લહેરશંકર.
સ. ગુ. શાળા નંબર ૬-વડોદરા.

સરટીફીકેટો આપનાર ગ્રહસ્થોની યાદી.

૧ મે. વડોદરા રાજયના માહાલાની હાય સરસુબા દીવાન ટેકચંદ સાહેબ બી. એ. બેરિસ્ટર ઍટલો ઍન્ડ આઇ. સી. ઍસ.
૨ મે. લુણાવાડા સ્ટેટના દીવાન રાવ બહાદુર હરગોવિંદદાસ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળા, માજી ડરેકટર ઑફ વર્નાકયુલર ઇ૦ વડોદરા રાજય.
૩ મે૦ પરશિયન પ્રોફેસર સૈયદ નવાબઅલી સાહેબ એમ. એ.
૪ મે૦ રેવ્હન્યુ ડિપાર્ટમેંટના પ્રોબેશનર સન્તવી મકરજી સાહેબ બી, એ, (ઓકઝન)
૫ મે, વડોદરા રાજયના ઉરદુ એજયુ ઇન્સપેકટર ફજલખાન સાહેબ પઠાણ બી. એ, એલ, ટી,
૬ મે૦ લેડી સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ મિસ મેકકેશી સાહેબ,
૭ મે૦ વડોદરા મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજના પ્રિન્સિપાલ નંદનાથ કેદારનાથ દિક્ષીત સાહેબ બી, એ, એમ, સી, પી.
૮ મે૦ વડોદરા ફીમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજના માજી હેડમાસ્તર હાલ અમરેલી પ્રાંતના એજયુ૦ ઇન્સપેકટર પિનાકી પ્રસાદ સાહેબ દેસાઇ બી. એ.
૯ મે૦ વડોદરા રાજયના અત્યંજ એજયુ૦ ઇન્સપેકટર માસ્તર આત્મારામજી સાહેબ.
૧૦ મે૦ વડોદરા મરાઠી કન્યાશાળા નં, ૧ ના હેડ મિસ્ટ્રેસ સૌ૦ કાશીબાઇ હેરલેકર
૧૧ મે૦ વડોદરા હાઇસ્કુલના પરશિયન ટિચર મુન્શી નિઝામુદીન સાહેબ કાદરી.
૧૨ મે૦ વડોદરા ગુ૦ શાળા નં, ૬ ના હેડમાસ્તર આનંતરાય લહેરશંકર
૧૩ મે૦ વડોદરા શાળા નં, ૪ ના હેડમાસ્તર શામરાવજી હેરલેકર
૧૪ મે૦ વડોદરા ટ્રેનિંગ કોલેજના હેડ મુનશી હકીમ સૈયદ શરીફુદીન બાકી સાહેબ
૧૫ મે૦ પાટણ ઉ૦ શાળાના હેડ મુન્શી મોહમંદ અબદુલ ગફુરખાન સાહેબ.
૧૬ મે૦ ગણદેવી ઉ૦ શાળાના હેડ મુન્શી અલીમિયાં સૈયદમિયાં સાહેબ
૧૭ મે૦ વડોદરા ઉ૦ શાળા નં. ૧ ના હેડ મુન્શી વજીહુદીન સાહેબ
૧૮ મે૦ કડી ઉ૦ શાળાના મુન્શી કમરૂલહસન સાહેબ.
૧૯ મે૦ કોડીનાર ઉ૦ શાળાના મુન્શી અહમદઅલી સાહેબ કૃપ્ર

૨૦ મે૦ વડોદરા ઉ૦ શા૦ નં૦ ૨ ના મુન્શી કુતબુદીન અજીમુદીન સાહેબ સૈયદ
૨૧ મે૦ વડોદરા ઉ૦ શા૦ નં૦ ૩ ના મુન્શી પીરમહમદ અબદુલામિયાં સાહેબ ટ્રેન્ડ
૨૨ મે૦ વડોદરા અત્યંજ શાળાના માજી ઇંગ્લીશ ટિચર સૈયદ હુસેન મિયાં બડામિયાં સાહેબ.
૨૩ મે૦ વડોદરા અતિ અત્યંજ શાળાના મહેતાજી હબીબભાઇ . હુસેન ભાઇ સાહેબ (મુન્સી)
૨૪ મે૦ શેવાલા ઉ૦ શા૦ ના માજી મુન્શી મહમદઅલી બબરઅલી સાહેબ
૨૫ મે૦ સિધ્ધપુર ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૨૬ મે૦ વિજાપુર ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ.
૨૭ મે૦ વિશનગર ઉ૦ શા૦ ના મુન્શા સાહેબ
૨૮ મે૦ પાટણ મુખ્ય ઉ૦ કન્યા શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૨૯ મે૦ વિશનગર ઉ૦ કન્યા શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૩૦ મે૦ ઉંઝા અત્યંજ શા૦ ના મેહેતાજી સાહેબ
૩૧ મે૦ વસો અત્યંજ શા૦ ના મેહેતાજી સાહેબ
૩૨ મે૦ દેહગામ ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૩૩ મે૦ પીજ અત્યંજ શા૦ ના મેહતાજી સાહેબ.
૩૪ મે૦ ચાંગા ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૩૫ મે૦ વડનગર ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૩૬ મે૦ બિજાપુર અત્યંજ શા૦ ના મેહતાજી સાહેબ
૩૭ મે૦ સિધ્ધપુર મુખ્ય ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ
૩૮ મે૦ ખેરાળુ ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી સાહેબ.
૩૯ મે૦ મુન્શી સૈયદ જમીલુદીન વલદે હકીમ શરીફુદીન સાહેબ જનરલ સેક્રેટરી અન્જુમને ખાદિમુલ ઇસ્લામ વડોદરા.
૪૦ મે૦ વડોદરા ગ્રેન્ટ ઇન એડ હાઇ સ્કુલના પરશિયન ટિચર મુન્શી કલી મુલ્લાહ વલદે મોલવી પ્યારે સાહેબ.
૪૧ મે૦ મદ્રસએ અરબીકુલ ઇસ્લામના મુન્શી અબદુલ્લાહખાં મુસતફાખાં સાહેબ
૪૨ મે૦ સિધ્ધપુર બદરીમદ્રસાના મુન્શી અમીરૂદ્દીન સાહેબ ગરીબ હકીમ
૪૩ મે૦ મેસાણા ઉ૦ શા૦ ના મુન્શી, અકબરઅલી સાહેબ
૪૪ મે૦ મુન્શી નજરઅલી સાહેબ.

આધારવાળા પુસ્તકો તથા તેના નામોનાં ટુંક ચિન્હો જે શબ્દના ખુલાસામાં આવેલાં છે તે.

૧	ચંદ્ર કાન્ત (ચં-કા.)	૩૫	મિરાંબાઇ (મિ-બા.)
૨	કાવ્ય કૌસ્તુભ (કા-કૌ)	૩૬	હરી રસ (હ-ર.)
૩	અરેબિયન નાઇટસ (અ-ના.)	૩૭	નિરાંત ભક્ત. (નિ-ભ.)
૪	નરસિંહમામેરૂ (ન-મા.)	૩૮	દ્રૌપદી દર્શન (દ્રૌ-દ)
૫	સરસ્વતિચંદ્ર (સ-ચં.)	૩૯	પુસ્તકમાળા (પુ-મા.)
૬	પ્રાચીન કાવ્ય(પ્રા-કા.)	૪૦	વેનચરિત્ર (વે-ચ.)
૭	કુસુમાવળી (કુ-ળી.)	૪૧	સોરઠી સોમનથ (સો-સો)
૮	બે બેહનો (બે-બે.)	૪૨	સત્યભામાખ્યાન (સ-ભા.)
૯	વૈદ્યક સાગર (વૈ-સા)	૪૩	દ્વારકા (દ-કા)
૧૦	જાત મહેનત (જા-મ.)	૪૪	પ્રતાપ નાટક (પ્ર-ના.)
૧૧	નરસિંહ મેહતો (ન-મે)	૪૫	હોપમાળા (હો-મા.)
૧૨	ઇરાવતી (ઇ-તી)	૪૬	પંચતંત્ર (પં-ત્રં.)
૧૩	કરણઘેલો (ક-ઘે.)	૪૭	પાંડવ વિષ્ટિ (પાં- વિ.)
૧૪	અંકગણિત (અં-ગ.)	૪૮	નવીન પ્રજા (ન-પ્ર.)
૧૫	પ્લાસીનું યુદ્ધ (પ-યુ.)	૪૯	સુંદરી ગુણમંદિર (સું-ગુ.)
૧૬	નવલગંગા (ન-ગ ,)	૫૦	સુધરાજેસંગ (સુ-જે.)
૧૭	તુલસી સતસઇ (તુ-સુ)	૫૧	બ્રહ્મરાક્ષસ (બ્ર-રા,)
૧૮	કાદંબરી (કા-રી.)	૫૨	મૃચ્છકટિક (મૃ-ક,)
૧૯	લીલાવતી (લી-વં.)	૫૩	રાસ્તગોફતાર (રા-ગો)
૨૦	અભિમન્યુ (અ-સ.)	૫૪	નળાખ્યાન (ન-ખ)
૨૧	અશ્વમેધ (અ-મે.)	૫૫	ભામિનીભુષણ (ભા-ભુ)
૨૨	ગુ. જુનીવાર્તા (ગુ-જુ-વા,)	૫૬	તપત્યાંખ્યાન (ત-ખ)
૨૩	શકુન્તલ (શા-લ.)	૫૭	મુસલમાનીશરા (મુ-શ,)
૨૪	તારાબાઇ (તા-બા.)	૫૮	મુલ્કી નિયમ (મુ-નિ)
૨૫	શાણી સુભદ્રા (શા-સુ.)	૫૯	ગુ. પહેલી ચોપડી(ગુ-પ-ચો,)
૨૬	નર્મ કવિતા (ન-ક)	૬૦	ગુ. બીજી,, (ગુ બી-ચો,)
૨૭	દ્રૌપદી હરણ (દ્રૌ-હ.)	૬૧	ગુ, ત્રીજી,, (ગુ-ત્રી-ચો,)
૨૮	વાંચનમાળા (વાં-મા)	૬૨	ગુ, ચોથી,; (ગુ-ચો-ચો)
૨૯	વનરાજ ચાવડો (વ-ચા)	૬૩	ગુ, પાંચમી,, (ગુ-પાં-ચો,)
૩૦	સંસાર સુધારા (સં-સુ.)	૬૪	ગુ, છઠ્ઠી , (ગુ, છ, ચો,)
૩૧	સાસુવહુની લઢાઇ (સા-વ.)	૬૫	ફોજદારી એકીકરણ (ફો-એ,)
૩૨	રાધાવલાસ (રા-વિ.)	૬૬	પાકશાસ્ત્ર (પા, શા,)
૩૩	હારમાળા (હા-મા.)	૬૭	વ્યાયામકલાશાસ્ત્ર(વ-ક-શા)
૩૪	કૌતુકમાળા (કૌ-મા.)	૬૮	શિશાશિક્ષણ (શિ, શિ,)

૬૯ શારર અને વૈદકશાસ્ત્ર(શા—વૈ—શા)
૭૦ ધર વૈદુ (ધ—વૈ.)
૭૧ ગુજરાતી શબ્દાર્થ સિંધુ
(ગૂ—શ—સિં.)
૭૨ નર્મ કોષ (ન —કો.)
૭૩ શબ્દચિંતામણી (શ.—ચિં,)
૭૪ મરાઠી ભાષેચા નવીન કોશ (મ-
ભા—ન—કો.)
૭૫ દરદીની સારવાર (દ—સા.)
૭૬ અકસ્માતના તાત્કાલિક ઉપાય
(અ—તા—ઉ.)
૭૭ ભરતખંડનો ઇતિહાસ (ભ—ઇ)
૭૮ અમૃત સાગર (અ—સા.)
૭૯ ગુ. સાઇક્લોપીડિયા(ગુ સા·પી.)
૮૦ મુંબઇ સમાચાર પંચાંગ (મુ—
સ—પં.)
૮૧ શબ્દાર્થ સંગ્રહ (શ—સં.)
૮૨ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાઇટી
તરફના ગુજરાતી ભાષાના કોષ
નો સ્વર ભાગ (ગુ—ભા—કો.)
૮૩ પ્રાંતિક શબ્દ સંગ્રહ (પ્રાં-શ-સં)
૮૪ ઔષધિ કોષ (અ—કો.)
૮૫ રૂઢીપ્રયોગ કોષ (રૂ—પ્ર—કો.)
૮૬ ભુગોળ ભાગ ૨ જો(ભુ·ભા·બી)
૮૭ હિંદી શિક્ષાવલી(હિં—શિ)
૮૮ ઉર્દુ ઇંગ્રેજી ડીક્શનરી(ઉ·ઇ -ડિ)
૮૯ ગુ ઇંગ્રેજી ડિક્શનરી(ગુ·ઇં-ડિ)
૯૦ ગુ. શબ્દકોષ (ગુ—શ—કો.)
૯૧ ગુ. શાળાપત્ર (ગુ—શા—પ.)
૯૨ મુંબઇ સમાચાર (મુ—સ,)
૯૩ હિંદી પ્રાયમર (હિં—પ્રા,)
૯૪ ગિયાસુલ્લુગાત (ગિ—લુ,)
૯૫ શુરહે નસાબ (શુ—ન,)
૯૬ સરવરી (સ—રી,)
૯૭ મુઅયિદ (મુ—દ,)
૯૮ બહારે અજમ(બ—અ,)
૯૯ બહરુલ જવાહિર (બ—જ,)
૧૦૦ સુરાહ (સુ—ર,)
૧૦૧ મુનતખબ (મુ—મ,)

૧૦૨ રશીદી (ર—દી,)
૧૦૩ મુસતલેહાત (મુ—ત)
૧૦૪ ગિરા જુલ્લુગાત (ગિ—લુ,)
૧૦૫ ઉરદુ લુગાત (ઉ—લુ,)
૧૦૬ લુગાતે ફીરોજી (લુ—ફી.)
૧૦૭ ફિરહંગસુલ્લુગાત (ફિ—લું)
૧૦૮ લુગાતે તુર્કી (લુ—તુ,)
૧૦૯ મદાર (મ—ર,)
૧૧૦ લતાઇફ (લ—ફ,)
૧૧૧ શરહેદીવાનેખાકાની (શ દી-ખા
૧૧૨ શમ્સી (શ—સી,)
૧૧૩ મુન્ત્યલ (મુ—લ,)
૧૧૪ જહાંગીરી (જ—ગી,)
૧૧૫ તફસીરેજલાલેન(ત—જ,)
૧૧૬ શરહેમસનવી (શ—મ,)
૧૧૭ ફરહંગેશેખઇબરાહીમ(ફ-શે-ઇ,)
૧૧૮ શરહેઅરાબાબ (શ—અ,)
૧૧૯ ફુતૂહાતુલહકમ (ફુ—હ,)
૧૨૦ ખિજાનતુલ્લુગાત (ખિ—લુ,)
૧૨૧ શુરુહેસિ·ાત (શુ—સિ,)
૧૨૨ ઉર્ફી (ઉ—ફ,)
૧૨૩ તફસીરે બહરે મવ્વાજ(ત-બ-મ
૧૨૪ તઅલીશરહેસિરા.ાત(તિ-શ-સિ
૧૨૫ ચ-ાગે હિદાયત (ચ—હિ,)
૧૨૬ રિસાલએમુબરબાત (રિ—મુ.)
૧૨૭ જવાહિરાતુલહુરૂફ (જ—હુ
૧૨૮ ચહાર શરબત (ચ—શ.)
૧૨૯ શરહેતહજીબ (શ—ત.)
૧૩૦ રિસાલએઅતાઇ (રિ—અ,)
૧૩૧ ફુસુલેઅકબરી (ફુ—અ,)
૧૩૨ શુરુહેનસાબેયૂસુફ (શુ-ન-યુ.)
૧૩૩ સુલહિકાતેનસાબ (મુ—ન,)
૧૩૪ મખજનુલઅદવિયઃ(મ—અ,)
૧૩૫ મખજનુલમુફ્રદાત(મ—મુ,
૧૩૬ શરહેબોસતાં (શ—બો,)
૧૩૭ ખાનેખલીલ (ખા—ખ,)
૧૩૮ શરહેજુલયખા (શ—જુ,)
૧૩૯ શરહેશિકંદરનામઃ(શ-સ-ના
૧૪૦ શર્ફનામઃ (શ—ના,)

૧૪૧	નેઅમત ખાનઃ(નેઃ-ખા)	૧૬૧	અબુલ ફ્જલ (અ-ફ્,)
૧૪૨	અનવરી (અ-રી,)	૧૬૨	તોહફ્તુલમોમેનીન (તો-મો,)
૧૪૩	સેવતી (સે-તી,)	૧૬૩	ફરહંગેનૂરૂદ્દીન (ફ્-નૂ,)
૧૪૪	કરીમુલ્લુગાત (ક-લુ)	૧૬૪	શરહેમકામાતેહરીરી (શ-મ-હ,)
૧૪૫	તહકીકાતેમીરનૂરૂલ્લાહ સહરારી (ત-મી-નૂ-સ,)	૧૬૫	શરહેસયફુલ્લાહ અહમદાબાદી (શ,-સ,-અ,)
૧૪૬	રિસાલએનુજૂમ (રિ-નુ,)	૧૬૬	તારીખુલબીહીકી (તા, બી)
૧૪૭	ગાયતુત્તહકીક (ગા-ત,)	૧૬૭	રિસાલએનાજી (રિ, ના,)
૧૪૮	ગુલિસતાં (ગુ-તાં,)	૧૬૮	શાફિયઃ (શા-ફ,)
૧૪૯	આદાબુલફુજલા (આ-ફુ,)	૧૬૯	મુહજ્જબુલ્લુગાત (મુ-લુ,)
૧૫૦	મસનવીશરીફ (મ-શ,)	૧૭૦	શરહેગુલગશતી (શ-ગુ-ગ,)
૧૫૧	સલાસએમહર (સ-મ,)	૧૭૧	તોહફ્તુલઇરાકીન (તો-ઇ,)
૧૫૨	ચહારગુલજાર (ચ-ગુ,)	૧૭૨	શમસુલ્લુગાત (શ-લુ,)
		૧૭૩	શરહેઇસતલાહાતેસુફિય(શ,ઇ,સૂ.)
૧૫૩	મુહજ્જબ (મુ-બ,)	૧૭૪	બહાનકદઃ [બ-ક,)
૧૫૪	રિસાલએબદીઉદ્દીન (રિ-બ,)	૧૭૫	સબઇ (સ-ઇ,)
૧૫૫	ફરહંગનામઃ (ફ-ના,)	૧૭૬	રિસાલએમોઅતબર (રિ,-મો,)
૧૫૬	મજમઉલફર્સ (મ-ફ,)	૧૭૭	નસ્રુતેકદીમ (ન--ક,)
૧૫૭	મુઅર્રબાતેકુરઆની (મુ-કુ,)	૧૭૮	મુન્ત્યખલેઅગલાત(મુ-અ,)
૧૫૮	નિફાલેહુનૂન (નિ-હુ,)	૧૭૯	ખુરહાનેકાતેઅ (ખુ-કા,)
૧૫૯	ખાને આરજૂ (ખા-આ,)	૧૮૦	મરહુલઅરવાહ (મ-અ,)
૧૬૦	ફરહંગેહુસયની (ફ-હુ.)		

મારા વિદ્વાન મિત્ર મુનશી સૈયદ નિઝામુદ્દીન વ. નુરૂદ્દીન સાહેબ હુસેનીએ અતી મહેનતે તૈયાર કરેલો ઉર્દુ મિશ્ર ગુજરાતી કોષ ” મારા જોવામાં આવ્યો. આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં મારા મિત્રે પોતાના ઉંચા જ્ઞાનની જે સાબીતી આપી છે તે જોતાં ઘણોજ આનંદ થાય છે. પરવરદિગાર તેમને તેમની મહેનતનું ફળ આપે. તેઓએ આ પુસ્તક લખવા પાછળ જે કીંમતી વખતનો ભોગ આપ્યો છે તેની પબલીક તથા રાજ્ય તરફથી ખાસ કદર થવી જોઇએ છે. જ્ઞાનીજનો આ પુસ્તકને જોતાંજ કર્તાએ ઉઠાવેલી ઝેહમતનું તોલ કરી શકશે ખરેખર આ પુસ્તક બહાર પાડીને તેઓએ ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ભાષાની જે કીમતી સેવા બજાવી છે તે સહેજમાં ભુલી શકાશે નહીં.

તા. ૧૬—૧૦—૧૨ } નિઝામુદ્દીન. એ. કુરેશી,

વડોદરા.

શબ્દ ૨૯.		કઇ ભાષાનો શબ્દ છે ભાષાના નામનું ટુંક ચિન્હ.	શબ્દના પ્રકાર ટુંક ચિન્હ.	શબ્દની જોડણીના ઉરદુ અક્ષરો સહ ખુલાસો
ગુજરાતી.	ઉરદુ.			
૧	૨	૩	૪	૫
અક્કડબાજ (ગુ. શ. કો)	અકડ્બાજ	હિં,	વિ, ના,	(અલિફ, કાફ ડે, બે, અલિફ જે,) = અભિમાની, અકડીને, ચાલનાર માણસ (ઉ-લુ.) અકડ (હિં.)=વાંકાઇ અને બાજીદન " બાખતન " ધાતુ=રમવું, આ ઉપરથી આજ્ઞાર્થ " બાજ " (ફા.) આ ઠેકાણે કર્તાના અર્થે (રમનાર-રમીરહેનાર) એમ વપરાઇ મિશ્રણમાં (અકડબાજ) હિ.=વાંકાઇમાં રમીરહેનાર, મિજાજી, થાય છે. કારણ કે, જુની ભાષાના શબ્દમાં નવી ભાષાનો શબ્દ આવવાથી એકંદરે મિશ્ર શબ્દ નવી ભાષાનો ગણાય છે. અગર ચાલુ રિવાજ પ્રમાણે મજકુર શબ્દના ભાષા ચિન્હ (હિં૦ ફા૦) બન્ને.
અક્કડબાજી	અકડ્બાજી	હિં,	ના,	(અલીફ, કાફ, ડે બે, અલિફ, જે, યે,) =તરણાગી, છેલાઇ, ફાંકડાઇ, લાલાઇ, ઉદ્ધતાઇ, (ગુ-શ-કો.)
અક્કલ (શા, પ;)	અક્લ્	અ,	ના,	(એન, કાફ, લામ,) શાળાપત્રે અકલ શબ્દ લખ્યો છે. સમજણ, બુદ્ધિ, માણસની ઇચ્છા પૈકીની એક શક્તિ કે જેથી પદાર્થની ખરી હકીકત ઓળખી શકાય. તર્કના શક્તિ પણ કહેવાય છે. અક્લ શબ્દ ધાતુ છે. કે તે બુધ્ધિ અને સમજણ બીજાં કામ ભણી જતાં તબીઅતને અટકાવે (શ-નિ,) આનું બહુવચન " ઉકૂલ " (અ૦)=દાનાઇઓ, જમહૂતો (લુ-કિ,)

•	અકલ્	અ,	ક્રિ, ના,	(અલિફ, કાફ, લામ,)=ખાવું (ગિ-લુ.) ખાણું
અક્કલબાજ	અક્લબાજ્	ફા,	વિ,	(એૅન, કાફ, લામ, બે, અલિફ, જે,) (અ) અક્લ+(ફા) બાજ=અક્કલવાળુ, બુદ્ધિમાન, ડાહ્યું, તર્ક ઉઠાવનાર હોંશિયાર (શુ-શ-કો) ઉર્દુ ફારસીના વપરાશમાં આવતો શબ્દ
અક્કલમન્દ (શા, પ,)	અક્લ્મંદ્	ફા,	વિ, ના,	(એૅન, કાફ, લામ, મીમ, નૂન, દાલ,) =દાના આદમી, ડાહયો. માણુસ, (ઉ-લુ) અકલ (અ૦)=બુધ્ધિ+મંદ (ફા૦) =પ્રત્યય=વાન, એમ એકંદરે મિશ્ર (અ-ક્લમંદ) ફા૦=બુધ્ધિવાન, વિશેષ ખુલા-સા માટે " અકડબાજ " શબ્દ જુઓ। તો મજકુર શબ્દના ભાષા ચિન્હ (અ૦ ફા૦) બન્ને પણ
અક્કલસે ખુદાકો પે-છાનના	અક્લસે ખુદાકોપ-ચાન	હિ,	ના, ક્રિ,	(એૅન, કાફ, લામ, સીન, યે, તે, વાવ, ખે, દાલ, અલિફ, કાફ, વાવ, પે, હે, ચે. અલિફ, નૂન, નૂન, અલિફ,)=જરા તો અક્કલ લાવો-વાપરો (શુ-શ-કો,) ઉરદુની કેળવણી પામેલા એ શબ્દ વાપ-રતા નથી.
અકડાઇ	અકડ્	હિ,	ના,	(અલિફ, કાફ, ડે,)=ભપકા-તોરથી રહેવું તે ; ભેડસાઇ, પતરાજી (શુ-શ-કો,)
અકબર (શા, પ,)	અક્બર્	અ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, બે, રે,)=ઘણો મોટો (શ-લુ,) ઇ, સ, ૧૫૫૬ની સાલમાં દીલ્લીની ગાદીએ થઇ ગએલા મુગલ બાદ-શાહનું નામ પણ છે, જેની વફાત ઇ, સ, ૧૬૦૫માં થએલ છે, એ શબ્દ "કબીર" (અ,)=મોટાનું શ્રેષ્ટતા વાચક, રૂપ અને રૂટ " કિબ્ર " (અ,)=મો-ટાઇ, એટલે કિબ્રથી " કબીર " અને

				કબીરથી "અકબર" શ્રેષ્ઠતા વાચકરૂપ, છે,
અકરબી (ધ,વૈ,)	અકરબી	અ,	ના, વિ,	(ઐન, કાફ, રે, બે, યે,)=એક પ્રકારનું " લાલ " નામે રત્ન (લુ–રી,) અકરબ (અ,)=વીંછીને " ઇ " પ્રત્યય લાગવાથી ગુણ વાચકરૂપ, એટલે વીંછી જેવું એક મૂળીઉ પણ હોય છે તે ઓસડના કામે આવે છે, સંસ્કૃત અર્ક રવિ કહેવાતો શબ્દ=સૂર્યનો પ્રકાશ, ઇત્યાદિ.
અકરામ,	ઇક્રામ્	અ.	ના.	(અલિફ, કાફ, રે, અલિફ, મીમ,)= ઇનામ, બક્ષિસ, મોટો કરવો (લુ–કિ) આ શબ્દ " ઇનામ " (અ૦)= ન્યામત આપવી તથા બદલો આપવાને જોડાતો રહેછે, જેમ–ઇનામ અકરામ (અ,)=ન્યામત તથા બક્ષિસ, ઇત્યાદિ, કરમ (અ,)=સખાવત ઉપરથી બહુ વચન પણ છે,=દેણગીઓ,
અકલ,	•	સં.	ના.	(આલફ, કાફ, લામ,)=પરમાત્મા, કળયા વિનાનું (શ–ચં,) અ=નહીં+ કલ=કળવું, એટલે કળી શકાય નહીં તેવું,
અકલગરો (ધ્રા, પ,)	અકર્કરહા આંકર્કરહા	અ.	ના.	(ઐન, કાફ, રે, કાફ રે, હે, અલિફ,) તથા (ઐન, અલિફ, કાફ, રે, કાફ, રે, હે, અલિફ,) એમ બન્ને રીતે=એક દવા પ્રખ્યાત છે તે (મુ–દ;) મખજનુલ અદવિયઃ નામે યુનાની વૈદક શાસ્ત્રમાં " આકિર કિરહ " અને લુગાતે શીરાજી નામના ઉર્દુ ફારસી કોષમાં " આકિર્ કર્હા " લખેલું છે. ગુજરાતી શબ્દકોષે આને અકકલ+કાગર=કરનાર (વ્યુત્પત્તિ) કરેલી છે, પણ = કર્ અને તક્રીહ (અ,) ઉપરથી થએલો શબ્દ છે, કેટલાક નબ્તી કહે છે, કેમકે નબ્ત્ બારબ માહેલો એક

				તાયફો હોવાથી તે સાથે સબંધ ધરાવનાર (નબ્તી) ભાષા પણ થઇ શકે છે,
અકલી, (શા, પ,)	અક્લી	અ,	વિ.	(ઐન, કાફ, લામ, યે,)=બુદ્ધિથી સંબંધ રાખનાર જે વાત માત્ર ધ્યાનમાં આવે તે અકકલથી બહાર ન હોય તે (બુ–કિ,' ક–બુ,) " અકલ " (અ૦) =બુદ્ધિને "ઇ" પ્રત્યય લાગવાથી ગુણવાચક રૂપ બુદ્ધિ સંબંધી, બુદ્ધિપુર્વક,
અકલીલુલમુલ્ક, (ધ. વૈ,)	ઇકલીલુલ્ મલિક્	અ.	ના.	(અલિફ, કાફ, લામ, યે, લામ, અલિફ સાકિન, લામ, મીમ, લામ, કાફ,) =પીળી ધોળાસ પડતી દવા હોય છે, તેને ચીરે છે તો માંહેથી ધણો પીળો રંગ દેખાય છે, તે ગરમ શુષ્ક ગણાઇ સોજા વગેરેને નરમ કરે છે. (બુ–કા, શા–બુ,) ઇકલીલ (અ,)=ટોપી+અલ (અ,)= છઠ્ઠી વિભકિતનો પ્રત્યય+મલિક (અ,)= બાદશાહ એટલે બાદશાહી તાજ જેમ જુલજલાલ=શોગત કીર્તિ તથા દબદબા વાળા સાહેબ જૂ (અ,)=સાહેબ અલ (અ,)=વાલા, જલાલ (અ,)=શાનશોગત એટલે અર્થમાં વ્યુત્પત્તિનો સ્વરૂપ અર્થના પ્રમાણમાં છેલ્લો શબ્દ પહેલો, અને પહેલો શબ્દ છેલ્લો થઇ જાય છે. જેમ જલાલ (અ,)=શાન શોગત+અલ (અ,) વાળા+જૂ (અ,)=સાહેબ= જૂઅલ+ જલાલ (અ,) શાનશોગત વાળા સાહેબ એટલે ખોદાપાક તેમ–મલિક (અ,) બાદશાહ+અલ (અ,)=ની+ઇકલીલ (અ)= ટોપી=ઇકલીલ–અલ–મલિક (અ,) બાદશાહનો મુગટ,

અકસર. (શા. ૫.)	અક્સર્	અ.	વિ,	(અલિફ, કાફ, સે, રે,)=ઘણુંજ (શ–લુ.) કસ્ર, કે, કસરત (અ૦) વધારાનું અતિશય વાચક વિશેષણરૂપ, એટલે બહુજ, ઘણું કરી, ઘણું ખરું, ઇત્યાદી.
અકસીર. (શા. ૫.)	ઇક્સીર્.	ફા,	ના,	(અલિફ, કાફ, સીન, યે, રે,)=કીમીયો (શ–લુ,) ઉર્દુ કોષમાં અકસીર અરબી હોઇ તેનો અર્થ રસાયણ પણ થાય છે, (લુ–ફી,) આ પ્રમાણે કસ્ર (અ૦) =ભાગ ઉપરથી કેટલીક વસ્તુના ભાગના રસાયન શાસ્ત્ર આધારે મેળવણી કરી બનાવેલી ખાખ, જેથી ત્રાંબુ તથા કલ્લઇનું સોનું ચાંદી થતાં સંભળાય છે. એટલે દવાના વિશેષણ રૂપે " ઇકસીર "=અદ્ભુત ગુણકારી.
અકસીરી.	ઇક્સીરી.	ફા,	ના, વિ.	(અલિફ, કાફ, સીન, યે, રે, યે,)=કિમીયાગર (ગિ–લુ,) " ઇકસીર " (ફા,) ઉપરથી બનેલો શબ્દ=અકસીરનું, મિશ્રિત ભાગીનું, એ " કસ્ર " (અ૦)=કકડાકે ભાગ ઉપરથી સમજવાનું છે.
અકાબર. (શા. ૫.)	અકાબિર.	અ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, બે, રે,)="અકબર" શબ્દનું બહુવચન, =બહુ મોટા, (શ–લુ,) અધિકારીઓ, અમીરો, સરદારો, એટલે "કિબ્ર" (અ૦)=મોટાઇ ઉપરથી કબીર (અ,)=મોટો, ઉપરથી અકબર (અ૦)=ઘણો મોટો,
અકારત / અકારથ (હિ.આ, હિ–શ્રિ)	અકારત્.	હિ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, રે, તે,)=નકામું, ફાયદા વગરનું, બરબાદ, (ઉ–લુ,) અ (સં,)=નહિ+કાર્ય (કૃ=કરવું,)
અકાલ–ળ (ગુ–શ–કો,)	અકાલ્	હિ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, લામ,)=કાલ પણ કહેવાય છે, મોંઘવારી, દુષ્કાળ, થોડું

				(ઉ-લુ,)સં૦ અ+કાલ (કાળ=મોત) અકાળ, કમોસમ, કરત, ઇત્યાદી,
અકીક.	અકીક્.	અ,	ના,	(ઍન, કાફ, યે, કાફ,)=નર્મ કોષમાં અર્થ–"ખોટો હીરો" છે, પણ યમન દેશ-માં એક પર્વત છે તે, લીટાવાળો રાતા રંગનો એક પથ્થર પ્રખ્યાત છે. તેને યમ-ન તરફથી આણે છે. દરેક ઠેકાણાના પાણી તથા તેના વહેણને તે કાપી નીચાણ કરેછે, મદીનાયમામા–નજદ પૈકીનું એકેક ગામ પ્રાણી માત્રના જન્મ વખતના જે વાળ કાઢી નાંખવામાં આવે છે તે. (શ–લુ,)
અકીદો } યકીદો }	અકીદઃ	અ,	ના,	(ઍન, કાફ, યે, દાલ, હે,)=ભરૂસો, મઝબ (લુ–કિ),
અખત્યાર (શા–પ.)	ઇખ્તિયાર્	અ,	ના,	(અલિફ, ખે, તે, યે, અલિફ, રે,) =અધિકાર, પસંદ કરવું (શ–લુ) ઍર્ (અ૦)=ભલાઇ ઉપરથી.
અખત્યારી	ઇખ્તિયારી	અ.	ના, } વિ, }	(અલિફ, ખે, તે, યે, અલિફ, રે, યે,) =મળેલી સત્તા– છુટ-૨ અધિકારી–પણું,૩ પોતાની ઇચ્છાનું, મરજીનું–સંબંધી (ગુ –શ–કો,)
અખતર સુમારી	અખ્તર્ શુમારી	ફા,	ના,	(અલિફ, ખે, તે, રે શીન, મીમ, અલિફ, રે, યે,)=તારાગણત્રી, ઇતે જારીમાં રાત કાઢવી (ઉ–લુ.) અખતર (ફા.)=તારા+ શુમાર કરદન=ગણવું ઉપરથી શુમારી[1] (ફા૦)=ગણત્રી,[2]
અખ્તર સેનાસ.	અખ્તર્ શિનાસ્	ફા,	ના.	(અલિફ, ખે, તે, રે, શીન, નુન, અલિફ, સીન,)=નજુમી (લુ,-કિ,) "અખ્તર્"=સેતારા ઉપરથી "અખતરી" પણ એજ અર્થ રાખે છે. (લુ–કી)

અખતરો.	ઇખ્તિરા અ્	અ,	ક્રિ,	(અલિફ, ખે, તે, રે, અલિફ, ઍન,) =નર્મકોષમાં—ના૦=નવું–જાણવાને–શોધવાને–પ્રાપ્ત કરવાને જે જે યુક્તિ કરવી તેમાંનો એકેક પ્રયોગ,) એમ અર્થ આપ્યા છે, તથા શબ્દ અરબી છતાં ફા. જણાવ્યો છે, પણ–આરંભવું, નવી બાબત શોધી કાઢવી, સ્થાપના (શ–લુ,) "ખર્ક્" (અ,)=ફાડવું–ચીરવું ઉપરથી,
અખ્તા ખાનું	અખ્તઃ ખાંનઃ	ફા,	ના,	(અલિફ,ખે, તે,હે, ખે,અલિફ, નૂન, હે,) =ઘોડાનો તબેલો, (લુ—કી,)
અખ્તો.	આખ્તઃ	ફા,	વિ,	(અલિફ મમદુદઃ,ખે, તે, હે,)=ખેંચેલી તરવાર, ખસી કરેલું જનાવર(લુ–ક્રિ.)
અખબાર (શા–પ.)	અખ્બાર્	અ,	ના,	(આલિફ, ખે, બે, આલિફ, રે) = ખબરનું બહુવચન, ન્યુઝપેપર, પેગંબર હજરત મોહંમદ (સ,)સાહેબની હદીસો એટલે વચનો, એ "ખબર" માત્રના અર્થે સમજવા, (શ–લુ,) બહુંવચનનું એક વચન ફરકે.
અખરા જાત. (શુ. શા. પ.) ખરા જાત	ઇખ્રાજાત્	અ,	ના,	(અલિફ, ખે, રે, અલિફ, જીમ,અલિફ, તે,)=ખર્જ (અ,)=ખર્ચનું બહુંવચન (લુ–ક્રિ,) ખરચો,
અખ-લાસ. ઇખલા સ.	ઇખ્લાસ્	અ,	ના,	(અલિફ, ખે, લામ, અલિફ, સ્વાદ,) =પવિત્ર કરવું, ચોખ્ખું કરવું, માણસથી દોસ્તી કરવી, કપટ વગર રાખવું, ભક્તિ કરવી, તેલને સાફ કરવો, પ્રભુ વિના બીજાની જોડે મન ન મેળવવું જે કામ કે વાત કરવી, તે સંસારથી મોં ફેરવી કર્યાં કરવી (શ–લુ,) "ખુલૂસ." (અ.)=સા-

				ડું અને પાક થવું, ઇત્યાદી. અગર ખુલ્લસ (અ.)=નિખાલસ, અને ખરૂં ઉપરથી.
અખલાસમંદ.	ઈખ્લાસ્મંદ.	ફા,	ના,	(અલિફ, ખે, લામ, અલિફ, સ્વાદ, મીમ, નૂન, દાલ,)=મિત્ર, શુભેચ્છક (લુ–કિ.)
અખાડો.	અખાડા	હિં,	ના,	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, ડે, અલિફ,)=કસરત કરવાની એકાદી જાહેર જગો, જોર કુસ્તી કરવાનો–ગાયનનો ઇ. અખાડો, વ્યસનીઓના મળવાનું ઠેકાણું. એ ઘણું કરી સાધુઓના આશ્રમમાં હોય છે, ગોસાંઇમાં જુદા જુદા ભેદ છે, તેમાંથી એકાદો (ન–કો.) સં. અક્ષવાટ=ચોગાન, ઇત્યાદિ.
અખરોટ (ગુ-શ-કો.)	અખ્રોટ	હિં,	ના,	(અલિફ, કાફ, હે, રે, વાવ, ટે,)=આખોટ નામનું ફળ. ફા૦ માં "ગિર્દગાં" અને અં૦ માં "વૉલ્નટ" કહેવાય છે. (ઉ–લું.)=પીલુ (અ–સા.,) ગુજરાતી "અખોડ" પણ બોલે છે. સં૦ આક્ષોટ.
અગમ અગમ (ગુ-શ-કો.)	અગમ્	હિં,	વિ,	(અલિફ, ગાફ, મીમ,)=ગેબ, થનાર વાત, કઠણ. (ઉ–લુ.) સં. આ+ગમ્=જવુ. ભવિષ્ય.
અગડ; અગાડ	અગર્	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, ડે,) અ+ગઢ=મેદાન, અખાડો. ૨ સોગન (ગુ—શ—કો.)
અગડમ્ બગડમ્	અગડમ્ બગડમ્	હિં,	ના.	(અલિફ, ગાફ, ડે, મીમ, બે, ગાફ, ડે મીમ.)=અવિચાર વિનાનું—સમજાય નહિ તેવું જે બોલેલું કે લખેલું. ૨ ગરબડ સરબડ ભેળભેળ, ગોળો પિંડો (ગુ—શ—કો)

અગન (ગુ-શ-કો,)	અગન્	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, નૂન,)=આગ, અગ્નિ, એક પક્ષી મધુર સ્વરે હોય છે તે. (ઉ–લુ.) સં. અગ્નિ=અતીશય ગરમીથી થતી અસર, બળતરા, ઝાળ, ઇત્યાદિ.
અગમ પચ્છમ	અગમ્ પચ્છમ્	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, મીમ, પે, ચેમુશદ્દદ, હે, મીમ,) સં. આગમ—આરંભ, ઉત્પત્તિ, અને નિર્ગમ–પરિણામ, અંત) આગળ પાછળનું તે, આરંભ ને અન્તનું તે (ગુ—શ—કો.)
અગવાડુ. (ગુ-શ-કો)	અગવાડા	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, વાવ, અલિફ, ડે, અલિફ,)=આંગણુ, આગલો ચોરો. (ઉ–લુ. ઘર આગળનો છુટો ભાગ. અગ્રવાડો. એથી ઉલટો ઘર પાછળના ચોકને પાછવાડો કહે છે.
અગાહી.	આગાહી.	ફા,	ના.	(અલિફ મમદ્દદ, ગાફ, અલિફ, હે, યે,) નર્મકોષે—હિં૰ જણાવી (ભવિષ્યમાં થવાનું) એમ અર્થ કર્યા છે. પરંતુ આવવા–લાવવા–રાખવા–આપવા–પામવા અને થવા શબ્દસહ વપરાઇ–(ચેતવણી, સૂચના વગેરે અર્થ સાથે) છે, ખબરદારી (બ—અ.) આગાહીદન (ફા.)=ચેતવુ, ઉપરથી—આગાહ તથા આગાહી (ફા,) બન્ને="ખબરદાર" પણા છે (ક–ણુ;)
અગર (ગુ-શ-કો)	અગર	ફા,	ના,	(અલિફ, ગાફ, રે,)=શરતનો શબ્દ છે, જો બે ફુવા વચ્ચેની જગ્યા, એક દવાનું નામ. કે જે "વજ" કહેવાય છે. તે રંગે ધોળા છએ પ્રસારો રાખનાર સુગંધી વાળી કડવુ હોય પુરૂષત્વ આપે છે, ઉદની લાકડીને પણ કહે છે.

				(ખુ–ફા,) દૃઢ રીતે "ગર" પણ અ- વ્યયના રૂપમાં આવે છે.
અગર (ખુ-સા-કો)	અગર્.	હિં,	ના,	(અક્ષિદ્દ, ગાદ્દ, રે,)=નર્મ કોષમાં (સં. અગર, અગુરૂ. લખ્યા પ્રમાણે એક જાતનું હલકું સુગંધીદાર લાકડું અગર ચંદનના લોઢિયા (સં. આકર– ખાણ) મીઠું પકવવાની દરિયા કાંઠાની જગ્યા. પરંતુ દરેક ઝાડનું લાકડું જે પાણીમાં ડૂબી જાય તે ઉત્તમ ગણાય છે. તથા તે ઉર્દે ગરકી કહેવાય છે. અગર (ઉ–લુ) અગુરૂ (અ–સા,)
અગર અગરૅ	અગ્-ઇ	ં, ફા,	વિ	(અક્ષિદ્દ, ગાદ્દ, રે, હમઝ:, યે,)=એક જાતનું શામ પડતું ચંદન જેવું રંગ. જે બાલછડ તથા છેલ છબીલા, ઇ. સુગંધીદાર વસ્તુઓ નાંખી રંગાય છે તે (ઉ·લુ.) અગર (હિ. ફા.)=અગર ને ઇ પ્રત્યય લાગી વિશેષણ રૂપ થયા પ્રમાણે અર્થ અગરનું, અગર જેવું, અગર વાળું, અગરી ઇત્યાદિ.
અગરચે (ગુ શ-નિ)	અગરચે	ફા,	અ.	(અક્ષિદ્દ, ગાફ, હે, ચે, હે,)=શરતના અર્થે ગુણ ધરાવનાર એક શબ્દ છે, જે કે (લુ–શે;) "અગર" (ફા.)=જો તથા "ચે:" (ફા.) કે, ઇ. અગરચે: નું ટુંક—અર્ચે: (ફા.), ને અગર (ફા.) નું ટુંક "અર" શબ્દપણ અવ્યય તરિકે છે.
અગરબત્તી	અગરબત્તી	હિં,	ના,	(અક્ષિદ્દ, ગાદ્દ, રે, બે, તે સુશદદ, યે, સં. અગર+વર્તિ–વાટ=અગર, કપૂર અને બીજા સુગંધી પદાર્થનો ભૂકો લગાડેલ એવી જે સળી તે, ધૂપ સળી

અગષ્ટ,	અગસ્ત્	ઈં,	ના.	(અલિફ, ગાફ, સીન, તે,)=ઇંગ્રેજી આઠમા મહિનાનું નામ જેના દિન. ૩૦ હોય છે. (ઉ—લુ,)
અગસ્ત (ગુ-શ-કો,)	અગસ્ત્	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, સીન, તે,)=એક હિંદુ મહા રૂષિનું નામ, જે મોટા વિદ્વાન તથા સાહેબે કશ્ફ થઇ ગએલા છે (ઉ–લુ;) સં. અગસ્તિ–સ્ત્ય=એ નામ નો તારો તથા એક ઝાડ પણ છે.
અગાઉ	અગાઉ	હિં,	અ,	(અલિફ, ગાફ, અલિફ; હમજઃ, વાવ.)=ગયલા વખતમાં, પહેલાં, અસલ પ્રાચીન ૨ પેહેલે, પ્રથમ, આગળથી, પૂર્વકાળે (ગુ—શ—કો,) ઉરદુમાં " અગલા " શબ્દ છે.
અગાડી. (ગુ-શ-કો)	અગાડી.	હિં,	ના, અ.	(અલિફ, ગાફ, અલિફ, ડે, યે,)= ઘોડાના આગલા પગોમાં બાંધવાનું દોરડું, રૂબરૂ, સામે (ઉ—લુ,) ગયા વખતનાં પહેલાં
અઘન.	અઘન્	હિં.	ના,	(અલિફ, ગાફ, હે, નૂન, મુસલમાની આઠમો મહિનો. પંજાબમાં મગધર કહે છે. ઉ–લુ,)
અઘોરી (ગુ-શ-કો)	અઘોરી	હિં,	ના, વિ	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે, યે,)= સાધુઓ પૈકીનું એક ટોળું, બલાનોશ, નાપાક (ઉ–લુ,)
અચ્છર	અચ્છર્	હિં,	ના,	(અલિફ, ચેમુશદ્દદ, હે, રે,)=અક્ષર, શબ્દ, બોલ, (ઉ–લુ,) અક્ષર ઉપરથી
અચ્છી.	અચ્છી.	હિં,	વિ.	(અલિફ, ચેમુશદ્દદ, હે, યે,)=સુંદર સારી. (ઉ—લુ,)
અચ્છું	અચ્છા	હિં,	વિ, અ,	(અલિફ, ચેમુશદ્દદ, હે, અલિફ,

				સં. અચ્છ, સ્વચ્છ, પારદર્શક=સાફ, મઝાતું, શોભીતું, સુંદર ઠીક (ગુ-શ-કો,)
આધ્શેર	આધસેર	હિં,	ત્રિ,	(અલિફ મમદૂદ, દાલ હે, સીન, યે, રે,) સં. અર્ધ+શેર-(ફા૦) સેર= શેરનું માપ, અડધો શેર (માપ), ૨૦ રૂપીઆ ભાર (ગુ-શ-કો,)
અચરજ -ત (ગુ-શ-કો,)	અચરજ	હિં.	ના.	(અલિફ, ચે, રે, જીમ,)=તાજુબ, અચંબો (ઉ-હુ) સં૦ આશ્ચર્ય=કૌતુક, નવાઇ, ચમત્કાર, ઇત્યાદિ.
અચળ-લ (ગુ-શ-કો,)	અચલ	હિં,	વિ,	(અલિફ, ચે, લામ,)=કાયમ, અટલ પોતાની જગોથી ચાલી શકે નહિતે, (ઉ-હું) અ=નહિ×ચલ=ચાલવું એટલે ચાલે નહિતે, જે તેજ ઠેકાણે સ્થિર રહેનાર, પર્વત, શિવ, આત્મા, ખીલો
અચાનક	અચાનક.	હિં,	ક્રિ.	(અલિફ, ચે, અલિફ, નૂન, કાફ,) =એકાએક, ઓચિંતુ, અકસ્માત (ન-કો;) અ+ચાનક=ચેતવણી ઇ૦
અચાનચક	અચાન ચક.	હિં	વિ,	(અલિફ, ચે, અલિફ, નૂન, ચે, કાફ,)=અચાનક, એકી વખતે, અજાણતાં, વગેરે (ઉ-હુ,)
અચાર. (શા-પ.)	અચાર આચાર	ફા,	ના,	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે,) અને (અલિફ-મમદુદ; ચે, અલિફ, રે,) મળી બન્ને પ્રકારે=અથાણું, આથણું આપદા, મુસીબત (ગુ-ઇં-ડિ;)
અચાર (ગુ-શ-કો,)	અચાર,	હિં,	ના,	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે,)=ફળકે કોઇ શાક લીંબુ કે સરકામાં નાખી ખાટી કરેલી હોય તે વસ્તુ (ઉ-હુ, અથાણું આથણું

અચારી	અચારી	હિ ફા,	વિ,	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે, યે.) અથાણું રાખવાનું વાસણ—યા બાટલી (ઉ-લુ,) —અખતરી—ઇકસીરી—અગરઇ—ઇત્યાદિ—શબ્દો પ્રમાણે અચાર ફા. ને છેડે પણ ગુણ રૂપ 'ઇ' પ્રત્યય લાગવાથી અચારી શબ્દ ફા. પણ સજકુર હિંદી અર્થે થઇ શકશે-પણ ઉરદુના વપરાશમાં જવલ્લેજ આવશે.
(અચંબો. ગુ-શ-કો)	અચમ્ભા,	હિ,	ના,	(અલિફ, ચે, મીમ, બે, હે, અલિફ,) =આશ્ચર્ય, વિસ્મય, ઇ૦ (ઉ—ઇં—હિ;) સ૦ આશ્ચર્ય + ભૂ=થવું.
અછાડપછાડ.	ઉખાડ્ પછાડ્	હિ.	ના	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, ડે, પે, ચે, હે, અલિફ, ડે,)=અહીં—તહીં કોઇ વસ્તુ ફેંકવી—ઉછાળવી—પછાડવી (ગુ—શ—કો.)
અજ.	અઝ્.	ફા.	અ.	(અલિફ, ઝે,)=થી, થકી, ઇત્યાદિ. (લુ—ફી;).
અજ.	૦	સં,	ના, વિ, કિ.	(અલિફ, જીમ,)=અ: જ—જન્મેલું અથવા અજ=જવું, નાખવું, મોકલવું, અનાદિ ઇશ્વર, પરમેશ્વર, બકરો, બ્રહ્મા (ન—કો,)
અજગર (શા-પ)	અજ્ગર	હિં, સં,	ના.	(અલિફ, જીમ, ગાફ, રે,)=બહુ મોટો સાપ, ભારે (ઉ—લુ;) ફા૦ માં—"અઝ્દર હા." પણ એકજ વચને=મોટો સાંપ છે. અને અજદર (અ૦) =શ્રેષ્ઠ લાયક, બહુજ વખાણાયલો. (લુ—કિ,) સં. અજ=બકરો, ગર=ગળી જનાર. ગલ=ખાવું, જવું.
અજતરફ	અઝ્તર્ફ	ફા,	અ,	(અલિફ, ઝે, તોય, રે, ફે,) ફા૦ અજ=થી+અ૦ તરફ=બાજુ=તરફથી આ શબ્દ [illegible] નાના દર [illegible] છે.

				" અજ તરફ લખવાનું. કે " (ગુ—શ—કો,) ફા૦ વપરાશે " તર્ફ " આવે છે. પણ ખરૂં જોતાં તરફ (અ) છે.
અજનવી. (શા-પ,)	અજ્નબી,	અ,	વિ,	(અલિફ, જીમ, નૂન, બે, યે,)=એ " અજનબ " પણ બોલાય છે=પરદેશી કોઈ બીજા દેશનો આદમી કે વસ્તુ (ક-લુ.) જન્બ (અ.)=તરફ (અ) =બાજુ—ભણી—ઉપરથી, કારણ કે ઘર—શહેર—મુલકથી બહાર હોય તે આજુ બાજુનો કે અતરાપીજ ગણાય છે. તેથી શબ્દ મજકુરનો આજુ તથા બાજુ બન્નેમાં સમાવેશ થઇ " અજનબી " મજકુર તથા " અજનબ " (અ૦)=તરાઇતનું બહુ વચન " અજાનિબ " (અ.)=અતરાપીઓ. જેમ—તરફ (અ.)=બાજુનું બહુ વચન અતરાફ (અ.)=આજુ બાજુ ને " ઇ " છઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય લાગી અતરાફી=અતરાપી ગુજરાતી થઇ ગયો છે.
અજબ. (શા-પ.)	અજ્બ્	અ.	વિ.	(ઐન, જીમ, બે,)-પ્રખ્યાત, નરમ મૂળીઉં, દેગનું તળીઉં, જે હાડકાપર માણસની બેઠક હોય તે—(શ—લુ;) નવાઇ જેવું. એમ પણ અર્થ થઇ શકે છે. તથા " તાજુબ " થી મળતો સબ્દ છે.
	અજ્બ્×	અ,	વિ,	(ઐન્, જાલ, બે,)=કચરો, બાળક અવતર્યાં પછી સ્ત્રીના ગર્ભાશયથી જે લોહી ઓર વગેરે નીકળે તે, ત્રાજવાની દાંડી વચ્ચે જે ઉંચકવાની દોરડી હોય છે તે (લુ—કિ,)

०	અજબ્	અ,	વિ,	(ઐન્, જે બે,)=એકલો, બૈરી વિનાનો પુરૂષ. (લુ–કિ,)
અજબ તમાસો	અજબ તમાશો	ફા,	ના, વિ,	(ઐન્, જીમ, બે, તે, મીમ, અલિફ, શીન, અલિફ,)=નવાઈનો ખેલ–દેખાવ (ગુ–શ–કો,) ઉ૦ ફા૦ વાપરમાં " અજીબ તમાશા " વિશેષ હોય છે.
અજબસ	અજૂબસ્સ અજૂબસ	ફા	વિ,	(અલિફ, જે, બે, સીનમુશદ્દદ, કેસી નમાત્ર)=બહુ લુ–ચી (લુ–ચી,)
અજમ	અજમ્	અ,	ના,	(ઐન, જીમ. મીમ,)=અરબશિવાય નો મુલકનો મુલક જેમાં ઇરાન તથા તુરાન આવેલાં છે (ક–લુ,)
અજમાર અજમા-યશ (શા-પ.)	આઝ્માએશ	ફા,	ના,	(અલિફ મમદુદ:, જે, મીમ, અલિફ, હમજ:, શીન,)=પરિક્ષા, અનુમાન. ખાત્રી, ઇત્યાદી. લુ–રી,) " આજમૂદન " ધાતુ=અજમાવવું ઉપરથી
અજમાસદાર	આઝ્માએશદાર્	ફા,	ના, વિ,	(અલિફ મદુદ: જે, મીમ, અલિફ, હમજ: શીન, દાલ, અલિફ, રે,) આજમાએશ+દાર—વાળું=અજમાએશ—અટકળ કરનાર, ૨ અનુભવી (ગુ–શ–કો,)
અજમી	અજમી	અ	વિ,	(ઐન, જીમ, મીમ, યે,)=અરબસ્તાનનો નહિ. પણ ઘણું કરી ઇરાની અને ફારસી (ક–લુ,)
અજમુદો અઝમૂદા (મ-ભા-ન-કો.)	આઝ્મૂદા:	ફા,	વિ.	(અલિફમમદુદ:, જે, મીમ, વાવ, દાલ, હે, હે,)=આજમૂદન (ધાતુ)=અજમાવવું ઉપરથી–તપાસેલું, પરિક્ષા કરેલું, પારખેલું (લુ–કા;) આમાં પાસ અને નાપાસ આ બન્નેનો સમાવેશ થાય છે.

અજમો. (ગુ-શકો,)	અજ્વાન્ અજવા-યિન્,	હિં.	ના,	(અલિફ, જીમ, વાવ, અલિફ, નુન,) અથવા (અલિફ, જીમ, વાવ, અલિફ યે, નુન,) બન્ને પ્રમાણે=એક જાતના પ્રખ્યાત બીની ગરમ દવા હોય છે તે (ઉ–લું,)
અજમોદ	અજ્મોદ	હિં.	ના,	(અલિફ, જીમ, મીમ, વાવ, દાલ,) સં૦ અજમોદા=એક વસાણું ઓસડમાં વપરાય છે–એનાંબી અજમાથી મોટાં તથા ગોળ હોય છે, અને અજમા કરતાં ઓછાં તીખાં હોય છે, એની ત્રણ જાત છે ફુલવારી અથવા દીવેચી અજમોદ તથા કમાણી અજમોદ આંબી બહુ ઝીણાં તથ. સ્વાદે કડવાં હોય છે. તે અજમા જેવાં તીખાં ન હોવાથી બાળકને માટે વપરાય છે (ગુ–શા–કો,)
અજર	०	સં,	વિ,	અલિફ, જીમ, રે,)=જેને જરાએ વૃદ્ધ પણાના ચિન્હ ન હોય તે (ન–કો,) અ+જરા=ઘડપણ જદ=ઘરડું થવું
અજર	અજ્ર (અજ્ર)	અ,	ના.	(અલિફ, જીમ, રે,) નર્મકોષમાં (આ નાકાની મસ,) અર્થ લખેલા છે. પરંતુ–મજુરી આપવી, મજુર થવું, ભાગેલા હાડકા સાંધવ, મજુરી, સ્ત્રીનો પરણો કે અરબીમાં જે " મહર " કહેવાય છે તે (શા–લુ;) સારો બદલો.
અજર	०	સં,	વિ,	(અલિફ જીમ, રે, અલિફ, રે, તે,) =ઇનામ, બદલો, મજૂરી. (ક. લુ.)
અજર	અજૂ (અજૂર),	અ,	ન.	અલિફ મમદૂદ:, જાલ, રે, બે, અલિફ, હમજ:, જીમ, અલિફ, નૂન,) તથા (અલિફસમદૂદ:, જાલ, રે, બે, યે, જીમ, અલિફ, નૂન,) સઘળા બન્ને પ્રકારે = જેની ગાજવાની તજવીજ છે શરીરનું

				નામ. (લુ-કિ,) ઘણું કરી આજુર આબાદગાન (ફા.) નો અરબી કરેલો લાગે છે. = એક નગર- આજુર (અ૦) એક ફેરસ્તો અને ફા૦=અગ્નિ.
અજલ,	અજલ્	અ,	ના,	(અલિફ, જીમ, લામ,)=(મિ)કોષ-માં લખ્યા પ્રમાણે જે અર્થ (કમોત) છે. તે બરોબર નહીં પણ ફુરસદ, ગરણ-ની મુદ્દત, વસ્તુની વેળા, વખતનો ઘણો લાંબો જમાનો (ક--ફ--સુ બ, કે-જ,)
૦	અજલ	અ.	ના.	(ઍન, જવાદ, લામ,) = અજલ: (અ૦) = જે મટનના કકડામાં રેસે રેસે ચર્બી મળેલી હોય, તેનું બહુવચન = રેસા રેસામાં ચરબ મળેલા કકડાઓ (લુ–કિ.)
૦	અજ્લ્	અ.	ના.	(અલિફ, જે, લામ,) = તંગી, હમેશગી (શ--લુ,) અપૂર્વ.
૦	અજલ	અ,	ના.	(ઍન, જીમ, લામ,)=દોડનાર (લુ-કિ,)
૦	અજલ	અ,	વિ,	(ઍન, જે, લામ,) = શસ્ત્ર વિના થવું (લુ--કિ.) નકામાપણું નકામું કરવું (ક-લુ,)
૦	અજ્લી	અ.	વિ,	(અલિફ, જે, લામ, યે,) = અનાદિ, ઇ૦ (લું--કિ,) અજલ (અ૦) અનાદ ઉપરથી.
અજાણ અણજાણ (ગુ-શ-કો.)	અનજાન	હિં.	વિ, ના,	(અલિફ, નૂન, જીમ, અલિફ, નૂન,) = ના વાકેફ, અજાણ્યું (ઉ-લું) સં૦ અજાન (સં૦ અન+જ્ઞા—જાણવું) અજ્ઞા-નતા, મૂર્ખાઇ, ગેર માહિતી નાદાની,

અજાબી હજાબી (ગુ૰શ૰કો,)	હિજાબ્	અ,	ના,	(હે, જીમ, અલિફ, બે,)=પડદો (હુ--રી,) અને હુજ્જાબ (અ૰)= પડદેદારો, દરવાનો, ઇત્યાદિ.
અજાયબ (ગુ૰શ૰કો,)	અજાએબ	અ,	વિ,	(ઐન, જીમ, અલિફ, હમજઃ અથવા યે, બે,)= અજીબ, શબ્દનું બહુવચન=નવાઇનાં (હુ--રી,) અજબ (અ૰)=નવાઇ જેવું ઉપરથી--બહુવચનનું બહુવચન " અજાએબાત ".
અજી,	અજી,	હિં,	અ,	(અલિફ, જીમ, યે,)= ઓ સાહેબ, જનાબ, હજરત, (ઉ--લુ,) જી સાહેબ, સાહેબજી, ઇત્યાદિ.
અજીજ,	અઝીઝ	અ,	વિ,	(ઐન, ઝે, યે, ઝે,)=વહાલું, પ્રિય, ચઢીઆતું, મિસર દેશના બાદશાહનો "(લકબ)" ઇલકાબ, આગલા જમાનામાં ત્યાંના પ્રધાનોને આપવામાં આવતો હતો. અને હાલ મિસરના વાલીને " ખદેવે મિસ્ર " કે " ખિદેવે-મિસ્ર " પણ કહે છે. (મુ--દ, ક--ફ, લ-ફ સુ--હ, મુ--બ,) " ઇઝઝ " (અ૰)=કિર્તિ. કે એ અઝાઝ (અ૰) =આબરૂ કરવું ઉપરથી આનું શ્રેષ્ઠતા વાચક રૂપ--અઅઝઝ (અ૰)=ઘણોજ પ્રિય. અને બહુવચન--અઇઝઝઃ (અ૰) = અઝીઝો (વહાલા.)
૦	અઝીઝ	અ.	ના,	(અલિફ, ઝે, યે, ઝે,)=ઢોલનાં જોસની અવાજ, વાદળની ગર્જના (લુ--ફિ,)
અજીરાન (ગુ૰શ૰કો)	અઝીરન્	ફિ,	ના,	(અલિફ, ઝીમ યે, રે, નૂન,)= અપચો, બદહજમી, નાપસંદ, ભારે

				કઠણુ, ઇ૦ (ઉ--લુ,) (સં૦ અજીર્ણ—અ+જદ—પચેલું)=ખાધેલું ન પચવું તે.
અજુરદાર (મ—કો,)	ઉજૂરદાર,	ફા,	ના,	(અલિફ, જીમ, વાવ, રે, દાલ, અલિફ, રે,)=જાસુદ (મ-ભા-ન-કો.) અજ્ર (અ૦) મહેનતાણું આનું બહુવચન=બદલા-મહેનતાણા અને " દાશતન " (ધાતુ) ઉપરથી " દાર "=રાખનાર ફા. પ્રત્યય લાગી મિશ્ર થએલો (ઉજુરદાર) શબ્દ=મજુર, હલકારો, હેલકરી ઇ૦ વિશેષ હકીકત સારૂ " અકડબાજ " શબ્દ જુઓ.
અજુરા	ઉજૂરઃ	અ,	ના,	(અલિફ, જીમ, વાવ, રે, હે,)=મહેનતાણું (બ, અ, ઇ૦) " અજ્ર " (અ૦)=મજુરી, સારો બદલો ઉપરથી
અઝખર (મુ—વૈ.)	ઇઝ્ખર	અ,	ના,	(અલિફ, જાલ, ખે, રે,)=એક પ્રકારની સુગંધીદાર ઘાસ,—મરચિયાં કંદ (મુ—અ. ગિ—સ, પી-જી,) જુખ્ર (અ૦)=રાખી મેલેલી કોઇ વસ્તુ ઉપરથી. કારણ કે ઘાસ ઘણું કરી પડતર જમીનમાંજ ઉગે છે. અને પડતર=રાખી મેલેલીજ ગણી શકાય છે.
અઝગેબી,	અજ્ગય્બી, અજ્ગૅબ,	ફા	વિ,	(અલિફ, જે, ગૅન, યે, " બે માત્ર કે યે " પણ,)=એકાએક, અણધાર્યું, ઓચિંત્યું, આકસ્મિક, સહસા, અણચિંત્યા (ગુ—શ—કો,)
અઝમત (ગુ-શ-કો)	અજ્મત,	અ,	ના.	(ઐન, જોય, મીમ, તે,)=ગુજરાતી શબ્દકોષે ફા૦=ચમત્કાર, કૌતુક, અદ્ભૂત વાત, નવાઇ, અચરતી. ર આશ્ચર્ય (અર્થ) લખ્યા છે. પણ ફા. કોષે–મોટાઇ, વડાઇ, કદર, છે (ઉ–રી,)

અજર / ઉજર	ઉજ્ર	અ,	ના,	(ઍન, જાલ, રે,.)=નર્મ કોષમાં- આનાકાની, મસખરાનુ (એમ) છે. પણ અરબી કોષમાં બહાનું, ઇ૦ છે, (સુ—હ,)
અઝરક (ન-કો.)	અજ્રક	અ,	વિ,	(અલિફ, જે, રે, કાફ,) કેટલાક એને “ અરજક ” શબ્દ બતાવે છે,= લીલું, સ્વચ્છ પાણી, માણસની આંખમાં કાળાશ સહ પીરોજી રંગ હોય તે (સુ-હ, મુ-બ, શ-નિ;) બિલાડીની આંખ જેવું જ રકૂ (અ૦)=પીરોજી આંખો વાળા થવું, પાણીથી મેલ દૂર થવું, ઇ૦ ઉપરથી. અજ્ રક્ (અ૦) નું બહુવચન જુર્ક (અ૦)=લીલી આંખો વાળા, આંધળા, વાળના ગુચ્છા વિગેરે, મેલ વિનાનાં સ્વચ્છ પાણી.
અઝીઝે મેસર	અઝીઝે મિસ્ર	અ,	ના,	(ઍન, જે, યે, જે, મીમ, સ્વાદ, રે,) =મિસરના પાદશાહ, તથા તેના વઝીર અને “ જુલયખા ” ના ધણીનો પણ (લકબ) ઇલકાબ, (શ-સુ) ઇજ્જ (અ૦) કીર્તિથી “ અઝીઝ ” (અ૦) =પ્રિય + એ (અ૦)= છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય—નો+મિસ્ર (અ૦) એકદેશ. એટલે આખા મિસર દેશનો વહાલો, જેરા—ઇ'કલીલુલ મલિક (અ૦) વગેરે શબ્દો આવી ગયાં છે,
અટક (ગુ. શ. કો.)	અટક	હિં,	ના,	(અલિફ, ટે, કાફ,)=રોક, પરેજ, પંજાબની એક નદીનું નામ (ઉ-લુ,)

				સં૦ અટ્--જવુ--અટકવું = રોધન, અટકાવ, ઇત્યાદિ,
અટકાવ (ન—કો,)	અટ્કાવ્	હિં,	ના,	(અલિફ,ટે,કાફ, અલિફ,વાવ,) = જેથી અટકી પડાય તે, પ્રતિબંધ, હરકત, અગત, જરૂરિયાત, બાધનિયમ, સ્ત્રીને ઋતુ આવવો તે, અળગું બેસવું તે, રાજ આવવું તે, દસ્તાન, અટકાવ હોવો, પાળવો, હરકત આણવી તે વપરાય છે (ન--કો.,) "અટક" હિં. (શબ્દ) = રોક, ઉપરથી,
અટળ (ગુ-શ-કો,)	અટલ્	હિં,	વિ,	(અલિફ, ટે, લામ,) = નહીં ટળનાર, અચળ, કાયમ, ઇ૦ (ઉ--લુ,) અટકળ, અડસટ્ટો, પરખ, અ = નહિ+ટલ = ટળનાર, કાયમ રહેનાર અને સં. અટ્ટ = ઘણું = ઉંચું, ઉપરથી ગુ૦ સારો હોશિયાર, પાકો, પ્રવીણ, ઇ૦
અટેરણ.	અટેરન્	હિં,	ના,	(અલિફ, ટે, યે, રે, નૂન,) = લાકડીનું એક યંત્ર જે ઉપર સુતરની આંટી બનાવે છે. (ઉ-લુ,)
અઠ્ઠાવન	અઠ્ઠાવન્ (અઠ્ઠાવન્)	હિં,	વિ,	(અલિફ, ટે મુશદ્દદ, હે, અલિફ, વાવ, નૂન,) સં. અષ્ટ+પંચાશત = પચાસ ને આઠ (ગુ--શ--કો,)
અઠ્ઠાવીસ	અઠ્ઠાઇસ (અઠ્ઠાઇસ્)	હિં,	વિ.	(અલિફ, ટે મુશદ્દદ, હે, અલિફ, હમજા, યે, સીન,) સં૦ અષ્ટ+વિંશતિ = વીસને આઠ (ગુ--શ--કો.)
અઠ્ઠા	અઠ્ઠા (અઠ્ઠા)	હિં,	ના. ત્રિ,	(અલિફ, ટે મુશદ્દદ, હે, અલિફ,) સોકટાની બાજીના એકેક છેડે ત્રણ ખાનાં હોય છે તે ૨ ગંજીફાનાં પાના ઉપર ચિતરેલા આઠ દાણાનો સમુદાય તે, પે.હોચેલું, ફાંકાબાજ, લુચ્ચું, પક્કું (ગુ—શ—કો.)

અટ્ટયાસી.	છિટ્ટિયાસી.	હિં,	વિ.	(અલિફ્, ટે, મુશદ્દદ, હે, યે, અલિફ્, સીન, યે,) સં० અષ્ટ+અશીતિ=એંસી ને આઠ , ૮૮ (ગુ–શ–કો,)
અડ, (ગુ-શ-કો)	અ.ડ્	હિં,	ના,	(અલિફ્, ડે,)=જક, હઠ (ઉ–લુ,) જીદ્દ, હરકત, અડચણ, ઇ०
અડકાવ	અડ્કાવ્	હિં,	ના.	(અલિફ્, ડે, કાફ, અલિફ્, વાવ,)= સ્ત્રીને રૂતુ આવવો તે, અટકાવ, અળગું, ઇત્યાદિ (ગુ–શ–કો,) ગુ० ક્રિ० બંધ કર, ઢાંક, દે (અડકાવવું–આજ્ઞાર્થે,)
અડ્ડો,અડ્ડા (ગુ-શ-કો,)	અડ્ડા,	હિં,	ના.	) અલિફ્, ડાલ, મુશદ્દદ, અલિફ્,)= પાળેલા જનાવરોના બેસવાની લાકડી, મજુર—ગાડી વગેરેના એકઠા થવાની જગો (ઉ—લુ,) બેઠક, મથુરાના ચોબા જાતના બ્રાહ્મણોનાં ઘર પણ.
અડદ (ગુ-શ-કો,)	ઉડ઼દ્	હિં,	ના,	(અલિફ્ ડે, દાલ,)=માષ નામે અનાજ (ઉ—લુ,) માશ (ફા.)=માષ ઉડદ (સં.)
અડદાવો	અરદાવ:	હિં,	ના.	(અલિફ, રે, દાલ, અલિફ, વાવ, હે,) =ઘઉં તથા જવારનો લોટ—પાણીમા બાંધી ઘોડાઆને ખવરાવે છે તે (ઉ–લુ,) અડદાવો કાઢ્યો=ભુકો કર્યો,
અડબંગ અડબંગું (ગુ-શ-કો,)	અડ્બંગ્	હિં.	વિ,	(અલિફ્, ડે, બે, નૂન ગુન્ન:, ગાફ,) =કોઈએ કાંઈને કરે કંઈ તે, કશું ન લેખવતાં, પોતાના છંદમાં મચી રહેનાર ઉદ્ધત તબીયતનું, હઠીલું, અડાણી, મૂર્ખ (ન કો,)
અડવી,	અરવી,	હિં,	ના	(અલિફ્, રે, વાવ, યે,)=એક ચીકણું અળીઉ—જેવું શાક સૂરણ થાય છે. (ઉ—લુ,)

અડસટ્ટો.	અડ્સટ્ટા.	હિં, ગુ,	ના.	(અલિફ, ડે, સીન, ટેમુશદ્દદ, અલિફ,)=અટકળથી ગણેલું તે, શુમાર, આસરો, અડસટ્ટો કાઢવો (ન-કો.) લાગ, દાવ, આડ+સટ્ટો.
અડસઠ અડસેટ	અડ્સઠ.	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, સીન, ટે, હે,) સં० અષ્ટ+ષષ્ટિ=સાઠ (પટ્-૭) સાઠ ને આઠ, ૬૮ (ગુ=શ-કો,)
અડાઅડી,	અડ઼ાઅડ઼ી,	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, અલિફ, ડે, યે,) =અણીનો સમય, બારીક સમય-(ગુ-શ-કો,) ભેટમ ભેટ,
અડાણી	અદાહી	સં. અ,	વિ. ०	(અલિફ, દાલ, અલિફ, હે, યે,) દાહી (અ०)શબ્દ=દાના. છતાં ગુજરાતી શબ્દ. કોષમાં—અ+(ફા०) દાહન-ડાહ્યું છે, (સં० અજ્ઞાની) બોલવે-ચાલવે જંગલી, અસભ્ય, અનાડી, સમજ વનાનું, મૂર્ખ, બેવકુફ, ઠોઠ (ગુ-શ-કો,)
અડી (ગુ-શ-કો)	અડ઼ી	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, યે,)=સખતાઈ, મુશકેલ, અગત્ય, તંગી (ઉ-લુ,) સોનીનું એક ઓજાર પણ હોય છે, તે, કાંસાના જેબીબા ઉપર ઘુંઘરી વગેરે ઘાટ ઘડાય છે તે-મોટી-અને નાનીને અડી કહે છે.
અડીએલ, અડિયેલ, (ગુ-શ-કો,)	અડ઼િયલ્	હિં,	વિ,	(અલિફ, ડે, યે, લામ,)=અડ કરનાર, હઠીલું, કહ્યું ન માને તે, મમતી, હુજતી, જીદ્દી, જકી, ૨ માથામારૂ, ઘુસણીઉં, આગંતુક, એ શબ્દ વિશેષે પશુને લગાડે છે (ગુ-શ-કો,)
અડિયલ ટટ્ટુ.	અડ઼િયલ ટટ્ટૂ	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, યે, લામ, ટે, ટેમુશદ્દદ, વાવ,)=હઠીલો અને ન માને તેવો માણસ ટટ્ટુ અટકી ગયા પછી ઘણું માર વાથી પણ આગળ ખસતું નથી તે ઉપરથી (ગુ-શ-કો,)

અડુસો અરડુસો, (ગુ-શ-કો)	અડૂસા	હિં,	ના.	(અલિફ, ડે, વાવ, સીન, અલિફ,)=એક ઝાડ એના પાંદડાં ઓસડમાં વપરાય છે. (ન-કો;)
અડોસ પડોસ	અડોસ્ પડોસ્.	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, વાવ, સીન, પે, ડે, વાવ, સીન,)=પડોસ અડોસ, પડોસ (સં૦ પ્રતિ-સામે + વસ-રહેવું) અડોસ-વ· ધારાનો શબ્દ) પોતાના ઘરની લગોલગ અથવા થોડેક દૂર, પણ તેજ મહોલ્લામાં હોય તે તથા તેનો જે સમ્બધ તે, પડો· શની—પાસેની જમીન (ગુ-શ-કો)
અડોસી પડોસી.	અડોસી પડોસી	હિં.	ના,	(અલિફ, ડે, વાવ, સીન, યે, પે, ડે, વાવ, સીન, યે,)=પોતાની ઘરની પાસે અટકીને રહ્યા હોય તે માણસો, પાડાપ· ડોસી (ગુ-શ-કો,)
અડંગો. (ગુ-શ-કો)	અડંગા	હિં.	ના,	(અલિફ, ડે. નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિ· ફ,)=રોક, હરકત, ૪૦ (ઉ-લુ,) સં૦ શબ્દ=આહ+અંગ=અવયવ-એટલે કામ પુરૂં થયા શિવાય ઉઠવુંજ નહી એવી હઠ, ઇત્યાદિ-
અઢી	અઢ્ઢી	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, હે, યે,)=બે અને અરધું, ૨॥ (ગુ-શ-કો,)
અઢીશેરી.	અઢ્ઢી-સેરી	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, હે, યે, સીન, યે, રે, યે,)=જે કાટલાનું વજન ૨॥ શેર થાય તે, અઢીશેર થાય તેવું માપ—વાસણ-ઠામ (ગુ-શ-કો,)
અણઘડ (ન-કો)	અનઘડ.	હિં,	વિ,	(અલિફ, નૂન, ગાફ, હે, ડે,)=ઘડયા વગરનું, અજ્ઞાન, બેઢંગો, અણછોલ (ઉ-લુ,) અન+ઘડ=અનઘડ. એ મિશ્ર શબ્દ ગણાશે, અન (હિં.)=ગેર બીજું. નાદિનો શબ્દ. જે શબ્દની શરૂઆતમાં આવે છે. જેમ—અજાણ (ઉ-લુ,)

				અન=વગર+ઘડ=ઘાટ. એટલે અઘાટ, ઘાટ વગરનું,
અણબ-નાવ (ગુ-શ-કો,)	અનબન્	હિં,	ના.	(અલિફ, નૂન, બે, નૂન,)=ના માફક, રંજીસ (ઉદુ,) અન=શિવાય+બન=બનાવ. એટલે કુસંપ. સં० અણ+બ-નાવ=ઉંચું મન, ઉપરથી.
અણમાપ	અનમાપ્	હિં.	વિ,	(અલિફ, નૂન, મીમ, અલિફ, પે,)=માપ્યા વગર, અમાપ, અપરિમિત. ર અનંત, અસંખ્યાત (ગુ-શ-કો,)
અણી (ગુ-શ-કો.)	અની	હિં,	ના,	અલિફ, નૂન, યે,)=તીર કે બરછીની નોક, ભાલ (ઉ-લુ,) સં० અણિ, અણ=અવાજ કરવો, ઉપરથી.
અણીદાર	અનીદાર્	હિં,	વિ.	(અલિફ, નૂન. યે, દાલ, અલિફ, રે,) =અણી હોય તેવું, ધારવાળું, તીક્ષ્ણ, અણીવાળું (ગુ-શ-કો,) મુખત્વે કરી [illegible] "[illegible]દાર" શબ્દ વપરાય છે.
[illegible]				(એન તાય, [illegible])=નસ કેશ અથવા અર્ક ફુલ—સુખડ વગેરે માંથી [illegible] કેલી એવી તેલના અંશ [illegible] વસ્તુ તે, પણ અરબી અર્થ માત્ર " સુગંધી " [illegible] સ, બ-અ., જ—ગી, મ- બ, સુ-હ,)
અત્તર.	०	ગુ.	અ.	(અલિફ, તે મુશદ્દદ, રે,)=(સં० અત્ર) કહેવાય છે.=અંહી, અત્તર-મતુ—અહી (સહી કરવી એમ કેટલાક લોકોને દેખાડવાને એ શબ્દ નિકળ્યો છે) એ (ન—કો,) આધાર.
અત્તરદાની	ઇત્રદાન્	ફા,	ના,	(એન, તાય, રે, દાલ, અલિફ, નૂન,) અ० ઇતર—સુગંધ+ફા० દાન—રાખનાર=

				અત્તર રાખવાનું કાચનું-પીતળનું કે રૂપાનું વાસણ (ગુ-શ-કો,) એસોના તથા ઝવેરાતનું પણ થઇ શકે છે. તે રાજદ્વારી લોકોમાં વપરાય છે.
અત્તરફ઼ેરોશ.	ઇત્રફ઼રોશ	ફ઼ા,	ના.	(ઐન, તોય રે, ફ઼ે, રે, વાવ, શીન,) =ગાંધી (લુ-ડી;) "ઇત્ર" (અ૦) શબ્દ=સુગંધિ અને "ફ઼રોખતન" ધાતુ =વેચવું, ઉપરથી આજ્ઞાર્થ થઇ કર્તાનો અર્થ રાખે છે. જેમ ઇત્ર ફ઼રોશ= અત્તર વેચનાર મજકુર.
અત્તર સાહેત—દ.	૦	ગુ,	અ,	(અલિફ઼, તેમુશદ્દદ, રે, સીન, અલિફ઼, ઐન, તે,) અત્તર—અત્ર=અહીંયાં+ આ૦—સાઅત—વખત=આ ઘડીએ, હાલ ઘડી, આજ ક્ષણે, હમણાંજ (ગુ-શ-કો,) ઉર્દુ વપરાશે એ શબ્દ લેવાતો નથી.
અતલસ } અતળસ	અતલસ	અ,	ના.	(અલિફ઼, તોય, લામ, સીન,)=શિક્કા વગરનું નાણું, રેશમી કાપડ કે જે ઘણું કરી સાદું હોય છે, ગગનને પણ કહે છે. કારણ કે તે શિક્કા વિનાના દિરમ (નાણા) ની પેઠેજ (તારાના ચિત્ર વગર) સાદું છે, શામ રંગના વરૂ નામે જનાવર. શામરતાશે હોય છે તે. (મુ-અ, શુ—નિ;) શમ સુલ્લુગાતમાં આ અર્થે (અતલશ) શબ્દ છે. અને ઉર્દુ કોષમાં અતલસ=નરમ, મુલાયમ, (લુ-ડી,) સં૦ અતસ=શણનું કાપડ હશે તે.
૦	અત્લસ	ફ઼ા.	ના,	(અલિફ઼, તોય, લામ, સીન,) આકાશ (શ—લુ,)

અતલસ રૂમી,	અતૂલસે રૂમી.	ફા,	ના,	(અલિફ, તોય, લામ, સીન, રે, વાવ, મીમ, યે,)=એક જાતના રેશમી કપડાનું નામ (લુ—ફી,) અતલસ (અ૦) =સાટીન+એ (ફા.) છટ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય=ની+રૂમી (ફા.)=રૂમ દેશથી સંબંધ રાખનાર એટલે રૂમ નામે એક દેશની સાટીન. એવીજ રીતે " અજીજે મિસ્ર " શબ્દ પ્રથમ આવી ગયા પ્રમાણે વ્યુત્પત્તિ છે,
અતાઇ (ગુ-શ-કો,)	અતાઇ	ફા.	વિ.	(ઐન, તોય, અલિફ, હમજ:, યે,) આ૦ અતા=બક્ષિસ+ફા૦ ઇ=નું, અથવા ગુજરાતી કોષમાં લખ્યા પ્રમાણે આ૦ ઇતા=મહેનતુ હિં૦ નહિ—પણ " ઇતાઅત (અ૦)=ઉઠાવવું) ઘણુંજ સરસ (ગાનારો—વગાડનારો) એ શબ્દનો અર્થ મૂળ ભાષામાં મહેનત ગાનારો—નાચનારો. અથવા ગુરૂ કર્યા વગર સાંભળી સાંભળી ગાતાં શિખેલો થાય છે (ગુ—શ-કો,)

અતિત	અતિત	સં,	ના.	(અલિફ, તે, તે,)=વૈરાગી બાવો, સાધુ (ગુ–શ–કો,)
અતીત	૦	હિં,	વિ,	(અલિફ, તે, યે, તે,) સં૦ અતિથિ=જાદું પડી છુટું થએલું, "વિષયાતીત" "મોહાતીત," ૨ વીતી ગયેલું, પસાર થઇ ગયેલું, "કાલાતીત" (ગુ—શ—કો,)
અથોડી	હતોડ઼ી	હિં,	ના,	(હે, તે, વાવ, ડે, યે,)=હથોડી, છેક નાનો અથોડો (ગુ—શ—કો,)
અધ્ધ (	અધર્	હિં, સં,	અ, વિ,	(અલિફ, દાલ, હે, રે,)=કોઇ પણ વસ્તુને લાગેલું નહિ તે, આધાર વગરનું (ઉ–લુ,) અ=વિના+આધારનું ટુંક ધર=ટેકો. એટલે ટેકા વગર તથા ઉત્=ઉપર+ધુર=ધુંસરી, ઉપરથી કોઇ પણ બાજુવા આધાર—ટેકવ નું ન હોય તેવું ત્યાદિ.
અદના.	અદ્ના.	અ.	વિ,	(અલિફ દાલ, નૂન, અલિફમક્સૂરઃ)=નસ કોષમાં–ગરીબ, નીચી સ્થિતિ હોય તે, નીચ, હલકું, કંગાલ, નકામું (એમ અર્થ) લખેલા છે. પરંતુ અરબી ફારસી કોષમાં છેક પાસે, તદન નઠારું એવો અર્થ થાય છે. (મુ–બ,) દુન્નૂ (અ૦)=નજીક થવું. તથા "દિનાયત" (અ૦)=ના લાયકી, ઉપરથી એજ અર્થે દનિય્યૂ (અ૦) શબ્દની પણ બનાવટ છે.
અદબ (શા-પ.)	અદબ્	અ,	ના,	(અલિફ, દાલ, બે,)=પ્રત્યેક વસ્તુની-મર્યાદા અને અંદાજની સંભાળ રાખવી, સભ્યતા, ખાસ નજર રાખવી, સારી વર્તણુંક, બુદ્ધિ, નિયમ, એક વિદ્યાનું નામ. કે તે જાણવાથી કોઇ પણ

				ભાષાના બોલવામાં ચૂક થાય નહિ. તે વિદ્યાના કેટલાક પ્રકાર છે તે—શબ્દ કોષની વિદ્યા, વ્યાકરણ વિદ્યા, વ્યુત્પત્તિની વિદ્યા, પિંગળ, ગદ્ય, પદ્ય, લેખાવળી, ઇ૦ (મુ—મ, બ—અ, મુ—દ.,)
અદબસર (ગુ-શ-કો)	અદ્બ્સર્	તુ.	વિ,	(અલિફ, દાલ, બે, સીન, રે,)= અદબ સાથે અદબથી, ઇ૦ (ખિ—લુ;) અદબ=મર્યાદા+સર (તુ૦)=ચોથી વિભક્તિ. આ પ્રમાણે મિશ્ર શબ્દ સમજવાનો છે. અદબ+સર=અદબથી.
અદરખ,	અદ્રક્	ફા,	ના,	(અલિફ, દાલ, રે, કાફ,)=લીલી સુંઠ, આદુ (બુ—કા; અ—સા;)
અદલ	અદલ્ (અ્દલ્)	અ	ના,	(ઐન, દાલ, લામ,)=દાદ આપનાર, નેક મરદ. કે જે—ખરો પુરાવો આપે, જેમ, દાખલો, એક વસ્તુનું બીજી સાથે સરખાવવું, દાદ, ઇન્સાફ, તેથીજ સમાધાન કરવાને અદલ કહે છે. કે પ્રતિવાદીને વાદી સાથે સરખાવવો. પરંતુ વૈયાકરણીઓના મત પ્રમાણે પોતાની ખરી સ્થિતિપ્રત્યે નામનું કમી થઇ જવું તે (ગિ—લુ;)
અદલ,	૦	સં, ગુ	વિ, ના,	(અલિફ, દાલ, લામ,,)=પાંદડા વિનાનું, ખંડ વગરનું, એક ઝાડ (શ—ચિં.,) સં૦ અ+દલ=પાન.
અદલબદલ, (ગુ-શ-કો)	અદલ્બદલ્,	હિં,	અ,	(અલિફ, દાલ, લામ, બે, દાલ, લામ) ગુજરાતી શબ્દ કોષે—આ૦ અદલ=ન્યાય+બદલ=ફેરફાર કરવું છે, પણ ઉરદુમાં માત્ર=હેરફેર, અવળું સવળું (ઉ—લુ;) અદલ=હેર+બદલ=ફેર. એટલે એક આપીને બીજું લીધું હોય તેમ. ફેરફાર કર્યો હોય તેમ, મોબદલો કરીને.

અદા (ગુ-શ-કો.)	અદા	અ.	ક્રિ,	(અલિફ, દાલ, અલિફ,)=પહોંચાડવું, મોકલવું, એ શબ્દ ધાતુ નથી તો પણ ધાતુના અર્થે વપરાય છે (ગિ-લુ;)
અદા,	०	ગુ-	ના,	(અલિફ, દાલ, અલિફ,) બાપ, વૃદ્ધ પુરૂષ, (ન—કો;)
અદા.	અદા.	ફા,	ના,	(અલિફ, દાલ, અલિફ,)=પ્રિયાના કૌતુક અને નખરાની ખુબી, મર્મ, કટાક્ષ, સાદ (ગિ—લુ;)
અદાલત. (શા—પ)	અદાલત્	અ,	ના,	(ઐન, દાલ, અલિફ, લામ, તે,)= ન્યાય કરવો, ખરી સાક્ષી આપવી, મુનસફ થવું, દાદ આપવી, સરખામણી, (શ—લુ,) " અદ્લ " (અ०)= ન્યાય, ઉપરથી બનેલો છે=ન્યાય મંદિર, કોર્ટ.
અદાવત (શા—પ.)	અદાવત.	અ.	ના,	(ઐન, દાલ, અલિફ, વાવ, તે,)=શત્રુ થવું, દુશમની (શ—લુ.,) અદ્ (અ०) =દુશ્મન. ઉપરથી
અદાવતીયુ	અદાવતિય્યઃ	અ,	વિ,	(ઐન, દાલ, અલિફ, વાવ, તે, યે મુશદદ, હે,)=દ્વેષી, વેરી, અદાવત રાખનાર જન, ૨ અદાવત થાય તેવું કામ (ગુ—શ—કો,) આ० ફા० વપરાશમાં નથી.
અધગજ	આધ્ગજ્	હિં,	ના,	(અલિફ મમદુદઃ, દાલ, હે, ગાફ, જે,) સં० અર્ધ+ફા० ગઝ નહિ પણ ગજ=અડધો ગજ, બાર આંગળ, એક ફુટ (ગુ—શ—કો.)
અધગજી	આધ્ગજી	હિં,	વિ.	(અલિફમમદુદઃ, દાલ, હે. ગાફ, જે, યે,)=અડધા ગજ જેટલા પનાનું—વાણું (ગુ—શ—કો,) સં० અર્ધ—હિં०

				આધ+ગજ ફા૦ ને સંબંધ વાચક પ્ર૦ લાગી છે.
અધર.	૦	સં.	ના,	(અલિફ, દાલ, હે, રે,)=હોંઠ, નીચેનો હોંઠ, યોનિ, તળેનું, નીચેનું, હલકું, નીચ (શ–ચિં.,)
અધશેર	આધ્સેર્	હિં.	ના,	(અલિફમમદૂદહ, દાલ, હે. સીન. યે, રે,)=અડધા શેર, અચ્છેર, બે પાશેરા. સં૦ અર્ધ—હિં૦ આધ+પ્રા૦ સેર=૪૦ રૂપિયા ભાર તોલ.
અધિકાર (ગુ-શકો,)	અધિકાર્	સં,	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, કાફ, અલિફ, રે,)=અખત્યાર, તાકાત, હકુમત, હોદ્દો, ઇલકાબ, હક, ઇ૦ (ઉ–લુ.,) સં૦ અધિ=ઉપર+કૃ=કરવું. એટલે સરકાર દરબારથી સોંપેલું કામ, ઇ૦
અધીર	અધીર્	હિં,	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, યે, રે,) સં૦ અધૈર્ય=અણપાતજ, અણવિશ્વાસ, ૨ ઉતાવળ, અકળામણ (ગુ—શ—કો,)
અધુરૂં (ગુ-શ-કો,)	અધૂરા	હિં,	વિ,	(અલિફ, દાલ, હે, વાવ, રે, અલિફ,)=અપૂર્ણ, જે બાળક ઠરેલી મુદ્દત પહેલાં અવતરે, ઇ૦ (ઉ–લુ;)
અધેડ	અધેડ્	હિં,	વિ,	(અલિફ, દાલ, હે. યે, ડે,)=ઉતરતી જુવાની વાળું (૩૦ થી ૪૦ વર્ષનું માણસ) આધેડ (ગુ–શ–કો,)
અન	અન	સં,	અ,	(અલિફ, નૂન,)=નહિ, વિના, વગર, ઇ૦ સૂચક ઉપસર્ગ (ગુ–શ–કો,)
અન્દાજ	અનદાજ્	ફા,	ના,	(અલિફ, નૂન, દાલ, અલિફ, જે,) =નર્મકોષે લખેલો અર્થ (માપ, વજન, ગણત્રી, શુમાર, હદ, મર્યાદા, વિવેક.) છે. પણ ફા૦ કોષે અર્થ બતાવ્યા છે તે—ઇરાદો, મેળાપ દેખાડવો, હુમલો કરવો, અનુમાન કરવો, કુદરત, શક્તિ,

				ઇત્યાદિ. (ગુ-કો;) અનદાખતન=તાં-ખતું-ધાતુનું અજ્ઞાર્થ અને નજદીકના ટૂંક નજદ' (ફા૦)=પાસે કે નજીક, ઉપરથી-કરૂં.
અન્ધું	અન્ધા	હિં,	વિ,	(અલિફ, નૂત, દાલ, હે, અલિફ;)= આંધળું (ન-કો;)
અન્ધેર. અંધેર, (ગુ-શ-કો.)	અનધેર	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂત, દાલ, હે, યે, રે,)= અન્યાય, બરોબર કામ થવું નહિ તે, ઇ૦ (ઉ-લુ;)
અન્ધેરી	અંધેરી અનધેરી	હિં	ના.	(અલિફ, નૂત, ગુન્ન:, દાલ, હે, યે, રે યે,)=ઝાડી, અંધકાર, કાળી રાત, મોં ઢાંકવાનું લુગડું, અંધેર કરનાર (ઉ-લુ;)
અન્નદાતા (ગુ શ-કો	અન્નદાત	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂતપશદ્દ, દાલ, અલિફ, તે, અલિફ,)=રજક આપનાર, માલક, ઇત્યાદિ (ઉ-લુ;) સં૦ અન્ન+દ ન, (દા=આપવું) અન્ન પુરૂં પાડનાર, પેટ ભરનાર, ગુજરાન ચલાવનાર ઇ૦
અનર્થ	અનર્થ	સં,	વિ,	(અલિફ, નૂત, રે તે, હે,)=કુનાસબ ન હોય તે, ભલતુંજ (ઉ-લુ,) અન =વિના+અર્થ=કામ. એટલે કામ વિનાનું. નકામું, ઇત્યાદિ.
અનસાર (શા-પ)	ઉનસાર	અ,	ના,	(અલિફ, નૂત, સ્વાદ, અલિફ રે,) =મદદગાર લોક, "નાસિર" શબ્દનું બહુવચન (ક-લુ;) નસ્ર=યારી કરવી, મદદ આપવી ઉપરથી. તથા નાસિર (અ૦)=જય પામનાર.
અનહદ	અનહદ	સં, અ,	વિ.	(અલિફ, નૂત, હે, દાલમુશદ્દદ,)= સં૦ અન+હદ=હદ વગરનું, પાર વિનાનું (ગુ-શ-કો,) ઉ૦ ફા૦ ઘણા વપરાશમાં આવતો શબ્દ "બેહદ" છે,

અનાજ.	અનાજ	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન, અલિફ, જીમ,) = કેટલેક ઠેકાણે એ " નાજ " પણ બોલાય છે = અન્ન (ન–કો;) અનાજનું ટુંક (હિં૦) " નાજ. " સં૦ અન્ન = ધાન્ય, દાણા, કણ,
અનાડી,	અનાડી	હિં,	વિ.	(અલિફ, નૂન, અલિફ, ડે, યે,) = જંગલી, મૂર્ખ, ગમાર, જડ (ન–કો,) અનાર્ય ઉપરથી બનાવેલો શબ્દ –સં૦ અ = નહિ+જ્ઞા = જાણવું.
અનાડીપણું,	અનાડીપનુ	હિં,	ના.	(અલિફ, નૂન, અલિફ, ડે, યે, પે, નૂન,) સં૦ અ+જ્ઞા+વૃત્તિ = પણું. એટલે જંગલી પણું, મૂર્ખતા, ગમારપણું, જડતા (ગુ—સ—કો,)
અનાદ,	અનાદ	હિ,	વિ,	(અલિફ, નૂન, અલિફ, દાલ,) = જેની શરૂઆત ન હોય તે, પુરાણું, ઈત્યાદિ, (ઉ—લુ;) સં૦ અન = નહિ+આદિ = શરૂઆત, આરંભ, ઉપરથી અનાદિ (સં૦) = જેને આદિ નથી વગેરે
અનાનસ અનનાસ (ગુ-શ-કો,)	અનન્નાસ	ફા,	ના.	(અલિફ, નૂન, નૂનમુશદ્દદ, અલિફ. સીન,) = એક ફળ સુગંધીદાર કે જેનો રંગ બહારથી રાતો અને અંદરથી પીળો હોય છે (મ–અ;) પુર્તુગાલી ભાષામાં પણ " અનન્નાસ " બોલાય છે, (ઉલુ) એજ ફળ.
અનાર, (શા—પ.)	અનાર (ફા,)		ના,	(અલિફ, નૂન, અલિફ, રે,) = કેટલેક ઠેકાણે એ " નાર " પણ કહેવાય છે. (દાડમ) (ઉ–કો, અ–સા;) એક જાતનુ દારૂખાનુ પણ છે.
અનાર- ચાસીન	અનારે- ચાસીન,	ફા,	ના,	(અલિફ, નૂન, અલિફ, રે, યે, અલિફ, સીન, યે, નૂન,) = નવરોજના દિને

				ચાળીસ વખતે "સુરાયાસીન" નેં ડાડમ ઉપર પઢી જે માણુસ બીજાને નહિ ખવાડતાં એકલોજ ખાય તો આખું વર્ષ રોગોથી બચ્યો રહેશે. (લુ–દિ;) અનાર (ફા૦)=દાડમ+એ (ફા૦)=નું + યાસીન (અને)=કલામે મજીદ (કુરાન) થી એક સુરા=પેરેગ્રાફનું નામ. એટલે કુરાન શરીફની યાસીન નામે પેરેગ્રાફનું દાડમ ફળ.
અનામત અમાનત (શા–પ,)	અમાનત.	અ,	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે,) =માણસને કંઇ સોંપવું. કે તે જોઇએ ત્યારે પાછું આપે, અમીન થવું (થ–લુ;) અમ્ન (અ૦)=નિર્ભય થવું ઉપરથી. રક્ષણમાં રહેલું, સહીસલામતીવાળી વસ્તું.
અનામતતી, અમાનતી.	અમાનતી	ફા,	વિ.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, યે,) સ્ત્રી૦=અનામત આપેલું–લિધેલું તે, નિક્ષેપ થાપણ. ૨ રોજમેળમાં લખેલી પણ ખાતાવહીમાં ન લખાવેલી રકમ. "અનામત રકમે જમા". (ગુ—શ—કો,) ઉ૦ ફા૦ વાપરમાં નથી
અનારસ્તાન,	અનારસ્તાન	ફા,	ના,	(અલિફ, નુન, અલિફ, રે, સીન, તે, અલિફ, નુન,)=જ્યાં દાડમ હોય, દાડમની પાડી (લુ–ફી,) અનાર (ફા૦) =દાડમ+સિતાન (ફા૦)=જગો. દાડમ ફળ વાળી જગો, જે ઠેકાણે દાડમના ઝાડ હોય તે ઠેકાણું.
અનાસર (ગુ-શ-કો,)	અનાસિર	અ,	ના,	(એન, નુન, અલિફ, સ્વાદ, રે,)= "ઉનસુર" નું બહુવચન=તત્વો. એ ચાર છે—અગ્નિ, પાણી, પવન, માટી

				ગિ—લુ;) બહુ વચન. મજકુરનું એક વચન રૂક=મૂળ, બુનિયાત, તત્વ, પવન—પાણી—દેવતા—માટી. આ ચારે ભાગો માહેલો કોઇ ભાગ (લુ—કિ;) હિં; શાસ્ત્રમાં ચાર ઉપરથી પાંચમાં આકાશને પણ ગણી લે છે.
અનીસુન. (ધ--વૈ,)	અનીસૂન.	યુ, અ,	ના,	(અલિફ, નૂન, યે, સીન, વાવ, નૂન,)=યુનાની કે રૂમી જણાતો નથી તેથી કેટલાકએને યુનાની નહિ પણ અરબી કહે છે, તથા "હલવઃ" એ પણ આવે છે (બુ—કા,) એક દવા છે તે.
અનુમાન.	અનુમાન્	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન, મીમ, અલિફ, નૂન,) =કયાસ, અટકળ, પરિણામ (ઉ—લુ,) સં૦ અનુ+માન—માપ, ઉપરથી.
અનુશદારૂ (ધ--વૈ.)	નોશ્દારૂ,	ફા.	ના,	(નૂન, વાવ, શીન, દાલ, અલિફ, રે, વાવ,)=ઝેરની અસર કાઢી નાખનાર એક દવા, "મમઇ." કે જે જખમોને રૂઝવી નાખે છે. યુનાની દવાઓના પુસ્તકોમાં લખેલું છે કે તે એક માજુન છે. એટલે સ્વાદે, મીઠી—દિલને આનંદ આપનાર. જઠરને શક્તિ પોહોંચાડનાર, શરાબ (લુ—પી;) નોશીદન ધાતુ=પીવું+દારૂ=દવા આમા. પીવાની દવા (અર્થ) થાય છે.
અનોખું	અનોખા	હિં,	વિ,	(અલિફ, નૂન, વાવ, કાફ, હે, અલિફ,)=અજાએબ જેવું, અપૂર્વ, અદ્ભૂત (ગુ—શ—કો,)
અનંત,	અનન્ત (અન્ંત્)	હિં,	વિ,	(અલિફ, નૂન, નૂન, તે,)=બેહદ, ઘણુંજ (ઉ—લુ;) અન્=વિના+અંત =છેડા, પાર, હદ="અન્ અંત્" નું

				નામે વાજું કાઢેલું છે. તે "અફલાતન" પણ કહેવાય છે. (બુ–કા;)
અફરાત-ફરી, (શા–પ,)	ઇફરાતો તફરીત	અ,	ના,	(અલિફ, ફે, રે, અલિફ, તોય, વાવ, તે, ફે, રે, યે, તેય,)="ઇફરાત," =હદપાર થવું. અને "તફરીત"=કમી કરવું, ઇ૦ (સુ–છ, મુ–મ,) ઇફરાત (અ૦)=હદપાર થવું અને+તફરીત (અ૦)=કમી કરવું એટલે હદપાર અને કમી કરવું તે,
અફસનતીન, (ધ–વૈ.)	અફસનતીન	હિં,	ના,	(અલિફ, ફે, સીન, નૂન, તે, યે, નૂન)="દમરૂહ" કહેવાય છે તે–આકડાના જેવી ફૂલવાળી એક વનસ્પતિ હોય છે (મ—મુ;)
અફસોસ (શા–પ.)	અફસોસ	ફા,	ના,	(અલિફ, ફે, સીન, વાવ, સીન.)=ત્રાસ, ખેદ (સ્ટી, લુ–ન,) "ફુસૂસ" (ફા૦) આનું ટુંક છે.
અફિણ / અફીણ (શા–પ.)	અફયુન	અ.	ના,	(અલિફ, ફે, યે, વાવ, નૂન,)="તરયાક" નો અરબી થએલો શબ્દ અરબીમાં "લબનુલખશખાશ" કહેવાય—પેડુના દરદ—ને ગુણ કરે છે. તે સાધારણ રીતે શામ રંગે હોય છે. (બુ–કા, અ–સા;) યુનાનીમાં "અબયુન" કહેવાય છે. સંસ્કૃતમાં અહેનમ; ગ્રીકમાં ફા૦ હુય્યૂન (પુ૦ ૩૮ પૃ૦ ૧૮૫)
અફીણી,	અફયૂની	ફા,	વિ,	(અલિફ, ફે, યે, વાવ, નૂન, યે,)=અફીણના બંધારણ વાળું માણસ, અફીણનો અમલ કરનાર, ર સુસ્ત, આળસુ, એદી (ગુ—શ—કો,)
અફુવા / અફવા (શા–પ)	અફવાહ, અફવા.	અ,	ના.	(અલિફ, ફે, વાવ, અલિફ, હે,)=સુગંધિદાર દારૂઓ, "ફૂહ" શબ્દનું બહુ વચન=મોઢાં, સામાન્ય રીતે

				" ચર્યા " અર્થ થાય છે (કું–જી, મુ–અ, ખુ–ન, શ–ગુ;) બહુ વચનનું એક વચન ૨૯.
અબ (હિં-પ્રા, હિ-શિ.)	અબૂ	હિં,	અ,	(અલિફ, બે,)=હમણાં, એજ વખતે, તુરત, ઇ૦ (ઉ–લુ,)
અબઘડી,	ઇસઘડી.	હિં,	અ.	(અલિફ, સીન, ગાફ, હે, ડે, યે,) =હમણાં, આપળે, આ ઘડી એજ (ગુ–શ–કો,) અબી=અભી—હા+ઘડી.. ઉરદુમાં " ઇસ ઘડી " કરતાં પણ " ઇસ વક્ત " ખાસ કરી વપરાય છે.
અબ્દ.	અબ્દ,	અ,	ના.	(એન, બે, દાલ,)=બંદો, ગુલામ, " હુ " નું વિરૂદ્ધ. (શ–લુ;) આનું બહુ વચન ઇબાદ (અ૦)=બંદાઓ (લુ—કિ;)
અબ્દ,	૦	સં,	ના,	(અલિફ, બે, દાલ,)=વાદળું, વર્ષ (ન—કો;)
અબ્દમુનાફ. (મુ..શ.)	અબ્દુલ્ મુનાફ્	અ,	ના.	(એન, બે, દાલ, અલિફ, લામ, મીમ, નૂન, અલિફ, ફે,)=પેગંબર હજરત મહમંદ સા૦ (સ૦) ના દાદાનું નામ. જેમ. મોહંમદ બિન અબ્દુલ્લાહ. બિન અબ્દુલ મુ-તલિબ બિન હાશમ- બિન અબ્દુલ મુનાફ (લુ૦ફી;) અબ્દ (અ૦)=ગુલામ+ઉલ (અ૦) =નો +મુનાફ (અ૦)=ખોદાના નામો પૈકી એક નામ, વિશેષ્ય નામ. એટલે મુના૦ ફનો બંદો-
અબ્દાલ	અબ્દાલ્,	અ,	ના.	(અલિફ, બે, દાલ, અલિફ, લામ.) =કલંદર, મુરીદ (ચેલો). ફારસીમાં એવા અર્થ પણ થાય છે. જેઓની પેદાશપર સંસાર કાયમ છે તે ૭૦ મનુષ્ય પૈકી ૪૦ શામદેશ અને ૩૦

				બીજે જૂદે જૂદે સ્થળે રહે છે.' તેમાંથી કોઇ કમી થાય તોઙ્કે તેને બદલે બીજો કાયમ થઇ જાય છે તેથીજ તે અબદાલ કહેવાય છે (મુ–બ, બ–અ; મુ–ત;) બદલ (અ૦) બદલો ઉપરથી.
અબ્દાલી (શા–પ,)	અબ્દાલી.	ફા,	ના,	(અલિફ, બે, દાલ, અલિફ, લામ, યે,)=સંસાર ત્યાગ કરવો.' ફકીરી લેવી, ચેલ્રા (બ—અ;) બદલ (અ૦)= બદલો તથા અવેજ ઉપરથી.
અબ્દુલ મુત્તલબ (મુ-શ,)	અબ્દુલ મુત્તલિબ	અ,	ના,	(એન, બે, દાલ, અલિફ, લામ, મીમ, તોયમુશદ્દદ, લામ, બે,)=જનાબ રસુલે ખુદા (સ૦) ના દાદાનું નામ (લુ—રી૦) અબ્દ (અ૦)=ગુલામ+ ઉ૦ (અ૦)=છઠ્ઠી વિભકિત+મુત્તલિબ (અ૦)=બીન હાશમ—જે પેગંબર હજરત મહંમદ (સ૦) સાહેબનાપર દાદા સાહેબ હતા,
અબનાલ.	બબ્નાલ.	ફા,	ના,	(અલિફ, બે, નૂન, અલિફ, લામ,)= તરવારના મ્યાનની મૂઠ આગળ મીનાનો શણગાર હોય છે તે (ન—કો;)
અબનુસ આબનુસ (શા–પ,	આબ્નૂસ	ફા, અ,	ના	(અલિફમમદ્દુદ:, બે, નૂન, વાવ, સીન,)=તલંદોજી નામે ઝાડથી નીકળતી કાળા રંગની લાકડી=" શ્યામદારૂ", " કાલસ્કંધ સાર:" (શ–લુ; ખ-લુ;) એક જાતનું માછલું પણ છે (લુ–રી;)
અબનુસી.	આબ્નૂસી	ફા,	વિ.	(અલિફમમદ્દુદ:, બે, નૂન, વાવ, સીન, યે,)=આબનૂસના લાકડાની બનતી વાંસળી, એક વાજું, શરણાઇ, (લુ–કા;) " આબનૂસ" ઉપરથી થએલો છે.

અબ્બાશાઇ, અબ્બાસી, (શા-પ.)	અબ્બાસી	અ,	વિ,	(ઍન, બેમુશદ્દદ, અલિફ, સીન, યે,)=નર્મકોષમાં એને (હિં૦) જણાવ્યો છે, પણ અરબી=" હજરત અબ્બાશ " ના વંશપૈકી. મતલબ કે શાસ. કારણ કે અબ્બાસી ખલીફાઓ ઘણું કરી કાળા રંગનાજ લુગડાં (કિ., રમજી) પહેરતાં હતાં તે ઉપરથી, (ગિ-લુ;) " અબ્બાસ " (અ૦) =ફાડી નાંખનાર સિંહ ઉપરથી બનેલો શબ્દ.
અબ્બાસ, (શા-પ.)	અબ્બાસ,	અ,	ના,	(ઍન, બેમુશદ્દદ, અલિફ, સીન,)=ફાડી ખાનાર વાઘ. હજરતઅલી (ર૦) ના ચિરણજીવીનું નામ છે, કાળો રંગ (ઉ--લુ;) " અબ્બાસ " કે " અબસ) " સ૦)=ક્રોધિષ્ટ ઉપરથી.
અબ્બાસીઆં.	અબ્બાસિયાં	ફા,	ના. વિ,	(ઍન, બેમુશદ્દદ, અલિફ, સીન, યે, અલિફ, નૂનગુન્ન.,)=હજરત અબ્બાસની ઓલાદ, હજરત પેગંબર સા૦ (બ૦) ના કાકાનુ વંશ (લુ—કિ;)
અબરખ (શા--પ.)	અબ્રખ	ફા.	ના,	(અલિફ, બે, રે, કાફ,)=બુરૂક ઉપરથી બનેલો=ચળકતા, પડવાળો એક જાતનો પથ્થર=ચળકતું (ગિ—લુ;) અભ્રકમ (ખિ--લુ;,) અભ્ર=વાદળાં—જેમ એક ઉપર એક હોય છે માટે અભ્રક=પ્રકાશિત (સં૦) અભ્રક.
૦	અબ્રક	અ,	ના,	(અલિફ, બે, રે, કાફ,) અબરક (ફા૦) નો અરબી કરેલો શબ્દ=ચળકતા પડવાળો એક પત્થર અભ્રકમ (ગિ--લુ; ખિ--લુ;) "બર્ક" યા " બરાક " (અ૦)=ચળકાટ, પ્રકાશ ઉપરથી.

અબરૂ (ગુ-શા-પ,)	અબ્રૂ	ફા,	ના.	(અલિફ, બે, રે, વાવ,)=નર્મકોષ માં જણાવ્યું છે કે. આંખની ઉપર જેનીમાળાવાળી કમાન હોય છે તે= ભ્રુ=ભ્રમર=ભ્રુકુટી. પરંતુ અરબી ફા૦ કોષમાં એમ અર્થ છે—નાજુક, અને સાંકડું કરવું, નખરાં, અદા દેખાડવી તે (મુ–ત., ગિ–લુ;)
અબલખો અબલકો (શા-પ,)	અબ્લક્	ફા.	વિ,	(અલિફ, બે, લામ, કાફ,)=બે રંગે ધાબા ધાબાવાળો એક ઘોડો હોય છે તે, એક કુટુંબ, નહાની કમાન (શ-લુ;)
૦	અબ્લક્.	ફા,	વિ.	(અલિફ, બે, લામ, કાફ,)=રંગિન, ટોપી (ચ–હિ;)
અબળા	અબ્લા,	હિં,	ના,	(અલિફ, બે, લામ, અલિફ,)=ઔરી, સ્ત્રી, અશક્ત નાર (ઉ–લુ;) સં૦ અબલા (ગુ—શ—કો,)
અભી	અભી	હિં,	અ.	(અલિફ, બે, હે, યે,)=હાલ, હાલ તુરત (ગુ-શ-કો,)
અબીલ અંબીર (શા—પ,)	અબીર્	અ,	ના,	(ઐન, બે, યે, રે,)=સુગંધીદાર વસ્તુઓની એક બનાવટ છે કે તે કેસર—ચંદન—ગુલાબ—તથા કસ્તુરીને મિશ્ર કરી બનાવે છે. (સિ–લુ; ગિ-લુ;)
અબીલ	અબીર્	હિં.	ના,	(અલિફ, બે, યે, રે,)=અબરખના ભુખાને કહે છે. કે. જે, હોળીમાં ઘણો વપરાય છે (ઉ-લુ;)
અબુબક્ર, અબુબક, (શા—પ)	અબૂબક્ર્	અ.	ના,	(અલિફ, બે, વાવ, બે, કાફ, રે,) પેગંબર હજરત મોહંમદ (સ૦) ના પહેલા ખલીફનું નામ. જે "સિદ્દીક" પણ કહેવાતા શિરાજના એક પાદશાહનું નામ જેના વખતમાં. શેખ સાદી. થએલા છે, (લુ–રી.) અબૂ (અ૦)

				=પિતા+બક્ર (અ૦)=વિશેષ નામ—એટલે બક્રના પિતા,
અબુલફ-જલ, (શા—પ,)	અબુલ્ ફ઼જ઼્લ	અ,	ના,	(અલિફ, બે, વાવમઅ્દૂલઃ, અલિફ સાકિન, લામ, ફે, જ઼્વાદ, લામ,) =અકબર બાદશાહના વડા વજીરનું નામ છે (લુ—ફી;) અબૂ (અ૦) =પિતા—+ફ઼જ઼્લ (અ૦)=વિશેષ નામ એટલે ફજલનો બાપ—ઇ૦
અભરાઇ	અબ્રાઇ	હિં,	ના,	(અલિફ, બે, રે, અલિફ, હમજ઼ુઃ યે,) =જમીનથી ઉંચે ભીંતની સાથે લગોલગ રાખી ટોલ્લા સાથે જડેલું પાટીઉં જેની ઉપર વસ્તુઓ ગોઠવી રાખવામાં આવે છે—(ન—શે.) અભ્ર—આકાશ+રાજિ—હાર, ઉપરથી,
અભિમાન	અભિમાન્	સં,	ના,	(અલિફ. બે, હે, મીમ, અલિફ, નૂન,)=અહંકાર, ઘમંડ, ડિગ, (ઉ—લુ;) મગરૂરી—સં૦ અભિ+માન (મન્=વિચારવું,)
અમદા-બાદી,	અહ઼મદા-બાદી	ફા,	વિ,	(અલિફ, હે, મીમ, દાલ, અલિફ-મમદૂદ, બે, અલિફ, દાલ, યે) આ૦ અહ્મદ્—પ્રખ્યાત+આબાદ+ઇ=અમદાબાદ શહેરનું,—સબંધી ઇત્યાદિ (ગુ—શ—કો.)
અમન (શા—પ,)	અમ્ન્	અ,	ના.	(અલિફ, મીમ, નૂન;)=નિર્ભય થવું (ગિ—લુ;)
અમરત	અમરિત	હિં,	ના,	(અલિફ, ગીમ, રે, તે) આબેહયાત, શરબત, ઇત્યાદિ. (ઉ—લુ,) સં૦ અ+મૃ—મરવું=નહિ મરવાનું, ઉપરથી,
અમલ,	અમલ્	અ,	ના,	(ઐન, મીમ, લામ,)=એ "અમુલ" પણ છે=નર્મકોષ—રાજ, સત્તા

				અધિકાર, હુકમ, દરબાર્જ્જે, અખત્યાર, કેફ, નિશો, ખુમારી, સુમાર, કેફી વસ્તુ, અમલ કરવો, કેફ કરવો, અમલ કરવું, કરી બતાવવું, બજાવવું, અમલમાં લાવવું છે, પરંતુ ફારસી કોષમાં એક પુરૂષનું નામ, કામ કરવું, મંત્રની સાધના કરનારને કોઇ નિશાણી આપવી ઇ૦ છે. (શ-લુ;) યુનાની હકીમ લોકો જુલાબ તરિકે આપે છે, તે દવા પણ છે તથા હોદ્દો.
૦	અમલ્	અ,ફા.	ના.	(અલિફ, મીમ, લામ,)=આશા, ઇચ્છા, (લુ,-ફી; મુ-લુ; ગિ-લુ;)
અમલ	૦	સં,	વિ,	(અલિફ, મીમ, લામ,) અ-નહિ+ મળ-ગંદું=ચોખું, સુંદર (ગુ-શ-કો,)
અમલ-ખાતું.	અમલ્-ખાનઃ	ફા,	ના,	(ઍન, મીમ, લામ, ખે, અલિફ, નૂન, હે)=કચેરી દિવાનખાતું (લુ-ફી;) " અમલ " (અ૦)=કામ કરવું+ " ખાનઃ " (ફા૦)=ઘર, બન્ને મળી—અમલખાનઃ=કામ ચલાવવાની જગો, કારખાનું, વધુ માહિતી માટે જુઓ પ્રાથમિક શબ્દ ઉર્જારદાર ઇ૦ શબ્દો.
અમલજોરી	અમલ-જોરી.	સં,ફા,	ના.	(અલિફ, યા ઍન, મીમ, લામ, જે, વાવ, રે, યે,) સં૦ અમલ—સત્તા+ જોર=સત્તાનું બળ, સત્તા અધિકારનો રોફ (ગુ-શ-કો,)
અમલ-તાસ	અમલ્-તાસ્	હિં.	ના,	(અલિફ, મીમ, લામ, તે, અલિફ, સીન,)=ગરમાલાનો ગર, એક ઝાડનું નામ, જેની સીંગનો ગર રેચમાં વપરાય છે (ઉ—લુ;)

અમલદાર (શા૦પ,)	અમલ્દાર	ફા,	ના.	(ઍન મીમ, લામ, દાલ, અલિફ, રે,)=સત્તાધીશ, હુકમ ચલાવનાર, મુસદ્દી (લુ–ફી;) અમલ (આ)=હુકમ+દાર (ફા૦) પ્રત્યય–દાશતન (ધાતુ) ઉપરથી રાખનાર, આ બન્ને મળી શબ્દની જોડણી (ફા૦) થઇ ગઇ તે જેમ અકલમંદ ઉજૂરદાર, ઇત્રફરોશ, અમલખાનઃ ૪૦
અમલદારી	અમલદારી	ફા,	ના,	(ઍન, મીમ, લામ, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=ઓધ્ધો, કારભાર, અધિકાર, (ગુ–શ–કો,) અમલ (અ૦)=હુકમ, કામ+દારી=રક્ષણ, રક્ષા,
અમલી	અમલી	અ,	વિ,	(ઍન, મીમ લામ, યે,)=અમલથી નિસ્બત રાખનાર, (લુ–ફી; ક–લુ) " અમલ " (અ૦)=કામ કરવું, ઉપરથી બનેલો શબ્દ.
અમલી,	અમલી	હિં,	વિ,	(અલિફ, મીમ, લામ, યે,)=કેફી, વ્યસની, સુસ્ત, એદી (–નકો;) અમલ=કેફ ઊપરથી થએલો છે.
૦	અમલી	અ,	વિ,	(અલિફ, મીમ, લામ, યે,)=આશાવાન! ઇચ્છાવાળો, (લુ–ફી;) " અમલ " (અ૦)=આશા, ઉપરથી થએલો શબ્દ છે.
અમલા ⎫ અમલો ⎭ (શા–પ)	ઇમલઃ	અ.	ના,	(ઍન, મીમ, લામ, હે,)=નર્મકોપમા લખ્યા મુજબ અર્થ–જમીન શિવાયની તે ઉપર બાંધેલી જે ઇમારત તે. પણ અરબી કોપમાં અર્થ માત્ર કામ, અમલ (મુ–બ, મુ–દ;) જાહેર રીતે મકાનના અર્થમાં એમ વપરાય છે કે અમલ (અ૦)=કામ તથા ઓહદઃ

				(અ૦)=મનસુબ (અ૦)=કાયમ થવાની જગો, ઉપરથી ધરમાં અર્થ ઉત્પન્ન થાય છે.
અમા (ગુ-શ કો,)	અમ્માં	હિં,	ના,	(અલિફ, મીમમુશદ્દદ, અલિફ, નૂન-ગુન્નઃ,)=મા, માતુશ્રી, ડોશી (ઉ-લુ,)
અમાનત-ગુજાર.	અમાનત ગુજાર્	ફા.	ના,	(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, ગાફ, જાલ, અલિફ, રે,)=અમીન એટલે જેની નોકરી અમાનત ગુજારીની હોય તે, અને ... રૂપીઆ પૈસા જેને સોંપેલા હોય તે. (લું-રી;) " અમાનત " (અ૦)=થાપણ.+" ગુજાશતન " ધાતુ=છોડવું, ઉપરથી આજ્ઞાર્થ-ગુજાર. ફા૦ થી કર્તાના અર્થ ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી બંન્ને મળી, " અમાનત ગુજાર " શબ્દની એકંદર મેળવણી ફા૦ થઇ ગએલી છે. જેમ, અકલમંદ, ઉજૂરદાર, ઇત્ર ફરોશ, અમલખાનઃ અમનદાર વગેરે,
અમાનત દારી.	અમાનત-દારી	ફા.	ના,	(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=વાલીપણું, હવાલો, સોંપણ, શાખ ભરૂસો, વિશ્વાસ (ગુ—શ—કો,)
અમીર	અમીર્	અ,	ના,	(અલિફ, મીમ, યે, રે,)=નર્મકોષમાં જેને સરકારથી ખેતાબ-જાગીર વગેરે મળેલું હોય તે. ઉમરાવ, શ્રીમંત, સરદાર, દાતાળ, મોટા મનનો ખરચાળ પુરૂષ (એમ) લખેલું છે. પરંતુ ફા૦ કોષમાં-" શાહ " અને " હુકમ કરનાર " અર્થ છે (શ-લુ;) અમ્ર (અ૦)= આજ્ઞા ઉપરથી " અમીર " તથા બહુવચન ઉમરા (અ૦)=અમીરો છે.

અમીર-જાદો,	અમીર્-જાદઃ	ફા,	ના,	(અલિફ, મીમ, યે, રે, ઝે, અલિફ, દાલ, હે,)=અમીરનો છોકરો (લુ–ફી;) " અમીર " (અ૦)=સરદાર+"જાદન" ધાતુ=જણવું, ઉપરથી–જાદઃ (ફા૦)= જણેલું. બન્ને મિશ્ર થઇ ફા૦ ગણાયલો શબ્દ. વિશેષમાં જુઓ–અમલદાર (ફા૦) વગેરે પ્રાથમિક શબ્દો.
અમીની	અમીની.	અ.	ના,	(અલિફ, મીમ, યે નૂન, યે,)=અમીનનું જે કામ—દરજ્જો તે. ૨ ઇમાન (ગુ=શ–કો.)
અમિરી અમીરાઇ	અમીરી,	અ૨	ના,	(અલિફ, મીમ, યે, રે, યે,)=ગૃહસ્થાઇ, અમીરને લગતો ઠાઠ (ગુ-શ-કો,)
અય,અયે,	અય્	અ,	અ.	(અલિફ, યે,)=અરે, અહો, હે (ગુ–શ–કો,)
અય	૦	હિં,	ના.	(અલિફ, યે,) સં૦ અયસ=લોઢું–લોખંડ, (ગુ–શ–કો,)
અયાઝ અયાજ (શા–પ)	અયાઝ્	તુ,	ના,	(અલિફ, યે, અલિફ, ઝે,)=એ " અયાસ " પણ બોલાય છે. સુલતાન મહમુદના એક તુરકી ગુલામનું નામ. નામ. (બુ–ન;) ખરૂં જોતાં એ ફકીરથી બાદશાહની ટ્રેઝરી ઑફિસરની પદવીએ ચઢેલો તથા ઘણોજ વહાલો ગણાતો કારણ કે ખોદા પરસ્ત પણ હતો.
અયાર,	અય્યાર,	અ,	વિ.	(ઐન, યેમુશદ્દદ, અલિફ, રે,)=ચાલાક, મકર કરનાર, ફંદામાં નાંખનાર, કપટી (ઉ–લુ;) એર (અ૦) જંગલી ગોરખ્ખર, શહરી ગધેડો. અગર ઇર (અ૦)=કાફલા ઉપરથી,
અયારપેશા.	અય્યાર-પેશઃ	ફા,	વિ. ના,	(ઐન, યેમુશદ્દદ, અલિફ, રે, પે, યે, શીન, હે,)=ચાલાક, ચોર (લુ–

				ફી;) " અય્યાર " (અ૦)=ચાલાક+ પેશ: (ફા૦)=કામ. આ બન્ને મિશ્ર થયા પ્રમાણે મતલબ–ચાલાકી ભરેલો ધંધો કરનાર.
અયારી	અય્યારી	અ.	ના,	(ઍન, યેમુશદ્દદ, અલિફ, રે, યે;) =ચાલાકી (લુ–ફી; ક–લુ;) ઇર્ (અ૦)=કાફલા. કે ઍર્ (અ૦)= જંગલી ગધડા, ઉપરથી.
અયાળ,	અયાલ્	અ,	ના,	(અલિફ, યે, અલિફ, લામ,)=ઘોડાની ગરદનના વાળ, કેશવાળી (ન–કો;) સદર અર્થે શબ્દ મજકુર અરબી છે (ઉ-લુ;)
અરક (-શા–પ,)	અરક્	અ	ના,	(ઍન, રે, કાફ,)=શરીરની પ્રકૃતિ, દવાઓના પાણીની વરાળ કરી બતાવે છે તે પાણી, જેમ—ગુલાબજળ, ઇત્યાદિ (મુ–દ, મુ–ખ, બ–અ;, જ–ગી,)
૦	અરક્	અ,	ના,	(અલિફ, રે, કાફ,)=ઉંજાગરો, (લુ–ફી:)
અરક	૦	સં,	ના,	(અલિફ, રે, કાફ,)=અર્ક, ગાડીના પૈડાનો આરો, શેવાળ (શ–ચિં; ન––કો;)
અરકગીર	અરક્ગીર્	ફા,	ના,	(ઍન, રે, કાફ, ગાફ, યે, રે,)=ન્હાનો સરખો રૂમાલ, પરસેવો પુછવાનું લુગડું, શરગીંદુ, ઇ૦ (લુ–ફી;) અરક્ (અ૦)=પરસેવો+ગિરફ્તન=પકડવું. ધાતુના આજ્ઞાર્થે બન્ને મિશ્ર=પરસેવો ખેંચી લેનાર. જુઓ " દસ્ત રૂમાલ " શબ્દ.

અરકગુલ	અરકે-ગુલ્	ફા,	ના.	(ઍન, રે, કાફ, ગાફ, લામ,)=ગુલાબજળ (લુ—ફી:) અરક (અ૦)=પાણી+એ (અ૦)=છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય+ગુલ (ફા૦)=ગુલાબનું ફુલ. મળી એકંદરે ગુલાબના ફુલનું પાણી જુઓ "અબ્જે મિસ્ર" તથા "અતલસે રૂમી" વગેરે શબ્દો,
અરકેબ-હાર	અરકેબ-હાર્,	ફા,	ના,	('ઍન, રે, કાફ, બે, હે, અલિફ, રે,) =ખાટી દવાઓના ફુલોનો અર્ક, દારૂ (લુ—ફી;) અરક (અ૦)=પાણી+એ (ફા૦)=છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય+બહાર (ફા૦)=લીલોતરી, હરીયાળી=બગીચા જેવી ખીલવણી કરનાર તથા તાજગી આણનાર પાણી. એ શરીરને લાગુ પડતી દવા હોય છે.
અરગજો (શા—પ)	અરગજ:	ફા,	ના,	(અલિફ, રે, ગાફ, જીમ, હે.)=શાળાપત્રે (અ૦) લખ્યો છે. એક મિશ્ર સુગંધીનું નામ કે જે ચંદન—ગુલાબ—કપુર—કસ્તુરી તથા અંબરથી બને છે ને. (ગિ-લુ,) સં૦ અગરૂ+જન્—જન્મેલું, ઉપરથી અરગજા (હિં૦) પણ છે.
અરજ (શા-પ.)	અર્ઝ્	અ.	ના	(ઍન, રે, જવાદ) માણસને કંઇ પણ જાહેર કરવું, પહેરાવવી, ઘરના લાકડાની આર ।—ધિક્કાર-ઘેલ પણ, ઇ૦ (મુ—બ, ક—ફ, સુ—ફ, મ-ર; લ—ફ,) લુગડાં વગેરેનો પનો.
૦	અર્ઝ્	અ,	ના	(અલિફ, રે, જવાદ,)=જમીન, પૂર્વ ગોળાર્ધ અને પશ્ચિમ ગોળાર્ધ (ગ—લુ,)

०	અર્ઝ	અ,	ના,	(અલિફ, રે, ઝે,)=કિંમત, ઉત્તમ-કદર, મરતબો, એક વૃક્ષ, દાડમનું ઝાડ, સરૂ, ચોખા (બુ—ફા,)
અર્જ઼	०	સં,	ક્રિ.	(અલિફ, રે, જીમ,)=મેળવવું, સંસ્કારવાળું કરવું (શ—ચિં,)
०	અર્જ઼	ફા,	ના,	(અલિફ, રે, જીમ,)=કિસ્મત, કદર, દરજ્જો, હદ, અંદાજો (લુ—કિ,)
અરજ	●	ગુ ?	ના,	(અલિફ, રે, જીમ,)=અભાવા, મહિનાવાળી સ્ત્રીને અરજ પડે છે તે (ન—કો,)
અરજદાર,	અર્જ઼દાર	ફા,	વિ,	(ઐન, રે, જવાદ, દાલ, અલિફ, રે,)=અરજ કરનાર, માગણી કરનાર (ગુ—શ—કે.,)
અરજબેગી (શા—પ,)	અર્જ઼બેગી	ફા.	ના,	(ઐન, રે, જવાદ, બે, ગે, ગાફ, યે,)=જે માણસ લોકોની અરજી રિપોર્ટ બાદશાહની આગળ રજુ કરે તે (લુ ફી)
અર્જવાન	અર્જ઼વાન	હિં.	વિ.	(અલિફ, રે, જાલ, વાવ, અલિફ, નૂન,)=અરદેશીર, બાબકાન જે પાદશાહનો નોકર હતો તેનું નામ. તે નોકર પોતાનાં પાદશાહને મારી પોતેજ બાદશાહ બની ગયો, એક વિલાયતનું પણ નામ છે. (લુ—કિ,)
અરઝાં અર્ઝાં (ગું શ.કો,)	અરઝાં	ફા,	ના.	(અલિફ, રે, ઝે, અલિફ, નૂનગુન્નઃ) =સસ્તું, મોંઘું ન હોય તે (લુ—ફી,) સોંઘું, અરજીદન=કિંમત મેળવવી કે લાયક થવું ઉપરથી.
અરજી (ગુ.શ.કો,)	અરજી	અ,	વિ,	(ઐન, રે, જવાદ, યે,)=અરજ, જેમાં અરજ લખી હોય તે કાગળ

				(ન–કો.) "અર્જ" (અ૦) ઉપરથી–અરજ= જે અસલી ન હોય તે; ઈ૦ (ક–લુ,) દરખાસ્ત. (ઉ–લુ.)
૦	અર્ઝી	અ,	વિ,	(અલિફ, રે, જવાદ. યે,)=જમીનનું (લુ–ફી, લુ–કિ,) અર્જ (અ૦)= જમીન શબ્દ ઉપરથી થએલો.
અરજોમંદ	અર્જુમંદ	ફા,	ના,	(અલિફ, રે. જીમ, મીમ, નૂન, દાલ,) =કદરવાળો, પદવીવાળો (ક—લુ,)
અર્થ	અર્થ (અરથ)	હિં. } સં. }	ના,	(અલિફ, રે, તે, હે,)=મતલબ, માયનો ભાશાંતર (ઉ—લુ,) માગવું, સમજણ, ખુલાસો, ભાવ, તાત્પર્ય, અભિપ્રાય, ધારણા, ઉદ્દેશ, હેતુ, માયનો છાયાદિ.
અર્થ	૦	સં,	ક્રિ.	(અલિફ, રે, તે, હે,)=માગવું, જાચવું (ગુ—શ—કો.)
અર્થે	૦	સં,	અ,	(અલિફ, રે, તે, હે,)=વાસ્તે, કાજે, સારૂ, માટે (ગુ—શ—કો,)
અરથી	અર્થી	હિં,	ના,	(અલિફ, રે, તે, હે, યે,)=ઠાઠડી. (ઉ–લુ,) અર્થી (સં૦) વિ૦=માગનાર, ગરજુ ઈ૦
અરદેશર (શા–પ,)	અર્દશેર	ફા,	ના,	(અલિફ, રે, દાલ, શીન, યે, રે,) =અર્દ=જેવો, દેર+શેર=વાઘ. એટલે–વાઘ જેવો (લુ—કિ,)
અરદાશ	અર્ઝ દાશ્ત	ફા,	ના,	(ઐન, રે, જવાદ, દાલ, અલિફ, શીન, તે,)=વિનંતિ, અરજ, પ્રાર્થના (ગુ—શ—કો,)
અરદિબે-હસ્ત. (ગુ-શ-કો)	ઉર્દી-બેહિશ્ત.	ફા.	ના,	(અલિફ, રે, દાલ, યે, બે, હે, શીન, તે,)ગુજરાતી શબ્દકોષે—પુ૦ મંત્રસદૃ—અગ્નિ, દેવતા, પારસી વર્ષનો ત્રીજો

				માસ (એમ અર્થ) લખ્યાં છે. પરંતુ ફા૦ કોષે—ઉરદે=સમાન+બેહેસ્ત=બાગ. એટલે એકંદરે-બાગસમાન. કેમ કે ફુલોના ખીલવા અને ઝાડોના ફળો ઉ થવા ઉપરથી સ્વર્ગના દાખલા તરીકે કહેવાય છે તે એક માસનું નામ જે બહારની ખાસ રૂતુમાં આવે છે. અને જેઠ મહિનાથી મળતો હોય છે તે (લુ—ફી)
અર-બ્બી, અરબી	અરબી	અ,*	વિ,	(એન, રે, બે, યે,)=નર્મકોષમાં—(પટેટો, બટાટા, અળોકડું વગેરે) અર્થ દર્શાવેલા છે પણ ફા૦ કોષમાં અરબી ભાષા સમુદ્ર (ગિ—લુ.) " અરબ " (અ૦) ઉપરથી. અરબને " ઇ " લાગવાથી સંબંધ વાચક.
અરબ-સ્તાન	અરબ સ્તાન્	ફા,	ના,	(ઍન, રે, બે, સીન, તે, અલિફ, નૂન,)= અરબ લોકોનો દેશ. (લુ-ફી, લુ-કિ,) અરબ (અ૦)+સિતાનનું ટુંક-સ્તાન (ફા૦)=જગ્યા મળી—આ શબ્દ થયો છે=અરબોની જગો અને ઠેકાણું.
અરબા (ગુ-શા-કો,)	હર્બ્	અ,	ના,	(હે, રે, બે,)=જંગ, મારામારી, લડાઇ (લુ—ફી,)
અરમાન	અર્માન્	પુ, ફા,	ના	(અલિફ, રે, મીમ, અલિફ, નૂન,)= નર્મકોષે—કાફલો, જથો, અર્થ જણાવે છે. પણ ફા૦ કોષમાં " આશા. " " ઇચ્છા " (ગિ—લુ,) અરમાનીદન (ફા. ધા.)=આરજુ કરવી, ઇત્યાદિ ઉપરથી.

અરમારી	અલ્મારી	ઈં,	ના,	(Almirah)=લાકડાની ખાનાદાર લાંબી પેટી—જેમાં ચોપડીઓ રાખવામાં આવે છે તે (ઉ-લુ,)
અરવા] અરવાહ]	અર્વાહ.	અ,	ના,	(અલિફ, રે, વાવ, અલિફ, હે,) જમહૂત "રૂહ શબ્દનું" બહુ વચન. આત્માઓ (ગિ-લુ,)
અરશ	અર્શ	અ,	ના,	(ઐન, રે, શીન,) તખત—છત—તંબુ, કે ઘર. જે છાયાને લીધે તૈયાર કરવામાં આવે છે તે (શુ-નિ,)
અર્શ (ગુ-શ-કો)	૦	સં,	ના,	(અલિફ, રે, શીન,) હરસ, મસા (ન—કો,)
અર્શદારાન	અર્શદારાં	ફા,	ના.	(ઐન, રે, શીન, દાલ, અલિફ, રે, અલિફ, નૂનગુન્ના,) નબીઓ—ઓલિયા—(લુ-રી,) અર્શ (અ૦)+દાર (ફા૦) નું બહુવચન—"દારાં" મળી બનેલો.
અરસ્તુ	અરસ્તૂ	અ,	ના,	(અલિફ, રે, સીન, તોય, વાવ,) અફલાતુનનો શાગિરદ તથા સિંકદરનો પ્રધાન હતો તેનું નામ (ક—લુ,)
અરસલાન (શા૦-પ,)	અર્સલાન	તુ	ના,	(અલિફ, રે, સીન, લામ, અલિફ, નૂન,) તુર્ક લોકો અસલમાં પોતાના ગુલામોનું નામ રાખે છે. પરંતુ આ શબ્દનો અર્થ પણ ગુલામજ પ્રખ્યાત થઇ ગયો છે, ફાડનાર વાઘ. (લુ-રી,)
અરસો	અરસઃ	અ,	ના,	(ઐન, રે, સ્વાદ, હે,) નર્મ કોષમાં (અવકાશ, વચમાનું છેટું અંતર દરમ્યાન, વખત, જોગવાઇ, ટાણું, અવસર, છે. પરંતુ ઉર્દૂ કોષમાં (દેર,

				વિલંબ માત્ર છે. (લુ—કિ,) અરસ= મેદાન, જગા ઉપરથી—અરસઃ નું બહુ-વચન-" અરસાત " (અ૦)=કયામત
અરાબો	અરાબઃ	ફા,	ના,	(અલિફ, રે, અલિફ, બે, હે,)=ન-મેંકોષે—(સંસાર એટલે કુટુંબ પરિ-વાર, ચાકર, પશુ, માલમિલકત, વગેરે છે, પરંતુ અરબી ફારસી કોષમાં લાક-ડાનો માચડો બનાવે છે. જે ઉપરથી ભાર ખેંચાય છે તે " અલિફ " અને " ઍન ") એ બન્ને રીતે (અરાબઃ) શબ્દ ખરો નથી કારણ કે ખરો શબ્દ (અરાદઃ) મળી આવ્યો છે જહાંગી-રી તથા બુરહાન આધારે " ગરદઃ "= લાકડાની છત. તે ઉપરથી ખરૂ જોતાં " ગરાદઃ " ભાષાના નિયમે " ગરદઃ " શબ્દમાં " અલિફ " વધ્યો તો પણ= અરાબઃ=બરાબર ગરદૂ. એ શબ્દ જુદો-જ લાગે છે (બુ—ન, બ—અ, જ—ગી,) દરબ=હાજત ઉપરથી અર્થનો વધારો ગાડી, છકડો (લુ—કિ, ક—લુ,).
•	અરાબઃ	અ,	ના.	ઍન, રે, અલિફ, બે, હે,)=ગાડી, છકડો. (ક—લુ,)
અરી	અરી	અ,	ના,	(અલિફ, રે, યે,)=નગર (લુ—કિ,)
અરીઠો	અરીઠા	હિં,	ના,	(અલિફ, રે, યે, ટે, હે, અલિફ,)= અરીઠી (ન—કો,) " રીઠા " પણ ઉ-ર્દુના મહાવરામાં તથા મરાઠીમાં બોલા-ય છે તે—અરીઠી નામે ઝાડનું ફળ પણ

અરે	અરે	સં,	અ,	(અલિફ, રે, યે,)=પોતાથી નીચી પદવીના માણસને બોલાવવાનો શબ્દ. ન ખમાતા દુઃખને અથવા ગુસ્સાને લીધે નિકળતો શબ્દ, ઓ, રે, અરે, હાય (ગુ–શ–કો,)
અરે	०	ગૂ,	ના,	(અલિફ, રે, યે.)=કાળજી, ચિવટ, ફિકર, બળત્રા, ચિન્તા (ગુ–શ–કો,)
અલકિસ્સા	અલ્‌કિસ્સ:	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, કાફ, સ્વાદમુશદ્દદ, હે,)=હાંસિલકલામ, મતલબ. (ક–લુ,)
અલખ (ગુ-શ-કો)	અલખ્	હિં	ના,	(અલિફ, લામ, કાફ, હે,)=સમજવામાં તથા જોવામાં જે ન આવે તે (ઉ—લુ,) સં० અલક્ષ્ય=બ્રહ્મ, પરમાત્મા, શિવ, વગેરે ઉપરથી.
અલગત (શા–પ.)	અલ્‌ગરજ્	અ,	ના.	(અલિફ, લામ, ગૅન, રે, જ્વાદ,) =સારાંશ(લુ–કિ,) " અલ " (અ०) ઉપસર્ગ+ગરજ (અ०)=મતલબ, અર્થાત—અરબી શબ્દો સહ " અલ " પ્રથમ કેટલાક અર્થ સારૂ આવે છે. તેમાંથી સામાન્ય રીતે વખાણ તરીકે જે સામાન્ય નામને વિશેષ નામ કરી નાંખેલું છે.
અલગોજા (ગુ-શ-કો)	અલગોજ:	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, ગૅન, વાવ, જે, હે,)=પીપી, સરણાઇની તરેહનું એક મોઢેથી વગાડવાનું વાજું (ગુ–શ–કો,) એક જાતની વાંસળીની જોડ મોંથી વગાડવામાં આવે છે તે (ઉ-લુ,)
અલબત્ત અલબત્તા. (શા–પ.)	અલબત્તઃ	અ,	ક્રિ,	(અલિફ, લામ, બે, તેમુશદ્દદ, હે,) આપલેમાં બદલાઇ ગએલો ધાતુ છે તે તાકીદ સારૂ વપરાય છે પણ એની ખરી સ્થિતિ બત્ત=કાપવું. તેમાં (" અ-

				લિફ" અને લામ") મળી બન્ને અક્ષરો વધારી લીધેલા છે જેથી ક્રિયાપદ તરીકે ગણાય છે (ક-જ,)—અલ (અ) ઉપસર્ગ+બત્તઃ (અ૦) શબ્દ=બેશક.
અલફ	અલફ્	અ,	ના,	(અલિફ, લામ, ફે,)=ટેવ પાડવી, દોસ્તી કરવી, એકલવાયા સારૂ ઇશારત છે, સીધા બાજુની ઇબારત, ઇત્યાદિ (શ—લુ,)
૦	અલફ્	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, ફે,)=પશુઓનો ચારો વિગેરે (શ--લુ,)
અલફખાનું	અલફ્ખાનઃ	ફા,	ના,	(એન, લામ, ફે, ખે, અલિફ, નુન, હે,) દુનિયા (શ-લુ,) અલફ (અ૦) =દોસ્તી કરવી+ખાનઃ (ફા૦)=ઘર એટલે સંબંધ રાખવાની જગ્યા.
અલફ્રાઉ (શા—પ,,)	આલુફ્તઃ	ફા,	વિ,	(અલિફમમદૂદ; લામ, ફે, તે, હે,) રિન્દો, લુચ્ચો (ગિ-લુ,) "અલુફતન" ધાતુ=લુચ્ચાઇ કરવી. ઉપરથી લુચ્ચાઇ કીધેલું એવો અર્થ થાય છે અલુફ્તન (ફા૦) વિખરાઇ જવું તથા પરેશાન થવું પણ છે (લુ-કિ,)
અલબર્જ (શા—પ)	અલ્બુર્જ	ફા,	ના.	(અલિફ, લામ, બે, રે, જે,)= ઇરાનની ઉત્તરે એક પર્વત છે તેનું નામ. જે માઝંદરાન વિભાગમાં આવેલો છે. કેફ કફના એક શિખરનું નામ પણ છે. (લુ-રી,) માઝંદરાન્ માંહેલા એક પર્વતનું નામ (લુ-કિ,)
અલબેલુ (ગુ શ-કો)	અલબેલા	હિં,	વિ,	(અલિફ, લામ, બે, યે, લામ, અલિફ,)=સ્વરૂપવાન—વાકે, બેપરવા—સાદું (હિ-લુ,) ગુજરાતી શબ્દ કોષે-

				અલ+વયલા (આ૦) કરી બતાવેલો છે. પણ અલ્લવયલ્લાહ (અ૦)=અફ્સોસ, પસ્તાવો (અર્થ) ધરાવતો શબ્દ છે. તથા અલ (અ૦)=ઉપસર્ગ+ ફા૦ વયલ:=સમય અત્રે જરૂર લાગતી નથી. માટે શબ્દ મજકુર ,એક દરે દર્શાવેલો હિં૦ છે તેજ બરોબર લાગે છે.
અલક / અલગ (હિં-પ્રા, હિં-નશ,)	અલગ	હિં. / સં,	અ,	(અલિફ, લામ, ગાફ,)=દૂર, છેટે, જૂદું (ઉ—લુ,) અ+લગ—ચોટવું=અદ્ધર, આધાર રહિત, લટકતું, ન્યારૂં, પૃથક.
અલ્પઅર-સલાન	અલ્પેઅ-રસલાન	તુ,	ના.	(અલિફ, લામ, પે, અલિફ, રે, સીન, લામ, અલિફ, નૂન,)=બહાદુર વાઘ. કારણ કે અલ્પ (તુ.) બહાદુર +અરસલાન (તુ.)=ફાડી નાંખનાર વાઘ, આ ઉપરથી એક બાદશાહનો ઇલકાબ પણ છે (લુ—કિ,)
અલક દલક (ગુ-શ-કો.)	અલગ્ થલગ્	હિં,	વિ.	(અલિફ, લામ, ગાફ, તે, હે, લામ, ગાફ,)=જૂદું, અલાહેદું, હળવે,ધીમું, (ઉ—લુ,) અલગ્ન (સં૦) ઉપરથી— " અલગ "+થલગ.
અલકદલક	૦	ગુ,	ના,	(અલિફ, લામમુશદ્દદ, કાફ, દાલ, લામ મુશદ્દદ, કાફ)=બાળકીઓની એક રમત (ગુ—શ—કો,)
અલ્લા / અલ્લાહ (શા-પ,)	અલ્લાહ્	અ,	ના.	(અલિફ, લામમુશદ્દદ, અલિફ, હે,)=સંસ્કૃતમાં પણ " અલ્લા " ભાવવાચક નામ તરીકે આવે છે અરબીમાં તે " અલ્લાહ " પણ બોલાય છે
અલ્લા	૦	સં,	ના.	(અલિફ, લામમુશદ્દદ, અલિફ,)=માતુશ્રી, મા (ગુ—શ—કો.)

અલ્લામારા	અલ્લહ્-મારા	હિં,	વિ,	(અલિફ, લામ-મુશદ્દદ, અલિફ, હે, મીમ, અલિફ, રે, અલિફ,)=ખુઆર, મરણ પામેલો વેરાન થઇ ગએલો (ઉ-ભુ.) અલ્લાહ (અ૦)=પરમેશ્વર નમારા (હિં૦)=મારેલો. એટલે પરમેશ્વરનો મારેલો-બગાડેલો, ઇત્યાદિ.
અવર	અવ્ર	અ.	ના,	(અલિફ, વાવ, રે,)=કલાક, અઢી ઘડી (ગુ-શ-કો,)
અવર	૦	સં,	ના.	(અલિફ, વાવ, રે,) હાથીની જાંઘ (ગુ—શ—કો,)
અવલ અરજી	અવ્વલ અરજી	અ,	ના,	(અલિફ, વાવમુશદ્દદ, લામ, એન, રે, જ્વાદ, રે,)=અરજી, ફરીયાદ, પ્લેઇન્ટ (ગુ—શ—કો,)
અવલ આખર	અવ્વલ આખિર	અ,	અ,	(અલિફ, વાવમુશદ્દદ, લામ, અલિફ-મમદ્દ, ખે, રે,)=પહેલેથી છેડાસુધી, હેઠ સુધી (ગુ—શ—કો.)
અવલ કારકુન	અવ્વલ કારકુન	ફા,	ના,	(અલિફ, વાવમુશદ્દદ, લામ, કાફ, અલિફ, રે, કાફ, નૂન,)=પહેલો કારકુન ત્રીજા વર્ગના ફોજદારી અમલદારની સત્તાવાળો. (ગુ—શ—કો.)
અવલંજલ (ગુ-શ-કો,	અવ્વલમન્ઝિલ	અ	ના,	(અલિફ, વાવમુશદ્દદ, લામ, મીમ, નૂન, ઝે, લામ,)=શબના દાટવા-બાળવાની જગો, સ્મશાન, મુડદાંની જે છેલ્લી ક્રિયા કરવાની તે (ગુ-શ-કો,) અ૦ અવ્વલ—પહેલી+મન્ઝિલ, મુસાફરી.
અવલસાલ (ગુ-શ-કો,)	અવ્વલ-સાલ	ફા.	ના,	(અલિફ, વાવમુશદ્દદ, લામ, સીન, અલિફ, લામ,)=વરસની શરૂઆત અથવા બેસતું વરસ. ૨ જે પહેલે વરસથી કોઇ પણ ગણત્રી કરવી હોય તે

				(ગુ—શ કો), સં૦ અવશ અ૦વશ+ફા૦ આલ.
અવાજી	અવાજી	ફા,	વિ.	(અલિફ્મમદ્દ:, વાવ, અલિફ, જે, યે,)=અવાજ કરનારૂ (ગુ—શ—કો,)
અસ્તર. (શા—પ)	આસ્તર્] અસ્તર્]	ફા.	ના,	(અલિફ્મમદ્દ:, સીન, તે, રે,)=ફા૦ સામાન્ય લોકો " અસતર " બોલે છે પણ તે ભૂલ ભરેલું છે=લુગડાના બે પડ પૈકીનું નીચલું પડ (ક—ફ,) આસતરદન=પાથરવું, ઉપરથી સંસ્કૃતમાં " અસતર " બોલાય છે. આ (સં૦) = આખું+સ્તૃ=કાઢવું,
અસ્તરી] ઇસ્ત્રી] (ગુ-શ-કો)	અસ્તરી	હિં,	ના,	(અલિફ, સીન, તે, રે, યે,)=લોઢા કે પિતળનો એક ઓજાર જેથી ધોયલા કે શિવેલા લુગડાની ઘડી બેસાડે છે. (ઉ—લુ,)
અસ્તરી-કારી	અસ્તરી-કારી	ફા,	ના,	(અલિફ, સીન, તે, રે, યે. કાફ, અલિફ, રે, યે,)=ચુંનાની લીંપણ ગચકારી (ઉ—લુ,)
અસ્તરો (શા—પ,)	ઉસ્તુર:	ફા,	ના,	(અલિફ, સીન, તે, રે, હે,)= " ઉસતુરદન " ધાતુ=મુંડવું ઉપરથી—પ્રખ્યાત છે તે—એક ઓજાર (બ—આ;) છરી જેવુ જેવો હોય છે ને મુંડવાનું એક હથીઆર.
અસ્તાચ	અસ્તાચ	હિં,	ના,	(અલિફ, સીન, તે, અલિફ, હમજ:, ચે,) સં૦ અસ્ત—સાંજ+અચળ—પર્વત (અ—નહિ+ચલ—જવું) જે પર્વતની પેલી બાસ જવાથી સૂર્યાદિ ગ્રહો અસ્ત થયા છે તે—પશ્ચિમ દિશા (ગુ શ કો,)
અસ્તુમ	અસ્તુમ	અ,	ના,	(ઐન, રે, જઝમ, વાવ, તોય, વાવ, લામ,) ખેતરની ચારે બાજુની ૬૬

				(શુ-શર્-ફે,) અર્જ=પોહોળાઇ+વ= અને+તૂલ=લંબાઇ ઉપરથી દરેક વસ્તુની હદ થઇ શકે છે.
અસ્નાઇ] **આશનાઇ**] (શા-પ,)	આશ્નાઇ	ફા,	ના,	(અલિફ્મમદૂદ:, શીન, નૂન, અલિફ, હમ્જ:, યે)=દોસ્તી, સ્નેહ (ગુ-કા;) આશના="મિત્રને" પ્રત્યય લાગવાથી "મિત્રવાન" અને વાકેફગારી માહિતી અર્થ થાય છે.
અસ્બાબ (શા-પ,)	અસ્બાબ	અ,	ના,	(અલિફ, સીન, બે, અલિફ, બે,) =દોરડું કે જેની સાથે એક પદાર્થ બીજાસહ મળે છે, મળવું, આપણા સંસારીક ચારે પાસાઓ, આકાશો શિવાય તથા તેના દ્વારો. કે જેથી ઉન્નતિ મેળવી શકાય (મ-લુ;) સબબ (અ૦) =કારણના બહુવચને, " વગો " અર્થ ઉપરથી સરસામાન વગેરે પણ અર્થ ઉત્પન્ન થઇ શકે છે.
અસ્મત	ઇસ્મત	અ,	ના, } ક્રિ. }	(ઐન, સ્વાદ, મીમ, તે,)=ગુનાથી એવી રીતે પોતાને બચાવવું કે-આખી ઉમ્મરમાં કોઇ વખતે પણ કબીરો ગુનો કર્યો ન હોય (લુ-કિ;)
અસમાન] **આસ્માન**] (શા-પ,)	આસ્માન	ફા,	ના.	(અલિફ્મમદૂદ:; સીન, મીમ, અલિફ, નૂન,)=આકાશ, " આસિયા "=ઘંટી તે ફરવાના કારણે " આસ " કહેવાય છે. તથા એક જમદૂતનું નામ છે. કે-જે " ઇજ્રાઇલ " કહેવાય છે. અને દરેક માસની ૨૭ મી તારીખ તેમ સદર તારીખની દુરસ્તીના મસાલાથી સંબંધ ધરાવે છે. પરંતુ કેટલાક સાહેબો દરેક માસની ૨૫ મી તારીખનેજ કહે

				છે. (ગુ—ફા;) આસ (ફા૦)+માનિંદનો ટૂંક—માન (ફા૦) શબ્દ=ફરતું ગોળાકાર.
અસમાન	•	સં,	ત્રિ,	(અલિફ, સીન, મીમ, અલિફ, નૂન) =અતુલ્ય (શ—ચિં;) "સમાન" નહિ તે, વિજાતિય, સં૦ અ+સમાન=બરોબર (સમ્—સાથે+અન્—શ્વાસ લેવો,
અસમાન-તારા	•	સં,	ના.	(અલિફ, સીન, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, અલિફ, રે, અલિફ,)=તારા, ખરતો તારો, ઉલ્કું (ગુ—શ—કો) ફા૦ આસમાન તારઃ =તારા.
અસમાની આસ્માની (શા-પ,)	આસમાની	ફા.	વિ.	(અલિફમગદ્દઃ, સીન, મીમ, અલિફ, નૂન, યે,)=આકાશનું, આસમાનના રંગ જેવું, ઇ૦ (ઉ—લુ;) આકાશી.
અસમાની તીર,	આસમાની તીર	ફા,	ના,	(અલિફમગદ્દઃ, સીન, મીમ, અલિફ, નૂન, યે, તે, યે, રે,)=જે તીર આકાશની તરફ ફેંકવામાં આવે તે હવાઈ તીર (ઉ—લુ;)
અસમાની કેતાબ	આસમાની કિતાબ	ફા,	ના,	(અલિફમગદ્દઃ, સીન, મીમ, અલિફ, નૂન, યે, કાફ, તે, અલિફ, બે,)—જે કિતાબ ખુદાની તરફથી પેગંબરોને મળે છે. ધર્મ પુસ્તક (ઉ—લુ;)
અસમાની સુલતાની	આસમાની સુલતાની	ફા,	ના, સ્ત્રી,	(અલિફમગદ્દઃ, સીન, મીમ, અલિફ, નૂન, યે, સીન, લામ, તોય, અલિફ, નૂન, યે,) ફા૦ આસમાન—આકાશ+સુલતાન—રાજા=દૈવ અથવા રાજ્ય કોપ, ટળી શકે—ખાળી શકાય નહિ તેવું દુઃખ. ૨ મોટો ફેરફાર, ઊધું ચતું, ઉથલપાથલ (ગુ—શ—કો,)

અસર (ગુ-શા-પ,)	આસર્	અ,	ના.	(અલિફ, સે, રે,)=નર્મકોશપ્રમાણે–(ફળ, દાગ, પરીણામ, કાર્ય,) છે. પરંતુ અરબી કો૦ કોશમાં–(ચિન્હ, પગનાં નિશાન, પાના નિશાન, પેગંબર સાહેબનો ધારો અને ક્રિયા, વગેરે.) અર્થ થાય છે (સૂ-દ, શ-સ, મુ-અ, ક-જ,)
અસરકારક	૦	ગ.સં	વિ,	(અલિફ, સે, રે, કાફ, અલિફ, રે, કાફ,)=અસર થાય તેવું, લાગણીનું, જબરું, પ્રબળ (ગુ-શ-કો,) અ૦ અસર=ગુણ+કારક (સં૦)=કરનાર.
અસ્રાર (શા-પ.)	અસ્રાર	અ,	ના,	(અલિફ, સીન, રે, અલિફ, રે,) "સિર્ર" (અ–) શબ્દ=ભેદનું બહુવચન=મર્મો, ભેદો, છાની છુપી વાતો –(ક-લુ:)
અસલ	આસ્લ	અ,	ના	(અલિફ, સ્વાદ, લામ,)=નર્મકોશપ્રમાણે—(પહેલું, મળનું, પ્રથમનું, અવ્વલ, ખરું, ખરું, સાચું, ઊંચા કુળનું,) ગોળ છે. અને કો૦ માં કોઈ / ઝાડનું મૂળ, વંશ, (સે-ક)

०	અસ્લી	અ.	ના.	(ઍન, સીન, લામ, યે,)=પીળું લુગડું. જે યાહુદી લોકો ઓળખસારૂ પોતાના કપડાંના ખભા ઉપર શીવતા (લુ—કિ;)
અસ્વાર (શા—૫,)	અસ્વાર	ફા.	ના,	(અલિફ, સીન વાવ, અલિફ, રે,)= સં૦માં " અશ્વારોહ "=ઘોડેસ્વાર પાયદળના મુકાબલે હોય છે તે ઘોડેસ્વાર—(ખુ—ફા;) ઝંદ અને પાઝીંદ ભાષામાં " અસૂરબાર " કહે છે.
०	અસ્વાર	ગી.	ના.	(અલિફ, સીન, વાવ, અલિફ, રે,) = ફકરીઆ પૈકી એક ટુકડી—પોતાની શાથે તબર—ચમાક—ઇ૦ શસ્ત્રો રાખે છે અને તેથી તે લડે છે તથા એક બીજાની ટોપીપર મારે છે તે લડાઇના પ્રકારને " અસવાર " કહે છે. એક નગરનું નામ. કે જે (સઇદે મિસ્ર) ઇલાકામાં છે તથા તેની દક્ષિણે એક પહાડ. અને પહાડની નીચે (રોદેનીલ) નામે નદી આવેલી છે. (ખુ—ફા;)
०	અસ્વાર	અ,	ના,	(અલિફ, સીન, વાવ, અલિફ, રે,) =" સિવાર " શબ્દનું બહુ વચન=કંકણો જે હાથોમાં પહેરાય છે. (લુ—કિ;)
અસ્વારી	સ્વારી	ફા,	ના.	(સીન, વાવ, અલિફ, રે, યે,)=ઘોડા ઉપર બેસી ફરવું તે, ઘોડા+ઉંટ+હાથી +વાજાં—તાસાં—માણસો સાથે રાખી મોટી ધામધુમથી ફરવા નિકળવું તે વરઘોડો, સરઘસ, સ્વારી, પ્રયાણ, ગતિ, ખટલો, અનુયાયી, વર્ગ, રિસાલો ઇ૦ (ગુ—શા—કો,)
અસામીવાર	અસામીવાર	ફા,	અ.	(અલિફ, સીન, અલિફ, મીમ, યે, વાવ, અલિફ, રે,) આ૦=જુદું જુદું,

				વિગતવાર, નામવાર (ગુ—થ—કો,) આ૦ અસાગી—છસ્મના બહુવચનનું બહુવચન રૂપ+ફા૦ વાર—વાળો, સહ, થી જેમ —"તપશીલવાર" આવે છે.
અસારૂન (ધ—વૈ.)	અસારૂન	અ,	ના,	(અલિફ, સીન, અલિફ, રે, વાવ, નૂન,)=કડવું દુર્ગંધીદાર એક મૂળીયું હોય છે તે, અસગંધ, બાલા, તગર (મ—મુ;)
અસાલત	અસ'લત	અ,	ના,	(અલિફ, સ્વાદ, અલિફ, લામ, તે,) =અસલપણું, મૂળ (હુ—કિ;)
અસાવરી	આસાવરી	હિં,	સ્રી.	(અલિફમમદૂદ: સીન. અલિફ, વાહ, રે, યે,) સં૦ આશા—બાજુ+પુરવું= એક રાગણી શ્રીરાગને કલ્પેલી સ્રિયો મધેની એક—એ સવારના દશ વાગે ગવાય છે (ગુ—શ—કો,)
અસીલ (શા—પ,)	અસીલ	અ,	ના, ન.	(અલિફ, સ્વાદ, યે, લામ)=રાતનો વખત (ક—ફ;) અસલ (અ૦) ઉપરથી નીકળેલો શબ્દ. અસીલ=વકીલનો અસીલ હોય છે તે તથા નોકર ચાકરને પણ કહે છે, ખાનદાની.
૦	અસીલ	અ,	વિ,	(અલિફ, સે, યે, લામ,)=ઉપલા અસીલ (અ૦)=ફુઊલના તોલે તથા અર્થ—જાતવાન, મજબુત, ઉંચા વંશનું (હુ—કિ;)
અસુર } અસુરા } (શા—પ,)	આશૂરઃ	અ,	ના,	(ઐન, અલિફ, શીન, વાવ, રે, હે,) =મોહોરમના મહિનામાં પહેલાં દશ દહાડા, મોહોરમનો દશમો દિવસ. જે મુસલમાનોમાં ઘણો મોટો દિન ગણાય છે.
અહિં	યહીં	હિં,	અ,	(યે, હે, અલિફ, નૂનગુન્નઃ,)=આ ઠેકાણે—જગોએ—આ તરફ (ગુ—શ—કો,)

અહિર,હીર (ગુ-શ-કો,)	આહીર	હિં.	ના,	(અલિફ, હે, યે, રે,)=ગોવાળીઆ, ગાય, ભેંશ ચરાવનાર (ઉ-લુ;) આ-હીર, ભરવાડ.
અહેસાન-કાર	અહ્સાન-કાર	ફા,	ના,	(અલિફ, હે. સીન, અલિફ. નૂન, ક્રાફ, અલિફ, રે,)=નેકી કરનાર (લુ-કિ,)
અહેસાન-મંદ (શા—પ,)	અહેસાન મંદ	ફા.	વિ.	(અલિફ, હે, સીન, અલિફ, નૂન, મીમ, નૂન, દાલ,)=જે માણસને સારૂં ગુણ કર્યું હોય (ક—લુ; લુ—કિ;) મંદ ફા૦ પ્રત્યય લાગવાથી ઊપર કારવાળો અર્થ થાય છે.
અહો	ઓહો	હિં.	અ.	(અલિફ, વાવ, હે, વાવ,)=કોઇને માનથકી બોલાવવાનો શબ્દ (ગુ—શ—કો,) આનંદ દાયક શબ્દ, આશ્ચર્ય કારક શબ્દ.
અલસી (ગુ-શ-કો)	અલ્સી	હિં,	ના,	(અલિફ. લામ, સીન, યે,)=ફા૦ માં—"બજરક" ને અરબીમાં—"બ-જરેકતાં" કહેવાઇ રગેલાલ અને સ્વાદે ફીકા એક જાતના દાણા કહેવાય છે તે =અતરસી (ઉ—લુ; મ—અ; ખુ—લુ;) સં૦ અતરસી, ઉપરથી.
આઇન	આઇન	ફા,	ના,	(અલિફમદ્દદ, હમજ઼, યે, નૂન,) =નમ કોષમાં. (કાયદો, ધારો (આઇન અકબરી=રિવાજ, રસમ) લખાય છે. તથા ફા૦ કોષે શોભા, લપકો, શણગાર, ટેવ, ભાત, રવેસ, મગાઇ—ની ગુફા માંહેલા દફીનું નામ) અર્થ છે (લુ—ફી;) કાયદા, દસ્તુર, કાનુન, ઇત્યાદિ (લુ—કિ;)
આઇન,	•	ગૂ,	ના,	(અલિફમદ્દદ, હમજ઼, નૂન.)=સં૦ રકતાર્જુન, એક જાતનું ઝાડ છે. એના લાકડાં મજબુત હોય છે. અને જે ઇ-મારતી કામમાં વપરાય છે (ગુ—શ—કો,)

આઉનબંધી	આઈન્‌બન્દી	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદહ, હમજ:, યે, નૂન, બે, નૂન, દાલ, તે,)=બાદશાહો વગેરેનાં શહેરમાં દાખલ થવા વખતે જે શણગાર થાય છે તે (લુ—કિ;)
આઇસ	આઈસ્	ઈં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, હમજ:, સીન,)=અતીશય ટાઢ પડવાથી નદી-સરોવરનું પત્થર જેવું સખત બંધાઇ ગયલું પાણી, બરફ, પાણીને છથરથી કઠણ બાંધે છે તે (ગુ—શ—કો,)
આંઉંસ	આંઉંસ્	ઈં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, હમજ:, વાવ, સીન,)=તોલવાનું અંગ્રેજી એક માપ. એક પૌંડ-રતલનો સોળમો ભાગ, રાા રૂપિયા ભાર, એક પૌંડનો-બારમો ભાગ (ગુ—શ—કો.)
આક	આક્	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, કાફ,)=આકડો (ગુ-શ—કો,) એક ઝાડ,
આંક (ગુ-શ-કો,)	આંગ્	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, ગાફ,)=કાપડીઆ લોકો લૂગડા ઉપર હિસાબ સારૂ મૂલ્ય આંકડો રાખે છે તે (ચ—હિ;) પંજાબીમાં " અંગ " કહે છે=ચિન્હ, નિશાન, ઇ૦ સં૦ અંક=ચિન્હ કરવું.
આક્ટ	ઍક્ટ્	ઈં,	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, રે,)=કાયદો, ધારો, (ગુ—શ—કો,)
આક્ટિંગ	ઍક્ટિંગ્ (ઍક્ટિંગ્)	ઈં,	વિ,	(અલિફ, યે, કાફ, રે, નૂનગુન્ન:, ગાફ,)=થોડી મુદ્દત કોઇને સારૂ કામ કરનાર, કામ ચલાઉ, અવેજી (ગુ—શ—કો,)
આકડ	આકડ્	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, કાફ, ડે,)=વધ, અકડાઇ, ક્રોધે ભરાવવું, અભિમાન, શેખી, ઇ૦ (ઉ—લુ;)

આંકણી	આંક્‌ની	હિં.	ના,	(અલિફ્‌મમદૂદઃ, નૂનગુન્નઃ, કાફ્‌, નૂન, યે,)=લાકડાં અથવા ધાતુની જે ચપટી અથવા ગોળ લાકડીવતી લીટીઓ દોર-વામાં આવે છે તે, રૂલર, ૨ આંકવાની જે રીત તે. ૩ આખ્યાન કરવું. ૪ ટેક, ઢાળ, ઢાળના આરંભની ટુંક, ૫ કસો-ટી, કિંમત (ગુ-શ-કો,)
આકાર (ગુ-શ-કો.,	અકાર્‌	હિં,	ના,	(અલિફ્‌મમદૂદઃ, કાફ્‌, અલિફ્‌, રે,)= શિકલ, રૂપ, ઘાટ (ઉ-લુ;) આ (સં૦) +કૃ–કરવું એટલે આકૃતિ, ઇત્યાદિ.
આકાશ (ગુ-શ-કે.	આકાશ	હિં,	ના,	(અલિફ્‌, કાફ્‌, અલિફ્‌, સીન,)= ગગન, અંબર, ઇ૦ (ઉ-લુ;) સં૦ આ–વધુ+કાશ–પ્રકાશવું, ઉપરથી.
આકીન	યક઼ીન	અ,	ના.	(યે, કાફ્‌, યે, નૂન,)=નર્મકોપમાં અર્થ (ભરોસો, વિશ્વાસ, પતીજ,) છે, પણ—નિશ્ચય, મરણ, યકીનના પ્રકાર ત્રણ છે તે–" ઇલમુલ યક઼ીન, " " અ-યનુલયક઼ીન, " અને " હક઼્ક઼ુલયક઼ીન. ૧. ઇલમુલયકીન=એક વસ્તુ સાથે જે હુકમ હોય તે સમજી લેવો કે. કહેવામાં કાંઇ શંકા જણાય નહિ ૨. આયનતુલયકીન=વસ્તુને પોતાની ન-જરે જોઇ–તેની સ્થિતિ ઉપર ખાત્રી કરી લેવી તે. ૩. હક્કુલયકીન=પદાર્થની પૂરેપૂરી સ્થિ-તિ–શુદ્ધ બુદ્ધિથી તપાસવી તે–તો પણ છેવટનો પ્રકાર સૌથી ઉત્તમ ગણાય છે. (સુ–અ; સુ–હ;) અર્થનો વધારો સા-ચાઇ, સાચાપણું, શ્રદ્ધા.

યકીનદાર	યકીનદાર	ફા,	હિં,	(યે, ક઼ાફ, યે, નૂન, દાલ, અલિફ, રે,)=વિશ્વાસુ, ભરોસાદાર, પતીજ વાળું (ગુ–શ–કો) યકીન (અ૦)= ભરૂસો+દાર (ફા૦)=રાખનાર.
આકુદિ] આકુતી] (ન–કો,)	યાકૂતી	અ,	ના,	(યે, અલિફ, ક઼ાફ, વાવ, તે, યે,)= માણેકસહ–બીજા ઝવેરાત તથા આષધો મળી એક જાતનો પાક બને છે તે. મગજ, અંતઃકરણ અને કાળજાની શક્તિ વધારે છે. (લુ–ફી;) યાકૂત (અ૦)=માણેકને સંબંધી " ઇ " પ્રત્યય લાગી મિશ્ર દવાનું એક નામ ઠરાવનાર શબ્દ.
આકેબત	આકેબત્	અ,	વિ,	(ઐન અલિફ, ક઼ાફ, બે, તે,)=નમંકોષ આધારે, (આખરે સમાપ્તિ, ભવિષ્યકાળી, ભાળી,) એમ છે પણ વધારામાં બચ્ચાં (શ=લુ;) ઉકુબ (અ૦)=પરિણામ, કામનું છેવટ, અગર અકબ (અ૦)=કોઇ વસ્તુની પાછળ આવવું ઉપરથી,
આકેલ } આકિલ } (શા–પ,)	આકેલ	અ,	વિ.	(ઐન, અલિફ, ક઼ાફ, લામ,)=બુદ્ધિવાન, ડુંગર ઉપર જનાર હરણ, એક પહાડનું નામ. (શ–લુ;) અક઼લ (અ૦) (બુદ્ધિ ઉપરથી
આંખ	આંખ્	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, નૂનગુન્નઃ, કાફ, હે,) =શેરડીના—પેરૈનાં ગાંમાં જે પોલો હોય છે તે, આંખ જેવું જે કૃત્રિમ બનાવેલું તે- (ન–કે;) નેત્ર, નૈન, સં૦ અક્ષિ, ઉપરથી.
આંખ મેચકારો	આંખ્ મકારા	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, નૂનગુન્નઃ, કાફ, હે, મીમ, ચે, કાફ, અલિફ, રે, અલિફ,)

				=આંખના મિચવાથી થતી સંજ્ઞા, સમસ્યા, ૨ આંખનું મિચકાવું તે. ૩ આંખ બંધ ઉઘાડ થતાં લાગતો સમય, પળ, સેકંડ (ગુ—શ—કો,)
આખર (શા—પ.)	આખ઼િર	અ,	અ,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, ખે, રે,)=પ્રથમનું વિરુદ્ધ. (સુ; ક; મુ—પ; સિ;) છેવટ. અખર=છેલ્લો.
આખર	૦	પ્રા,	ના,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, કાફ, હે, રે)=ગુરાચે ગોઠવણ (મ—ભા—ન—કો;)
આખર મોસમ	આખ઼િર મૉસિમ	અ,	ના,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ ખે, રે, મીમ, વાવ, સીન, મીમ,)=આખર સાલ (ગુ—શ—કો,) છેલ્લી ફસલ.
આખર સાલ	આખ઼િર સાલ	ફા,	ના,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, ખે, રે, સીન, અલિફ, લામ,)=વરસનો છેલ્લો ભાગ—મહિનો, સાલની આખર; ૨ છેલ્લો અવસર, મરણ નજદીક હોય તેનો સમય (ગુ—શ—કો,) આખેર=છેલ્લો+એ=નો+સાલ=વરસ.
આખરા	આખ઼િરા	અ,	વિ, ના,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, ખે, રે, અલિફ્મક્સુરઃ,)=પાછલી સ્ત્રી કે વસ્તુ. એ શબ્દ નારી જાતિ છે. (ક—લુ; લુ—કિ;)
આખરી	આખ઼િરી	ફા,	વિ,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, ખે, રે, યે,)=પાછલું, છેવટનું, અંતનું (ઉ—લુ;)
આખરી-દમ	આખ઼િરી દમ્	ફા,	ના,	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, ખે, રે, યે, દાલ, મીમ,)=મરણ શ્વાસ, મરવાનો વખત (ઉ—લુ;)
આખરે	આખ઼િરે	ફા. અ,	અ.	(અલિફ્મમદ્દૂદઃ, ખે, રે,)=છેવટે, અંતે, છેલ્લે (ગુ—શ—કો,) આખ઼િર=છેવટ+એ=નો. એટલે છેવટનો. પણ

				આ પ્રમાણે ઉ૦ પ્રા૦ અ૦ માં બીજા શબ્દને જોડાયા વગર વપરાશમાં આવશે. તે ઉપલા અર્થો (છેવટે—તથા છેવટનો) થી જણાઇ આવે છે. અને મિશ્ર જેમ–આખેરે સાલ=વરસનો છેલ્લો ભાગ જુઓ.
આખેરત	આખેરત્	અ,	ના,	(અલિફ઼મમદૂદ:, ખે, રે, તે,)=મદદગાર, સરા, દુનિયા કે જેના પલટવાને કોપ સમય કહે છે તે. (શ–લુ;) આખર ઉપરથી બનેલો શબ્દ "આખેરત"=પરલોક—જેને મુસલમાનો "કયામત" કહે છે=પરિણામ.
આખેર	અખીર્	અ,	ના,	(અલિફ઼, ખે, યે, રે,)=આખર, છેવટ, અંત, છેલે, સમાપ્તિ (ગુ-શ-કો,)
આગ (હિં-પ્રા, હિં-શિં,)	આગ્	અ,	ના,	(અલિફ઼મમદૂદ:, ગાફ,)=અગ્નિ. વિસ્તવ, (મ—ભા—ન—કો;) દેવતા.
આંગ	આંગ્	હિં,	ના.	(અલિફ઼મમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, ગાફ઼,) સં૦ અંગ, શરીર, દેહ, બદન (ગુ–શ–કો,)
આંગ	०	સં,	વિ,	(અલિફ઼મમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, ગાફ઼,)= અંગ સંબંધ. ૨ અંગ દેશનો રહેનાર (ગુ—શ—કો,)
આંગલું (ગુ-શ-કો,)	આગ્લા	હિં,	વિ,	(અલિફ઼, ગાફ઼, લામ, અલિફ઼,)= આગળનું, પહેલું, આદ્ય, જૂનું, પુરાણું, મોટું, ઇ૦ (ઉ—લુ;) સં૦ અગ્ર, થી.
આંગલ	ઉંગલ્	હિં,	ના,	(અલિફ઼, નૂનગુન્ન:, ગાફ઼મુશદ્દદ, લામ,) સં૦ અંગુલિ, આંગળી, લંબાઇનું એક માપ, તસુ, આઠ આડા જવ મુકવાથી થતું માપ (ગુ—શ—કો,)

આંગળી	ઉંગલી	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂનગુન્ન: ગાફ, લામ, યે,) =સં૦ અંગુલી–આંગળુ (ગુ–શ–કો,)
આગળા (ગુ શ-કો) આગે	આગે	હિં,	અ,	(અલિફમમદૂદ:, ગાફ, યે,)=આયંદે, પહેલાં, સામે, દુર, રૂબરૂ, પાસે, (ઉ–લુ;) આગલું.
આઁચ (હિં-પ્રા, હિં-નશ,)	આંચ	હિં,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, ચે,)= દેવતા, જોસ, દુ:ખ, સહેજસાજ ભુખ (ઉ–લુ;)
આંચકી	હિચકી	હિં.	ના,	(હે, ચે, ગાફ, યે,)=તાણ, ખેંચ, આંકડી. ૨ પ્રાણ જાગતી વખતે–"ડચક, ડચક, ડચક" એમ બે ત્રણ વખત થઇ શરીરનું રહી જવું તે (ગુ–શ–કો,)
આદત (ગુ-સા-પ)	આદત્	અ,	ના.	(એન, અલિફ, દાલ, તે,)=ટેવ, સ્વભાવ (લુ–રી,) આનું બહુ વચન "આદાત" શબ્દ છે (ક–લુ,) ઍાદ (અ૦)=વળવું તથા ફરવું ઉપરથી.
આદમ (ગુ-શ-કો)	આદમ્	અજમી	ના	(અલિફમમદૂદ:, દાલ, મીમ, (=સ— માં–"આદિમ" બોલાય છે તે–જમીનની માટીના કારણે અને કેટલાક નામ તે ઘઉંના લીધે થયા હતા, તો પણ એકંદરે. ઉદમત=ઘઉંમાં વિંટાયલો છે. આદમ=ધોળો ઉંટ તથા ધોળું હરણ. કે જેની પીઠે કાળા કાળા લીટા હોય છે તે=આદમ (શબ્દ) ને જે મનુષ્ય જાતિના બાપનું નામ, તે અદીમ કે ઉદમત (શબ્દ) ઉપરથી થયેલું કહેવાય છે તે ખરૂં નથી કેમ કે આદમ (શબ્દ) અજમી છે અને અદીમ તથા ઉદમત મળી બંન્ને શબ્દો અરબી છે તેથી શબ્દની બનાવટ અરબી હોય એમ લાગતું નથી (શ–નિ; ત–જ, લ–પ,)

આદમ આણી	આદમે- આણી	અ,	ના.	(અલિફ઼મમદૂદઃ, દાલ, મીમ, અલિફ઼મમદૂદઃ, બે, યે,)=જલ માણસ (લુ—કી,)
આદમ- જાત (શુ-શ-કે)	આદમ્ જ.દ	અ,	ના,	(અલિફ઼મમદૂદઃ, દાલ, મીમ, જે, અલિફ઼, દાલ,)=માણસનું બચ્ચું, માનવી, હજરત ઇસા (અ૦) ને પણ કહે છે (ઉ—લુ;) આદમ (અજમી)+ જ઼દન (ફા૦) ધાતુ=અવતરવું, ઉપરથી જા઼દઃ (ફા૦) નું ટુંક જા઼દ (ફા૦) =જન્મેલું. સં૦ જાત=જન્મેલું (જન્—જન્મવું)=માણસ જાત.
આદ- મિયત આદ- મીયત (શા--પ.)	આદ્મિ- ય્યત્	અ.	ના	(અલિફ઼મમદૂદઃ, દાલ, મીમ, યેમુશદ્દદ, તે,)=માણસાઇ, ઇન્સાનિયત, ભલમનસાઇ, સુજનતા, અશરાફી, ખુનિયાતી, સભ્યતા, આદરમાન—મિલનસારી (ન - કે; લુ—રી;) આદમ (અજમી) ઉપરથી આદ્મિય્યત=ઘણા હિંમતવાન થવું તે. એટલે બહાદુરી. (ઉ—લુ,) આદમીને યત પ્રત્યય લગાડવાથી. માણસાઇ જેમ કે ખાસિયત, ઇન્સાનિયત.
આદમી (શા—પ,)	આ દ્મી	ફા,	ના.	(અલિફ઼મમદૂદઃ, દાલ, મીમ, યે,) =હજરત આદમ (અ૦ , ની ઓલાદ, મનુષ્ય, માણસ, માનવી, (લુ—રી;) આદમ (અજમી) ઉપરથી નીકળેલો માટીની બનાવટ તથા ઘઉં આ રંગે આદમ શબ્દ વ્યુત્પન્ન થયો.
આદર (હિં-પ્રા, હિં-શિ,)	આદર્	હિં	ના,	(અલિફ઼મમદૂદઃ, દાલ, રે,)=કિર્તિ, ખાતર, મદારી, (ઉ—લુ.) સં૦ આ +દૃ—માન આપવું.
આદાબ (શા--પ.)	આદાબ્	અ,	ના,	(અલિફ઼મમદૂદઃ દાલ, અલિફ, બે,) અદબ—શબ્દનું બહુ વચન=અરબી વિ-

				દ્યાના કારણે, તે અદબ કહેવાય છે. કે તેથી વાકેફ થવુ. જેથી પોતાની બોલ-ચાલમાં ચૂક થાય નહિ. તેના પ્રકાર છે. (સુ—મ; બ—અ; ગુ—દ;) અદબ (અ૦)=વિવેક ઉપરથી નીકળેલો છે.
આદિતાલ	આદીતાલ	સં,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, દાલ, યે, તે, અલિફ, લામ,)=રાગ ગાવામાં અવાજને જોર આપવા સંબંધી વખતનું એક જાતનું માપ (ગુ—શ—કો,).
આધ	આધ્	હિં,	વિ,	(અલિફમમદૂદઃ, દાલ, હે,)=અડધું (ગુ—મ—કો,) સં૦ અર્ધ, ઉપરથી.
આધણ	અધ્હન્	હિં,	ના	(અલિફ, દાલ, હે, નૂન,))=ઉકાળવાનું પાણી. ઘણુંજ ગરમ પાણી (ઉ—લુ;)
આધા પલીત	આધા પલીદ્	હિં, ફા,	વિ,	(અલિફમમદુદઃ, દાલ, હે, અલિફ, પે, લામ, યે, દાલ,)=અર્ધું ગાંડું—ઘેલું, કત્તરઓડ, દાધા રંગુ (ગુ—શ—કો,) આધા—અર્ધ+પલીદ (ફા૦)=નાપાક, ગંદુ, મેલું, ઇ૦ ઉપરથી—અર્ધ ગંધાઇવાળું, અર્ધભુત.
આધા-સીસી આદા-શીશી (ગુ-શ-કો.	આધા-સીસી	હિં,	ના,	(અલિફમમદુદઃ, દાલ, હે, અલિફ, સીન, યે, સીન, યે,)=અર્ધ માથાનો દરદ, જે ફા૦ માં "દરદેશકીક઼ઃ" કહેવાય છે (ઉ—લુ;) સં૦ અર્ધ+શીર્ષ—માથું, ઉપરથી.
આધિન	અધીન્	હિં,	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, યે, નૂન)=આજ્ઞાધારક, નોકર, નિર્ધન,? આસરો (ઉ—લુ;) સં૦ અધિન, ઉપરથી.
આંધી	આંધ	હિં,	ના,	(અલિફમમદુદઃ, નૂનગુન્નઃ, દાલ, હે, યે,)=વંટોળિયો, વાવાઝોડું, "ત્રાસ

				ત્રાસ થયું બ્રિજપુર-માંહે આંધી ધૂળ-કોટ ચારે પાસ " (પ્રેમાનંદ.) વિ० જઅર્‌, લઠ (આવે-કામ કરવે) " પત્ત-લકોઆંધી, ઓરભેટકોસીતળ " (ન-કો;) આંધિ.
આધેડ (ગુ-શ-કો,)	અધેડ઼	હિં,	વિ.	(અલિફ્‌, દાલ, યે, ડ઼,)=અર્ધવયનું, જેમ જુવાની નહિ. તેમ વૃદ્ધાવસ્થાવાળો પણ નહિ, ઇ० (ઉ-લુ;)
આનાકાની	આનાકાની	હિં,	ના,	(અલિફ્‌મમદુદઃ, નુન, અલિફ, કાફ, અલિફ, નૂન, યે,) = આંખ આડાકાન કરવા તે, નિંચા ચોરવી, ના હા કરવી તે. (ઉ-લુ:)
આની	અન્ની	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂનમુશદ્દદ, યે,)=એક રૂ-પિયાનો સોળમો ભાગ, આનો ગણવા-અથવા માપવામાં કોઇ પણ એવો આ-ખી સંખ્યાનો અથવા વસ્તુનો સોળમો ભાગ (ગુ-શ-કો,)
આનંદ (ગુ-શ-કો,)	આનંદ	હિં,	ના.	(અલિફ્‌મુશદ્દદ, નૂન, નૂન, દાલ,)= ખુશી, સુખ. ઇ० (ઉ-લુ: સં० આ-વધારે+નંદ્-ખુશી થવું.
આનંદી (ગુ-શ-કો,)	આનંદી	સં,	વિ.	(અલિફ્‌મમદુદઃ. નૂન, નૂન, દાલ, યે,)=ખુશ મિજાજી, સુખી, મોજી, વિ-નોદી, હસમુખું, વિલાસી, આનંદમય, ખુશી, હરખાયલું, લહેરી, ગમતી (ગુ-શ-કો,)
આપ (ગુ-શ-કો.)	આપ્‌	હિં,	સં.	(અલિફ્‌મમદુદઃ, પે,)=તમે, પોતે, એ શબ્દ માનને અર્થે વપરાય છે. જેમ—આપ આવશો તો કામ થશે (ન-કો;) સં० આત્મન્‌-પોતે.

આપ	૦	હિં,	ના,	(અલિફ્સમદુદ, પે,)=સં૦ મ:— " અપ " બોલાય છે=પાણી, જળ (ન—કો;)
આપ	૦	ગૂ,	વિ,	(અલિફ્સમદુદ:, પે,)=પોતાનું-સંબંધી, પોતું, સ્વ, આપમતલબી–આપ ખુશી વગેરે. (ન—કો;)
આપ અખત્યાર	૦	સં, અ.	વિ,	(અલિફ્સમદુદ:, પે, અલિફ, ખે, તે, યે, અલિફ, રે,)=જેના ઉપર બીજા કોઇનો અખત્યાર નહિ તે, સ્વતંત્ર, અપરાધીન, સ્વાધીન (ગુ–શ–કો;) સં૦ આપ+આ૦ ઇખતિયાર,
આપ અખત્યારી	૦	સ. અ	ના,	(અલિફ્સમદુદ:, પે, અલિફ, ખે, તે, યે, અલિફ, રે, યે,) પોતાનોજ અખત્યાર, આપ અખત્યારપણું, સ્વતંત્રતા, સ્વાધીનતા, સ્વાસતાનું ગમન (ગુ–શ–કો,) સં૦ આપ—પોતાનું+આ૦ ઇખતિયારી=અધીકારીપણું.
અપકારી આબકારી (શા–પ,)	આબ્કારી	ફા,	ના,	(અલિફ્સમદુદ:, બે, કાફ, અલિફ, રે, યે,)=દારૂની દુકાન, દારૂનું દાણ (ઉં–દ;) આબ (ફા૦) પાણી+કારી (ફા૦)=કામનું એટલે પાણીનું કામ, પાણી સંબંધી કામ દારૂ ગાળવું.
આપ આપણું	આપ્ અપ્ના	હિં,	સં,	(અલિફ્સમદુદ:, પે, અલિફ, પે, નૂન, અલિફ,)=પોતાનું, પોતીકું (ગુ–શ–કો,) ઉરદુમાં " અપના આપ " પણ બોલાય છે.
આપ આપમાં	આપ્ અપનેમેં	હિં,	અ,	(અલિફ્સમદુદ:, પે, અલિફ, પે, નૂન, ગે, મીમ, ગે, નૂનગુન્ન:,)=પોતપે તીકા માં. અંદર, માહોમહે (ગુ–શ–કો,) " આપને આપ " પણ ઉ૦ માં બોલાય છે.

આપખુદી	૦	સ, ફા.	ના,	(અલિફમમદુદ:, પે, ખે, વાવમઅ-દુલ:, દાલ, યે,)=પોતાપણું, પોતાની ઇચ્છા—સત્તા ચલાવવી તે. જુલમ, ઉદ્ધતપણું (ગુ-શ-કો,) સં૦ આપ—પોતાનું+ખુદી (ફા૦)—પોતાપણું—ર. એટલે અભિમાન અર્થ છે.
આપઘાતે	આપઘાત્	હિં,	ના,	(અલિફમમદુદ:, પે, ગાફ, હે, અલિફ, તે,) આત્મઘાત (ગુ-શ-કો,)
આફ	આફ્	ફા,	ના.	(અલિફમમદુદ:, ફે,)=સુરજ (લુ-ફિ-ક-લુ;)
આફત શા-પ,	આફત્	અ,	ના,	(અલિફમમદુદ:, ફે, તે,)=બલા, દુ:ખ, પીડા, આપત્તિ, મહા સંકટ (લુ-ફી; ઉફ (અ૦)=ખેદ ઉપરથી કારણ કે સંકટ તથા દુ:ખનો સંબંધ ખેદ સાથે જરૂર રહે છે. આનું બહુવચન " આફાત " (અ૦) સંકટો.
અફતાબ (શા-પ.)	આફ્તાબ્	ફા,	ના,	(અલિફમમદુદ:, ફે, તે, અલિફ, બે,)=સુરજ, સૂર્યનો પ્રકાશ, તારાનું કુંડાળું, સુરજની રોશની, ચંદ્ર—નું વિરૂદ્ધ, સૂર્યપર ચંદ્રની અટકળી, ચંદ્રપર સૂર્યનો અનુમાન—એ ભૂલ છે. (ગિ-લુ;) આફ=સૂર્ય+તાફ્તન—પ્રકાશવું ઉપરથી તાબ=પ્રકાશ એટલે પ્રકાશિત સૂર્ય—આફતાબ=ગરમ, પ્રખ્યાત, તડકો (ઉ-લુ;) અસલમાં " આબતાબ " (ફા૦) મિશ્ર ઉપરથી આફત આબ કહેવાઈ અફતાબ શબ્દ બન્યો.
અફતાબી	આફ્તાબી	ફા,	વિ, ના,	(અલિફમમદુદ:, ફે, તે, અલિફ, બે, યે,)=સુરજમુખી, ઢાલ, ગોળ, (ઉ-લુ;) કઢાઇ, ઇત્યાદિ (ફા૦) સૂર્ય

				જેવું, સૂર્યમાન, 'સૂર્યનું', ઇત્યાદિ આફ, (ફા૦)=સુરજ+તાબી (ફા૦)=પ્રકાશિત સુરજ જેવું ચળકવું.
આફતાબો	આફ્તાબઃ	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ, ફે, તે, અલિફ, બે, હે,) પાણીનો લોટો:—(લુ—કિ;)
આફરીન (શ્રા—પ,)	આફ્રીન	ફા,	ના.	(અલિફમમદ્દુદઃ, ફે, રે, યે, નૂન,)= "આફ્રીદન" ધાતુનું આજ્ઞાર્થ=વખાણ, શાબાશી, (બુ—ન, જ—રી, સિ—લુ;)
આફરીનગો	આફ્રીનગોય્	ફા.	ના.	(અલિફમમદ્દુદઃ, ફે, રે, યે, નૂન, ગાફ, વાવ, યે,)=દુવા કરનાર (લુ—કિ;)
આફિસ ઑફીસ	ઑફિસ્	ઇં,	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ ફે, સીન,)=કામ કરવાનું ઠેકાણું—ચૂકાદા કામની આફિસ કચેરી, અદાલત, વહેપારીની પેઢી, દુકાન (ગુ—શ—કો, (
આફૂસ	આફૂસ	હિં,	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ ફે, વાવ, સીન,) પોર્તુગીઝ૦ ઍલફૉન્ઝો=એક જાતની કાચી ખાવાની કલમી કેરી (ગુ-શ-કો.)
આબ	આબ્	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ, બે,) સં૦ આપ =પાણી, જળ (ગુ—શ—કો,)
આબખોરો (શ્રા—પ,)	આબ્ખોર	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ, બે, ખે, વાવ, રે, હે,)=પાણી+ખુરદન=ખાવું ઉપરથી ખોરઃ =લોટો.)=જામ
આબગીર	આબ્ગીર્	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ, બે, ગાફ, યે, રે,) =જે નીચી જમીનમાં વરસાદનું પાણી એકઠું થાય છે તે જમીન જેમાં પાણી ભરાય છે તે (બુ—કા;) આબ (ફા૦) =પાણી+ગિરફતન=રોકવું—પકડેલું ઉપરથી ગીર (ફા૦) રોકનાર પ્રત્યય, એટલે તળાવ—હોજ.
આબ	આબ્	ફા.	ના,	(અલિફમમદ્દુદઃ, બે,)=કાબ, પાણી, આબરૂ, તેજ, ખુબી, (લ—રૂ શ—નિ,

				ળ;—અ;) શસ્ત્રની ધાર, દોલા, સમુદ્ર, મોતી, રોનક, કદર, કિમ્મત, કાનુન, તર્જ (રાહ) તેજદાર વાળી તરવાર ઇ૦ (લુ-ફી;) પાણીના અર્થે-" આબ શબ્દ પણ ફા૦ છે (લુ—કિ;)
૦	અબ	રૂ	ના.	(અલિફમમદ્દૂદઃ, બે,)=એક રૂમી મહીનાનું નામ જે ભાદરવાને મળતો છે (લું—ફી;)
આબઆતશ	આબેઆતિશ	ફા.	ના,	(અલિફમમદ્દૂદઃ, બે, વાવ, અલિફમમદ્દૂદઃ, તે, શીન,)=દારૂ (લુ | કિ;)
આબ અંગુરી	આબે અંગુરી	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દૂદઃ, બે, અલિફ, નૂન, ગુન્નઃ ગાફ, વાવ, રે, યે,)=દ્રાક્ષનો દારૂ (લુ—કિ;)
આંબચુ	આંબ્ચૂં	ફા,	ના.	(અલિફમમદ્દૂદઃ, નૂનગુન્નઃ, બે, ચે, વાવ, નૂનગુન્નઃ,)=આંબચું, એક જાતના ઝાડનું ખાટું ફળ, કોકમ (ગુ૦શ—કો,) ફા૦ આંબ=કેરી+ચૂં=જેવું, એટલે એકંદરે કેરી જેવું ખટું એક ફળ થાય છે તે.
આબતાબ	આબ્તાબ	ફા.	ના	(અલિફમમદ્દૂદઃ, બે, તે અલિફ, બે,) =રોનક, ચળકાટ, (લુ—કિ;)
આબદસ્ત (શા.—૫,)	આબ્ દસ્ત	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દૂદઃ, બે, દાલ, સીન, તે,) =વજુ. હાથપાણી, કામની શોભા, કારીગરી, (બ—અઃ) આબ—(ફા૦) =પાણી+દસ્ત (ફા૦) હાથ.
આબદ-ગીરી (શા—૫,)	આફ્તાબ ગીર	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દૂદઃ, ફે, તે, અલિફ, બે, ગાફ, યે, રે,)=સાયબાન (ગિ લુ;) આફ્ (ફા૦)=સૂર્ય+તાબ (ફા૦)=તેજ+ગિરિફ્તન (ધાતુ)=રોકવું, પકડવું, લેવું ઇ૦ ઉપરથી " ગીર "

				(ફા૦) અટકાવનાર પ્રત્યય. એટલે સુરજના તેજની રોકાણ કરનાર-એક જાતની આડ હોય છે તે. સ્વારી કે લગનોમાં જોવાય છે. તે ગોળાકાર ઘુંગડા અને દંડુકાદાર હોય છે.
આબદાન	આબ્દાન	ફા.	ના,	(અલિફમમદૂદ:, બે, દાલ, અલિફ, નૂન,)=જે નીચી જમીનમાં વરસાદનું પાણી એકઠું થાય છે તે જમીન આવગીર પણ કહેવાય છે, જેમાં પાણી ભરાય છે તે (ખુ-કા;)
આબદાર (શા-૫,)	આબ્દાર	ફા.	ના.	(અલિફમમદૂદ:, બે, દાલ, અલિફ, રે)=ખજૂરની પેશી જેવી એક વનસ્પતિ, હરેક જાતની વસ્તુ, પાણીથી ભરેલો, મેવો, ઝવેરાત, ૭૦ તરવાર, માલદાર માણસ, (ખુ—કા;) તેજવાળું, પ્રકાશવાળું ઇત્યાદિ
આબદારી	આબ્દારી	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, બે, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=ચળકાટ, સફાઇ (લુ-ફી,) આબ (ફા૦)=સફાઇ+દાશતન (ધ:-ધા.) રાખવું ઉપરથી રાખવી.
આબપાશ	આબ્પાશ	અ,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, બે, પે, અલિફ, શીન, યે,)=ખેતીને પાણી પાવું છિડકાવ (લુ—કિ;)
આંબ ફળ	આંબ:ફ્લ	હિં,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, નૂનગુન્ના:, બે, હે, પે, હે, લામ,)=કેરી (ગુ શ-કો,) ફા૦ આંબ:=કેરીનું ઝાડ+હિં૦ ફલ=મેવો.
આબબાજ	આબબાઝ	ફા,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, બે, બે, અલિફ-ઝે,) પાણીમાં તરનાર (લુ—કિ;

આબરૂ (શા-પ,)	આબ્રૂ	ફા.	ના,	(અલિફમમદુદ, બે, રે, વાવ,) મોતું પાણી, એજ પ્રમાણે, " આબેરૂ " ના તરકીબી અર્થ—મોની ખુબી, ચહેરાની સફાઇ, (જાક, ઇતબાર) એ મહાવરો છે. " આબરૂ " શબ્દ લઇ જવું-હારવું-ભાગવું-વગેરે શબ્દો સહ વપરાય છે. (બ-અ;) આબ (ફા૦) ને (ફા૦)=મોં. મોંનો પ્રકાશ, ખ્યાતિ, ચહેરાની, શોભામાં, કીર્તિ, ઇત્યાદિ.
આબરૂદાર	આબરૂદાર	ફા,	વિ,	(અલિફમમદુદ, બે, રે, વાવ. દાલ, અલિફ, રે, (=નામાંકિત, આબરૂનાળું નામીચું, પ્રતિષ્ઠિત, નામદાર (ગુ-શ-કો,) ફા૦ આબ=તેજ+રૂ=ચહેરો+દાર=રાખનાર.
આંબસોલ આમસુર	અમ્સચૂર	હિં.	ના,	(અલિફ, મીમ, ચે, વાવ, રે,)=કેરીનો ભૂકો, ખટાશ, બહુ સુકાયલું, નમી ગયેલું, વૃદ્ધ, દુબળો. (ઉ—લુ;) આમ (હિં૦) નું ટુંક—અમ+ચૂરા (હિ) નું ટુંક—ચૂર.
આબા	આબા	અ.	ના,	(અલિફમમદુદ, બે, અલિફ,)=બાપાએ (અબ) શબ્દ=નુ બહુ વચન. અસલમાં જે (અબૂ) હતો (ગિ-લુ;)
આબાદ (ગુ-શ-કો)	આબાદ્	ફા.	વિ.	(અલિફમમદુદ, બે, અલિફ. દાલ,) =આજાદ (શબ્દ) ને તોલે—ભરેલું હોય તે વેરાનનું વિરૂદ્ધ, દુરદ, હજરત મહંમદ પેગંબર (સ૦) સાહેબના વખાણ જે ઠેકાણે શાબાશ શબ્દ વપરાય તે ઠેકાણે આ શબ્દ પણ આવી શકે છે, બક્કઃ (મક્કા) ના ખાસ મકાનનું નામ, અજમના પેગં-

				ખરો પૈકી એક પેગંબરનું નામ, ખુશ, ઘણું (લુ—કા;) વિસ્તિર્ણ.
આબાદાન	આબાદાન	ફા.	વિ,	(અલિફમમદુદ:, બે, અલિફ, દાલ, અલિફ, નૂન,)=આબાદનો વધારો (લુ-રી;) ગીચ વસ્તી વાળું. " આબાદાની દન" ધા.=વખાણવું (ગ-ક,) ઊપરથી
આબા-દાની (સા—૫,	આબા-દાની	ફા.	ના.	(અલિફ્પમદુદ:, બે, અલિફ, નૂન, યે)=આબાદ—એવી જે હાલત તે, ચઢતી દશા—ઉત્કર્ષ (ન-કો;) ગીચ વસતી—વસ્તી, આબાદાની દન, (ફા૦) ધા૦ વખાણવું ઉપરથી.
આબાદી (શા—૫,)	આબાદી	ફા,	ના,	(અલિફમમદુદ:, બે, અલિફ, દાલ, યે,)=વસ્તી, (લુ-રી;) આબાદ (ફા૦) વિસ્તિર્ણને ઇ પ્રત્યય લાગ્યો છે.
આંબા શાખ	આંબ: શાખ્	ફા,	ના,	(અલિફમાદુદ:, નૂનગુન્ન:, બે, હે, શીન, અલિફ, ખે,)=ડાળ ઉપરજ ગળવા આવેલી કેરી (ગુ-શ-કો,) ફા૦ આંબ:=આમ્ર+શાખ ફા૦=ડાળ, ઉપરથી " આંબાની ડાળ " પણ અર્થ થઇ શકે છે.
આબી	આબી	ફા.	ના, વિ,	(અલિફમમદુદ:, બે, યે,)=એક મેવાનું નામ, જે બીહી " પણ કહેવાય છે, પાણીવાળું. બીનું, ખરાબ, અરબીમાં (ઇબા) ધાતુથી કર્તાનો પ્રત્યય છે, તદન ઇનકાર કરનાર, નહિ માનનાર (લુ—કિ;)
	આબી	અ,	ના, વિ,	(અલિફમમદુદ:, બે, યે,)=વિરુદ્ધ પડનાર તથા ના પાડનાર (લુ—કિ;)

આબીવ-આતશી	આબિયે આતશી	ફા,	વિ,	(અલિફમગદ્દઃ, બે, યે, વાવ, અલિફમમદ્દુદઃ, તે, શીન, યે,)=એક બીજા વિરૂધ્ધ (લુ-ક;) આબી (ફા૦)=નહિ માનનાર+વ (ફા૦)=અને+આતશી (ફા૦) =ક્રોધિષ્ટ. એટલે મળતાવડો ન હોય તે.
આબેદ (શા-પ,)	આબિદ્	અ,	વિ, ના,	(ઍન, અલિફ' બે, દાલ,)=પ્રાર્થના કરનાર, ભકત, ભય રાખનાર, લાજ રાખનાર, (શ-લુ;) ઇબાદત (અ૦) ઉપરથી બનેલો શબ્દ-અબ્દ (અ)= ગુલામ ઉપરથી.
આબેહયાત (સા-પ)	આબેહયાત	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દઃ, બે, હે, યે, અલિફ, તે,)=અંધારાવાળી એક જગામાં (જુલમાત) કુંડ છે, તેનું પાણી જે પીએ તે અમર થઇ જાય. તે ખિજ્ર (અ૦)—તથા " ઇલયાસ " (અ૦) પેગંબરને મળેલું. કવિયોની દસ્તલાહમાં—પાક અને સાફ કલામથી ઇશારત છે. પ્રિયાનું મુખ, તથા વાતચીત, ફકીરોના આકીન પ્રા૦-મોહ કે તેમાં જે કંઇ સ્વાદ ચાખે તે ફના થઇ જાય (બુ-ફા:) આબ. (ફા૦) પાણી+એ =નું+હયાત (અ૦)=જીંદગી.
આબેહૂબ	હૂબહૂ	અ,	વિ.	(હે, વાવ, બે, હે, વાવ,)=અસલ હોય તેવુંજ, પ્રતિરૂપ, સુસ્પષ્ટ, પરિસ્ફુટ, બરોબર, અસલની ખરી નકલ (ગુ-શ-કો,)
આંબો (ગુ-શ-કો,)	આંબઃ	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દઃ, નૂન, ગુન્નઃ, બે, હે,) =મીઠું, ખાટું, અને રસાળ હિંદ પૈકીનું એક ફળ (મ-મુ;) કેરી. એ ફા૦ માં " આંબઃ " પણ કહેવાય છે=કેરીનું ઝાડ તથા કેરી (લુ-રી;)

આબોદાના	આબોદાન:	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ, બે, વાવ, દાલ, અલિફ, નૂન, હે,)=રજક, ખોરાક, ખાણું–પીણું. (ક–લુ;) આબ (ફા૦)=પીણું+વ (ફા૦)=ને+દાન: (ફ૦)=ખાણું–એટલે એકંદરે–ખાણું તથાપીણું બંન્ને.
આબોહવા	આબોહવ	ફા,અ,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, બે, વાવ, હે. વાવ, અલિફ,) ફા૦ આબ—પાણી+હવા= પાણી અને હવા,-હવા પાણી, દેશ પ્રકૃતિ (ગુ–શ–કો,) આબ=પાણી+વ= અને+હવા=પવન.
આમ (શા–પ.)	આમ્મ્	અ,	ના,	(ઐન, અલિફ, મીમમુશદ્દદ,)=સર્વને ઉભા રાખનાર, ખાસનું વિરૂધ્ધ (ગિ–લુ;) સામાન્ય વિસ્તર્ણ, પ્રખ્યાત, સાધારણ, આમનું બહુ વચન અવામ (અ૦) સામાન્ય લોકો.
આમ	૦	ગૂ	અ.	(અલિફમમદૂદ:, મીમ,) સં૦ અદસ્ =આ પ્રમાણે (ગુ–શ–કો,)
આમ (હિં–પ્રા, હિ–શિ,)	આમ્	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, મીમ,)=કેરી, કેરીનું ઝાડ (ઉ—લુ,) આમ્ર (સં૦) ઉપરથી ફા૦ સં૦ " અંબ " કહેવાય છે=કેરીનો રસ પણ અર્થ થાય છે.
આમ	આંવ	સં, } હિં, }	ના, } વિ, }	(અલિફમમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, વાવ,) સં૦ આમ=કાચું, અમળાઇ અમળાઇને ઘણી વારે પાતળો ને જરાક ઝાડો આવ્યા કરે તેવો રોગ, એક જાતનો અજીર્ણનો રોગ, જળસ, શ્લેષ્મ (ગુ–શ–કો,)
અ [illegible] સુ [illegible] સુ (ગુ [illegible])	આમને સામને	હિં.	અ,	(અલિફમમદૂદ:, મીમ, નૂન, યે, સીન, અલિફ, મીમ, નૂન, યે,)=રૂબરૂમાં, મુકાબલે (ઉ–લુ;)

આમણ રિગંધક	આંવલ્સાર ગંધક	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ: નૂનગુન્નઃ, વાવ, લામ, સીન, અલિફ, રે, ગાફ, નૂન, દાલ, હે, કાફ,) અમળ–ચોખ્ખું+સાર–સત્વ+ ગંધક=એક જાતનો ગંધક (ગુ–શ–કો,)
આમદાની (શા–પ,)	આમ્દની	ફા,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, મીમ, દાલ, નૂન, યે) =આવક, ઉપજ, ઉત્પન્ન, (લુ–ફી; લુ–કી;) "આમદન"—ધાતું=આવવું, ઉપરથી,
આમરસ	આમ્રસ	હિં,	ના,	(અલિફમદૂદ:, મીમ, રે, સીન,) અમ્રરસ, કેરીનો રસ, (ગુ–શ–કો,)
આમર-સિયા,	અમ્રસી	હિં,	વિ,	(અલિફ, મીમ, રે, સીન, યે,)= કેરીના રસ જેવાં રંગનું (ગુ–શ–કો,)
આમલ-સાર	०	ગુ	ના.	(અલિફમમદૂદ:, મીમ, લામ, સીન, અલિફ, રે,)=શિખર ઉપરનો–આમળા-વાળો ભાગ (ગુ–શ–કો,)
આમલી ઇમલી (હિં-પ્રા, હિં-શ,)	ઇમ્લી	હિં,	ના.	(અલિફ, મીમ, લામ, યે,)=એક જાતનું ખાટું ફળ તથા તેનું ઝાડ–જે અરબીમાં "તમરે હિંદી" બોલાય છે (ઉ–લુ;)
આમસરા	આમ્સરા	ફા,	ના,	(ઍન, અલિફ, મીમ, સીન, રે, અ-લિફ,)=મહેલ્લો, ફળિયું, પોળની–વચ્ચેની છૂટી જમીન (ગુ–શ–કો,)
આમળા આમળો (શા–પ,)	આમુલઃ	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, મીમ, લામ, હે,)= એક ફળ હોય છે તે અરબીમાં "આમલજ" હિંદીમાં–"આંવલા" અને સંસ્કૃતમાં "આમ્લઃ" કહેવાય છે. (લુ–કા;) ગુજરાતી ભાષામાં "આમળો" શબ્દ વળના અર્થે વપ-રાય છે. અને સં૦ આમલક=તેજ મ-જકુર ફળ-

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	([illegible])=[illegible]કમ, અમલ કરનાર, કારીગર, કામ વિગેરે (ક–લુ;) અમલ ઉપરથી આનું બહુવચન અવામિલ (અ૦)=આમિલો, અમલ કરનારાઓ.
આમી	આમી	ફા,	વિ,	(ઍન, અલિફ, મીમ, યે,)=ખરું જોતાં (અ૦) "આમ્મી" ઉપરથી ફા૦ વાળાઓએ "આમી" કરી વાપરવા માંડ્યો છે=સામાન્ય માણસ, જાહેલ, રૈયત, (લુ–કી;) આંધળો, અજાણ, ગમાર (ઉ–લુ;)
આમીન (શા-પ,)	આમીન્	અ,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, મીમ, યે, નૂન,) શાળા પત્રે (હિબ્રુ) શબ્દ છે=ઓ પ્રભુ આ આશિર્વાદને કબુલ કર, પરમેશ્વર એમજ કરે, (સુ–હ,) મુસલમાનો વગેરેમાં ચાર વર્ષની ઉમરે બાળકોને મોઢે પરમેશ્વર વગેરેના નામો લેવડાવે છે તેની શુભ ક્રિયા.
આમ્ (બુ ભા-૨)	આમૂન્ } આમૂય }	ફા,	ના.	(અલિફમમદૂદઃ, મીમ, વવ, "નૂન, અગર, યે," પણ)=ઇરાન તથા તુરાન વચ્ચેની એક નહેરનું નામ. (લુ–કિ;) એક કોસ.
આમેજ (શા--પ.)	આમેઝ્ } આમેઝ } આમેઝ્ }	ફા,	ક્રિ. } વિ, }	(અલિફમમદૂદઃ, મીમ, યે, "ઝે, એ. કે, ગૅન,")=બે વસ્તુઓનું એક બીજા પરથી મળવું. (શા–સ, મ–ર, મુ–ફ્રા,) "આમેખ્તન" ધાતુ=મેળવવું. ઉપરથી આમેજ્–આજ્ઞાર્થ પણ થઇ શકે છે. આમેખતન, આમેઝ્દન=મેળવવું ઉપરથી=મેળવેલું, મળ્યું, મેળાપ,

આયદો	આએદ:	અ,	ન.	(ઍન, અલિફ, હમજ:, દાલ, હે,) =કોઇ પણ હકદારે પોતાના ભાગીદારને વરસે વરસે આપવાનો મુકરર કરેલો હક તે (ગુ—શ—કો,) અ૦ આએદ= પાછો આવનાર, ઇત્યાદિ ઉપરથી.
આયનો	આએન:	અ,	ના.	(ઍન, અલિફ, હમજ:, નૂન, હે,) =અદબ, માઝા, માન (ગુ–શ–કો,) મલાજો, ઇત્યાદિ.
આયના-ખાનું,	આયૂન: ખાન: આઇન: ખાન:	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, યે, નૂન, હે. ખે, અલિફ, નૂન, હે.)=શીશમહેલ. (લુ—ફી;) આયન: (ફા૦)=કાચ+ખાન: (ફા૦) =ઘર, એટલે કાચનું ઘર.
આયનાગર	આયૂન: ગર આઇન: ગર	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, યે, નૂન, હે, ગાફ, રે,)=દર્પણ બનાવનાર. (લુ—ફી;) આયન: (ફા૦)=આરસી+ગર (ફા૦) =કરનાર તથા બનાવનાર. જેમ—કારીગર, જીનગર, ઇ૦
આયનાદાર	આયને: દાર આઇને: દાર	ફા,	ના. વિ,	(અલિફમમદૂદ:, યે, નૂન, હે, દાલ, અલિફ, રે,)=આરસી આગળ મૂકનાર, સેવક, હજામ, (લુ—ફી;) આયન: (ફા૦)=આરસી+દાશતન (ધા૦)= રાખવું ઉપરથી—દાર (ફા૦)=" રાખનાર" પ્રત્યય એટલે એકંદર અર્થે—હજામત, કોઇના એબ કે ખામી ખુલ્લી પાડનાર.
આયના-નુમા	આયન: નુમા આઇને: નુમા	ફા,	ના, વિ,	(અલિફમમદૂદ:, યે, નૂન, હે, નૂન, મીમ, અલિફ,)=દર્પણ આગળ રાખનાર નોકર, હજામ, (લુ—ફી;) આયન: (ફા૦)=દર્પણ+નુમૂદન (ધા૦)=દે-

				ખાડવું ઉપરથી દેખાડનાર પ્રત્યય નુમા (ફા૦)
આયના-સાજ	આયૂન: સાજ્ આઇન: સાજ્	ફા,	ના,	(અલિફ્મમદૂદ:, યે, નૂન, હે, સીન, અલિફ્, જે,)=આરસી બનાવનાર (લુ-ફ્રી;) આયન: (ફા૦)=દર્પણ+સાજ્ (ફા૦)=સીધું કરનાર પ્રત્યય. એ સાજીદન (ધાતુ)=બરાબરી કરવી અને સુધારવું તથા સીધું કરવું, ઉપરથી.
આયનો (શા--પ.	આયૂન: આએન: આઇન:	ફા,	ના.	(અલિફ્મમદૂદ:, યે, નૂન, હે,) તથા (અલિફમમદૂદ:, હમજ:, નૂન, હે) અને (અલિફમમદૂદ:, હમજ:, યે, નૂન, હે) મળી ત્રણે પ્રકારે=આરસો, શરીરનો આયનો હોય છે તે. કાચથી સાફ. કે જેમાં ચીજો જણાઇ આવે. એને પોલાદની કલે ચઢાવે છે. (ગુ-ફ્રા;) આઇન=શોભા, ઉપરથી—શોભાની વસ્તુ, અથવા ગીલાની ભાષામાં " આહિન "=લોખંડ ઉપરથી કેમ કે દર્પણ બનાવવામાં લોઢું પણ વપરાય છે ખરૂં !
૦	આએન:	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, હમજ:, નૂન, હે,) =વાસણ. આનું બહુ વચન અવાની (અ૦)=વાસણો (ક—લુ;)
આયંદે આયંદા (શા—પ,)	આયંદ: આઇંદ:	અ,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, યે, નૂન, દાલ, હે,) =આવનાર, ભવિષ્ય (ગિ—લુ;) " આમદન " (ફા૦ ધા૦)=આવવું ઉપરથી.
આર (શા—પ.)	અહાર્ આહાર	ફા,	ના, કે,	(અલિફ્ કે અલિફ્મમદૂદ:, હે, અલિફ્, રે.)=માવો, ઘઉંના લોટ ઇ૦ થી ગ્યાસ જેવું ચીકણું પાણી સરખું પાતળું રાંધી તૈયાર કરે છે તે, એક જાતનું ખાવાનું કે જે કાગળ કે લુગડાને ચો-

				પડવાના કામે પણ લેવાય છે, લાકડી, કાંજી (જ—ગી, બ—અ;)
આર	૦	પ્રા,	નૌ,	(અલિફમમદૂદ:, રે)=લાકડી વગેરેમાં બેસાડેલી લોઢા વગેરેની સળી. અથવા તે સળીની અણી—પરોણીની—ભમરડાની આર (ન—કો; મ—ભ:—ન—કો;)
આર	૦	સં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, રે,)=મંગલગ્રહ, શનિગ્રહ, એક જાતનું ઝાડ, ખુણો, પ્રાંત ભાગ, પીતળ, એક જાતનું લોઢું. (શ—ચિં;)
આર	૦	ગૂ,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, રે,)=પાણીનો વો, તાણ, હાળી વગેરે જે ધાતુંની કણક ઉકાળી તેનું પાણી કાઢી લુગડાંને પાય છે તે, ખળી, જેટલું ખાવાનું જોઇએ તે, ખાદ્ય "તેને બશેરનો આર છે" (ન— કે;)
૦	આર્	અ,	ના	(એન, અલિફ, રે,)=શરમ, લાજ, એબ, અપશબ્દ, (શ—લુ;)
આર	આર્	હિં	ના,	(અલિફમમદૂદ:, રે,)=લોઢાની અણી આળી ચુંક જે ગાડીવાઓની લાકડીમાં લાગેલી હોય છે તે, મરઘાનો કાંટો, ચામડામાં વેહ પાડવાનું સાધન. (ઉ—લુ;)
૦	આર્	ફા,	ક્રિ,	(અલિફમમદૂદ:, રે,)=લાવ, લઇ આવ—(લુ—કિ, ક—લુ;)
આરગન	ઑર્ગન્	ઈં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, રે, ગાફ, નૂન,)=વાજું, કુંચી ફેરવ્યાથી નાના- પ્રકારના મધુર સ્વર નિકળ્યાં કરે તેવી વાજાની પેટી (ગુ—શ—કો,)

આરજુ-ગાહ	આર્ઝૂ-ગાહ્	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, જે, વાવ, ગાફ, અલિફ, હે,)=મતલબબર આવવાનું ઠેકાણું. (લુ—ઠિ;)
આરજુ (શા—પ.)	આર્ઝૂ	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, જે, વાવ,)=ઇચ્છા, આશા, (લુ—પી;)
આર્જુમંદ (ગુ-શ-કો,)	આર્ઝૂ-મંદ્	ફા,	વિ,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, જે, વાવ, મીમ, નૂન, દાલ,)=આશાવાન (ક—લુ;) —આરજૂ (ફા૦) આશા+મંદ (ફા૦) વાળો.
આર્ટીકલ	આર્ટીકલ્	ઇં,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, ટે, યે, કાફ, લામ,)=ન્યુઝપેપરોમાં જે વિષય અપાય છે તે. (ઉ—લુ:)
આરતી (ગુ-શ-કો.)	આરતી	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, તે, યે,)=દેવળોમાં દેવતાઓની મૂર્તિ આગળ જે દીવો ફેરવવામાં રાત દહાડો આવે છે તે (ઉ-લુ;) સં૦ આર્તિક્ય, ઉપરથી.
આરપાર (ગુ-શ-કો,)	આર્પાર્	સં,	અ,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, પે, અલિફ, રે,) =આરપાર (મ—શા, ન—કો;) આરપાર—હિ૦ અંતથી છેવટ સુધી (ઉ—લુ;)
આરબ	અરબ	અ,	ના,	(ઍન, રે, બે.)=એક દેશ છે તે, એશિયાના મોટા રણમાં તેની પશ્ચિમે અને આફ્રિકાની પૂર્વે એક દેશ (મક્કઃ મુઅજ્જમઃ) નામે કે જેમાં છેલ્લા નબી હજરત મહંમદ (સ૦) સાહેબ ઇસ્લામની સ્થાપના કરનાર જન્મેલા તેઓ સાહેબનો રોઝો મુબારક મદીને મુનવ્વરામાં છે તથા અદન મોખા અને મસ્કત પણ અરબ પૈકીના જ નગરો છે. અરબ (શબ્દ) નો મૂળ શબ્દાર્થ—જંગલ છે. જેમાં ઘણાં જંગલો આવેલાં

				છે. અને નદી એક પણ નહીં હોવાથી "અરબ" નામ પ્રખ્યાત થયું. (સુ-હુ, સુ-બ, ક-૫;)
આર્મીનિઆ (ભુ.ભા.૨.)	અર્મન્	અ,	ના,	(અલિફ, રે, મીમ, નૂન,)=ઇરાન-રૂમ અને ફિરંગ માંહેલા એક મુલકનું નામ. (લુ-કિ;)
આર્ય (ગુ-શ-કો)	આર્યા	સં,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, રે, યે, અલિફ,)= સંસ્કૃત ભાષા બોલનાર, હિંદુની એક ઉંચી જાત (ઉ—લુ;)
આરસી-શી (ગુ-શ-કો,)	આર્સી	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, રે. સીન, યે)=દર્પણ, મોં જોવાનો આયનો, એક વીંટી આયનાવાળી હોય છે તે. તે બૈરાં અંગુઠામાં ઘાલે છે (ઉ—લુ;) ધ૦ હે૦ આયરીસો. સં૦ આદર્શ-આ-વધારે+દૃશ-જોવું, ઉપરથી,
આરાકશ	આરાકશ	ફા,	ના,	અલિફમમદૂદ:, રે, અલિફ, કાફ, શીન,)=લાકડા વેરનાર (ઉ—લુ;) ખરૂં જોતાં એ શબ્દ. (હિં૦) હોવો જોઇએ કારણ કે. "અર:" ફા૦=લાકડા વેરવાનું હથિયાર+"કશીદન" ધાતુ=ખેંચવાનું આજ્ઞાર્થ અને ખેંચનાર પ્રત્યય. એટલે વેરણીઓ.
આરામ (શા-૫,)	આરામ્	સં,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, રે, અલિફ, મીમ,) =ધૈર્યતા, ધીરજ, શાંતી, (બ-અ;) "આરામીદન". કે આરમીદન=સુખ ભોગવવું, ઉપરથી.
આરામ	૦	ફા,	ના.	(અલિફમમદૂદ:, રે, અલિફ, મીમ,) =બાગ, ઉપવન, વાડી, બગીચો, આરતિ, (ન-કો; શ-ચિં;) સં૦ આ+રમ-કરવું.

આરામ-ગાહ	આરામ્-ગાહ	ફા.	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રૈ, અલિફ, મીમ, ગાફ, અલિફ, હે,)=રાહતની જગો. (લુ–કિ;)
આરામઘા	૦	હિં.	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, અલિફ, મીમ, ગાફ, હે, અલિફ,)=કૈલાસવાસ, સ્વર્ગ પામવું તે (ગુ-શ-કો,)
આરામત-લખ	આરામ્ત-લબ્	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, અલિફ, મીમ, તોય, લામ, બે,)=સુખ ઇચ્છનાર, સુસ્ત, એદી, ઇ૦ (ઉ–લુ;) આરામ=સુખ તલબીદન, ધાતુ=ચાહાવું, ઉપરથી. તલબ. (ફા૦) ચાહાનાર પ્રત્યય. એટલે સુખ શાંતિની આશા રાખનાર.
આરારૂટ	એરોરૂટ્	ઇં.	ના,	(અલિફ, યે, રે, વાવ, રે, વાવ, ટે,)=એક જાતનો કંદ (ગુ-શ-કો,)
આરાસ-તગી	આરાસ્-તગી	ફા.	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, રે, અલિફ, સીન, તે, ગાફ, યે,)=શણુગારવું. શણુગાર. (લુ—કિ,) " આરાસતન " (ધાતુ) =શણુગારવું, ઉપરથી.
આરાસ્તે (ગુ-શ-કો)	આરાસ્તન	ફા.	વિ.	(અલિફમમદૂદઃ, રે, અલિફ, સીન, તે, હે,)=પ્રખ્યાત, ઢીલ, દેવસ્થાન, (શ—લુ;) " આરાસતન " (ધાતુ) " આરાઇદન ". ફા૦=શણુગારવું. ઉપરથીજ—શણુગારેલું.
આરો } આરી } (શા–પ,)	અર્રઃ	ફા.	વિ,	(અલિફ, રેમુશદ્દદ, હે,)=હિંદીમાં–આરા અને ગુજરાતીમાં આરી પણ કેહેવાય છે તે=કરવત, ફા૦ " આરા ". પણ બોલાય છે. જુઓ. " આરાકશ. " શબ્દ. જે પ્રથમ આવેલો છે. તોનામળી (લુ–રી;) લાકડા વેરવાનું એક ઓ-

				જાર. આ–ર્રો–આ+રૂ–જવું, ઉપરથી “ આરી ”=નાની કરવતી અને મોચીનું એક હથીઆર પણ થઇ શકે છે.
આરો	૦	ગુ.	ના,	(અલિફ્મમદ્દહ:, રે, વાવ,)=છાણાનો ઉભાળો, સાત મણ જેટલું માપ. (ભાત–જુવારનો) એમ છે. (ન–કો;)
આરો	૦	ગુ,	ના,	(અલિફ્મમદ્દ::, રે, વાવ,)=ઓવારો, કાંઠો, છેડો, હદ, પાર, પૈડામાં નાભીથી તે પરીધ સુધી લાકડાના જે આડા લાકડા અથવા લોઢાના જે ગજ હોય છે તેમાંનો એકેકો, રેંટીઆના ચક્રનો (જેની ઉપર માળ રહે છે તે.) એકેકો દાંડો, (ન–કો;)
આરો	આરા	હિં,	ના.	(અલિફ્મમદ્દહ:, રે, અલિફ,)=લાકડા ફાડવનું ઓજાર, ફા૦ માં જે “ અરઃ, ” કહેવાય છે (ઉ–લુ;) ફા૦ માં પણ “ આરા ” શબ્દનો વપરાશ છે. જુઓ “ આરાકશ ’, પ્રથમ આવેલો શબ્દ.
૦	આરા આરાય	ફા,	ના,	(અલિફ્મમદ્દહ:, રે, અલિફ, અગર, યે, પણ,)=શણગારનાર. (લુ–કિ; ક–લુ;)
૦	આરા	અ,	ના,	(અલિફ્મમદ્દહ:, રે, અલિફ,)=ઘણી બુદ્ધિઓ. (લુ–કિ;)
આરોતારો	આરાતારા	હિં.	ના,	(અલિફ્મમદ્દહ:, રે, અલિફ, તે, અલિફ, રે, અલિફ,)=એક જાતનું ઘાસ, જેને “ ચવરી ” આવે છે તે, એક જાતનાં હાથ એક લાંબા કર વાળી જેવા તરણાં-જેની ટોપલીઓ ગુંથાય છે. (ગુ—શા—કો,)
અલપાકો	અલ્પાકા	ઇં,	ના,	(અલિફ, લામ, પે, અલિફ, કાફ, અલિફ,)=એક જાતનું ઉનનું કપડું,

				એ નામનું એક જાનવર છે. જેના વાળ ઘણા સુંવાળા અને ચળકાટ મારે તેવા છે. જો તેના વાળ કાપી ન લેતો આખી ઉમરમાં વાળ વધી ૨૦–૩૦ ઇંચ લાંબા થાય છે. આ જાનવર ઘેટાથી મળતું છે. પણ તેને લાંબી ડોક હોય છે અને ભપકાબંધ માથું, (ગુ–શ–કો,)
આલમ (શા–૫,)	આ્લમ્	અ,	ના,	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ,)=સંસાર, દુનિયા, પરમેશ્વર શિવાયની તમામ વસ્તુઓ. (મુ–બ, મુ–દ;) અલમ (અ૦)=નિશાળ–નમુદ ઉપરથી આનું બહુવચન, અવાલમ, (અ૦)=દુનીઆઓ
આલમ-અસબાબ	આલમેઅ-સ્બાબ્	અ,	ના.	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ, અલિફ, સીન, બે, અલિફ, બે,)=દુનીઆ, (લુ, કિ;)
આલમ આલમ	આલમ્ આલમ્	અ,	વિ,	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ, ઐન, અલિફ, લામ, મીમ,)=ઘણું જ, ઘણું ઘણું, (લુ-કિ,) અલમ (અ૦)=દેખાવ –નમુદ–નિશાન–ઉંચાઇ–પ્રખ્યાત. ૪૦, ઉપરથી.
આલમદુનિયા,	આલમે દુનિંયા આલમ દુનિંયા	અ,	ના.	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ, દાલ, નૂન, યે, અલિફ,)=જગત, સૃષ્ટી, વિશ્વ, લોક, માણસજાત, જનસમુહ, (ગુ–શ–કો.)
આલમ-માયની	આલમેમ-અની	અ,	ના,	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ, મીમ, ઐન, નૂન, યે,)=જે " આલમ-મહસૂસ્" થઇ શકે નહિ તે. (લુ–કિ;)
આલમી	આ્લમી	અ,	વિ.	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ, યે,) =સંસારિક, ૪૦ (લુ–કિ;)

આલસ આળસ (હિં-પ્રા, હિં-ારા,)	આલ્કસ્] આલ્કેસી]	હિં,	ના,	(અલિફ્મદ્દ: લામ, કાફ, "સીન" માત્ર કે, "યે" પણ,)=સુસ્તી કાહિલી, થાક (ઉ-લુ) સં૦ આલસ્ય૦, અ-નહિ +લસ-મહેનત કરવી.
આલાપ	અલાપ	હિં,	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, પે,) સં૦ આ=વધારે+લપ-બોલવું=રાગ રાગણીનું સ્વરૂપ દેખાડવાને અર્થ વિનાનું, આંઆં, આ આ આ, તનનન વિગેરેનું ગાયન તે, ઉચ્ચાર, ૨ સ્તુતિનું ગાયન, ૩ વાતચીત. ૪ સ્વરૂપ સાધન અક્ષર, સરગમ (ગુ-શ -કો.)
આલામત અલામત (શા-પ.)	અલામત	અ,	ના,	(ઍન, લામ, અલિફ, મીમ, તે,) =નિશાની, ચિન્હ, (શ-લુ;) અલમ (અ૦)=ચિન્હ-નમુદ ઉપરથી આનું બહુવચન અલામાત (અ૦)=નિશાની-ઓ, ચિન્હો.
આલી	આલી	અ,	વિ.	(ઍન, અલિફ, લામ, યે,)=ઊંચો, મોટો, (લુ-કિ,) આ૦ ઉલા=મોટાઇ-ઉંચાઇ, ઉપરથી "અઅ્લા" પણ બો-લાય છે=ઉત્તમ, ઇત્યાદિ.
આલીજ-નાબ	આલીજ-નાબ્	અ,	વિ,	(ઍન, અલિફ, લામ, યે, જીમ નૂન, અલિફ, બે,)=બુલંદદર્જાનો, ઊંચી પદવી વાળો (લુ-કિ, લુ-રી,) આલી (અ૦) =ઉંચી+જનાબ (અ૦)=કચેરી. એટલે ભારે દરબાર
આલીજહાં જાંહ (ગુ-શ-કો,)	આલી જાહ્	ફા.	વિ,	ઍન, અલિફ, લામ, યે, જીમ, અલિફ. હે.)=મોટા મરતબા વાળું. આલી=મોટા +જાહ=મરતબો.

આલીમ] આલમ] (શા-૫,)	આ઼લિમ્	અ,	ના, ત્રિ,	(ઐન, અલિફ, લામ, મીમ,)=વિદ્વાન, પંડિત (મુ-બ, મુ-દ,) ઇલ્મ (અ०) =વિદ્યા ઉપરથી.
આલીહ- જરત.	આ઼લીહ઼- જ઼રત	અ,	વિ,	(ઐન, અલિફ, લામ, યે, હે, જવાદ, રે, તે,)=ઉંચી પદવીવાળો માનવી (લુ-રી;) આલી (અ०)=મોટી+હજરત (અ०)=તાજીમનો શબ્દ ઉલા (અ०)=મોટાઇ ઉપરથી આઅલા (અ०) મોટા+હજરત (અ०)=માન વાચક શબ્દ એટલે ઘણો માન્ય, બહુ માનિતો, મોટો કીર્તિવાન, ઇત્યાદિ.
આલુ (ગુ-શ-કો,)	આલૂ	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, લામ, વાવ,)=એક જાતનો મેવો, ભઠ્ઠી, કુંભાર, "આલૂ-દન" ધાતુ=ખરડાવવું, ઉપરથી "આલૂદગી" નામનું ટુંક—આલૂદ. અને આલૂદનું ટુંક—આલુ=ખરડાવવું થયું તે. (બુ-ફા;) હિંદીમાં "આલૂ" બટાકો (ઉ-લુ;)
આલુ	०	સં,	ના.	(આલુ)=ઘુવડ, ઝારી, આલુ, (શ-ચિં;)
આલુબુ- ખાર (ગુ-શ-કો,)	આલૂબુ ખારા આલૂઓ બુખારા	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, લામ, વાવ, બે, ખે, અલિફ, રે, અલિફ,)=એક જાતનું ફળ—સ્વાદે ખાટું હોય છે તે ઓસડના ખપમાં આવે છે (ઉ-લુ;) આલૂ (ફા०)=એક ખાટું ફળ હોય છે તે.+બુખારઃ (અ०) તુરાન પૈકીના એક નગરનું નામ. અગર આલુ (ફા०) =એક ફળી+ઓ=નું+બુખારા (અ)= 3 2 1 એક શહેર. એટલે બોખારા નામે નગરનું એક ખટાશ મારતું ફળ હોય છે તે.

આલે	અઅ્લા	અ,	વિ,	(અલિફ, ઍન, લામ, અલિફમક્સૂર:,) =નમ કોષા ધારે-સારૂં, તોફે પણ ફા-કોષમાં-ઘણું ઉંચું, અતિ ઉત્તમ (શ—લુ, લુ-શી;) ઉલા (અ) =મોટાઇ-ઉંચાઇ ઉપરથી આનું બહુ વચન " અઆલી " (અ) =ઉંચાઓ, મોટાઓ.
આલે	૦	ગુ,	અ,	(અલિફ મમદૂદ:, લામ, યે,) =ફોકટ, નકામું, વ્યર્થ, એ જ, રદ, (ન—કો;)
આલો-પાલો	આલા-પાલા	હિં	ના,	(અલિફમમદૂદ:, લામ, આલિફ, પે, અલિફ, લામ, અલિફ,) =ઝાડના ઝીણાં ઝીણાં પાંદડાં મૂળિયાં તે, સાદો ખોરાક (ગુ-શ-કો,)
આવન-જાવન	આવન-જાવન્	હિં,	ના,	(અલિફ મમદૂદ:, વાવ, નૂન, જીમ, અલિફ, વાવ, નૂન,) ઘણીવાર આવવું અને જવું તે (ગુ—શ—કો,)
આવરો (શા-પ,)	અવાર:	ફા,	ના.	(અલિફ, વાવ, અલિફ, રે, હે,) =હિસાબી દફતર, દીવાનીના પરાગંદા હિસાબો જેમાં લખાય તે. આજના વખતમાં તેવા દફતરને ' અવારજ: ' કહે છે, દીવાનખાનું એટલે બાદશાહી દરબાર, લોખંડી ભૂકો કે જે ઘોડાના નાળમાંથી છેદ પાડતી વખતે પડે છે તે (ભુ-કા;) "આવાર:" જે શબ્દ છે તેના અર્થ જુદા થાય છે જેમ—ખરાબ, બદ ચાલ, ઇત્યાદિ આવુર્દન (ફા) =આણવું ઉપરથી.
આવરો	૦	ગૂ	ના,	(અલિફમમદૂદ:, વાવ, રે, વાવ,) =માણસ માંદુ થયા પછી ઘડીએ ઘડી ખાઉં ખાઉં થયા કરે છે તે, ભભડો (ન કો;) આહાર આ+હૃ-લેવું.

આવરગી	આવરૂગી	ફા,	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, વાવ, અલિફ, રે, ગાફ, યે,)=દીનતા, ભૂખાંઇ (લુ-ફી, લુ-કિ;) ભટકતા ફરવું. આવારઃ (ફા)= ઠેકાણા વગરનું ને "ગી" પ્રત્યય=પણું લાગી પરાગંદેહપણું થયું.
આશ (શુ-શ-કો,)	આસ્	હિં	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, સીન,)=ઉમેદ, આશરો, પનાહ, ગર્ભ ગાવામાં સાજકે સુરથી મદદ આપવાને પણ કહે છે. (ઉ-લુ;)
૦	આસ્	અ.	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, સીન,)=એક વૃક્ષ, ફા૦ મૂરદ. જેનું ફળ હબ્બુ લાસ કહેવાય છે. (લુ-કિ;)
૦	આસ્	ફા,	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ,સીન,)=લોટ દળવાની ઘંટી (લુ-કિ;)
આશક (શુ-શ-કો,)	આશિક્	અ,	વિ,	એન, અલિફ, શીન, કાફ,)=બહુ પ્રિય રાખનાર, જે માણસની દોસ્તીપર મોહિત થએલો હોય તે (શ—લુ;) ઇશ્ક (અ)=કોઇ વસ્તુને ઘણીજ વહાલી રાખવી, ઉપરથી.
આશકાર-રા (ત-કો,)	આશ્કાર્	ફા,	વિ,	(અલિફ મમદૂદઃ,શીન, કાફ, અલિફ, રે,)=જાહેર (શ-લુ;) "આશકારા" શબ્દનો અર્થ પણ સરખોજ છે.
શકી ૫,)	આશિકી	અ,	ના,	(એન, અલિફ, શીન, કાફ, યે,)= પ્યાર બાંધવો, આશક થવું તે, આશક ની જે હાલત તે (ન—કો;) ઇશ્ક (અ) =કોઇ વસ્તુને ઘણી વહાલી રાખવી, ઉપરથી.
ના-ાસી	આશ્નાફરોશી	ફા,	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, શીન, નૂન, અલિફ, ફે, રે, વાવ, શીન, યે,)=ખુશામત, મિત્રના વખાણ કરવા (લુ-કિ;)

આશરો	આસરા	હિં.	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, સીન, રે, અલિફ)= પનાહ, વસીલો, ભરૂંસો, પૂંજી (ઉ–લુ.,)
આશા	આસા	હિં.	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, સીન, અલિફ,)= ઉમેદ, ભરૂસો, ઇંતેજાર (ઉ–લુ.)
આશાએશ (શા. પ.)	આસાઇશ	ફા.	ના.	(અલિફ મમદૂદઃ, સીન, અલિફ, હમજ, શીન,)=સુખ, આરામ (લુ–ફી;) આસુદન, આસાઇદન=આરામ પામવું, ઉપરથી
આશુક માશુક	આશેકો મઅ્શૂકૂ	અ.	ના.	ઐન, અલિફ, શીન, કાફ, વાવ, મીમ, ઐન (શીન, વાવ, કાફ)=જૂદા જૂદા રંગે બે નગીના. જે વીંટીમાં જડેલા હોય તે (લુ–ફી;) પ્રિય અને પ્રિયા. ઇશ્ક (અ.)=કોઇ વસ્તુઓ ઘણી વહાલી રાખવી ઉપરથી આશેક (અ૦)=પ્રેમી+વ (અ૦)= અને+મઅ્શૂક (અ૦)=પ્રિયા–પ્રિય.
આસ્તે (શા-પ-)	અહિસ્તઃ	ફા,	અ-	(અલિફમમદૂદ, હે, સીન, તે, હે,) =ધીમું હળવે (લુ–ફી;)
આસન (ગુ-શ-કો,)	આસન્	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદઃ, સીન, નૂન,)=બેસવાની જગો, ઉની કાપડ કે જે ઉપર હિંદુ લોક પુજા કરવા બેસે છે, જોગીઓની બેઠકની રીત, ગાદી, ઇ૦ (ઉ–લું;) સં૦ આસ–બેસવું, ઉપરથી–બેઠક, પાટલો, ગાદી, ઇ૦
આસન કેદ (ગુ-શ કો,)	આસાન્ કૈદ્	ફા૦	ના.	(અલિફમમદૂદઃ, સીન, અલિફ, નૂન, કાફ, યે, દાલ,) આસાન (ફા૦)= સહેલી+કૈદ (અ૦)=બંધી. એટલે મહેનત વગરની સજા, સહેજ અટકાવ, ઇ૦
આસનાવ આશના (શા-પ,)	આશ્ના	ફા,	ના-	(અલિફમમદૂદઃ, શીન, નૂન, અલિફ,) =ગેર તથા તરાઇતનું વિરૂધ્ધ, વાકેફ, જાણ, સોનીને પણ કહે છે. પારખતાર

				હોય તે, ઓળખાણુ, ઓપ, ગિલેટ, જરી, કેટલાકમતે એક માણસ છે કે તે પોતેજ ઓળખ, ખાત્રીથી પોતાની જોડે લાવેલો છે, સાક્ષી સાથે તેના મિત્ર મંડળમાં કેટલીક મુદ્દતવીતી ગઇ હોય તે (ખુ—કા;)
આસપાસ (ગુ-શ-કો)	આસ્પાસ્	હિં-	અ-	(અલિફ્મમદૂદ:, સીન, પે, અલિફ, સીન,)=આજુબાજુ, નજીક (ઉ—લુ;) ચો તરફ સ૦ આસ=આસન+પાસ= લગોલગ.
આસાન આહેશાન	એહ્સાન્	અ,	ના,	(અલિફ, હે, સીન, અલિફ નૂન,)= નર્મકોષે—આભાર ઉપકાર, પાડ,—અર્થ લખ્યા છે. પરંતુ ફા૦ કોષે-ગુણ કરવું, કોઇ પણ વસ્તુને નેક સમજવી. (શ—લુ;)
૦	એહ્સાન્	અ,	ના, ક્રિ.	(અલિફ, હે, સ્વાદ, અલિફ, નૂન,)= સજ્જુત કરવું, પરેજગાર બનવું, બુરાઇ ઓથી બચવું, પરણવું, (લુ—ફી, શ—લુ;)
આસાન (શા—પ,)	આસાન્	ફા,	વિ.	(અલિફ્મમદૂદ:, સીન, અલિફ, નૂન,) સુગમ, સહેલું (લુ—ફી;)
આસાની (સા-પ)	આસાની	ફા,	ના.	અલિફ્મમદૂદ:સીન, અલિફ, નૂન, યે,) =સુગમતા, સહેલાઇ, (ખુ—કા; લુ—ફી;) આસાન (ફા.) ઉપર ઇ પ્રત્યય લાગી વિશેષણનું નામ થયું.
આસામ	આશામ્	ફા,	ના-	(અલિફ્મમદૂદ:, શીન, અલિફ, મીમ,) =" આશામીદન " ધાતુનું આજ્ઞાર્થ. તરકીબની શરતે નામ—ખોરાક, બંગાળની ઉત્તર પૂર્વ ભણીનો એકદેશ, ઉકાળેલા ચોખાનું પાણી કે જે પીચ કહેવાય છે, (લ—ફ; ખુ—ન; ર—દી;) ઉપર આશા ફા.)=પીવું,

અસા-મી આસા-મી (શા--પ.)	અસામી	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, અલિફ, મીમ, યે,) =બહુવચનનું બહુવચન નામે છે તે એવી રીતે કે " આસામી " " અસમા " નું બહુવચન અને " અસમા " ઇસ્મનું બહુવચન છે. (બ—અ; ક—ફ; મ—ર;) ઇસ્મ (અ.)=નામ, ઉપરથી. જેથી લેવડ દેવડ ચાલતું હોય તે.
આસામી (ગુ-શ-કો.)	આસામી	હિં,	ના.	(અલિફમમદૂદઃ, સીન, અલિફ, મીમ. યે,)=માણસ, આદમી, ગ્રાહક, નોકરી, હોદ્દો, માલગુજાર, ખેડુ, ભોક્તા, દેવાદાર, આશના, પ્રિયા, માલદાર, અમીર, મતલબનો બનાવેલો હુકમ, ઇ૦ (ઉ—લુ;)
આસા-મીવાર- અસા-મીવાર	અસામીવાર	ફા,	અ.	(અલિફ, સીન, અલિફ, મીમ, યે, વાવ, અલિફ, રે,)=દરેક આસામીનું લગતું હોય તેમ, એક એક, પ્રત્યેક, પ્રથક પ્રથક (ગુ—શ—કો,) નામવાર, માણસદીઠ. અસામી (અ.)= નામો+ વાર (ફા૦)=પ્રમાણે.
આસાર	આસાર	અ,	ના.	(અલિફ મમદૂદ, સે, અલિફ, રે,) =" અસર " શબ્દનું બહુ વચન=ચિન્હો, પગના નિશાન, નેક કામો, પેગંબર સાહેબના ધારા (મુ—બ;) અસર (અ.)= ચિન્હ—ગુણ, ઉપરથી ઝાડ કપાઇ રહેલો ઠુંઠાને ખોળ પણ (ક-લુ;)
આસાર	૦	સં-	ના.	અલિફ મમદૂદ, સીન, અલિફ, રે,)= વરસાદ વગેરેનું ધારાથી પડવું, વેગથી વરસવું, દુસ્મનને ઘેરો ઘાલવો, મિત્રનું લશ્કર, પ્રસરવું, સૈન્યનું ચારે તરફ વ્યાપવું. (શ—ચિં;)

આસાવરી આશાવરી (ગુ-શ-કો.)	આસાવરી	હિં.	ના,	(અલિફ્ મમદૂદ=, સીન, અલિફ્, વાવ, રે, યે,)=એક હિંદી રાગણીનું નામ જે સવહારમાં ગવાય છે. (ઉ—લુ;) અસાવરી. સં૦ આશા+દૃ—પુરવું, ઉપરથી.
આશિશ-ષ (ગુ-શ-કો.)	અસીસ્	હિં,	ના.	(અલિફ્, સીન, યે, સીન,)=આશિર્વાદ. (ઉ—લુ;) સં૦ આશિસ, આ+શાસ—ઇચ્છા=દુવા, ધન્યવાદ, ઇ૦
આસિસ્ટંટ	અસિસ્ટંટ્	ઇં,	વિ.	(અલિફ્, સીન, સીન, ટે, નૂન ગુન્નઃ, ટે,)=મદદગાર, મદદનીસ, સહાયક (ગુ—શ—કો,)
આસુદગી	આસૂદગી	ફા.	ના.	(અલિફ્ મમદૂદઃ, સીન, વાવ, દાલ, ગાફ, યે,) સુખ, ચેન, તવંગરી (ઉ—લુ; લુ—કિ;) આસૂદન=આરામ પામવું, ઉપર ગી. પ્રત્યય લાગી આસૂદ=વિશેષણરૂપનું નામ એટલે આરામ.
આસુદા (શા—પ,)	આસૂદઃ	ફા.	વિ,	(અલિફ્મમદૂદઃ સીન, વાવ, દાલ, હે,) =સુખી, અમનચમન વાળો, (ક—લુ;) આ સુદન=આરામ પામવું ઉપરથી.
આસેસર	અસેસર્	ઇં.	ના.	(અલિફ્, સીન, યે, સીન, રે,)=સલાહકાર, મદદગાર, પંચ, (ઉ—લુ;)
આસોપાલવ (ગુ-શ-કો,)	આસોપાલવ્	હિં.	ના,	(અલિફ્મમદૂદઃ, સીન, વાવ, પે, અલિફ્, લામ, વાવ,)=સં૦ અશોક; (ધ—વૈ;) એ નામનું ઝાડ.
આસંગો	અસંગા	હિં.	ના.	(અલિફ, સીન, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ્,) સં. વ્યાસંગ=પ્રીતિથી હરકોઇની પછવાડે લાગવું—ભમ્યાં કરવું તે, વળગ્યું રહેવું તે, આસક્તિ (ગુ—શ—કો,)
આહ (શા—પ.)	આહ્	ફા.	ના,	(અલિફ્મમદૂદઃ, હે,)=હાય, અફસોસ, (લુ—રી;) આવ; (ફા૦) પણ એજ અર્થે વપરાય છે=આહ (લુ—કિ.)

આહબ-બ / આહબાબ	અહ્બાબ્	અ,	ના,	(અલિફ હે, બે, અલિફ, બે,)=હબીબનું બહુવચન એટલે મિત્ર (લુ-કિ;) મિત્રો.
આહા	આહા	ફા,	ના,	(અલિફમમદૂદ:, હે, અલિફ,)=ખુશી તથા આનંદ વખતે બોલાતો શબ્દ (લુ-ફી;) ઉરદુ કોષમાં (હિં.) છે. (ઉ-લુ;)
આહા-હા (ગુ-શ-કો,)	આહાહા,	ફા.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, હે, અલિફ, હે, અલિફ,) આનંદ અને ખુશાલી વખતે બોલાતા શબ્દનું બહુવચન કારણકે બીજો હા (ફા.) વધારો સૂચવનાર એક પ્રત્યય છે.
આળસ (ગુ-શ-કો,)	આલ્કસ્	હિં.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, લામ, કાફ, સીન,) " આલકસી " પણ બોલાય છે=સુસ્તી, કાહેલી, ઇ૦ (ઉ-લુ;) સં૰ આલસ્ય; અ-નહિ+લસ્-મહેનત કરવી.
આળુ	આડૂ	હિં,	ના,	(અલિફ મમદૂદ:, ડે, વાવ,)=ફા૦માં " શફતાલૂ " નામે એક ફળ હોય છે તે (અ.) " ખૂખ્ " કહેવાઇ હિંદમાં નીપજે છે તે=પીરસેન:=(મ-ર; મુ-બ; ખિ-લુ;)
ઇકકો	ઇકકા	હિં.	ના,	(અલિફ, કાફ મુશદદદ, અલિફ,)= એક ઘોડાની ગાડી, મુગદળ, એકલો, ઉસ્તાદ, ઇ. (ઉ-લુ;)
ઇકરાર (શા. પ.)	ઇક્રાર્	અ,	ના,	(અલિફ, કાફ રે, અલિફ, રે,) કોઇપણ બાબતની સાબીતી માટે પોતાતાની ભાષામાં કહેવું, પોતાની ઉપર કોઇપણ વાત સાબીત કરવી, શાંતિ આપવી, સૂકવવું, કામની ધીરજ ધીરવી (શ-લુ;) વાયદો, કરાર, કુર્ (અ.)=ઠંડક, ઉપરથી શાંત થઇ હા પાડવી.

ઇખ્તે સાર ઇખ્તિ સાર (શા. ૫.)	ઇખ્તિસાર્	અ,	ના૦	(અલિફ, ખે, તે, સ્વાદ, અલિફ, રે,) =ટુંક શબ્દો પોહોળે અર્થે કામમાં આણવા તે. અને " ઇકૃતિસાર " તેથી વિરૂધ્ધ છે. (ગિ-લુ;) ખસર (અ.)=શરદરૂતુ ઉપરથી કારણકે શરદીમાં સંકડાશમાં પણ ગુજરાન ચાલી શકે છે. અને ટુંટીયાવાળી સૂવાનું ગમે છે તથા નભે છે.
ઇ.ખલાસ મંદ.	ઇખ્લાસ્ મંદ્	ફા,	ના-	અલિફ, ખ્, લામ, અલિફ, સ્વાદ, મીમ, નૂન, દાલ,)=મિત્ર, યાર, બેનપણી, સાહેલી (ઉ-લુ;) ખુલૂસ-(અ.)=સાદું તથા પાક થવું ઉપરથી ચોખ્ખાઇ+મંદ (ફા.)= " વાળો " એટલે પવિત્રતા રાખનાર, સાદગીવાળો.
ઇંગ્રેજ અંગ્રેજ (ગુ-શ-કો,)	ઇંગરેજ્	ઈ.	વિ ના,	(અલિફ, નૂન,ગુન્ન;, ગાફ, રે, યે, જે,)=યુરૂપિયન, ફિરંગી, (ઉ-લુ;) ગોરાલોક, એ કોમ.
ઇંગ્રેજી	ઇંગરેજી	ઇં.	વિ.	(અલિફ, નૂન,ગુન્નઃ, ગાફ, રે, યે, જે, યે,)=અ. ઇંગ્લીશ=અંગ્રેજ લોકોનું -સંબંધ (ભાષા, રીતભાત, ઇ૦) ઇંગ્લાંડ દેશનાવત નીનું; (ગુ—શ—કો)
ઇંગ્લિશ (ગુ-શ-કો,)	ઇંગલીશ્	લફ	ના,	(અલિફ, નૂનગુન્ન;ગાફ, લામ, યે, શીન,) =ઇંગ્રેજીભાષા=(લુ-રી;) " ઇંગલિશ " પણ કહેવાય છે.
ઇંચ (ગુ-શ-કો,)	ઇંચ(ઇન્ચ) ઇનચ	ઇ-	ના,	(અલિફ, નૂન,ગુન્નઃ ચે,)=એકફુટનો બારમો ભાગ (ઉ—લુ;) તસુ, એક આંગળ, ઇ૦
ઇચ્છા (ગુ-શ-કો,)	ઇચ્છા	હિં,	ના.	(અલિફ, ચેમુશદ્દદ, હે, અલિફ,)= ખાહેશ, મરજી, આશા, (ઉ-લુ;) સં૦ ઇષ-ઇચ્છવું.
ઇજત ઇજ્જત (શા-૫,).	ઇજ્જત	અ-	ના,	(એન, ઝે, મુશદ્દદ, તે)=કીર્તિ આબરૂ, માન, (લુ-રી;) ઇ.જ.જ. (અ૦)=લાયકાત-લાયકી ઉપરથી.

ઇજતેઆસાર (ગુ-શ-કો.)	ઇજજતઆસાર	અ,	વિ, ના-	ઍન, જેમ્મુશદદ; તે, અલિફમમદ્દ:, સે, અલિફ, રે,)=ઇજજત=કીર્તિ+આસાર (અ૦)=ચિન્હો. એટલે કીર્તિના ચિન્હો રાખનાર, માનવાળી નિશાનીઓ, લાયકી ધરાવનાર, માનવંતો.
ઇજન (શા—પ,)	ઇજ્ન્	અ,	ના,	(અલિફ, જાલ, નૂન)=આજ્ઞા, પરમાન, નોતરૂં, આમંત્રણ (બ—જ; મુ—બ, કું—જ.;)
૦	ઇજન્	અ.	ના,	(ઍન, જીમ, નૂન)—ખમીર કરવો (લુ—ફી)
ઇજનેર	ઇજનેર ઇનજીનિયર	ઇં.	ના,	(અલિફ, જીમ, નૂન, યે, રે,) અથવા (અલિફ, નૂન, જીમ, નૂન, યે, રે,) મળી બન્ને પ્રકારે (અં૦ એન્જીનીઅર) —યંત્રકાર, યંત્ર ચલાવનાર (ગુ—શ—કો)
ઇજલાસ (ન—કો.)	ઇજ્લાસ્	અ.	ક્રિ, ના,	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, સીન,) =બેસવું, કચેરી કરવા બેસવું (સુ—બ.) જુલૂસ (અ૦) કે જલસ:=બેઠકપરથી જેમ દરઇજલાસે કૌસિલ=કૌસિલની બેઠક ઉંઘેલા માણસનું—કેસિજ=દોકરેલામા માણસનું ઉઠી બેસવું કે નિમાજમાં ઉભેલા માણસનું કાયદામાં બેસવું એ "જુલૂસ" (અ૦) શબ્દનોજ ખુલાસો માત્ર છે.
ઇજા (શા—પ.)	ઇજ્ઞ	અ,	ના,	(અલિફ, યે, જાલ, અલિફ,)=શોકાતુર થવું (શ—લુ;)
ઇજાફત (શા—પ.)	ઇજ્ઞાફત	અ,	ના,	(અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફે, તે,)= વસ્તુથી વસ્તુનો સંબંધ દેખાડવો.કે જે બન્ને વચ્ચે હોય તે, વધારો, વિભક્ત (ગિ લુ;) જાફ=તેણે ઉમેર્યું,ઉપરથી વધારો, વિભક્તિ

ઇજાફત ખાતું	ઇજાફ઼ઃ ખાતા	હિં,	ના,	(અલિફ, જવાદ અલિફ, ફ઼ે, હે, કાફ, હે, અલિફ, તે, અલિફ,)=રાજાઓમાં એકમેકને અપાતી લેવાતી જે ભેટ તે સંબંધી ખાતું (ગુ–શ–કો,) ઇજાફઃ (અ૦) વધારો+ખાતા (હિં) પ્રકરણ, કામ, વિષય.
ઇજાફત ગામ	ઇજાફએ ગાઉ	હિં,	ના,	(અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફ઼ે , હે, હમજઃ, ગાફ, અલિફ, હમજઃ, વાવ નૂન ગુન્નઃ,)=જે વતન ઇનામદારને હમેશ માટે મળ્યું હોય તે (ગુ.–શ–કો.) ઇજાફઃ =વધારો+એ = નો+ગાઊં–ગામ એટલે ગામનો[૩] વધારો, વધારાનું[૨] ગામ[૧], ઇ૦
ઇજાફો	ઇજાફઃ	અં.	ના.	(અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફ઼ે, હે,) =વધારો (ગિ—લુ;)
ઇજાર	ઇજાર્	ફા,	ના,	(અલિફ, જે, અલિફ, રે,)=નર્મકોષ –પગથી કેડે સુધી પહેરાય તેવો અને પોળો (તંગ નહિ) રાખીશીવેલો રેશમી એકતરેહનો લેંઘો પણ ફા૦ કોષમાં વન, ચોમાસું, પાઘડી, પગ ઉપર જે વસ્તુ ખેંચાયતે જેમ—સુરવાળ તંબાન ઇ૦ (બુ–ફા) ઇજારઃ (અ૦) સુરવાળ નું ટુંક શબ્દ (ફા૦)=સુરવાળ.
૦	ઇજાર્	અ,	ના,	(અલિફ, જે, અલિફ, રે,)=સ્ત્રી. કે જે પુરૂષનું વિરૂધ્ધ છે, અંડસહ ઇંદ્રી. (બુ-કા;)
૦	ઇજાર્	અ,	ના.	(ઐન, જાલ, અલિફ, રે,)=એરો ઇત્યાદી (લુ—કિ,)
ઇજારદાર (ગુ-શ-કો,)	ઇજારઃદાર	ફા,	ના.	(અલિફ, જીમ, અલિફ, રે, હે, દાલ, અલફ. રે,)=ઠેકો રાખનાર, દાવો રાખનાર હાકમ (ઉ-લુ:) ઇજારઃ (અ૦)=કંટ્રાકટ+દાર (ફા૦)=દાશતન=રાખવું, ઉપરથી રાખનાર પ્રત્યય એટલે કંટ્રાકટર ઉધડ કામ રાખનાર ઇ૦

ઇજારબંધ (શા-પ)	ઇજારબંદૂ	ફા,	ના,	(અલિફ, જે, અલિફ, રે, બે, નૂન, દાલ,)=નાડું, કમરબંધ, પંજાબીમાં "નાલા" કહેવાય છે તે (ઉ-લુ;) ઇજાર (ફા૦) = પગથી કેડસુધીનું એક શીવેલું વસ્ત્રબંદ (ફા૦) = નાડું એટલે સુંથણાને બાંધવાનું બંધ.
ઇજારો.	ઇજારઃ	અ,	ના,	(અલિફ, જીમ, અલિફ, રે, હે,)= નર્મકોષમાં-ફા૦ = ધણી—સરકારને કેટલુંક દ્રવ્ય ભરી કે ભરવાનું કબુલ કરી પછવાડેથી થવાનો નફો નુકસાન પોતાને માથે હોરી લઇ જે વેપાર ચલાવવો તે (જમીન—દારૂ વગેરેના ઇજારા માત્ર અમુકજ વહિવટ કરતેવો) સનદીહક, પટો, મકતો. પણ ફા૦કોષે માણસને અપાતી મજુરી (શ—લુ;) અજ્ર (અ૦)=મજુરી, ઉપરથી.
૦	ઇજ઼ારઃ	અ.	ના,	(અલિફ, જે, અલિફ, રે, હે,)=જારતમાં હોવું, નમ્રતા યુક્ત, સુરવાળ (શ—લુ;)
ઇંજીલ / એનજીલ (ગુ-શ કો,)	ઇન્જીલ્	અ.	ના,	(અલિફ, નૂન, જીમ, યે, લામ,)=અસમાની એક પુસ્તક. જે હજરતઇસા (અ૦) ના ઉપર ઉતરેલું તે (ઉ—લુ;)
ઈંડુ	અંડા.	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ડાલ, અલિફ) =એદું, અંડ ઇ૦ (ઉ—લુ;)
ઇંડેંટ / ઇન્ડેન્ટ	ઇન્ડૅંટ્	ઇં.	ના,	(અલિફ, નૂન, ડાલ, નૂન ગુન્નઃ, ટે,) =જે ફેરિસ્તમાં અગત્યની વસ્તુઓ દાખલ હોય તે (ઉ—લુ;)
એતબાર (શા-પ.)	એઅતેબારૂં	અ,	ના,	(અલિફ. ઐન, તે, બે, અલિફ, રે,) = શિખામણ લેઇ ગાંઠવાળવી તે, કોઇ વસ્તુ ગયાબાદ વિચારવું, વસ્તુની ખરી ખાત્રી કરી લેવી (મુ—બ;) અબ્ર (અ૦)=સ્વપ્નાના અર્થ કરવાકે ભવિષ્ય બતાવવો, ઉપરથી.

ઇતબારી	એઅતેબારી	અ,	વિ.	(અલિફ, ઍન, તે, બે, અલિફ, રે, યે,)=ઇતબારવાળું, ભરોસાદાર, વિશ્વાસ પાત્ર, વિશ્વાસુ, પતીજવાળું, ખાત્રીનું, શ્રધ્ધાવાન (ગુ-શ-કો,)
ઇતમામ (શા. ૫.)	ઇતમામ્	અ.	કે, ના-	(અલિફ, તે, મીમ, અલિફ, મીમ,)=પૂરૂં કરવું, પૂરૂં થવું, સ્રીને ઋતુ આવે છે તે (શ-લુ;) સમાપ્તિ. તમામ (અ૦)=પૂરૂં કર-આજ્ઞાર્થ, ઉપરથી.
ઇતરબાજ	ઇતરૂબાજૂ	સં.ફા	વિ.	(અલિફ, તે, રે, બે, અલિફ, જે,)=લાહીરી ખોર, અકડાટવાળો. સં૦ ઇતર=બડાઇખોર (ગુ-શ-કો,) બાજ (ફા૦)=વાળો.
ઇતરાઇ	ઇતરાઇ	હિં,	ના,	(અલિફ, તે, રે, અલિફ, હમજ:, યે,)=રીત ભાતથી ઉલટું ચાલવું તે, અક્કડ પણું, ઇ૦ (ગુ-શ-કો,)
ઇતરાજી (શા-૫)	એઅતેરાજૂ	અ·	ના.	(અલિફ, ઍન, તે, રે, અલિફ, જવાદ,)=કોઇ પણ માણસનું આગળ આવવું, વચ્ચે આવવું, આડા ઉતરવું (ક-ફ,કં-જ,) "એઅતેરાજૂ" ઉપરથી "એ અતેરાજ" થઇ શકે છે. પરંતુ ઉરદુના વાપરમાં આવતો નથી. અરજૂ (અ૦)=જે વસ્તુ કોઇ બીજી વસ્તુના આધારે કાયમ હોય તે, ઉપરથી-હરકત આણવી.
ઇતરીફલ (ધ-વૈ.)	ઇત્રીફલ્	અ·	ના.	અલિફ, તોય, રે, યે, ફે, લામ,)=ત્રીફળ શબ્દનો અરબી કરેલો. ત્રી=ત્રણ અને ફલ=મેવો-મળી "ઇતરીફલ" =હરડાં-બહેડાં અને આમળાં વગેરેથી તૈયાર થતી એક દવા પ્રખ્યાત છે તે (રિ-સુ;) ત્રિફલ (હિં.) ત્રિફળું (ગુ૦)

				ઉપરથી જેમાં હરડાં બહેડાં અને આમળાં પડે છે.
ઇતલાખ (ગુ-શ-કો,)	ઇત્લાક઼્	અ,	ના, ક.	(અલિફ, તોય, લામ, અલિફ, કાફ,)=જારી કરવું, કોઇને કેદથી છોડી દેવું, ખોલવું, કહેવું, પેટ કે કોઠું ચલાવવું (કે-જ, મુ-બ,) તિલ્ક઼્ (અ૦)=આઝાદ-છુટું, ઉપરથી.
ઇતલ્લા. (મ-ભા-ન-કો.)	ઇતલાઅ ઇત્તિલાઅ	અ,	ના,	(અલિફ, તોય, લામ, અલિફ, ઐન,)=ચેતવવું, માણસનું ઉલટી કરવું, ખજુરના ઝાડને ખુલ્લું પાડવું, કમાનમાંથી તીર ફેંકવો (બુ-ફા.) વાકિફ થવું તથા કરવું, સમજુત આપવી ઇ૦ (શાલુ;) તિલ્અ઼્ (અ૦)=ભેદ-છુપી બાબત, ઉપરથી.
ઇતવાર. (હિં-પ્રા, હિ-શિ,	ઇત્વાર્	હિં-	ના.	(અલિફ, તે, વાવ, અલિફ, રે.) સૂર્યનો દિવસ, રવિવાર (ઉ—લુ;) ઇત (હિં૦)=અત્રે+વાર (હિં૦) દિવસ.
ઇતિફાક-ત્તિફાક (ગુ-શ-કો,)	ઇત્તિફાક઼્	અ.	ના,	(અલિફ, તે મુશદદ, ફે, અલિફ, કાફ,)=સંપ રાખવો, વગર કારણે કામ થવું (ગિ—લુ;) " વફ઼્ક઼્ " (અ૦)= કોઇ ઠેકાણે ઉભા રહેવું, ઉપરથી—જોગ જોગ.
ઇતિમદ ઇતિમાદ (શ્રા—પ.)	એઅ્તે માદ્	અ,	ના-	(અલિફ, ઐન, તે, મીમ, અલિફ, દાલ,)=પૂરે કોઇ પણ પદાર્થનો ટેકો લગાડવો (ક—ફ,) ભરૂસો, આકીન, ઇતબાર, અમ્દ (અ૦)=આપણા અધિકારથી કામ દરવું, ઉપરથી.

ઇંતેજાર, ઇન્તજાર (શા-પ.)	ઇન્તિજાર	અ.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે જોય, અલિફ, રે,) =કોઇ વસ્તુને રાખવા લેઇ જવા–ખેંચવા–કરવા સારૂ નજરમાં રાખવી, ઘણી વાટ જોવી (ગિ–લુ;) ઉમેદ, આશા. નજર (અ૦)=નિઘા તથા ફીકર ઉપરથી વાટ જોવી.
ઇંતિજારી	ઇન્તિજારી	અ.	ના, વિ,	(અલિફ, નૂન, તે, જોય, અલિફ, રે, યે,)=આતુરતા, અધિરાઇ, આતુર, ઇચ્છા. ઉત્સાહ, હવસ, હોંસ, ઉત્સુક (ગુ-શ-કો.)
ઇતેફાકન	ઇત્તિફાકન્	અ.	વિ. અ	(અલિફ, તેમુશદ્દદ, ફે, અલિફ, કાફ, અલિફ તનવીન સહ,)=ઓચિંતુ. અકાએક (લુ—ફી;) વફ્ફ (અ૦) =કોઇ ઠેકાણે ઉભા થવું, ઉપરથી.
ઇતેફાકી.	ઇત્તિફાકી ઇત્તિફાકિ:	અ,	વિ,	(અલિફ, તે મુશદ્દદ, ફે, અલિફ, કાફ, યે,) અગર (અલિફ, તે મુશદ્દદ, ફે, અલિફ, કાફ, યેમુશદ્દદ, હે,)=જે વાત એકાએક થઇ જાય તે (ઉ–લુ;) અણધાર્યું, વફ્ફ (અ૦)=કોઇ જગોએ ઠેરવું, ઉપરથી.
ઇદ (શા-પ)	ઇદ્	અ,	ના,	(એન, યે, દાલ,)=મુસલમાનોની ખુશાળીનો દિવસ ઇદ એટલે તે વસ્તુ કે જે આનંદ અને ખુશી સારૂ ફરે તેથીજ તે ઇદ કહેવાય છે, ઇ૦ (શ–મુ; સુ–હ) ખુશી, પાક દીવસ.
ઇદઉલઝોહા	ઇદેઅદહા ઇદુદુહા	અ.	ના,	(એન, યે, દાલ, અલિફ, જવાદ, હે, અલિફમકસૂર:)=ઇદે કુરબાન કહેવાય છે તે=જે ઇદમાં ખોદાના નામ ઉપર જનાવર હલાલ કરવામાં આવે છે, ઝીલહજની ૧૦ મી તારીખે જે ઇદ થાય છે તે (લુ–રી;) ઇદ (અ૦)+અદહા (અ૦) =સવારે કામ કરવું. એટલે કુરબાની.

ઇદગાહ	ઇદ્ગાહ્	ફા,	ના.	(ઍન, યે, દાલ, ગાફ, અલિફ, હે,) =જે ઠેકાણે ઇદનીનમાજ અદા કરવામાં આવે છે. (લુ-ફી:) ઇદ (અ૦)=ખુશી +ગાહ (ફા૦)=જગો એટલે ખુશી મનાવવાની જગો.
ઇદર	ઇદર્	ફા,	અ,	(અલિફ, યે, દાલ, રે,) હિં૦ ઇધર= અહીં, હિયાં, આણીમેર, ઇ૦
ઇંદ્રજવ (ગુ-શ-કો,)	ઇન્દ્રજવ્	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂન, દાલ, રે, જીમ, વાવ) =જવની પેઠે એક જાતના બાહોય છે તેઓસડના કામે ઘણા લેવાય છે. (ઉ-લુ;) સં૦ કલીંગ.
ઇંદ્રજાળ (ગુ-શ-કો,)	ઇનૂદ્રજાલ્	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂન, દાલ, રે, જીમ; અલિફ, લામ,)=છલ, બાજી ગરનો તમાસો, ફરેબ ((ઉ-લુ;) સં૦ ઇંદ્ર+જાળ-ફાસો.
ઇદરતિદર	ઇધર્ ઉધર	હિં.	અ.	(અલિફ, દાલ, હે, રે, અલિફ, દાલ, હે, રે,) હિં૦ સં૦ ઇતઃ—અહીઆં, અહીં તહીં (ગુ-શ-કો,) ઇધર (હિં.) =અહીં, ઉંધર (હિ૦)=તહીં.
ઇંદ્રીજુલાબ	ઇંદ્રરી જુલાબ	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, દાલ, રે, યે, જીમ, લામમુશદ્દદ, અલિફ, બે,) ઇંદ્રિય+ જુલાબ-રેચ) વારેવારે અને ઘણું મુત્રા ય તે, વારે ઘડીએ ઘણો પેશાબ થાય તેવું જે ઓસડતે (ગુ—શ—કો,) ગુલ (ફા૦)=ગુલાબતું ફુલ+આબ (ફા૦) =ગુલાબ જળનો અરબી કરેલો શબ્દ.
ઇદુલફિતર	ઇદુલ્ફિત્ર્	અ,	ના,	ઍન, યે, દાલ, અલિફસાકિન, લામ, રે, તોય, રે,)=માહે શવ્વાલની તા. ૧ લીનીઇદ. રે। જાઇદ સામાન્ય રીતે બોલા યછે. (ઉ-લુ;) ઇદ્ (અ૦)=ખુશી+ઉલ

				(અ૦)=ની+ફિત્ર્ (અ૦)=રોજો ખોલવો એટલે રોજા છોડવાની ખુશાળીનો દહાડો.
ઇનકમટા-ક્સ	ઇન્કમ્ ટૅક્સૂ	ઇં.	ના-	(અલિફ્. નૂન, કાફ, મીમ, ટે, યે, કાફ, સીન,)=કમાઇ ઉપર જે સરકારી કરતે (ગુ–શ–કો,) કમાઇવેરો, ઇ૦
ઇનકાર (શા-પ,)	ઇન્કાર્	ફા.	ના-	(અલિફ, નૂન, કાફ, અલિફ, રે)=ધ્યાન, લેહ' ધ્યાન કરનાર, ના પાડવી (ખુ–કો,) નુક્ર (અ૦)=ના ખુશી, ઉપરથી
ઇન્ટ્રૅન્સ	ઇન્ટરૅંસ(ઇન્ ટ્રિરૅન્ સ)એન્ ટરંસ્	ઇં,	ના,	(અલિફ, નૂન, ટે, રે, યે, નૂન, સીન,) =દાખલાની પરિક્ષા, જે પ્રાથમીક પરિક્ષા પસાર કરી વિદ્યાર્થી કૉલેજમાં દાખલ થઇ શકે છે તે (ઉ–લુ;)
ઇન્ડિયા ઇંડિયા (ગુ-શ-કો,)	ઇન્ડિયા	ઇં,	ના.	(અલિફ, નૂન, ડાલ, યે, અલિફ, બે,) અં૦ ઇંડસ ઉપરથી, હિં૦ હિંદુ–સિંધુનદિ ઉપરથી=હિન્દુસ્થાન (ગુ–શ–કો,)
ઇન્તે-ખાબ ઇન્તે-ખાબ	ઇનતેખાબ	અ,	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, ખે, અલિફ,) નર્મકોષે તાત્પર્ય, ટુંકામાં જે મતલબ તે. પણ અરબી ફા૦ કોષે–બહાર કાઢવું, કબુલ કરવું, મારવા અને કરવાના શબ્દ સહ વપરાયછે તે (મુ–બ, બ–અ;) ખુલાસો ચુંટી કાઢવું, ઇ૦ નખ્બ (અ૦) ચુંટણી, ઉપરથી.
ઇન્તિજામ (શા–પ.)	ઇન્તિજામ્	અ.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, જોય, અલિફ, મીમ,)=વ્યવસ્થા, અનુક્રમે થવું (ક–લુ;) નજમ (અ૦)=શણગારવું, ઉપરથી

ઇનમીન સાડે તીન	ઇન્મીન્ સાડેતીન્	હિ.	અ.	(અલિફ, યે, નૂન, મીમ, યે, નૂન, સીન, અલિફ, ડે, યે, તે, યે, નૂન,) હીમારી સ્ત્રી+ન—અને+મી—હું+ન—અને એક છોકરો તથા એક છોકરી—અડધી) મોટું કામ કરવામાં ઘણાંજ ઓછાં માણસ હોય ત્યારે એમ બોલાય છે. ત્રણ ચારથી વધારે નહિ તેટલાં માણસ, ઘણાજ થોડાં, જુજ, જોઇએ તે કરતાં ઓછાં (ગુ—શ—કો,)
ઇનશા અલ્લા તાલ્લા. (ગુ-શ-કો)	ઇન્શા અલ્લાહેત આલા	અ.	ક્રિ.	(અલિફ, નૂન, શીન, અલિફ, હમજ:, અલિફ, લામ મુશદ્દદ, અલિફ, હે, તે, ઐન, અલિફ, લામ, અલિફમકસૂર:) =અગર ખુદા ચાહે તો, સામાન્ય લોકો ભવિષ કાળે કામ કરવાના ઇરાદા ઉપર એ વાક્ય બોલે છે (ઉ—લુ;) ઇન્શા (અ०)=મનથી કોઇ વાત કાઢવી. એટલે ઇરાદો+અલ્લાહ (અ०) =પરમેશ્વર+તઆલા (અ०)=સર્વો-તમ એટલે પાકપરવરદિગારની ઇચ્છાપ્રમાણે
ઇન્સ્પેક્ટર / ઇનસપેક્ટર (ગુ-શ-કો)	ઇંસ્પિક્ટર	ઇં.	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્ન:, સીન, પે, કાફ, ટે, રે,)=નિરીક્ષકરનાર, તપાસરાખનાર, વ્યવસ્થાપક, કોટવાલ, જોનાર (ઉ—લુ;)અં० ઇન્સ્પેક્ટર
ઇન્સાન (શા—પ)	ઇનસાન્	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન, સીન, અલિફ, નૂન,) =મનુષ્ય, માનવી, આંખનીકીકી. એ શબ્દમાં (નિસયાન તથા ઉન્સ) ની રીતે મત ભેદ છે. એટલે કેટલાકના સમજવામાં "નિસયાન" ઉપરથી ઇન્સાન નીકળ્યો છે. અને કેડલાકના અભિપ્રાય મુજબ "ઉન્સ"માંથી નીકળેલો જણાય છે. તો પણ બન્ને રીતે ખરો માનવો. મતલબ કે

				ઇનસાન " નિસયાન " (અ૦)=ભુલકે ઉન્સ (અ૦)=પ્રેમ. બન્ને શબ્દો નારૂટે છે (કુ–જ, મ- ર, શ–સ, નિ–બ,) ઇન્સ (અ૦) પણ માણુસ અને આદમીના અર્થ આપે છે. એ શબ્દ એક વચન તરિકે છે. (લુ–કિ,)
ઇનસાનિયત (શા. પ.)	ઇનસાનિય્યત્	અ.	ના,	(અલિફ, નૂન. સીન, અલિફ, નૂન, યે મુશદ્દદ, તે,)=માણુસાઇ, આદમીપણું, ભલ મણુસાઇ (ઉ–લુ) ઇન્સાન (અ૦) ઉપરથી, ઇન્સાનને યત પ્રત્યય લાગીને માણુસાઇ નીપજે છે.
ઇનસાફ (શા–પ,)	ઇનૂસાફ્	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન, સ્વાદ, અલિફ, ફે,)= અર્ધોઅર્ધ કરવું, નીમેનીમ કરવું, બરાબર રાખવું. કે કોઇની પણ તરફ વધે નહિતે. ન્યાય (ગિ–લુ;) નિસ્ફ (અ૦) =અર્ધ, ઉપરથી.
ઇનસાફી	ઇનસાફી	અ.	ના, વિ,	(અલિફ, નૂન, સ્વાદ, અલિફ, ફે, યે,) =ઇનસાફ કરવાની જે રીતતે, વાજબી પણું (ગુ–શ–કો,) ન્યાયવાળું,
ઇનામ (શા. પ.)	ઇન્આમ્	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન, ઐન, અલિફ, મીમ) =ન્યામત-આપવી, નાજુક કરવું, વધવું (મુ–બ, કુ–જ.,) ઇન્આમ=બક્ષિસ. ન્અ્મ (અ૦) સારૂં, ઉપરથી.
ઇનામ ઇજાફત	ઇન્આમે ઇજાફ્:	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન ઐન, અલિફ, મીમ, વાવ, અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફે, હે,) =એકાદું કામ કર્યાથી આપેલા ઇનામ મા જે વધારો કરી આપવોતે (ગુ-શ-કો) ઇનઆમ+વ=અને+ઇજાફ:(અ.)=વધારો.

ઇનામી	ઇન્આમી	અ. ફા.	વિ.	અલિફ, નૂન એન, અલિફ, મીમ, યે,) =ઇનામવાળું-સંબંધી, ઇનામ દાખલ (ગુ-શ-કો,)
ઇન્સ્ટીટયુટ	ઇંસ્ટીટિચૂટ્	ઈ.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્ન;, સીન, ટે, યે, વાવ, ટે,)=વિદ્યાઓ અને હુન્નરો ફેલાવનારી સભા (ઉ-લુ;)
ઇનાયત. (શા-૫.)	ઇનાયત્ અનાયત્	અ,	ના.	(ઍન, નૂન, અલિફ, યે, તે,)=સામાન્ય લોકો "ઇનાયત" માત્ર બોલે છે=ઇરાદો કરવો, કોઇ પણ વસ્તુનો બંદોબસ્ત રાખવો, કોઇના લીધે મહેનત કરવી (મુ-બ-સુ-હ,) કૃપા, તોફો, મદદ, ઉપકાર, આશ્રય. અના (અ૦) =મશાગત, ઉપરથી.
ઇફા (ગુ-શ-કો)	અયૂફા	અ,	ના.	(અલિફ, યે, ફે, અલિફ, હમજ: = પ્રત્યેક મનુષ્યના હકો આપવા તથા પહોંચાડવાં (સુ-હ,) વાયદો પૂરો કરવો. એ શબ્દનો ઉચ્ચાર "અયૂફા" ઉપરની જોડણી પ્રમાણે છે. તેમ અર્થ પણ તેજ (લુ-કિ;) ગુજરાતીમાં અવ્યયના રૂપે આ તરફ, આણીમેર-અર્થે વપરાય છે.
ઇબ્રાહીમ (શા-૫.)	ઇબ્રાહીમ્	અ,	ના,	(અલિફ, બે, રે, અલિફ, હે, યે, મીમ,)-એક પેગંબરનુ નામ. જે આજર નામે મૂર્તિઘડનારના દિકરા હતા, એક વલીનું નામ જે પ્રથમ બલખના બાદશાહ હતા. અને પછીથી ફકીર થઇ ગએલા શાહે અદહમના દિકરા હતા તેથી ઇબ્રાહીમ અદહમ કહેવાતા, (લુ-રી;)

ઇબ્લીસ (ગુ-શ-કો)	ઇબ્લીસ્	અ-	ના,	(અલિફ, બે, લામ, યે, સીન,)=ખોદાની રહેમતથી નિરાશ થનાર, ઠગનાર, શેતાન, નાઉમેદ, બલસ (અ૦)=પરમેશ્વરની કૃપાથી આશાભંગ થવું, ઉપરથી (લુ—ફી,)
ઇબાદત (શા-પ;)	ઇબાદત્	અ,	ના.	ઍન, બે, અલિફ, દાલ તે,)=બંદગી કરવી, પૂજવું (શ-લુ;) પ્રાર્થના. અબ્દ (અ૦)=બંદા, ઉપરથી.
ઇબાદતખાનું	ઇબાદત-ખાનઃ	ફા.	ના-	(ઍન, બે, અલિફ, દાલ, તે, ખે, અલિફ, નૂન, હે,)=પ્રાર્થના કરવાનું ઠેકાણું, ઇબાદત ગાહ. (લુ—ફી-) અબ્દ (અ૦)=બંદા ઉપરથી ઇબાદત (અ૦)=પ્રાર્થના+ખાનઃ (ફા૦)=ઘર. એટલે દેવલ, મંદિર, ઇ૦
ઇબાદતગર	ઇબાદત-ગર્	ફા.	ના,	ઍન, બે, અલિફ, દાલ, તે, ગાફ, રે,)=પુજારી (લુ-ફી,) અબ્દ (અ૦) =સેવક ઉપરથી ઇબાદત (અ૦)=સેવા +ગર (ફા૦)=કરનાર એકંદરે સેવા કરનાર-પુજારી, બંદો.
ઇબાદતગાહ	ઇબાદત્ ગાહ્	ફા.	ના,	(ઍન, બે, અલિફ, દાલ તે, ગાફ, અલિફ, હે,)=ઇબાદતખાનું, ઇબાદત કરવાની જગ્યા (લુ—ફી;) ઇબાદત (અ૦)=પ્રાર્થના+ગાહ (ફા૦)=ઠેકાણું એટલે પ્રાર્થના કરવાની જગો, મસીદ વગેરે.
ઇબારત (શા-પ,)	ઇબારત્	અ.	ના,	(ઍન, બે, અલિફ, રે, તે,)=તઅબીર્ (સ્વપ્નાનું પરિણામ જણાવવું) વર્ણન (ગિ-લુ;) અબ્ર (અ૦)=સ્વપ્નાના અર્થ કરી બતાવવા ઉપરથી, ઇબારત=શબ્દ, ભાષા, વાક્ય રચના, મુરાદ, લખાણ.

ઇબ્રત (મ•ભા•ન•કો,)	ઇબ્રત	અ.	ના૦	ઐન, બે, રે, તે,)=અંદેશો, શિખામણ લેવી, તબીયતનું ખાસ પાર થઇ જવું, નિષ્કાળજીથી કાળજીમાં આવવું. પ્રથમના બે અર્થ મસલી નથી પણ મુરાદી છે. (મુ—અ, મુ—દ; સુ—હ,) ઉબૂર (અ૦)=રસ્તેથી ચાલ્યા જવું, ઉપરથી.
ઇમ્તિહાન (શા—પ.)	ઇમ્તિહાન	અ,	ના-	(અલિફ, મીમ, તે, હે, અલિફ, નૂન,)=સમજાવવું, પરિક્ષા, પીડામાં નાખવું (ક—લુ;) મહન (અ૦)=અજમાવવું, ઉપરથી.
ઇમલો (ન-કો.)	ઇમલા	અ.	ના,	(અલિફ, મીમ, લામ, અલિફ)= ભરવું, લખવું, આરંભવું, ઇ૦ (મુ—બ, મ—ર, લુ,—કિ,)
ઇમાન (શા—પ.)	ઇમાન	અ.	ના,	(અલિફ, યે, મીમ, અલિફ નૂન,)= ધરેણે રાખવું, બચાવવું, મુક્તિ આપવી. મુ—બ, સુ—હ,) ધર્મ, આકીન, ઇરાદો, ભરોસો, સાચ (ઉ—લુ;) અમ્ન (અ૦) નિર્ભય થવું, ઉપરથી. મતલબ કે અંતઃકરણ પૂર્વક પરમેશ્વરપર શ્રધ્ધા રાખવી તે.
ઇમાન ઇતબાર (ગુ-શ-કો,)	ઇમાનોએતેબાર	અ.	ના.	(અલિફ, યે, મીમ, અલિફ, નૂન, વાવ, અલિફ, ઐન, તે, બે, અલિફ, રે,) =ધરેણે રાખવું અને શિખામણ; લઇ ગાંઠ વાળવી, સાચવવું તથા કોઇ વસ્તુ ગયા બાદ વિચાર કરવો, ઇત્યાદિ-ઇમાન +વ+એ અતેબાર (અ૦)=સાચવટ અને વિશ્વાસ.
ઇમાનદાર	ઇમાનદાર	ફા•	વિ,	(અલિફ, યે, મીમ, અલિફ, નૂન, દાલ, અલિફ, રે,)=ઇમાનથી વહેવાર ચલાવનાર, પ્રમાણિક, વિશ્વાસુ, નેક, નિષ્કપટી, ન્યાયી, વફાદાર, (ગુ—શ—કો,)

ઇમાનદારી (ગુ-શ-કો,)	ઇમાનદારી	ફા.	ના.	(અલિફ, યે, મીમ, અલિફ, નૂન, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=સાચાપણું, ચોખ્ખી નિષ્ઠા હોવી તે. નીતિ ઉપર ચાલવું (ઉ—લુ;) ઇમાન (અ૦)+દારી (ફા૦) રક્ષણ.
ઇમાની	ઇમાની	ફા.	વિ.	(અલિફ, યે, મીમ, અલિફ, નૂન, યે,) =ઇમાન ઉપર રહેનાર,'સાચું (ન—કો;) ઇમાન (અ૦) સાથે સંબંધ દેખાડનાર "ઇ" પ્રત્યય લાગ્યો છે. તેથી "ઇમાનવાળો" એમ અર્થ થાય છે.
ઇમામદારોગો	ઇમામેદરોગ઼ગો	ફા,	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, દાલ, રે, વાવ, ગ઼ેન, ગાફ, વાવ,)=ધર્મનું નામ રાખી લુચ્ચાઇ કરનારો, ધર્મની પણ તમા ન રાખી અતીશય પાપનું કામ કરનારો, ધર્મઢોંગી, ધર્મને બહાને પાપ કરનારો (ગુ—શ—કો,) ઇમામ (અ.)=આગેવાન+દરોગ઼ (ફા.)=જુઠું+ગુફ્તન (ધાતુ)=બોલવું, ઉપરથી—ગો (ફા.) બોલનાર.
ઇમામીઆ	ઇમામિય્યઃ	અ.	વિ.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, યે મુશદ્દદ, હે,)=શીઆહ લોકો. જે બાર ઇમામો વિના બીજા કોઇને વલીમાનતા નથી તે (લુ—પી,) ઇમામ (અ.)=આગેવાન, ઉપરથી.
ઇમારત (શા-પ.)	ઇમારત	અ.	ના,	(ઐન, મીમ, અલિફ, રે, તે)=આબાદી, આબાદ કરવું, મરામત (સુ—બ.) અમ્ર્ (અ.)=કેટલીક મુદત સુધી બદનનું પ્રાણાધારે કાયમ રહેવું, ઉપરથી.

०	ઇમારત્	અ.	ના,	(અલિફ, મીમ, અલિફ, રે, તે,)=અમીર થવું, હકુમત કરવી, હુકમ ચલાવવો (લુ-ફી, લુ-કિ,) અમ્ર (અ)=આજ્ઞા ઉપરથી.
ઇમારતી	ઇમારતી	અ.	વિ.	(ઐન, મીમ, અલિફ, રે, તે, યે,)=ઇમારતના કામમાં આવે તેવું-લાકડું, સામાન, ઇત્યાદિ (ગુ-શ-કો,)
ઇરદ ગીરદ	ઇર્દ્‌ગિર્દ્‌	હિં.	અ.	(અલિફ, રે, દાલ, ગાફ, રે, દાલ,)=ચારેમેર, આસપાસ, (ઉ-લુ,) ઇર્દ્‌ (હિ)=આસ+ગિર્દ્‌ (ફા.)=પાસ. એટલે આજુ બાજુ
ઇરસાલ (મ ભા-ન-કો),	ઇર્સાલ્‌	અ.	ક્રિ.	(અલિફ, રે, સીન, અલિફ, લામ,)=દુર કરવું, મોકલવું (મુ-ત,) તરસીલ યા રિસાલત (અ.)=સંદેશો લઇ જવો ઉપરથી.
०	ઇર્સાલ્‌	ફા०	ના,	(અલિફ, રે, સીન, અલિફ, લામ,)=તોફ, સોધા (ગિ-લુ)
ઇરાક (શા-પ.)	ઇરાક્‌	અ.	ના.	(ઐન, રે, અલિફ, કાફ)=સમુદ્ર કાંઠો, યુફ્રેટીસ અને ફરાત નામે નદીના કિનારે આવેલા દેશો. એટલે જીહુન નામે નદી કાંઠે જે દેશો છે તે "ઇરાકે અજમ" નામે પ્રખ્યાત છે. જેમાં ખોરાસાન તથા ઇસફહાન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. જે દેશો દજલઃ અને ફરાતને કાંઠે છે તેને "ઇરાકે અરબ" કહે છે. તેમાં બગદાદ પણ શામેલ છે, ગાયન પૈકી એક રાગનું નામ પણ ઇરાક છે. તે સવારે ગવાય છે (ગિ-લુ,)
०	ઇરાક	અ,	ના.	(ઐન,રે, અલિફ, કાફ,)=અંબોહી કરવું (લું-કિ,)
०	ઇરાક્‌	અ,	ના.	(અલિફ, રે, અલિફ, કાફ,)=ગંધાતું કરવું (મુ-અ, સુ-હ, સુ-ત,)

ઇરાકી	ઇ‍રાકી	અ.	વિ } ના,	(ઍન, રે, અલિફ, કાફ, યે,)=અરબનો ઘોડો, સમુદ્ર કાંઠાનો રહેવાસી (ઉ—લુ) ઇરાક (અ૦)=સમુદ્ર કિનારો+ઇ = નું.
ઇરાદત	ઇરાદત્	અ.	ક્રિ.	(અલિફ, રે, અલિફ, દાલ, તે,)=ઇરાદો કરવો, મુરીદ થવું (ક—લુ, લુ—કિ,)
ઇરાદો	ઇરાદઃ	અ.	ના.	(અલિફ, રે, અલિફ, દાલ, હે,) નર્મ કોષે ફા૦ જણાવ્યો છે અને ફા૦ કોષે (અ૦)= મરજી, વિચાર (શ—લુ,) રઉદ = બાંધ્યુ, સંબંધ કર્યું, ઉપરથી.
ઇરાન્	ઇરાન્	ફા,	વિ.	(અલિફ, યે રે, અલિફ, નૂન,)= ઇરાન નામે દેશ જે એશિયા ભણીના અફ ગાનીસ્તાનની પશ્ચિમે અને અરબસ્થાન પૂર્વે છે. એ "ફારિસ" પણ કહેવાય છે. જ્યાંની ફા૦ ભાષા પ્રખ્યાત છે. ખોરાસા ન કાંઠો—ફારસ આજુરવિજાન—માઝંદરા ન—ગીલાન—લારસ્તાન—કુર્દસ્થાન વગેરે મુલકો આમાંજ છે. ફરીદુંબાદશાહના છોકરા " ઇરજ " કે " ઇર " ના નામ ઉપરથી એ નામ પડયું. (લુ—ફી)
ઇરાની	ઇરાની	ફા,	વિ.	(આલફ, યે, રે, અલિફ, નુન, યે,)= ઇરાનદેશ સંબંધી, ઇરાન દેસનો રહીશ (ગુ—શ—કો.)
ઇલકાબ (શા-પ,)	અલ્‌કાબ્	અ.	ના.	(આલફ, લામ, કાફ, અલિફ બે,)= લકબ (અ.) નું બહુવચન. નામ કે પદવી તરીકે બાદશાહ અગર અમીર તર ફથી કોઇને જે શબ્દો આપવામાં આવે છે તે. જેમ પિસરે ખાસ દોલતે ઇંગ્લિ શિયા, ખાનખાનાન, રાવબહાદુર, ખાન સાહેબ, વગેરે (લુ—ફી,) ગુજરાતીમાં એક વચને ઇલકાબ=લકબ=ખેતાબ, નામ, ઇ. વપરાય છે.
ઇલમ (શા-પ,)	ઇલ્મ્	અ.	ના,	(ઍન, લામ, મીમ,)=વાકેફ થવું, જાણવું, બુદ્ધિ, વિદ્યા (સુ—બ, ક—ક,) બહુવચન (ઉલૂમ)=વિદ્યાઓ.

ઇલ્મકલામ	ઇલ્મેકલામ્	અ	ના,	(ઍન, લામ, મીમ, કાફ, લામ, અલિફ, મીમ,)=નકલીને અકલી દલીલોથી સાબિત કરવાના મુકરદમા જેમાં હોય તેવી વિદ્યા (લુ–કિ) ઇલ્મ (અ)=વિદ્યા+એ=ની+કલામ=વાતચીત.
ઇલ્મદાર	ઇલ્મ્દાર	ફા.	વિ,	(ઍન, લામ, મીમ, દાલ, અલિફ, રે,)=વિદ્વતાવાળો, ખરૂં જોતાં ઉરદુ ફારસી વપરાશે નહિ આવતાં અલ્મદાર (ફા.) ઝુંડાવાળો વપરાય છે (લુ–ફી,) અલ્મ (અ.)=નિશાન+દાર (ફા.)=વાળો–દાશતન=રાખવું, ઉપરથી.
ઇલ્મનજર	ઇલ્મેનજર્	અ	ના,	(ઍન, લામ, મીમ, નુન, જોય, રે,) =પ્રશ્નોત્તરના નિયમ વિદ્યામાં હોય છે તે વિદ્યા, અકલી ઇલમનો કાયદો (લુ–કિ) ઇલ્મ્ (અ૦)=વિદ્યા+એ (અ૦)=ની+નજર (અ૦)=સવાલ જવાબ કરવા.
ઇલ્મબાજ	ઇલ્મ્બાઝ્	ફા.	વિ.	(ઍન, લામ મીમ, બે, અલિફ, ઝે,) =ઇલમી, કાબેલ, હોંશિયાર, ગુણી, ઇ૦ (ગુ–શ–કો,) ઇલ્મ (અ૦)=વિદ્યા+બાખતન (ફા૦) રમવું. પણ ઉ૦ ફા૦ વપરાશમાં ઘણું કરી આવતો શબ્દ નથી
ઇલમી (શા.પ.)	ઇલ્મી	અ.	વિ.	(ઍન, લામ, મીમ, યે.)=વિદ્યાથી સંબંધ રાખનાર, વિદ્યાનું (લુ–રી,) ઇલ્મ (અ૦)વિદ્યા+ઇ–નું.
ઇલ્લત (શા.પ.)	ઇલ્લત્	અ,	ના,	(ઍન, લામ મુશદ્દદ, તે,)=કારણ, રોગ, ઇ૦ (ક–લુ,)અલ (અ૦)=કોશીસ કરવી, ઉપરથી.
ઇલ્લતઅસલ	ઇલ્લતેઅસ્લ્	અ,	ના,	ઍ, લામમુશદ્દદ, તે. અલિફ, સ્વાદ) લામ,) "ઇલ્લતે ઊલા" પણ બોલાતો શબ્દ=પહેલી બુંધ (લુ–કિ,)

ઇલાકો (શા-પ.)	ઇલાક: અલાક	અ.	ના,	(ઍન, લામ, અલિફ, કાફ, હે,)સામાન્ય વપરાશે "ઇલા: માત્ર=વસ્તુથી બંધાયલું હોયતે. જેમ–ચાબુક કે તરવારની ચામડાની પટ્ટી (મ–ર, ફુ–દ, મુ–બ, ક–ફ, ફ-શૅ–ઇ,) સંબંધ, જીલ્લો, હોદ્દો, અધિકાર, રાજ્ય, વગેરે (ઉ–લુ,) પાઘડીના તોરો. અલક (અ૦)=કોઇ વસ્તુથી લટકેલી વસ્તુ, ઉપરથી.
ઇલાચો અલેચો (ન-કો)	અલાચ:	ફા. તુ.	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, ચે, હે,)=લીટીવાળું બેરંગી લુગડું હોય છે તે (ગિ–લુ,) હિં. ઇલાચા=બેરંગનું ધારીવાળું કપડું (લુ–કિ)
ઇલાજ (શા-પ,)	ઇલાજ્ અલાજ્	અ.	ના,	(ઍન, લામ, અલિફ, જીમ,)=સામાન્ય રીતે 'ઇલાજ' માત્ર વપરાય છે= ઔષધિ, ઓસડ કરવું (શ–લુ,) અલજ (અ.)=જીત્યું, ઉપરથી–ઉપાય.
ઇલાયદુ અલાહિદા (શા-પ,)	અલાહેદ:	અ.	અ,	(ઍન, લામ, અલિફમકસૂર:, હે, દાલ, હે,)=અળગો, જૂદો, છેટે, દૂર, વેગળો, નિરાળો (લુ–રી,) અલા (અ૦)=ઉપર હેદ: (અ૦) લગ. ઉપલગ.
ઇલેકિટ્રક ટેલીગરાફ	ઇલેક્ટ્રિક્ ટેલીગરાફ્	ઈં.	ના,	(અલિફ, લામ, યે, કાફ, ટે, કાફ, ટે, યે, લામ, યે, ગાફ, રે, અલિફ, ફે,)=વિજળીની મારફતે મોકલાતો સંદેશો, તારમાં મોકલેલી ખબર (ગુ–શ–કો,)
ઇલેકિટ્રસિટી	ઇલેક્ટ્રિસીટી	ઈં.	ના,	(અલિફ, લામ, યે, કાફ, ટે, રે, યે, સીન, યે, ટે, યે,)=વિજળી, વિદ્યુત, વિજળીથી થતા બનાવોનું જ્ઞાન આપનારી વિદ્યા (ગુ–શ–કો,)
ઇશક (શા-પ.)	ઇશ્ક્	અ,	ના.	(ઍન, શીન, કાફ,)=કોઇ વસ્તુને ઘણીજ વહાલી ગણવી, હકીમોના મતે–

				એક રોગ હોય છે તે ઘેલપણું. કોઈ સ્વરૂપવાનને જોતાંજ ઉત્પન્ન થાય છે તે. " ઇશ્ક " " લબલાબ " નામે વનસ્પતિથી વિંટાયલો શબ્દ છે. એટલે તે લબલાબ કોઈ ઝાડની જોડે વિંટાયતો તેને સૂકવી નાંખે ત્યાં સુધીની સ્થિતિનું નામ " ઇશ્ક " કહેવાય.
				તેવો કાંઈપણ અસર મન ઉપર ખરેખર થાય તો તે માણસને પીળો પાડે તથા દુબળો કરી દે. ફકીરોના રાતે એક સમાસનો પ્રકાર—ઇશ્ક અલ્લાહના નામે પ્રખ્યાત છે તે (શ–અ, પુ–હ, મુ–બ,) પ્રેમ, મોહ, ઇત્યાદિ.
ઇશકપેચો	ઇશ્કપેચઃ ઇશ્કપેચાં	ફા.	ના,	(ઍન, શીન, કાફ, પે, યે, ચે, હે,) તથા (ઍન, શીન, કાફ, પે, યે, ચે, અલિફ, નૂન ગુન્નઃ,) મળી બન્ને પ્રકારે =અરબીમાં " અશેકઃ " કહેવાય છે તે (લુ–રી, લુ–કિ,) ઇશ્ક=મોહ+પેચઃ, પેચાં (ફા૦) પેચીદન=વીંટવું, ઉપરથી. વિંટાયલું, મોહિત, વગેરે.
ઇશકબાજ (ગુ-શ-કો,)	ઇશ્કબાજ઼	ફા,	વિ.	(ઍન, શીન, કાફ, બે, અલિફ, ઝે,) =મોહમાં રમી રહેલો, મોહોબત કરનાર, આશક, ઇચ્છનાર (લુ–રી, લુ–કિ,) ઇશ્ક (અ૦)=મોહોબત+બાખતન (ધાતુ)= રમવું, ઉપરથી બાજ઼ (ફા૦)=રમનાર. મોહ પામનાર, મોહોબ્બત રાખનાર, પ્રેમીલો, વગેરે.
ઇશકબાજી	ઇશ્કબાજ઼ી	ફા,	ના,	(ઍન, શીન, કાફ, બે, અલિફ, ઝે, યે,)=પ્રેમ, રમણ, રંડીબાજી (ગુ–શ–કો) ઇશ્ક (અ૦)=મોહ+બાજ઼ (ફા૦)= વાળો+ઈ (પ્રા૦)=ધંધો.

ઇશકી	ઇશ્કી	અ,	વિ.	(ઍન, શીન, કાફ, યે,)=સૌંદર્યનો ભોગી, શોખી, કોડીલું, છેલ, ફક્કડ (ગુ–શ–કો,)
ઇશારત (શા-૫.)	ઇશારત	અ,	ના-	(અલિફ, શીન, અલિફ, રે, તે.)=ચિન્હ આંગળી કે નજરવતી કંઇ દેખાડવું તે, ઇત્યાદિ (લુ–પી,) અશિર્ (અ૦)=ગુદ પસંદ, ઉપરથી.
ઇસ્કરૂ	ઇસ્કરૂ	ઇં,	ના,	(અલિફ, સીન, કાફ, રે, વાવ,)=ગોળ ફેરવાતો જે ખીલો—આંકડોતે, ચાંપવા દાબવાનો જે સાંચોતે (ગુ–શ–કો,)
ઇસ્કોલ	ઇસ્કૂલ	ઇં,	ના.	(અલિફ, સીન કાફ, વાવ, લામ,)= નિશાળ, શાળા (ગુ–શ–કો,)
ઇસ્ટેબલ	ઇસ્તબ્લ ઇસ્તબ્લ	અ,	ના,	(અલિફ, "સ્વાદ, કે સીન," તોય, બે, લામ,)=ઘોડા બાંધવાની જગ્યા (ક્રુ–કિ, ક–લુ,)
ઇસ્તકબિલ-બીલ (મ ભા-ન-કો,)	ઇસ્તિક્બાલ	અ,	ક્રિ.	(અલિફ, સીન, તે કાફ, બે, અલિફ, લામ,)=આગળ થવું, ચંદ્ર અને સૂર્યનો ચોદમીરાત્રે સુકાબલો કરવો. તે વેળા ચંદ્રમા પરિપૂર્ણ થાય છે (ગિ–લુ,) કોઇને માન પૂર્વક પહેલાંથી લેવા જવું. કુબ્લ (અ૦)=આગળ, પ્રથમ, ઉપરથી
ઇસ્તલાહ	ઇસ્તેલાહ	અ.	ના,	(અલિફ, સ્વાદ, તોય, લામ, અલિફ, હે,) નર્મકોષે ભાષાની ખાસ રૂઢી, શુધ્ધ ચાલુ રીત, ખાસઢબ, ચાલ, મિસલ, ઉપમા અને ફા૦ કોષમાં—એક બીજાથી સલાહ કરવી, વાંટા ઘાંટે ઠરેલું કામ–ધંધા કે કોઇપણ એક બાબત નકકી કરવી તે (શ–લું) મહાવરો, કોઇ શબ્દ ના અસલી અર્થથી મળતા બીજા અર્થ થાય તે, સુલ્હ (અ૦)=સંપ, ઉપરથી.

ઇસ્તેહાર ઇશ્તિ-હાર (શા-પ,)	ઇશ્તિહાર	અ.	ના	(અલિફ, શીન, તે, હે, અલિફ, રે) =પ્રસિધ્ધ કરવું પ્રખ્યાત થવું (શ-બુ) શહૂર (અ૦)=જાહેર કરવું, ઉપરથી.
ઇસ્પહાન	ઇસ્ફ઼હાન્	ફા.	ના,	(અલિફ, સ્વાદ, પે, હે, અલિફ, નૂન,) =ઇરાન દેશ માંહેલા એક નગ્રનું નામ (ક-લુ,) ગાયનનો એક પડદો.
ઇસ્પિતાલ	અસ્પત્તા-લ્	ઇં,	ના,	(અલિફ, સીન, પે. તે મુશદ્દદ, અલિફ, લામ,)=જ્યાં દરદીને તપાસી મફત દવા મળે અને તેને રહેવા વિગેરે-ની ગોઠવણ થાય છે તે ઠેકાણું, દવાખાનું, ઔષધ શાળા (ગુ-શ-કો,)
ઇસબગોળ (શા-પ.)	અસ્પ્ગોલ	ફા.	ના.	(અલિફ, સીન, પે, ગેન, વાવ, લામ,) =એક જાતના બી, ઉંટીઉંજરૂં, ઘોડાના કાન. કેટલાક મતે મજકુર વનસ્પતિના પાનનો આકાર ઘોડાના કાન જેવો હોય છે (ર-દી, બુ-ન, ઇ૦) અસ્પ (ફા૦) = ઘોડો+ગોલ (ફા૦)=કાન
ઇસબન-	ઇસ્બંદ્	હિં,	ના,	(અલિફ, સીન, બે, નૂન, દાલ,) ફા૦ "અસપંદ" તથા આ૦ "હુરમુલ" કહેવાય છે તે=એક ફળના દુગંધિદાર તુરાશવાળા બી હોય છે તે (મ-ર, મુ-બ,)
ઇસમ (શા-પ,)	ઇસ્મ્	અ,	ના.	અલિફ, સીન. મીમ,)=નામ, જે શબ્દ વડે પ્રાણી પદાર્થ વગેરે ઓળખાય. અને ભુત-ભવિષ્ય-તથા વર્તમાન (ત્રણેકાળ) પૈકી એકે કાળ જેમાં જણાય નહિ. એવા શબ્દોને પણ નામ કહે છે (ત-બ-મ) માણસ, વ્યકિત.
૦	ઇસ્મ્	અ,	ન,।	(અલિફ, સે, મીમ,)=ગુન્હો, કસુર. આનું બહુવચન આસામ (આ૦)=ગુના કસુરો, ભુલો (લુ-કિ,)

ઇસમવાર	ઇસ્મ્વાર્	ફા.	અ.	(અલિફ, સીન, મીમ, વાવ, અલિફ, રે,) =નામવાર, એક પછી એક, અનુક્રમે, હારબંધ, ખાતાવાર (ગુ-શ-કો,)
ઇસ્લામ (શા-પ,)	ઇસ્લામ્	અ.	ના,	અલિફ, સીન, લામ, અલિફ, મીમ,)=સુધરી જવું, ભૂલવું નહિતે, ઇસલામ લાવવું, મુસલમાનથવું, ખુવારી છોડી દેવી, સલામતી આણવી, માણસને કામ સોંપવું (શ-લુ,) સલામત રહેવુ. નમવું સિલ્મ (અ०)= નરમી -- મોહબ્બત કે "સુલ્લમ"=નીસરણી, ઉપરથી.
ઇસ્તિહાદ	ઇજ્તેહાદ	અ.	ના.	(અલિફ, જીમ, તે, હે, અલિફ, દાલ,)=પુન્યનો માર્ગ શોધવો, ઇત્યાદિ. (શ-લુ,) જહ્દ (અ०) જોહ્દ=કોશેશ ખટપટ, ઉપરથી. કોશેશ કરવી, મનમાં વિચાર કરી કોઇ સારી વાત કાઢવી.
ઇસ્વી (ગુ-શ-કો,	ઇસ્વી	અ.	વિ.	(ઐન, યે, સીન, વાવ, યે,)=હજરત ઇસા (અ०) પેગંબરથી સંબંધ ધરાવનાર. પેગમ્બર સાહેબ મોસુફ "બયતુલ મુકદ્દસ" પાસેના "બયતુલ્લહમ" મુકામે જન્મેલા. તે પરમેશ્વરના ઘણા વહાલા પેગંબર હતા. અને તેઓ સાહેબ ઉપર ખોદાપાક તરફથી "ઇંજીલ" નામે પુસ્તક આવેલું. તે લગત ચમત્કારિક અધિકારો પણ મળેલા. તેથી મરણ પામેલાઓને જીવતાં કરતા, માટીના પંખીઓ બનાવતા, આંધળા અને પિત્તિયળોને સારા કરતા, પાણી ઉપર ચાલતા, ઇ० વળી હજરત "મરયમ" ના પેટથી પિતા વિના જન્મેલા તેથી "રૂહુલ્લાહ" નામ પડેલું. પણ યાહુદીઓ તેમના શત્રુ

				થઇ પડવાથી કુદરતે તેમને જીવતાં જીવ તજ આકાશે ખેંચી લીધા. તો પણ કયામત લગભગ જગતમાં ફરી ઉતરશે (લુ-ફી,) ઇસાનું ટૂંક ઇસ=પેગંબરનું નામ+વી (અ૦)=સંબંધ વાચક પ્રત્યય એટલે છઠ્ઠી વિભક્તિ—નો, ની, નું, ના, ઇ.
ઇસા (શા-પ,)	ઇસા	અ.	ના.	(એૅન, યે, સીન, અલિફ મક્સુર;)= હજરત ઇસા (અ૦) પેગંબરનું નામ (ક—લુ,) એમની માતુશ્રીનું નામ "બીબી મરયમ" સાહેબઃ છે. સુર્યાની ભાષાના "ઇશુઅ" ઉપરથી અરબી થએલો.
ઇસુ	ઇશૂઅ	સુ.	ના.	(અલિફ, યે, શીન, વાવ એૅન,) પેગંબર હજરત ઇસા (અ૦) નું નામ (રિ—સુ,)
ઇસારો અણસારો	ઇશારઃ	અ.	ના.	(અલિફ, શીન, અલિફ, રે, હે,) નર્મ હોયે ફા૦ છે. પણ આ૦=હુકમ, ચિન્હ, નિશાણી, ઓળખ (ઉ-લુ,) અશિર્ (અ૦) ખુદપસંદ, ઉપરથી.
ઉગમદાસ્ત	ઉગમ્‌દાસ્ત્	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, મીમ, દાલ, અલિફ, શીન, તે,)સં૦ ઉદ્+ગમ+ફા૦ દાસ્તન્ નહિપણ દાશ્તન્ સં૦ધૃ—પકડવું=ઉદ્યોગી (ગુ—શ—કો,) ઉ૦ વપરાશમાં નથી
ઉગમદાસ્તી	ઉગમ્‌દાશ્તી	ગૂ.	ના.	(અલિફ, ગાફ, મીમ, દાલ, અલિફ, શીન, તે, યે,)=ઉદ્યોગ (ગુ—શ—કો,) ઉ૦ વપરાશે નથી.
ઉગાલદાન	ઉગાલ્‌દાન્	હિ, ફા-	ના,	અલિફ, ગાફ, અલિફ, લામ, દાલ, અલિફ, નુન,)=પીકદાન, થુંકવાનું વાસણ (ઉ—લુ,) ઉગાલ (ફા૦ હિં૦)=થૂંક+દાશતન (ધાતુ)=રાખવું, ઉપરથી દાન (ફા૦) વાસણ રાખનાર, ઇ૦

ઉઘરાતદાર	ઉધ્રાતદા-ર્	ગૂ.	ના.	(અલિફ, ગાફ, હે, રે, અલિફ, તે, દાલ, અલિફ, રે)=ઉઘરાતનું કામ કરનાર કામદાર, તેસીલદાર, પટેલ તલાટી (ગુ-શ-કો,)ઉઘરાત (ગૂ૦)=ઉઘરાણીનું કામ +દાર (ફા૦)=રાખનાર કરનાર
ઉચાપત (ગુ-શ-કો,)	ઉચાપત્	હિં,	ના.	(અલિફ, ચે, અલિફ, પે, તે,)=આ પલે, રસદનો જે હિસાબ કોઇ વાણીઆ થી રાખવામાં આવે તે (ઉ-લુ,)
ઉછળિયો-દાવ	ઉછાલિયા-દાવ્	હિં.	ના.	અલિફ, છે હે, અલિફ, લામ, યે, અલિફ, દાલ, અલિફ, વાવ,)=ગલ્લીદંડામાં એક જાતની રમત. જેમાં દંડાથી ગલ્લીને ટોલ્લો મારવાને બદલે ઉછાળે છે (ગુ-શ-કો,) ઉછાલિયા (હિં૦)=ઉછાળાવાળો +દાવ (ફા૦)=ખેલ
ઉછાળો	ઉછાલા	હિં.	ના.	(અલિફ, ચે, હે, અલિફ, લામ, અલિફ,)=કુદકો, છલંગ, થેકડો, હુમલો, આવેશ, ઉલટી થવીતે, ઉબકો, એક વખત રોગ ગયા પછી ફરીથી થોડે દિવસે તેજ રોગ થવો (ગુ-શ-કો)
ઉજડ (ગુ-શ-કો,)	ઊજડ્	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, જીમ, ડે,) વેરાન, ગેર આબાદ (ઉ-લુ,) સં૦ ઉદ-ઉંચુ+જડ મૂળ.
ઉજ્જડ	ઉજ્જડ્	હિં,	વિ.	(અલિફ, જીમમુશદ્દદ, ડે,)=મૂર્ખ, ગમાર, જક્કી (ઉ-લુ,) એ ઉઝડ્ પણ બોલાય છે.
ઉજળાઇ	ઉજ્લાઇ	હિં.	ના,	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, હમજઃ, યે,)=ઉજળી જે હાલત તે, સ્વચ્છતા, ઉજેશ, પ્રભા, તેજ, ઝલે (ગુ-શ-કો)
ઉજળું	ઉજ્લા	હિં.	વિ.	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ,)=સં૦ ઉજ્જ્વલ—ઉત+જ્વલ-બળવું)=સફેત ધોળું, ચળકતું, ઝલેદાર, ચકચકતું,

				તેજસ્વી, સાફ કરેલું, ખરચ ખુટણ કરવે સારૂં-બહાર પડતું, કલંક વગરનું, ટાપટીપી ઉં, ઇ૦ (ગુ-શ-કો,)
ઉજાગર (ગુ-શ-કો,)	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, જીમ, અલિફ, ગાફ, રે,)= ઉજળું+(ફા૦) કર, ગર (સં૦કૃ-કરવું) સુંદર, ચળકતું, ભપકાદાર.
ઉઝત-ઉઝઝત (ગુ-શ-કો,)	હુજ્જત્	અ.	ના.	(હે, જીમમુશદ્દદ, તે,)=દલીલ, પુરાવો, દાખલો, ઇ૦ (સુ-મ,) હજ્જ્ (અ૦) =કોઇની ભણી વારંવાર જવું આવવું, ઉપરથી.
ઉઝઝતી	હુજ્જતી	અ.	વિ.	(હે, જીમમુશદ્દદ, તે, યે,)=તકરારી, જિદ્દી માણસ (ગુ-શ-કો,) હુજ્જત (અ૦)=તકરાર+ઇ=સંબંધ સૂચક પ્રત્યય.
ઉંટ-ઊંટ (ગુ-શ-કો,)	ઊંટ્	હિં,	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે,)=એક જનાવર, લાંબા કદનું, હેમક (ઉ-લુ.)
ઉંટકટો	ઊંટકટા	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, કાફ, ટે, અલિફ,)=પીળા ફુલનો કાંટાવાળો એક છોડ, કાંટા સળિયો (ગુ-શ-કો,) ઉત્કંટારો-ઉત્કંટો. સં૦ ઉત્કટા, ઉપરથી
ઉટંગો	ઉંટગન્	હિં-	વિ, ના,	(અલિફ, ટે, નૂન ગુન્નઃ,ગાફ, નૂન,)= ગપ્પીદાસ, અનુમાનિક, આશરા પડતું. ઉટંગ, ન૦ (સં૦ ઉત્તરંગ-ચઢતાં મોજાં ઉત્-ઊંચુ+તરંગ-મોજાં) અટકળ, ઇ૦ (ગુ—શ—કો,)
ઉત્તમ (ગુ-શ-કો,)	ઉત્તમ્	હિં,	વિ.	(અલિફ, તેમુશદ્દદ, મીમ,)=સારૂં, નેક, ઊંચું (ઉ-લુ)
ઉત્તર (ગુ-શ-કો,	ઉત્તર્	સં.	ના.	(અલિફ, તેમુશદ્દદ, રે,)=જવાબ, એક દિશાનું નામ (ઉ-લુ)
ઉતરચઢ	ઉતર્ચઢ્	હિં.	ના.	(અલિફ, તે, રે, ચે, ડે, હે,)=ઉતરવું (ચઢ્-ચોટવું) વારે ઘડીએ ઉતરવું અને ચઢવું તે (ગુ—શ—કો)

ઉતરતી	ઉતર્‌તી	હિ.	વિ	(અલિફ, તે, રે, તે, યે,)=મૂળ સંખ્યા ઓછી થતી, પડતી નઠારી, ઘસાતી, નબળી, ઘડપણવાળી (ગુ–શ–કો)
ઉતરાણ	ઊતરાન	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, તે, રે, અલિફ, નૂન,) સં૦ ઉત્તરાયણ–ઉત્તર તરફ જવું તે. ઉત્તર+અયન–જવું) સુર્યનું મકરાશિ તરફ જવું તે, મકર સંક્રાંતિ, એ દિવસે પાળવામાં આવતો તહેવાર, ઉત્તરનો પવન (ગુ—શ—કો)
ઉતાર	૦	ગુ.	વિ.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,)=હલકું, દુષ્ટ (ગુ–શ–કો)
ઉતાર	ઉતાર્‌	હિં.	ના.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,)=પાર, થાગ, નીચસ્વ ભાવનું માણસ (ન–કો,) સં૦ અવ+તૃ—ઉતરવું. પાણીનું ઉતરી જવું, ઇત્યાદિ.
ઉતારચઢાવ	ઉતાર્‌ચઢાવ્‌	હિં.	ના.	અલિફ, તે, અલિફ, રે, ચે; ડે, હે, અલિફ, વાવ,)=ઉંચનીચ, દરિયાનું ઉતરવું તથા ચઢવું તે (ઉ–લુ,) ઉતાર+ચઢાવ (હિં૦)
ઉતારો (ગુ શ-કો.)	ઉતારા	હિં.	ના.	(અલિફ, તે, અલિફ રે, અલિફ,)=સદકો, જેચસ્તુ ઉતારીને ગરીબને અપાયતે (ઉ–લુ,) મુકામ, એક ઉપરથી બીજું જે લખાણ કરવું તે. નકલ, પ્રવાસ–મુસાફરીમાં ઠેકાણે ઠેકાણે જ્યાં મુકામ કર્યો હોય અથવા થાય તે; ક૦
ઉદ	ઊદ્‌	અ.	ના.	(ઐન, વાવ, દાલ,) = સુગંધિદાર એક લાકડી, અગર, એક વાજું (ઉ–લુ,)
ઉદ	૦	સં.	અ.	(અલિફ, દાલ,) = ઉપર, ઉંચું, ઉપરપણું, મોટાઇ, પ્રબલ પણું, પ્રધાનપણા ના અર્થમાં વપરાતો ઉપસર્ગ. (ગુ–શ–કો)

ઉદગરકી	ઊદેગરકી	અ.	ના, વિ,	(ઍન વાવ, દાલ, ગેન, રે, ક઼ાફ઼, યે,) ઊદ્ (અ૦)=અગર+ગરૂકી (અ૦)=ગરક થઇ જનાર, ડુબનાર. એટલે પાણી માં ડુબી જતું એક સુગંધીદાર લાકડું હોય છે તે, અગર
ઉદગુલાબી	ઊદેગુલાબી	ફા.	ના.	(ઍન વાવ, દાલ, ગાફ, લામ, અલિફ, બે, યે,)=સફેદ સાહી (લુ--શી,) ઊદ્ (અ૦)=અગર+ગુલ (ફા૦)=ફુલ+આબ (ફા૦)=પાણી+ઇ (ફા૦)=જેવું વાળું, નું, ઇ૦
ઉદબત્તી	ઊદ્બત્તી	હિં.	ના,	(ઍન, વાવ, દાલ, બે, તેમુશદ્દદ, યે,) અગરબત્તી (ગુ--શ--કો) ઊદ્ (અ૦)=(હિં.)=દીવટે.
ઉદમસ્ત	૦	ગૂ.	વિ,	(અલિફ, દાલ, મીમ, સીન, તે,) સં૦ ઉદ-ઊંચું+મસ્ત-ઐફિકરું=ગાડું, તોફાની, ફિતુરી, રંડીબાજ, કામી (ગુ-શ-કો,) મસ્ત (ફા૦) શબ્દ છે.
ઉદમસ્તી	ઊધમ્મસ્તી	ગૂ.	ના,	(અલિફ, દાલ, મીમ, મીમ, સીન, તે, યે,) =તોફાન, મસ્તી (ગુ-શ-કો,)
ઉધમ	ઉદમ્	સં,	ના.	(અલિફ દાલ, મીમ,)=ખટપટ, મહેનત, તકલીફ, ધંધો, વેપાર (ઉ-લુ,)
ઉદર	ઉધર્	હિં.	અ,	(અલિફ, દાલ, હે, રે,)-ત્યાં, તે જગોએ. તે તરફ (ગુ-શ-કો,)
ઉદર	૦	સં.	ના,	(અલિફ, દાલ, રે,)=પેટ, જઠરાગ્નિ, ગર્ભસ્થાન (ન કો,)
ઉદરી	ઊંદરી	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, નુનગુન્નઃ, દાલ, રે, યે,)=માથા ઉપર જે ફોલ્લીઓ થાય છે તે ખંજવાળથી ધોળો ભુકો નિકળે છે તે (ગુ-શ-કો,)
ઉદસોજ	ઊદ્સોજ્	ફા.	ના,	(ઍન, વાવ, દાલ, સીન, વાવ, જે,) =અગરદાન, સગડી, જેમાં અગરજ નીલાકડી બાળવામાં આવે તે (લુ-શી,)

				ઉદ્ (અ૦)=અગર+સોખતન્ ધાતુનું આજ્ઞાર્થ સૌજ (ફ઼ા૦)=બાળ, બાળ નાર, એકવાસણ.
ઉદામઉદ્દા મ	ઉધામ્	હિં.	વિ	(અલિફ, દાલ, હે, અલિફ, મીમ,)= અતિશય, પ્રતિબંધ (ન—કો,) સં૦ ઉદ્—ઉંચું+દામણ—પશુને બાંધવાનું દોરડું.
ઉદાસ	ઉદાસ્	સં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, અલિફ, સીન,)= દલગીર, ગમગીન, શોકાતુર, હોંસવિનાનું, ફીકું, ના ઉમેદ, દુઃખી, ત્યાગી, વિરાગ, વૃતિવાળું, ઇત્યાદી (ન—કો,) સં૦ ઉત્=ઉંચું+અસ્—હોવું,
ઉદાસી (ગુ-શ-કો,)	ઉદાસી	હિં.	ના,	(અલિફ, દાલ, અલિફ, સીન, યે,) =શોક, પરેસાની, વેરાની, ઇત્યાદિ (ઉ—લુ,)
ઉદાસી	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, દાલ, અલિફ, સીન, યે,)= ઉદાસ (ગુ—શ—કો,)
ઉદી	ઊદી	અ.	વિ.	(ઐન, વાવ. દાલ, યે,)=અગરની લાકડી પેઠે એકરંગ કાળો સફેદી તથા લાલાશ પડતો હોય છે, એક રેશમી કાપડ (લુ—ફી, લુ—કિ,) ઊદ્ (અ૦)= અગર+ઇ (અ૦)=જેવું, નું, ઇ૦ પીરના નિશાનની સાથે તથા પીરોની કબરો નજીક સગડીમાં ઉદ વગેરે બાળેલી રક્ષા અસમાની રંગની તે પણ "ઊદી" કહેવાય છે. જેમ અગૂર ઇ (ફ઼ા૦)=અગરી (સં૦).
ઉદીખ્ત	ઊદીતખ્ત્	ફા.	ના.	(ઐન,વાવ,દાલ,યે,તે, ખે, તે,)=ગગન(લુ-—ફી)ઊદ્=અગર+ઇ=નું+તખ્ત=શાહીબેઠક.
ઉદો	ઊદા	ગૂ.	ના,	(અલિફ, વાવ, દાલ, અલિફ,)=ઉદય (ગુ—શ—કો,)

ઉદો	ઊદઃ	અ,	વિ.	(ઍન, વાવ, દાલ,હે,)=ભુરા રંગનું તપખિરીયા, આખસો (ગુ–શ–કો,)
ઉધમ	ઊધમ્	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, દાલ, હે, મીમ,)=શોર બકોર, ધુમ, ફિસાદ, ટંટો (ઉ–લુ.)
ઉધાર (ગુ-શ-કો,)	ઉધાર્	હિં.	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, અલિફ, રે,)=કરજ, કંઇક મુદતના કરારપર કંઇ લેવું તે (ઉ–લુ,) સં० ઉધ્ધાર–ઉંચું કરવું ઉપરથી.
ઉન (ગુ શ-કો,)	ઊન્	હિં.	ના.	અલિફ, વાવ, નૂન)=ઘેટાં અને બકરાના વાળ (ઉ–લુ)
ઉનાબ (શા-પ,)	ઉન્નાબ્	અ,	ના,	(ઍન, નૂનમુશદ્દદ, અલિફ, બે,)=એક મેવો બોર જેવડો હોય છે તે ઓસડ અને જુલાબના ઉપયોગમાં આવે છે. જેથી લોહી સારૂ થાય છે, પ્રિયાના હોઠ (બુ-કો,)
ઉનાબતર	ઉન્નાબેતર્	ફા.	ના०	(ઍન, નુનમુશદ્દદ, અલિફ, બે, તે, રે,)=રાતાં આંસુ (લુ–કિ,)
ઉનાબદાણા	ઉન્નાબદાનઃ	ફા.	ના.	(ઍન,નૂનમુશદ્દદ, અલિફ, બે, દાલ, અલિફ, નૂન, હે,)=ગાંધીને ઘેર મળતી એક ઓષધિ (ગુ–શ–કો,) ઉન્નાબ્ (અ.)=એકફળ +દાનઃ (ફા.)=નંગ, દાણો.
ઉપર (ગુ શ-કો,)	ઊપર્	હિં.	અ. ન.	(અલિફ, વાવ, પે, રે,)= પહેલાં, બહાર (ઉ–લુ,) ઉંચે, વધારે, વધતું, ઉત્તર દિશાએ, પક્ષ, ઉપરાણું, મદદ, ૪,
ઉપરઉપર	ઊપર્ઊપર્	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, પે, રે, અલિફ, વાવ, પે, રે,)=જૂદું જૂદું (ઉ–લુ,) ઉપર ટપકે.
ઉપરાઉપરી	ઊપ્રાઊપ્રી	હિં.	અ,	(અલિફ, વાવ, પે, રે, અલિફ, અલિફ, વાવ, પે, રે, યે,)=એક પછી એક એમ જલદીથી આવ્યાં–વધ્યાં કરે તેવું, સાથેનું સાથે લાગલગાટ (ગુ. શ કો.)

ઉપરાચાપરા (ગુ-શ-કો,)	ઉપરાચાબ્પરી	હિં.	અ.	(અલિફ, વ.વ, પે, રે, અલિફ, ચે, અલિફ, પે, રે, યે,)=ઉપરા ઉપરી.
ઉપરી	ઊપ્રી	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, પે, રે, યે,)=હરકોઇ કામની તપાસ રાખનાર, ચોકસી-તપાસ -નિધેબાની કરનાર, ઉપરથી જોનાર, પોતાના હાથ તળેના માણસોની ચોકશી રાખનાર, સુખી, મુકાદમ, અધિકારી (ગુ-શ-કો,)
ઉપરી	ઊપરહી	હિં.	અ.	(અલિફ, વાવ, પે, રે, હે, યે,)=ઉપર, ઉપેર (ગુ-શ-કો,) ઉપર=ઉંચે+હી=જ.
ઉબકો } ઉબક } (ગુ-શ-કો,	ઉબ્કાઇ	હિં.	ના,	(અલિફ, બે, કાફ, અલિફ, હમજ:, યે.) =ઉલટીની વેળાએજઠરે જે હરકત થાય તે (ઉ-લુ,) ઉછાળો, ઓકારી. સં૦ ઉત-ઉચું+વમ-ઉલટી કરવી.
ઉભાર	ઉભાર્	હિં.	ના.	અલિફ, બે, હે, અલિફ, રે,)=હલકા પદાર્થનું વજનમાં થોડું હોવુંને દેખાવું ઘણું તે, રૂ-ઘાસ વગેરેનું થોડું વજન પણ ઉભાર ઘણો (ન-કો,) ફુલાવો ભરાવો.
ઉમત	ઉમ્મત	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ શદ્દ, તે,)=કોઇ પણ પેગંબર સાહેબના તાબાનું ટોળું. જેમ -મુસલમાન, નસારા, યાહુદી, ઇ૦ (લુ-રી) ઉમ્મ (અ૦)=માતુશ્રી, ઉપરથી. અથવા અલિફ (અ૦)=અલ્લાહ+મીમ (મ) =મોહમદ+ તે (ત)=તાબેદારી.
ઉમદા (શા-પ)	ઉમ્દ:	અ,	વિ.	(ઐન, મીમ, દાલ, હે,)=જે વસ્તુ ઉપર ભરુસો રાખવામાં આવેતે, માતબર, સારૂં, ઉત્તમ (સુ, સુ-હ,) અમ્દ (અ૦) =મરજી, ઉપરથી. મરજી પસંદ.
ઉમર } ઉમ્ર } (શા-પ)	ઉમ્ર્-અમ્ર્	અ,	ના.	(ઐન, મીમ, રે,) સામાન્ય વપરાશમાં "ઉમ્ર"=જીવતાં સુધીના શરીરના બાંધાની

				મુદતનું નામ. એટલે સદર બન્ને શબ્દો એક મુદત સારૂ નામ છે. તેમાં "હયાત" ના કારણે શરીરના બાંધાનું રક્ષણ થાય તે, માણસનું નામ. જેને છેડે "વાવ" (વ=દ્વિર્ધઉ) નામે અક્ષર લખાય છે પણ વંચાતો નથી. માત્ર તે શબ્દનો ફેરફાર જણાવવા માટેજ છે. જેમ—"અમ્રૂ" "કે ઉમરૂ" લખાય "અમ્ર" કે "ઉમ્ર" વંચાય છે. અને "ઉમર" (૨૦) નું નામ જુદુંજ છે. ફા૦ વાળા કોઇક પ્રસંગે પધમાં "ઉમ્મર"=જીવતાસુધીના શરીરના બંધારણની મુદત. એ અર્થે વાપરે છે (તિમિ, સુ-હ,) વિશેષ નામપણ.
ઉમર	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ, મીમ, રે,) સં૦ ઉદુંબર. ઉમરો (ગુ-શ-કો,)
ઉમેદ (શા-૫,)	ઉમ્મેદ્ ઉમ્મીદ્	ફા.	ના.	(અલિફ, મીમ મુશદ્દદ, યે, દાલ,)=ઇચ્છા—(મુ-બ, મુ-દ,) બોલવામાં "ઉમીદ" પણ બોલાય છે.
ઉમેદગાહ	ઉમ્મીદ્ગાહ	ફા૦	ના,	(અલિફ, મીમમુશદ્દદ, યે, દાલ,)=ઉમ્મેદની જગ્યા, જેની ઉપર આશા હોય તે ઠેકાણું (લુ-ફી,) ઉમ્મીદ્ (ફા.) ઇચ્છા+ગાહ (ફા.) મુકામ.
ઉમેદવાર (શા-૫,)	ઉમ્મીદ્વાર્	ફા.	ના,	(અલિફ, મીમમુશદ્દદ, યે, દાલ, વાવ, અલિફ, રે,)=આશાવાન, ઇચ્છનાર (લુ-ફી,) ઉમ્મીદ (ફા.)=આશા+વાર (ફા.)=વાન.
ઉમેદવારી	ઉમ્મીદ્વારી	ફા,	ના.	(અલિફ, મીમમુશદ્દદ, યે, દાલ, વાવ, અલિફ, રે, યે,)=ઉમેદ રાખવી તે, નોકરી માટે શીખવું તે (ગુ-શ-કો,)

ઉમરાવ (શા-પ,)	ઉમ્રા	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, રે, અલિફ,)="અમીર" શબ્દનું બહુવચન=અમીરો, સરદારો મુ-બ,) અમ્ર(અ.)=આજ્ઞા ઉપરથી-અમીર (અ,)=હુકમ કરનાર. વિશેષ નામ તરીકે "ઉમરાવ શબ્દ પણ વપરાય છે. જેમ-ઉમરાવખાં, ઉમરાવ બેગમ, ઇત્યાદી.
ઉમરાવજાદી	ઉમ્રા જાદી ઉમ્રા વૂજાદી	ફા,	ના.	(અલિફ, મીમ, રે, "અલિફ માત્ર કેવાવ પણ," જે, અલિફ, દાલ, યે,)=અમીરની દીકરી-કન્યા (ગુ-શ-કો,) ઉમ્રા (અ.)=અમીર+જાદન્ (ધાતુ)=જણવું ઉપરથી જાદી (ફા.)=જણેલી.
ઉમરાવજાદો	ઉમ્રાજાદઃ	ફા,	ના,	(અલિફ, મીમ, રે, અલિફ, હમજેઃ, જે અલિફ દા, હે,) આ૦ ઉમ્રાઅ+જાદઃ-જન્મેલું=અમીરનો છોકરો મોટા દરજ્જા વાળો પુરૂષ (ગુ-શ-કો,)
ઉમંગ	ઉમંગ્	હિ.	ના.	(અલિફ, મીમ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ,) =જોસ, લહેર, જુવાનીનો ઉભરો (ઉ-લુ,) ઉત્સાહ.
ઉમંગી	ઉમંગી	હિં.	વિ.	(અલિફ, મીમ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, યે,) =ઉમંગવાળું, ઉલ્લાસીત, હોંસીલું, ઉત્સુક, આતુર, ઉત્કંઠિત (ગુ-શ-કો,)
ઉર્દૂ ઉરદુ (ગુ-શ-કો,)	ઉર્દૂ	ફા.	ના.	(અલિફ, રે, દાલ, વાવ,)=લશ્કરગાહ, શાહી લશ્કર, હિંદની એક પબ્લિક ભાષાનું નામ (બ-અ.) ઉર્દુ લશ્કર અથવા બજાર. લશ્કર અને બજારમાં ભિન્ન ભિન્ન દેશના તથા જુદી જુદી બોલી બોલનાર લોકો હોવાથી શાહજહાં બાદશાહના વખતમાં એમના સંમેલનથી એક ભાષા ઉતપન્નથઇ તેનું નામ ઉર્દુ પાડયું તેમાં ઘણીજાતની ભાષાના શબ્દોમળેલા છે.

ઉરફે-ઉર્ફ (મ-ભા-ન-કો,)	ઉર્ફ	અ-	ના,	(ઍન, રે, ફે,)=ઓળખાણ, ગુણ,ઉપકાર (મુ-૫,) અટક, લાયકાત, ઇ૦ અર્ફ (અ૦)=સુગંધિ કે વાસના ઉપરથી.
ઉરસ-ઓરસ (ગુ-શ-કો,)	ઉર્સ	અ,	ના-	(ઍન, રે, સીન,)=લગ્ન કે પુનર લગ્નનું ખાણું, મહાત્મા પુરૂષના મરણ દિવસના જમણની પંગત. જે દરવર્ષે જમે છે તે (મુ-૫, સુ-હ,) મેળો. ઇર્સ (અ૦)=સૌ૦, ઉપરથી. ઘણી વાળી બૈરી પણ થઇ શકે છે.
ઉરૂબરૂ	રૂબરૂ	ફા.	અ.	(રે, વાવ, બે, રે વાવ,) રૂ-મોં+બ-સુધી+રૂ+ઉ=સામે છતાં, હાજર છતાં, પાસે હોય-દેખે તેમ, હજુરા હજૂર, સન્મુખ, સમક્ષ (ગુ-શ-કો,)
ઉલ્કા	ઉલ્કા	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, કાફ, અલિફ,)=રેખના આકારમાંથી પડતો તેજનો ઢગલો ઇ૦ (ગુ-શ-કો) નાખવું, ઇ૦
ઉલટપુલટ	ઉલટ્પલટ્	હિં.	વિ,	(અલિફ, લામ, ટે, પે, લામ, ટે)=અસલ હોય તેથી અવળું, ઊંચુ ચ-તું હોય તેવું, ઉલટું સુલટું, ફેરફાર-અદલા બદલી વાળું (ગુ-શ-કો,)
ઉલટસુલટ	ઉલ્ટાસુલ્ટા	હિં.	વિ.	(અલિફ.લામ, ટે, અલિફ, સીન, લામ, ટે, અલિફ,)=ઉલટ પુલટ (ગુ-શ-કો,)
ઉલટું (ગુ-શ-કો,)	ઉલ્ટા	હિં.	વિ.	(અલિફ, લામ, ટે, અલિફ,)=વિરૂદ્ધ, વાંકું, અવળું, મુર્ખ, ઇ૦ (ઉ-લુ,)
ઉલ્ફત (શા-૫,)	ઉલ્ફત	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, ફે, તે,)=ટેવ પાડવી, દોસ્તી કરવી, સ્નેહી થવું (ગિ-લુ,)મિત્રાચારી, પ્રેમ પ્રીતિ. લફ્ફ (અ૦)=વીંટવું, ઉપરથી.
ઉલમા (શા-૫,)	ઉલમા	અ.	ના,	(ઍન, લામ, મીમ, અલિફ,)=આલેમ શબ્દનું બહુવચન=વિદ્વાનો, દાનાઓ (શ-લુ,) ઇલ્મ (અ૦)=વિદ્યા, ઉપરથી-

ઉલ્લૂ (શા-પ,)	ઉલ્લૂ	હિં.	ના,	અલિફ, લામ સુશદ્દદ, વાવ,)=મૂર્ખ, ગમાર, ગમે તે બોલનાર, અડબંગ (ન-કો,)ઊલુક (સં૦)=ઘુડ, ઉપરથી. ઘુઘુ, ઘુવડ,
ઉલાંટગુલાટ	ઉલાંટ્ગુલ ટ	હિં.	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, નૂન ગુન્ન:, ટે, ગાફ. લામ, અલિફ, નૂન ગુન્ન:, ટે,)= એક જાતની કસરતની રમત (ગુ-શ-કો)
ઉશખાસગરબી (ધ.વૈ,)	ઉશખ એ ગ્રેબિય:	ફા. અ.	ના,	(ઍન, શીન, બે, હમજ:, હે, મીમ, ગૅન, રે, બે યે, હે,)=બહારથી લાલ અને અંદરથી ધોળી મગરેબ (પશ્ચિમ) દેશની એક ઘાસની ડાંખળીઓ સુગંધિદાર હોય છે. તે સહેજ કડુઓ મારતી લાગે છે તથા ગઠિયાના રોગ સારૂ એ અતિ ઉ-ત્તમ ગણાય છે, એક વનસ્પતિ (મ-મુ,) ઉશ્નાશ: (અ૦)=સારસાપરિલા+એ=ની+ મગરેબ=પશ્ચિમ+ય:=છઠી વિભક્તિ ઉપ સર્ગરૂપ તથા ભણી.
ઉસ	ઊસ્	ગુ.	ના,	(અલિફ, વાવ, સીન,)=શોરડી, લુગડા ધોવાનો ખાર (ગુ-શ-કો)
ઉસક (ધ-વૈ,)	ઊશક્	અ.	ના.	(અલિફ, શીન, કાફ,)=એક ઝાડનું ગુન્દર (મુ-બ,)
ઉસ્તાદી	ઉસ્તાદી	ફા.	ના.	(અલિફ, સીન, તે અલિફ, દાલ, યે,) =શિક્ષક પણું, કાબેલિયત, નિપુણતા, ચતુરાઇ, કૌશલ્ય, પક્કાઇ, ખન્ધાઇ, કારીગરી, કુશળતાનું કામ, (ગુ-શ-કો)
ઉસ્તુખુદુસ (ધ-વૈ)	ઉસ્તોખુદૂસ	અ	ના.	(અલિફ, સીન, તોય, વાવ, ખે, વાવ મઅદૂલ:, દાલમુશદ્દદ, વાવ, સીન,) =તુલસીનો છોડ (મ-મુ,)
ઉસ્તવાર (ન-કો.)	ઉસ્તુવાર	ફા.	વિ.	(અલિફ, સીન, તે, વાવ, અલિફ, રે,) =મકકમ, મજબુત (બુ-ન,) સુતુર (ફા.)= પશુઓ, ઉપરથી કારણ કે ઉંટ-ઘોડા-ખે

				ચર વગેરે જનાવરો ઘણી શક્તિ ધરાવે છે.
ઉસ્તવારી (મ-ભા-ન-કો,)	ઉસ્તુવારી	ફા.	ના.	(અલિફ, સીન, તે, વાવ, અલિફ, રે, યે,)=મજબુતી (લુ-ફી.) સુતુર (ફા૦)=પશુઓ ઉપરથી ઉસ્તુવાર (ફા૦)=મજબુત+ઈ (ફા૦)=પશું.
ઉસ્તા	ઉસ્તા	ફા.	ના,	(અલિફ, સીન, તે અલિફ,)=ઝીંદ પુસ્તકના ખુલાસાની કિતાબનું નામ. જે પારસીઓના આગેવાન જરતુસ્તે અગ્નિ પૂજન ધર્મ સંબંધે તૈયાર કરી છે. (લુ, કિ,)
ઉસ્તાકાર	ઉસ્તાકાર્	ફા.	ના,	(અલિફ, સીન, તે, અલિફ, કાફ, અલિફ, રે,)=ઉસ્તાદ (લુ-કિ,) ઉસ્તા (ફા૦)=ખુલાસો+કાર (ફા૦)=કરનાર, ઇ.
ઉસુલ (આ-પ.)	ઉસૂલ્	અ.	ના.	(અલિફ, સ્વાદ, વાવ, લામ,)="અસ્લ શબ્દનું બહુવચન=કુળો, વંશો, રાતનો વખત, દિવસનો પાછલો પહોર, હજરતઅલી (ક.) નું નામ (શ-લુ,) નિયમો, ધારા, કાયદા, ઇ૦
૦	ઉસૂલ્	ફા,	ના,	(અલિફ, સ્વાદ, વાવ, લામ,)=વાળું, મોટાં- (મુ-બ, નિ-બ, શ-સ,) અસ્લ્ =મૂળ, પેઢી, ઉપરથી.
ઊખ-ઇખ (હિં-પ્રા-હિ-શિ,)	ઇખ્	હિં,	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, હે,)=શેરડી, ઇ૦ (ઉ-લુ,)
ઊંચ	ઊચ્	હિ.	ન,ા	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે,) સં૦ ઉચ્ચ=ઊંચું, પ્રૌઢ , ઉન્નત, પ્રશસ્ત ગૌરવ વાળું, ચઢિયાતું, શ્રેષ્ટ, ઉત્તમ (ગુ-શ-કો)
ઊંચનીચ	ઊંચ્નીચ્	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ ચે, નૂન, યે, ચે,)=ઊંચી નાતનું ને નીચી નાતનું, ગૃહસ્થ અને ગરીબ, ખડબચડું, ટેકાટૈયા વાળું, ઊંચું નીચું, અસમ, અસમાન, વિષમ (ગુ-શ-કો)

ઉંચાણ	ઊંચાન્	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ચે, અલિફ, (નૂન,)=ઉંચાઇ (ગુ-શ-કો)
ઊસ	ઊસ	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, સીન,)=એક જાતનો ક્ષાર. જે લૂગડાં ધોવામાં લેવાય છે તે (ન-કો,) રેતીનો એક પ્રકાર.
એ	યેઃ(યેહ)	હિં. ફા.	સ.	(યે, હે,)=આ . પાસેનાને એ અને છેકજ પાસેનાને આ વપરાય છે (ગુ-શ-કો)
એક (ગુ-શ-કો,)	એક્	હિં. સ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ,)=એક, માત્ર, બરોબર પુરૂં (ઉ-લુ)
એક્કો	ઇક્કા	હિં.	ના, વિ.	(અલિફ, કાફ મુશદદ, અલિફ,)=જે રમતનાં પાનાં-પાસામાં એકજ ચિન્હ નિશાની હોય તે, જે ગાડીએ એક બળદ જોડાતો હોય તે, સંપ, એકમન, શ્રેષ્ઠ, ઇ૦ (ગુ-શ-કો)
એક એકેક	એક્એક્	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, યે, કાફ,) =દરએક, જૂદાં જૂદાં ગણતાં એક, અનુક્રમે (ગુ-શ-કો)
એકજાત	એક્જાત	હિં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, "જીમ યા જાલ," અલિફ, તે,)=જૂદી જૂદી નહિ પણ તેજ એકજ જાત. વિ૦ એકજ-તેજ જાતનું (ગુ-શ-કો) એક (સં૦)+જાત (હિં-અ૦)
એકઠું (ગુ-શ-કો)	ઇકઠ્ઠા	હિં.	વિ	(અલિફ, કાફ, ટે મુશદદ, હે, અલિફ)= એકત્ર થએલું, ઢગલો કરેલો, ઇ૦ (ઉ-લુ,) સં૦ એકત્ર, ઉપરથી
એકતરફ	યક્તર્ફ ઇક્તર્ફ	ફા,	અ.	"(યે કે અલિફ," કાફ, તોય,રે, ફે,)= એક બાજુએ, એકઠેકાણે, એક હાથપર (ગુ-શ-કો,) સં૦ એક=ફા૦ યક-ઇક +તર્ફ (ફા૦)-તરફ (અ.) બાજુ

એકતરફી	ઇક્તરફી, યક્તરફી	ફા.	વિ.	"(અલિફ યા યે," કાફ, તોય, રે, ફે, યે,) ફા૦ ઇક–યક+ફા૦ તરફી=બન્ને બાજુ બરોબર જોયા–તોળ્યા વગરનું એક પક્ષ ખેંચ્યો હોય તેવું (ઇનસાફ), સામ સામાનું નહિ પણ એકનુંજ (ગુ–શ–કો) તરફી (ફા૦ અ૦)=તરફ વાળું.
એકતારો	એક્તારા	હિ.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, તે, અલિફ, રે, અલિફ,)=એક જાતનું ઝીણું લુગડું, એક તારનો તંબુરો જે ઉપર સાધુઓ વગેરે ભજન ગાતા ફરે છે (ઉ–લુ,) એક (સં.)+તાર (હિ૦ ફા૦)= તંતુ, તાંતણો
એકતીસ	ઇક્તીસ્	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, તે, યે, સીન,)=એકત્રીસ તીસને એક, ૩૧ (ગુ–શ–કો,) ઇક (હિં૦ ફા૦)=એક (સં૦)+તીસ (હિં.)=૧૦×૩+૧.
એકદમ	ઇક્દમ્	ફા.	અ.	(અલિફ, કાફ, દાલ, મીમ,) ફા૦ ઇક+ દમ–શ્વાસ લેવો=વચમાં વિસામો ન લેતાં એકદમે–એકશ્વાસે, એકટસે, જુદી જુદી વ્યવસ્થા ન કરતાં આખું–એકજવખતે, એકીવારે, સામટુ, તાબડતોબ, સત્વર, જલદી (ગુ–શ–કો) ફા૦ ઇક=સં૦ એક +ફા૦ દમ, સ્વાસ, દમીદન (ફા૦)=સ્વાસ લેવા ઉપરથી.
એકદિલ	યક્દીલ	ફા.	ના.	(યે, કાફ, દાલ, લામ,)=બે અથવા તેથી વધારે માણસોના જુદાજુદા વિચાર એકજ થઇ રહેવા તે, એક વિચાર સ્વભાવ સ્નેહ પ્રેમથી એક થવું (ગુ–શ–કો,)
કદીલ	ઇક્દિલી	ફા,	ના,	(અલિફ, કાફ, દાલ, લામ, યે,)=એક દીલવાળી જે હાલતતે, સંપ, એકકો ઐક્ય, એકચિત્તતા (ગુ–શ–કો,) ઇક

એકબારગી (શા-૫,)	યક્બારગી	ફા.	વિ.	(યે, કાફ, બે, અલિફ, રે, ગાફ, યે,) =એકદમ, અચાનક, ઓ ચિંતુ (ઉ-લુ,) યક (ફા૦) છક=એક+બાર (ફા૦)=વાર +ગી (ફા૦)=પણું અર્થ સુચક પ્રત્યય.
એકબારી	ઇક્બારી	ફા.	વિ.	(અલિફ, કાફ, બે, અલિફ, રે, યે,) =એકજ વખત અવાજ થાય તેવું (ગુ-શ-કો,)એક વારનું, એક વજનનું, ઇ૦
એકબાલ ઇકબાલ (શા-૫)	ઇક્બાલ્	અ,	ના,	(અલિફ, કાફ, બે, અલિફ, લામ,) =આગળ આવવું, માણસને ધન મળવું ધન, કર્મ, કબુલ કરવું, ઇ૦ (મુ-અ,બ-અ,) " કુબલ્ " (અ૦)=જમીનની ઉંચાઇ અથવા " કુબ્લ્ " (અ૦)= પ્રથમ, ઉપરથી. ઇકુબીલ (અ.) શબ્દ પણ એજ અર્થે આવે છે.
એકબાલ મંદ	ઇક્ બાલ્ મંદ	ફા.	વિ.	(અલિફ, કાફ, બે, અલિફ, લામ, મીમ, નૂન, દાલ,)=નશીબદાર, ભાગવાન, પૂંજીવાળો (ઉ-લુ, લુ-કિ,) કુબલ્ (અ૦)=ઉન્નતિ+મંદ (ફા૦)=વાળું. એટલે ઉન્નતિના શિખરે ચઢેલું.
એકમજલી	ઇક્મન્જિલી યક્મન્જિલઃ	ફા.	વિ.	(અલિફ કેયે, કાફ, મીમ, નૂન, જે, લામ, યે કે હે,)=એક માળાનું ઘર (ગુ-શ-કો,) ઇક (ફા૦)=એક+મન્જિલ (અ૦)= માળ+ઇ (ફા૦)=નું.
એક રકમ	ઇક્ રકમ્	ફા.	અ,	(અલિફ, કાફ, રે, કાફ, મીમ,) રકમ જૂદી જૂદી રકમે નહિ પણ એકજ રકમે (ગુ-શ-કો,) ફા૦ ઇક=એક+અ૦ રકમ્=લખવું. વિગતવાર નહિતે લખાણ.
એક રસ	એક્ રસ્	સં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, સીન,)=જુદા પણું ટળી એકજ રસ થઇ રહ્યું હોય તેવું, એક રાગ વાળું (ગુ-શ-કો,) એક (સં૦) +રસ (સં૦ ફા૦)=સરખું, પાણી જેવું અર્ક.

એક્રાર નામું (ગુ-શ-કો,)	ઇક્રાર નામઃ	ફા.	ના,	(અલિફ્, કાફ્, રે, અલિફ્, રે, નુન, અલિફ્, મીમ, હે,)=જેમાં કોઇપણ કરાર લખેલો હોયતે દસ્તાવેજ (ઉ-લુ,) કર્ (અ.)=ઠંડક, ઉપરથી "ઇક્રાર" (અ,) =શાન્તિવાળો+નામઃ (ફા.)=લેખ.
એક્રાસ	એકરાસ્	હિં.	વિ.	(અલિફ્, યે, કાફ્, રે, અલિફ્, સીન,) સં૦ એક+રાશિ ઢગલો. રૂપ ગુણ વગેરે માં સરખું હોય તેવું, એક જાતનું, એકઠું કરેલું, એકંદર, તેજ-મળની રાશિનું નામ (ગુ-શ-કો,)રાસ, (હિં૦ ફા૦) બન્ને
એક રૂપ	એકરૂપ્	સં.	વિ.	(અલિફ્, યે, કાફ્, રે, વાવ, પે,)સં૦ એક+રૂપ-જેવું=એકજ દેખાવ, એક જ દેખાવ. એકસરખું હોયતે, સમાન, રૂપ વાળું,(ગુ-શ-કો,) રૂપ (સં૦ ફા૦) બન્ને.
એક રંગ (ગુ-શ-કો,)	એકરંગ્	સં.	વિ.	(અલિફ્, યે, કાફ્, રે, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ્,) ફા૦ય્કરંગ્-ઇકરંગ=કુસંફ્રંગ્=કુસંપ વગરનો, સંપીલો મિત્ર (શ-લુ,) યક-ઇક (ફા૦)=સં૦ એક+રંગ (ફા૦ સં૦)=સરખું, જાત, તરેહ ઇ૦
એક રંગી (ગુ-શ-કો,)	એકરંગી	સં.	ના.	(અલિફ્, યે, કાફ્, રે, નૂન ગુન્નઃ ગાફ્, યે,) ફા. યક-ઇકરંગી=દોસ્તી. જેમાં અભિમાન-કુસંપ-કપટ નહિ હોય તે (શ-લુ,)યક-ઇક (ફા૦)=સં૦ એક+રંગ (ફા૦ સં૦)=જાત+ઇ (અ૦ ફા૦ સં૦)=નું.
એકલું	અકેલા	હિં.	વિ,	(અલિફ્, કાફ્, યે, લામ, અલિફ્,)= બીજું કોઇ સાથમાં ન હોય તેવું, સાથી વગરનું, માત્ર એક પોતેજ હોય તેવું, છડું, એકલ દોકલ, જાતે, પંડે, એકનું

				એકજ, ફકત માત્ર, અલગ, એકાન્ત હોય તે,
એકવડું	અકેહ્‌રા	હિં.	વિ,	(અલિફ, કાફ, હે, રે, અલિફ,)=પોત ળું ઘણા માવા દળ વગરનું, ઉપરા ઉપરી પડ ન વાળ્યાં હોય તેવું લુગડું (ગુ–શ–કો)
એક વીસ	ઇકકીસ્	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ મુશદ્દદ, યે, સીન,) સં૦ એક+વિંશતી–વિસ) =વીસને એક ૨૧ (ગુ–શ–કો)
એક્સ્ટ્રાઆસિસ્ટંટ કમિશનર	ઇકસ્ટરા અસિસ્ટંટ્ કમિશ્નર્	ઇં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, સીન, ટે, રે, અલિફ, અલિફ, સીન, સીન, ટે નૂન ગુન્ન: ટે, કાફ, મીમ, શીન, નૂન, રે,)=કચેરીનું કામ કરવામાં જે મદદગાર હોય તે (ઉ–લુ,)
એકસર (ગુ-શ-કો,)	યક્સર્	ફા.	અ.	(યે, કાફ, સીન, રે,)=સરાસર. એટલે એક છેડેથી બીજે છેડે સુધી એક સરખી જણાય તે વસ્તુ, ઓચિંતું, એકલું (ણુ-કા,) યક (ફા.)=એક+સર (તુ૦)=સરખું.
એકસરી	એકસરી	હિં.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, સીન, રે, યે,)=એકસેરની કંઠી–સોનાના મણુકા સાથે અકેકો કાળો પત્થરનો મણકો હોય તે (ગુ–શ–કો,) ફા૦ યક–ઇક=એક+સરી (ફા૦) =સેરનું. એટલે એકજ લાઇનનું ઘરેણું.
એકસાન (ગુ-શ-કો,)	યકસાં	ફા.	વિ.	(યે, કાફ, સીન, અલિફ, નૂન ગુન્ન:,)=હમેશ, હંમેશ માટે જે હોય તે (ણુ–કા,) યક (ફા૦)=એક+ સાં (ફા૦)=જેવું. એકરસ સં૦ એક+સાન –બુધ્ધિ=એક સરખું, સમાન, એક રૂપ એકકાર વદ્રપ એક તારૂં.
એક્સો	એક્સો	હિં,	વિ,	(અલિફ, યે, કાફ, સીન, વાવ,)સં૦ એક+શત –સો=સોસોની ગણત્રીમાં પ્રથમ સો તે, સો, ૧૦૦ (ગુ-શ-કો.)

એકાંતરા	એક્આંત્‌રા	હિં,	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફમમદૂદઃ નૂન ગુન્નઃ, તે, રે, અલિફ,) એકેક દહાડા ને અંતરે જે ભોજન કરવું તે, લાગટ નહિતે (ગુ–શ–કો,) એક+ આંતરા=અંતરાળું
એકો	એકા	હિં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ,)=સંપ, દોસ્તી (ઉ–લુ,)
એકાએક (ગુ-શ-કો,)	યકાયક્	ફા.	વિ. અ.	(યે, કાફ, અલિફ, યે, કાફ,)=એકદમ, દરેક (લુ–ફી,) આકસ્મિક, સહસા, અણધાર્યું, અકલ્પિત, અલક્ષિત, અચાનક, ઇ૦
એકાદસી	ઇકાદશી	હિં-	ના.	અલિફ, કાફ, અલિફ, દાલ, શીન, યે,) મુસલમાની મહિનાની તા ૧૧ મી. જેને ઘણા હિંદુઓ વરત કહે છે (ઉ–લુ,)
એકાવન	ઇકાવન્	હિં,	વિ.	(અલિફ, કાફ, અલિફ, વાવ, નૂન,) સં૦ એક+પંચાશ ત–પચાસ=પચાસને એક, ૫૧ (ગુ–શ–કો,)
એકાસી	ઇકાસી	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, અલિફ, સીન, યે,)સં૦ એકાશી તિ, એક+અશીતિ–૮૦=એંશી ને એક, ૮૧ (ગુ–શ–કો,)
એકીએકી	એકીબેકી	ગૂ	ના.	(અલિફ. યે, કાફ, યે, બે, યે, કાફ, યે,)=વસ્તુની સંખ્યા એકી છે કે બેકી તે અટકાવવાની રમત (ગુ–શ–કો,)જોડ ક જોડ.
એજન (ગુ-શ-કો)	અયજન્	અ,	અ,	(અલિફ, યે, જવાદ, અલિફ, તનવીને જબ્બર,)=સદર, મજકુર, તેજ પ્રમાણે (લુ—ફી,)
એજ્યુકેશન	એજ્યૂકેશન્	ઇં,	ના.	(અલિફ, યે, જીમ, વાવ, કાફ, યે, શીન નૂન,) = કેળવણી (ગુ—શ—કો)
એજ્યુકેશનલ	એજ્યૂકેશ્‌નલ્	ઇં.	વિ,	(અલિફ, યે, જીમ, વાવ, કાફ,યે, શીન, નૂન, લામ,)=કેળવણીને લગતું, કેળવણી ખાતાનું (ગુ—શ—કો,)

અન્યુકેશનલ ડિપાર્ટમેન્ટ	એજ્યુકેશનલ ડિપાર્ટમેંટ	ઇં.	ના.	(અલિફ, યે, જડમ, વાવ, કાફ, યે, શીન, નૂન, લામ, ડાલ, પે, અલિફ, રે, ટે, મીમ, નૂન, ટે,)=કેળવણીખાતું (ઉ-લુ,)
એજંટ	એજંટ્	ઇં,	ના,	(અલિફ, જીમ, નૂન ગુન્નઃ, ટે,)=ગુમાસ્તો, કોઇ સોદાગર અગર સરકાર તરફથી કોઇ કામની વ્યવસ્થા સારૂ મુકરર થાય તે (ઉ-લુ,)
એઠું	ઍંઠા	હિં.	વિ. ના,	(અલિફ, યે, નૂન ગુન્નઃ, ટે,હે,અલિફ,) = અજીઠું રહેલું, રીસાયલું, દૂરને દૂર હોય તેવું, ચડ ભડેલું (ગુ—શ—કો,)
એડ	એડ્	હિં.	ના,	(અલિફ, યે, ડે,)=એડી, ઘોડાને મારવાનો એડીમાં ભેરવેલો જે ખીલો તે, કાંટો, આર, ખેડવું તે, ખેતી, ખેડ (ગુ—શ—કો,)
એડરેસ	ઍડ્રિસ્	ઇં,	ના,	(અલિફ, યે, ડાલ, રે, સીન,)=ખેતાબ, ખલકાબ, પત્તો (ઉ—લુ)
એડિટર	એડીટર	ઇં.	ના,	(અલિફ, યે, ડાલ યે ટે, રે,)=ન્યુસપેપર વર્તમાનપત્રનો મુખ્ય લખનારો, પ્રકાશક (ગુ—શ—કો,)
એડી	એડ઼ી	હિં,	ના,	(અલિફ, યે, ડે, યે,)=પગની પાટલીનો જે સહુથી પાછલોભાગ તે, સોની તથા લવારનું એક ઓજાર (ન—કો,)
એડીટારીઅલ	એડીટારિઅલ્	ઇં.	ના,	(અલિફ, યે, ડાલ, યે, ટે, વાવ, રે, યે, લામ,)=સેપાસ નામું, વ્યવસ્થાપકને લગતું જે આર્ટીકલ છાપખાનાનો મેનેજર લખેતે (ઉ—લુ,)
એદન-ડન,	અદન્	અ.	ના.	(ઐન દાલ, નૂન,)=અરબ દેશની દક્ષિણે એક બંદર ગાહ છે. તે હાલ અંગ્રેજ સરકારથી સંબંધ ધરાવે છે. (લુ—રી) યમન માંહેલા એક ટાપુનું નામ. જ્યાં ઉત્તમ મોતી નીપજે છે (લુ—કિ,)

અદી (ગુ-શ-કો)	અહ્દી	ફા.	અ.	(અલિફ હે, દાલ, યે,)=અકબરશાહના અમલની એક હોદા દારીનું બહુવચન= અહદિયાન=માત્ર જાતિ હોદો (ખાનગી) તરીકે હોય છે તે. તે ઓધ્ધાવાળા પોતા ની પાસે સરકારી સ્વાર તથા પાયદળ રાખતા નથી તે બાદશાહ તરફથી ફરમાન કાઢવા પુર્તો કામ સારૂ હોય છે તે અહદી, આજ્ઞા પાળવા માટેજ મુકરર હોય તે (ચ—ક્રિ, બ—અ,)અહદ (અ.)=ટેવ, ઉપર થી(ટે વાયલો)આ.દી. આ.દ(અ૦=હુદ(અ.) પેગંબર સાહેબનું નામ. જેથી નિસ્બત રાખતી કોમ પણ છે.
અદીખાનું	અયદીખાનઃ	અ૰	ના,	(અલિફ, યે, દાલ, યે, ખે, અલિફ, નૂન, હે,)=જ્યાં અદીઓ પડયા પાથર્યા રહેતા હોય તે સ્થળ (ગુ—શ—કો,) યદ (આ૦)= હાથ ઉપરથી—આયદી (અ)=હાથ જોડી બેસી રહેનાર+ખાનઃ (ફા૦)=ઘર. ઠેકાણું, ઇત્યાદિ.
એન (ન-કો,)	ઍન્	અ.	ના.	(ઍન, યે, નૂન.)=ખાસ, મુખ્ય, અસલ, ઇ૦(ગિ—લુ)આંખ, નેત્ર, ઇ૦ બહુવચનને અયનેન(અ૦) શબ્દ=આંખો (લુ—કિ,)
એન	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ, યે, નૂન,)=એક જાતનું ઝાડ અથવા તેનું લાકડું (ન—કો,)
એન	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, યે, નૂન)=જરૂરી, બારીક વખત ટાંકણું, સંભાળ્યા વગર ન ચાલે તે વેળા આબરૂ, સાખ, વટ (ન—કો,)
એનક (હિં—શ્રા હિં—શિ,	અયનક	અ.	ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, કાફ,)=ચસ્માં, ઉપનેત્ર (ઉ—લુ,)
એન કરજ	ઍન્ કર્જ	અ.	વે. ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, કાફ, રે, જવા.દ,)=વ્યાજ ચઢાવ્યા વગરનું મુદ્દલ કરજ (ગુ—શા—કો,)ઍન (અ૦)=મુદ્દલ, અસલ+કર્જ (અ૦)=ઉધાર.

એનક્રિમ્મત	ઍન્ક્રીમત્	અ.	વિ. ના.	(ઍન, યે, નૂન, કાફ, મે, મીમ, તે,)=અસલ—ખાસ કિમ્મત, પડેલી કિમ્મત, એકંદર ખરચ (ગુ—શ—કો,)ઍન (અ૦)=અસલ+કિમત(અ૦)=મૂલ
એનખરચ	ઍન્ખર્જ્	અ.	ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, ખે, રે, જીમ,)=મોટો—ખાસ ખરચ (પરચુરણ નહિ) જમીન સંબંધી ખરચ (ગુ—શ—કો,) ઍન્ (અ૦) =મોટો +ખ.ર્જ (અ૦)=પ્રા૦ ખર્ચ.
એન ઘેન (શિ—શિ)	ઍન્ ગૅન્	અ,	ના-	(ઍન, યે, નૂન ગૅન, યે, નૂન,,)=અરબી મુળાક્ષર માંહેલા (એનગેન)નામે બન્ને અક્ષરો (ઉ—લુ,) આંખો બંધ કરી માથે આંગળી મુકાયતે એકરમત. ઍન(અ૦)= નેત્ર+ગેન=વાદળું.
એન જમીન	ઍન જમીન્	અ.	ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, જે., મીમ, ઍન્,)= વાવેતર વાળી જમીન, જે કિત્તામાં ફકત એકજ જાતની જમીન હોય તે, ક્યારી તો ક્યારી, ગોરાંટતો ગોરાંટને ખરાબો તો ખરબો એટલે સાએર સિવાયની (ગુ—શ—કો,) ઍન(અ૦)=મુખ્ય, સરખી+જમીન (અ.) ભુમિ.
એનજમે	ઍન્જમ્અ્	અ,	ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, જીમ, મીમ, ઍ.ન,) =સાએરતું નહિપણ જમીન સંબંધી ને ખાસ જમેતે, નક્કીજે જમે પેદાશતે (ગુ—શ—કો,)ઍન્(અ૦)=ખાસ+જમ્અ (અ૦) ત્ર થએલી રકમ, ઉત્પન્ન, ૪૦
એન્જીન (ગ્રુ-શ-કો,)	ઇનજન્	ઇં.	ના.	(અલિફ, નૂન જીમ, નૂન,)= એક યંત્ર (ઉ—લુ,) વરાળ યંત્ર.
એનજુવાની	ઍન જવાની	ફા.	ના,	(ઍ.ન, યે, નૂન, જીમ, વાવ, અલિફ, નૂન, યે,)=ભરજુવાની. (ગુ—શ—કો,) ઍન,(અ૦)=ભર+જવાની (ફા૦)=યુવન અવસ્થા.

એના	અય્‌નેહી	અ.		(ઍન, યે, નૂન, હે,)=સુંદર, સરસ, (ગુ-શ-કો)એઅય નેહી (અ૦)=બરાબર, સારૂં ઇ૦ નું ટૂંક.
એબ (શા-મ,)	ઍબ્	અ,	ના.	(ઍ઼ન, યે, બે,)=અવગુણ, નકામા ગણાવવું, શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડખાંપણ. બહુવચને "ઉયૂબ" શબ્દ=અવગુણો
એબદાર	ઍબ્દાર	ફા.	વિ,	શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડપણ. બહુ (ઍન, યે, બે, દાલ, અલિફ, રે,) સં૦ ધૃ-પકડવું=દોષપાત્ર, નિંદાપાત્ર, નિંધનીય, ઠપકા જોગ, એબવાળું (ગુ-શ-કો,) ઍબ (અ)=દોષ+દાર (ફા૦)=વાળું.
એબિયલ	અયબિયલ	હિં,	વિ.	(ઍન, યે, બે, યે, લામ,)=ખામીવાળું ખોડવાળું, કલંકિત (ગુ-શ-કો,) જેમ-અડિયલ (હિ) અટકી પડનાર, ઇત્યાદિ
એમક / એહમક (શા-વ,)	અહ્‌મક્	અ.	વિ.	(અલિફ, હે, મીમ, કાફ,)=મુર્ખ (શ-લુ,) હુમુક્ (અ૦)=મુર્ખાઇ, ઉપરથી
એમામ ઇમામ (ન-કો,)	ઇમામ્	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ,)=આગેવાન, કાજી, મુલ્લાં, કડીઆનો હોલબો (ગિ-લુ, / ઉમમ (અ૦)=માણસોનું ટોળું, ઉપરથી.
એમામવાડો	ઇમામ્બાડ઼ા	હિં.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, બે અલિફ, ડ઼ે, અલિફ,)=જ્યાં મોહોરમના દહાડામાં એમામ હુસેન (ર૦) ના ગમની મિજલસ ભરાય છે તે ઠેકાણું (ઉ-લુ,) ઇમામ (અ૦)=આગેવાન+બાડ઼ા (હિ૦)=મકાન, કમ્પાઉંડ, ઇ૦
એરગોયા જમીન	ઍર્‌ગયરિ ય્યઃ જ઼મીન	અ.	ના.	(ઍન, યે, રે, ગૅન, યે, રે, યે, હે, જ઼ે, મીમ, યે, નૂન,)=જે જમીન ઉપર સરકારનો હક લેવાતો નથી. અથવ થોડોક લેવાય છે અને જે ઉપર માલીકનું ધણીપણું હોય છે તે, બારખલી જમીનનો એક ભેદ, ઇનામી-ઇનામી

એન ક્રિમ્મત	ઍૅન કીમત	અ.	વિ. ના.	(ઍૅન, યે, નૂન, કાફ, મે, મીમ, તે,)=અસલ—ખાસ કિમ્મત, પડેલી કિમ્મત, એકંદર ખરચ (ગુ—શ—કો,) ઍૅન (અ૦)=અસલ+કિમત(અ૦)=મૂલ
એનખરચ	ઍૅન્ખર્જ	અ.	ના.	(ઍૅ.ન, યે, નૂન, ખે, રે, જીમ,)=મોટો—ખાસ ખરચ (પરચુરણ નહિ) જમીન સંબંધી ખરચ (ગુ—શ—કો,) ઍૅન્ (અ૦)=મોટો +ખ.ર્જ (અ૦)=ફા૦ ખર્ચ.
એન ઘેન (શિ—શિ)	ઍૅન્ ગૅન્	અ,	ના-	(ઍૅન, યે, નૂન ગૅન, યે, નૂન,,)=અરબી મુળાક્ષર માંહેલા (એનગેન)નામે બન્ને અક્ષરો (ઉ—લુ,) આંખો બંધ કરી માથે આંગળી મુકાયતે એકરમત. ઍૅન(અ૦)=નેત્ર+ગેન=વાદળું.
એન જમીન	ઍૅન જમીન્	અ.	ના.	(ઍૅ.ન, યે, નૂન, જે., મીમ, ઍૅન્,)=વાવેતર વાળી જમીન, જે કિત્તામાં ફકત એકજ જાતની જમીન હોય તે, કયારી તો કયારી, ગોરાંટતો ગોરાંટને ખરાબોતો ખરબો એટલે સાએર સિવાયની (ગુ—શ—કો,) ઍૅન(અ૦)=મુખ્ય, સરખી+જમીન (અ.) ભુમિ.
એનજમે	ઍૅન્જમ્અ્	અ,	ના.	(ઍૅ.ન, યે, નૂન, જીમ, મીમ, ઍૅ.ન,)=સાએરનું નહિપણ જમીન સંબંધી ને ખાસ જમેતે, નકકીજે જમે પેદાશતે (ગુ—શ—કો,)ઍૅ.ન્(અ૦)=ખાસ+જમ્અ(અ૦) ત્ર થએલી રકમ, ઉત્પન્ન, ઇ૦
એન્જીન (ગુ-શ-કો,)	ઇન્જન્	ઇં.	ના.	(અલિફ, નૂન જીમ, નૂન,)=એક યંત્ર (ઉ—લુ,) વરાળ યંત્ર.
એનજુવાની	ઍૅન જવાની	ફા.	ના,	(ઍૅ.ન, યે, નૂન, જીમ, વાવ, અલિફ, નૂન, યે,)=ભરજુવાની (ગુ—શ—કો,) ઍૅ.ન,(અ૦)=ભર+જવાની (ફા૦)=યુવન અવસ્થા.

એના	અય્નેહી	અ.		(ઍન, યે, નૂન, હે,)=સુંદર, સરસ, (ગુ-શ-કો)એઅ્ય નેહી (અ૦)=બરાબર, સારૂં ઇ૦ નું ટૂંક.
એબ (શા-૫,)	ઍબ્	અ,	ના.	(ઍ ન, યે, બે,)=અવગુણ, નકામા ગણાવવું, શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડખાંપણ.બહુવચને "ઉયૂબ" શબ્દ = અવગુણો શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડપણ. બહું
એબદાર	ઍબ્દાર્	ફા.	વિ,	(ઍન, યે, બે, દાલ, અલિફ, રે,) સં૦ ધૃ-પકડવું=દોષપાત્ર, નિંદાપાત્ર, નિંધનીય, ઠપકા જોગ, એબવાળું (ગુ-શ-કો,) ઍબ (અ)=દોષ+દાર (ફા૦)=વાળું.
એબિયલ	અય્બિયલ્	હિં,	વિ.	(ઍન, યે, બે, યે, લામ,)=ખામીવાળું ખોડવાળું, કલંકિત (ગુ-શ-કો,) જેમ- અડિયલ (હિ) અટકી પડનાર, ઇત્યાદિ
એમક } એહમક } (શા-વ,)	અહ્મક્	અ.	વિ.	(અલિફ, હે, મીમ, કાફ,)=મુર્ખ (શ-લુ,) હુમુક્ (અ૦)=મુર્ખાઇ, ઉપરથી
એમામ ઇમામ (ન-કો,)	ઇમામ્	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ,)=આગેવાન, કાજી, મુલ્લાં, કડીઆનો હોલ્ઓ (ગિ-લુ, , ઉમમ (અ૦)=માણસોનું ટોળું, ઉપરથી.
એમામવાડો	ઇમામ્બાડા	હિં.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, બે, અલિફ, ડે, અલિફ,)=જ્યાં મોહોરમના દહાડામાં એમામ હુસેન (ર૦) ના ગમની મિજલસ ભરાય છે તે ઠેકાણું (ઉ-લુ,) ઇમામ (અ૦)=આગેવાન+બાડા (હિ૦)=મકાન, કમ્પાઉંડ, ઇ૦
એરગોયા જમીન	ઍર્ગયરિય્યઃ જ્મીન	અ.	ના.	(ઍન, યે, રે, ગૅન, યે, રે, યે, હે, જે, મીમ, યે, નૂન,)=જે જમીન ઉપર સરકારનો હક લેવાતો નથી. અથવ થોડોક લેવાય છે અને જે ઉપર માલીકનું ધણીપણું હોય છે તે, બારખલી જમીનનો એક ભેદ, ફુમાલી-ઇનામ

				જમીન (ગુ–શ–કો,) ગૅર (અ૦)=પગત +ગયરિય્ય: (અ૦)=શિવાયની+જમીન (અ૦)=ભૂમિ, ભોંય.
એરફેરા	હેરાફેરી	હિં.	ના.	(હે, યે, રે, અલિફ, પે, હે, યે, રે, યે,)=ઘણીવાર આવજા કરવી તે, અસ્તો ઽય (ગુ–શ–કો)
એરંડો (ગુ-શ-કો)	ઇરંડ	હિં.	ના.	(અલિફ, રે, નૂનગુન્ન:, ડાલ,)= પંજાબીમાં "હરનોલ" કહેવાય છે તે, એક ઝાડ (ઉ–લુ,) જેના બીમાંથી દીવેલ નીકળે છે તે. સં૦ એરંડ.
એલચી (શા–પ,)	એલ્ચી	ફા, તુ.	ના,	(અલિફ, યે, લામ, ચે, યે,)=કાસદ કાગદ લઇ જનાર, નોકર (લુ–રી) એલ (તુ૦)=દોસ્ત+ચી (તુ૦)=વાળો.
એલચીગિરી	એલ્ચીગરી	હિં. ફા.	ના.	(અલિફ, યે, લામ, ચે, યે, ગાફ, રે, યે,)=પ્રદક્ષિણા, વકીલાત (ઉ–લુ,) એલ (તુ૦)=વકીલ+ચી (તુ૦)=પણું+ગરદી દન (ધ ૦)=ફરવું, ઉપરથી ગર (ફા૦)= ફર+ઇ=વું. મુસાફરી કરતા ફરવું. (સં૦) ફૃ–કરવું. એટલે વકીલાત કરવી, ઇત્યાદિ
એલતેમાસ ઇલ્તિમાસ (ન–કો,)	ઇલ્તિમાસ	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, તે મીમ, અલિફ, સીન,)=ઇચ્છવું, વાજબી માગણું (સુ–લુ,) લમ્સ (અ૦) હાજત, ઉપરથી.
૦	ઇલ્તિમસ	ફા,	ના.	(અલિફ, લામ, તે, મીમ, અલિફ, સીન,)=મોટાથી નહાનો પ્રશ્ન કરવો (ગિ–લુ,)
ગેલફેલ	એલ્ફ્ઝ્યલ	હિં. ગુ	વ.	(અલિફ, યે, લામ, ફે, ઍન, લામ,)= વગર વિચારતું, બે મર્યાદ, અસભ્ય, ભાંડ (ગુ–શ–કો,) એલ (હિ૦)=નકામું+ફે અલ (આ૦)=કામ.

ઐલફેલ	०	યુ.	ના.	(અલિફ, પે, લામ, પે, હે, યે, લામ,)= બહુ વચનમાં–મર્કટ ચેષ્ટા, ચાળા, નખરાં (ગુ–શ–કો,)
ઐલા હી ઇલાહી (શા-૫,)	ઇલાહી	અ.	ના,	અલિફ, લામમમદૂદ:, હે, યે,)= આલ: (અ૦) શબ્દ=ભાવવાચક નામ. જે પરમેશ્વરથી મિશ્ર છે. અને " યે " હરફ પેહલો પુરૂષ. તેમ મિશ્ર તરીકે " આલ: મન " તથા કોઇ પ્રસંગે " યા " શબ્દ "કૃપાવંત" નિસ્બત સારૂ પણ જણાઇ આવે છે. જેમ–હુકમે ઇલાહી, ઉપરથી કોઇ " યા " ને વચનનું તાત્પર્ય સમજે તે ભુલ છે (ગિ–લુ,) હે મારા પ્રભુ, ઓ મારા પુજ્ય. ઇલાહ (અ૦)=પરમાત્મા+હી (અ૦)=મારા પ્રભુ, ઓ મારા.
ઐવાન (ગુ-શ-કો,)	અયવાન્	ફા.	ના,	(અલિફ, યે, વાવ, અલિફ, નુન,)= મહેલ, બાદશાહની હવેલી, ૪૦ (લુ–ફી,)
ઐશ	ઍશ	અ.	ના.	(ઍન, યે, શીન,)=મોજમઝા, રંગ બાજી, ખુશી, ચમન, વિષયસુખ (ગુ–શ–કો,) આરામ.
ઐશઆરામ	અયશોઆરામ્	ફા૦	ના.	(ઍન, યે, શીન, વાવ, અલિફ મમદૂદ:, રે, અલિફ, મીમ,)=એશ અને આરામ, મોજમઝા ને નિરાતનું સુખ, વિષયભોગ, કામાભિલાષ (ગુ–શો–કો,) ઍશ (અ૦)=સુખ+વ (ફા૦)=તથા+આરામ (ફા૦) દુ:ખ મટયા પછી જે નિરાંત થાય તે, રોગ મુક્તિ, શાંતતા, ૪૦
ઐશિયા (ગુ-શ-કો)	એશિયા	ફા.	ના,	(અલિફ, યે, શીન, યે, અલિફ,)=દુનિઆના એક મોટા ભાગનું નામ. જેમાં ૧૬ દેશો મળેલાં છે. ઇરાન તથા હિંદુસ્થાન પણ તેમાંજ છે (લુ—ફી,)

એશિયાટીક	એશિયાટી-ક	ઈ.	વિ.	(અલિફ, યે, શીન, યે, અલિફ, ટે, કે, કાફ,)=એશિયાખંડ સંબંધી (ગુ–શ–કો,) એશિયા (ફા૦)=એક ખંડનું નામ+ટીક (ઈ.)=સંબંધ સૂચક પ્રત્યય.
એશિયાટીક	એશિયાટીક	ઇ,	ના,	(અલિફ, યે, શીન, યે, અલિફ, ટે, યે, કાફ,)=એશિયા ખંડનો રહીશ (ગુ—શ—કો,)
એસ્ટઇન્ડિયા કંપની	ઍસ્ટ્ઇનડિયા કમપની	ઇ.	ના.	(અલિફ, યે, સીન, ટે, અલિફ, નૂન ડાલ, યે, અલિફ, કાફ, મીમ, પે, નૂન, યે,) =યુરૂપથી જે સોદાગરો પ્રથમજ હિંદના વેપાર માટે આવ્યા તે (ઉ—ધ્રુ,)
એસ્ટિમેટ	એસ્ટીમેટ્	ઈ.	ના.	(અલિફ, યે, સીન, ટે, યે, મીમ યે, ટે,)=અડસટો, સુમાર, આસરો, (ગુ—શ—કો,)
એસીડ	અયૂસિડ્	ઈ-	ના.	(અલિફ, યે, સીન, ડાલ,)=ખટાશ =(ઉ—ધ્રુ,)
એહવાલ	અહ્વાલ્-	અ.	ના.	(અલિફ, હે, વાવ, અલિફ, લામ,)હાલ-સ્થિતિનું બહુવચન હકીકત, વર્ણન, આખ્યાન, કથા, પ્રતિબંધ, અવસ્થા, હકીકત, હાલત, સ્થિતિ (ગુ–શ–કો,)હાલતો, હકીકતો, વર્ણનો, ઇત્યાદિ,
એહસાનમંદ (ગુ-શ-કો,)	એહ્સાન્ મંદ	ફા,	વિ.	(અલિફ, હે, સીન, અલિફ, નૂન, મીમ, દાલ,)=જેના ઉપર કોઇએ સારો ઉપકાર કર્યો હોય તે માણસ (હું–રી,)એહ્સાન્ (અ૦)=ઉપકાર+મંદ (ફા૦)=વાળો.
એળચી (ગુ-શ-કો,)	ઇલાચી	ફા.	ના-	(અલિફ, લામ, અલિફ, ચે યે,)=આ૦ "ક્રાકુલએ સિગાર", હિ "હીલ"=એકફળ નહાનું તથા,મોટું મળી બે પ્રકારે હોય છે તે પહાડમાં નીપજે છે, રૂચિ: (ખુ–કા, ખ.–હુ,) સં૦ એલા.

અળી-આ અળિ-કો (ગુ-શા-કો)	અલિયા	હિં.	ના,	(આલિફ, યે, લામ, યે, અલિફ,)=એલિયક, (અ-સા,)સં૦ એલય, અં૦ એલોઝ=કુંવર નો સુકાઇ ગએલો રસ, એક જાતનું કડવું ઔષધ.
એઆ-મ એયામ (ન-કો)	અય્યામ	અ.	ના,	(અલિફ, યે મુશદદ, અલિફ, મીમ,) =યૉમ (અ૦)=દિવસ, નું બહુ વચન= દહાડા, દિવસો, વગેરે (ગિ-લુ,)
ઐમા (હિં-પ્રા,-હિં-શિ,)	અયૂમા	હિં.	અ.	(અલિફ, યે, સીન, અલિફ,)=આવી રીતે, એમ (ઉ-લુ,)સં૦ યામ-મહોર, દિ. સનો ચોથો ભાગ
ઐકપ કાઠા (ગુ-શા-કો,)	અયૂક:	અ,	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, હે,)=ઝાડોની ગુફા જેમાં એક બીજાથી ઝાડ વિંટાયલા કેમળે લા હોય તેવા જંગલ, જયાં ઘણા ઝાડો હોય. આનું બહુવચન "ઍક" (લુ-હી,)સંપી સો જથો, ઉપરથી બહુવચન (આ૦)મજ કુરે જમાઓ.
એયાશ	અય્યાશ	અ.	ના,	(ઍન, યે ઽુશદદ, અલિફ, શીન,)= સુ ખ ભોગવનાર, આરામનો ગુલામ(ઉ-લુ,) ઍશ(અ૦)=સુખ, ઉપરથી.
ઓ (ગુ-શા-કો)	ઓ	હિં.	અ,	(અલિફ, વાવ,)=અરે, અબે, નીચ માણસને બોલાવવા સારૂ એશબ્દ વપરાય છે (ઉ-લુ,) ફા૦ માં ત્રીજો પુરૂષ, બ૦
ઓ (કું-વિ,)	ઓ-ઊ	ફા.	સં.	(અલિફ, વાવ) = પેલું (ગુ—શા—કો,)
ઓક્સીજન	ઑક્સીજન	ઇં.	ના.	(અલિફ મમદદ:, કાફ, સીન, યે, જીમ, નૂન,)=પવનના જે તત્વ ઉપર જીંદગી કાયમ રહે અને જેથી અગ્નિ સળગેછે તે (ઉ—લુ,)
ઓખલી (હિં-પ્રા,-શા,)	ઊખલ ઊખલી	હિં.	ના-	(અલિફ, વાવ, કાફ, હે, "લામ માત્ર કે યે" પણ.)=કુંડી, ખાંડણી, પંજાબી માં "લંગરી" બોલાય છે તે(ઉ— લુ,)

ઓહ્દેદાર	ઓહ્દેઃદાર્	ફા,	વિ.	(ઍન, હે, દાલ, હે, દાલ, અલિફ, રે,) =ઓહ્દા—પદ્વી—દરજ્જાવાળો, કામદાર, ઇ૰ (ગુ—શ—કો,)
ઓહ્દો / હોદ (મ-ભા-ન-કો,)	હૌદઃ / હૂદઃ	અ.	ના,	(હે, વાવ, દાલ, હે,)=નર્મકોષ —ઘોડા પરથી નાના છોકરા પડી ન જાય તેવી રીતની જે બેઠક તેના ઉપર હોય છે તે. અને ફા૰ કોષે—હુક, દુરસ્ત, જેમ—બેહુદઃ (ફા૰)=નાહક, બાતલ, જુઠું ઇ૰ (બુ—કા,) ઘોડાની નહિ પણ હાથીની એવી એક બેઠક હોય છે તે શબ્દ ઘણું કરી હિં૰ હોવો જોઇએ. અને પદ્વીના અર્થે વપરાતો સામાન્ય રીતે હોદ્દા (આ૰) ઓહ્દઃ=દરજ્જો, ઇ૰ આગળ જુઓ.
ઓપ (ગુ-શ-કો,)	ઓપ્	હિં-	ના,	(અલિફ, વાવ, પે,)=ચળકાટ, સફાઇ, સિકલ, આબ (ઉ—લુ,) હે૰ દે૰ ઓપ્યા, સ૰ આપ, ફા૰ આબ—પાણી.
ઓપદાર	ઓપ્દાર્	હિં,	વિ.	(અલિફ, વાવ, પે, દાલ, અલિફ, રે,) =તેજ વાળું, ચળકાટવાળું, તેજમાં (ગુ—શ—કો,) હિં૰ ઓપ=ચળકાટ+ફા૰ દાર=વાળું.
ઓય	ઓય્	હિં-	અ,	(અલિફ, વાવ, યે,)=આશ્ચર્ય અથવા શોકનો શબ્દ, અરે, હાય (ગુ—શ—કો,)
ઓયહાય	ઓય્હાય્	હિં,	ના,	ઓય (હિં૰)=અરે+હાય (ફા૰)=અફસોસ
ઓર.	ઔર્	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, રે,)=બીજું, અન્ય, વળી (ન—કો,)
૦	ઔર્	અ.	ના,	(ઍન, વાવ, રે,)=એક આંખ આંધળી થવી, કાણું થવું (લુ—કિ,)
ઓર	૦	ગૂ	ના.	(અલિફ, વાવ, રે,)=એક કરે તેમ બીજાએ કરવું તે, ચડસા ચડસી, દેખાદેખી, બરોબરી (ન—કો,)

ઓર	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ, વાવ, રે,)=ગર્ભને પોષણ કરનારો. તેની બાજુએ રહેલો લોહી વગેરેનો જે ગઠ્ઠો. ગર્ભ બહાર નીકળ્યા પછી નકામો થઇ પડેથી બહાર આવે છે તે, તરફ, બાજુ, કેરી વગેરેને પાકમાં નાંખવી તે (ન-કો,) હિ૦ માં કિનારા-તરફ-બાજુ "વગેરે" અર્થે વપરાતો શબ્દ (ઉ-લુ,) અવરપણ બોલાય છે.
ઓર	૦	ગૂ.	અ,	(અલિફ, વાવ, રે,)=અરે (ન-કો,)
ઓરત (ન કો,)	અવ્રત્	અ,	ના.	(ઍન, વાવ, રે, તે,) નર્મકોષે શબ્દ હિં૦ સ્ત્રી૦ ના અર્થે લખેલો છે. અને અરબી કોષે આ૦= માણસનું લાજ ધરાવતું શરીર. જેનો કોઇ પણ ભાગ દીઠામાં આવે તો લજાવવું પડે તે અવયવ, નામાંકિત સ્ત્રી, લશ્કરની લાઇન કે ઘેરાતું છીંડું. જેથી ભય ઉત્પન્ન થાય, કઠણાશ, અડચણ (મુ-બ,) બૈરી. બહુવચને " અવ્રાત્ " (અ૦)=બૈરીઓ.
ઓરત	૦	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, રે, તે,)=સ્ત્રીજાત બૈરી, ધણિયાણી, વહુ, પત્ની ઇ૦ (ગુ-શ-કો) ઓર (હિં૦)=બરોબરી+ત (હિં૦) વાળી એટલે જોડી, જોડ.
ઓરંગા	અવરંગા	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, રે, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ,)=કુસ્તીનો એક પેચ-દાવ, ઓળંગવું તે (ગુ-શ-કો) ફા૦ માં " અવ્રંદ્-અવ્રંગ્ "=કપટ, દાવ, ઠગાઇ, ઇત્યાદિ અને દાવના અર્થે " ચોરંગ " (ફા૦ હિં૦) શબ્દ પણ વપરાય છે. ચો=વખત+રંગ=ઢબ. એટલે જેવો વખત તેવો લાગ.

ઓલાં / ઓલો	ઓલા	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, લામ, અલિફ,)=કરાં, ઠરી ગયલું પાણી વરસાદ રૂપે પડે છે તે (ગુ–શ–કો,)
ઓલાદ (શા-૫,)	અવ્લાદ	અ,	ના,	અલિફ, વાવ, લામ, અલિફ, દાલ,)= વલદ્ (અ૦) નું બહુવચન=વંશો, બચ્ચાં (ગિ–લુ,) વલદ (અ૦)=છોકરો, ઉપરથી
ઓલાદ	ઓલાદ્	અ	ના.	(અલિફ, વાવ, લામ, અલિફ, દાલ,)= માઝંદરાનના એક દેવનું નામ (ગિ–લુ,)
ઓસ્તાદ / ઉસ્તાદ (શા-૫,)	ઉસ્તાદ	ફા.	વિ.	(અલિફ, સીન, તે, અલિફ, દાલ,) =દાનાવ, ઉસતા=પુસ્તક. ઉસ્તાદ (ફા૦) ને બદલે ઉસ્તાઝ્ (ઝાલ અક્ષરથી) હોય તો તે શબ્દ આ૦ ગણાય. જેનું બહુવચન " અસાતિઝ: (અ.)=ઉસ્તાદો થાય છે (બ–અ, ૭૦) દાખલો દેનાર–હોશિયાર, શિક્ષક.
ઓસ્માણ / ઉસ્માન (શા-૫)	ઉસ્માન્	અ,	ના,	ઐન, સે, મીમ્ અલિફ, નૂન,)=હજરત મોહંમદ પેગંબર (સં૦)સાહેબના મુખ્ય દશ સહાબીઓ માંહેલા હજરત–ઉમર (ર.) પછીના થએલા ખલીફોની અમલદારીમાં ઇરાન–હમદાન–મિસરની દુશ્મની વગેરે દુર થઈ, આફ્રીકામાં ઘણા દેશોની ફતે થઇ અને કબરસનો ટાપુ પણ તાબે આવ્યો.
				એમના વખતમાં એમના સગાવહાલા દેશોના અધિકારીઓ હતા. તે પૈકી કેટલાક જુલમ ગુજારતા તેથી લોકોએ આ બાબત જાહેર કરી તે ઉપર વાજબી રીતે બંદોબસ્ત નહિં થવાથી મિસરવાળાઓએ તેમને મસ્જીદે નબવીમાં શહીદ કર્યાં. આ બનાવ સને ૨૫ હિજરીમાં બન્યો. રોમના ઉસ્માનિયા સુલતાનો

				પૈકી નં. ૧ ના વારસનું નામ પણ ઉસ્માન છે. તે તુર્કી કોમનો હતો. (લુ-ફી,)
ઓસાફ (શા-૫,)	અવસાફ્	અ.	ના,	(અલિફ, વાવ, સ્વાદ, અલિફ, ફે,) ="વસ્ફ" નું બહુ વચન=વખાણો (શ-લુ,) વસ્ફ્ (અ૦)=વખાણ, ઉપરથી.
ઓસાર	અવ્સાર્	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, સીન, અલિફ, રે,) =પાણીનું ઊતરી જવું-ઘટવું તે, ભીંતની જાડાઇ, ભીંતનું દળ (ગુ-શ-કો) સં. અવ+સૃ-સરવું, ઉપરથી-આશ્રય, મદદ, નબળાઇ, બીક પણ.
ઓ:હો (ગુ-શ-કો)	ઓહો આહા	હિં.	અ,	(અલિફ, વાવ, હે, વાવ,) અને (અલિફમમદૂદઃ, હે, અલિફ,)=તાજુબ, ખુશી અગર ખેદ જાહેર કરવા સારૂ આ શબ્દ મોઢેથી નીકળે છે. (ઉ-લુ,) આશ્ચર્ય સૂચક શબ્દ. ઓ કહો.
ઓહોદ	ઓહોદ	અ.	ના.	(અલિફ, હે, દાલ,)=મદીના નજીકનો એક પહાડ (લુ-કિ,)
ઓળગ	ઉલુશ	તૂ	ના,	(અલિફ, લામ, શીન,)=ખાવું, દુઆ, આશીરવાદ, કલ્યાણ ઇચ્છવું, માનતાના નકકી કરેલા દિવસે નિયમસર દેવદેવીની પૂજા કરી પગે લાગવું તે. (ગુ-શ-કો,) વધી ગએલું ખાણું, ઇ૦
ઓલિયા યા ઓલિયા (શા-૫,)	અવ્લિયા	અ	ના.	(અલિફ, વાવ, લામ, યે, અલિફ,) ="વલી" શબ્દનું બહુ વચન=મિત્રો, નજીકવાળા, પાસેના, મહાત્મા પુરૂષો (મુ-લુ-કિ-લુ,)
ઓળિયા	૦	ગૂ	ના.	(ओळिया)=એક જાતનું કઠોળ-લાલ (ન-કો,)

ઔરંગ	અવ્રંગ્	ફા.	ના,	(અલિફ, વાવ, રે, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ,) =શાહી તખ્ત, બુધ્ધિ, કપટ, આંતરી નામે કીડો. જે લુગડું વગેરે ખાઇ જાય છે તે–(લુ-કિ,) ઉધાઇ.
ઔવલીન	અવ્વલીન	અ.	વિ,	(અલિફ, વાવમુશદ્દદ, લામ, યે, નૂન,)=પ્રાથમિક માણસ (લુ–કિ,) અવ્વલ (અ.)=પ્રથમ, ઉપરથી.
ઔસ (હિં-પ્રા હિં-શિ,) ઓસ	ઓસ્	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, સીન,)=ઝાંકળ, પંજાબીમાં " તરયલ " (ઉ–લુ,)
ઔંસ	ઔંસ્	ઇં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, સીન,)= એક રતલનો સોળમો ભાગ, અઢી રૂપીયા ભાર જેટલું વજન (ગુ–શ–કો,)
અંક-આંક	આંક્	હિં.	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, નૂન ગુન્નાઃ, કાફ,) =ચિન્હ, નિશાન, સંખ્યા, અક્ષરો, અટકળ, અંદાજ, પંજાબીમાં " અંગ કહેવાય છે. (ઉ–લુ,) ફા. માં " આંગ ' બોલાય છે. (ચ–હિ.)
અંકુશ	આંકસ્ આંકુસ્	હિં.	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, નૂન ગુન્નાઃ, કાફ, સીન,)=હાથીને ચલાવવાનું એક લોખંડી હથિયાર, ધમકી આપનાર, ઇ. (ઉ–લુ,) ફા૦ માં " અંગુઝ " (લુ-કિ, લુ–પી,)
અંગ (હિં-પ્રા હિં-પ્રા,)	અંગ્	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્હઃ, ગાફ,)=શરીર, અવયવ, તન (ઉ–લુ,)
અંગરખું	અંગરખા	હિં,	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, રે, કાફ, હે, અલિફ,)=અંગરક્ષક, પુરૂષને શરીરે પહેરવાનું શિવેલું વસ્ત્ર. ગળાથી તે ઘુંટણ સુધી. બાળક છોકરાનું અંગરખું ને અંગરખી (ન–કો,) અંગ=શરીર+ રક્ષક=સંભાળનાર, ઉપરથી.

અંગાર	અંગારૂ	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ, રે,)=અગ્નિ (ઉ-લુ)
અંગાર	૦	સં.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ રે,) =અંગારો, ભૈમગ્રહ, મંગળ (શ-ચિં,)
૦	અંગારૂ ઇંગારૂ	ફા,	વિ.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ, રે,)=" ઇંગાશતન " ધાતુ=અટકળવું જાણવું-નું આજ્ઞાર્થ, બુધ્ધિ પૂર્વક, નઠારો ખ્યાલ-(ગ઼-લુ,)
અંગીઠી	અંગેઠી અંગીઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, યે, ટે, હે, યે,)=એક જાતનો ચુલો, સગડી (ઉ-લુ, ન-કો,)
અંગુઠી	અંગૂઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, ટે, હે, યે,)=સિવતાં સોય ન વાગે તેને સારૂ ઘણું કરીને વચલી આંગળી એ ઘાલવાની ધાતુ-હાંત વગેરેની જે ખોલી તે, વીંટી (ન-કો,)
અંગુઠો	અંગૂઠા	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, ટે, હે, અલિફ,)=સં૦ અંગુષ્ઠ=બીજી ચાર કરતાં જાડી—ચપટીને ટુંકી જે આંગળી તે (ન—કે,)
અંગુર (શા-પ.)	અંગૂર	ફા.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, રે,)= લીલી દ્રાક્ષ, આર્દ્ર મધુરસા(ખ્રિ.-લુ.)
અંગુર	અંગૂર	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, રે,)= સં૦ "અંકુર" કહેવાય છે તે=નવી ચામડી, ભાંય, રૂઝ (ન-કો,)
અંઘામ (ન-કો,)	હંગામ	ફા.	ના.	(હે, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ, મીમ,)= વખત, જમાનો, ઘાસ, મોસમ, ફસલ, સભા, માણસનો જમાવ, લડાઇ (ણુ—ફા,)
અંઘામો	હંગામઃ	ફા.	ના.	(હે, નૂન ગુન્ન, ગાફ, અલિફ, મીમ, હે,)=માણસોનું ભેગું થવું, ભીડ, વખત (ર-દી,) હંગામ (ફા૦)=લડાઇ, ઉપરથી

અંચલ	આંચલ્	હિં.	ના.	(અલિફ઼મમદ્દૂદ:, નૂનગુન્નઃ, ચે, લામ,)= દુપટ્ટાની કિનાર, પાલવ, પલ્લો (ઉ–લુ,)
અંજન	અંજન્	સં.	ના.	(અલિફ઼, નૂન ગુન્નઃ જીમ, નૂન,) સં૦ અંજ=ચોપડવું અથવા શોભાવવુ. આંખના ડોળાનીપાંપણ ઉપર ચોપડવું–લગાડવું તે, આંજવું તે, જે વસ્તુથી અંજન કરવું તે, સુરમો, કાજલ, ઓસડ (ન—કો,)
અંજામ (શા–પ,)	અંજામ્	ફા,	નાં.	(અલિફ઼, નૂનગુન્નઃ,જીમ, અલિફ઼, મીમ,) =અંત, છેડો, પરિણામ, છેવટ (બુ–ન મ–ર,) "અંજામીદન" ધાતુ= પૂર્ણ થવુ, ઉપરથી.
અંજામકાર	અંજામકાર	ફા.	ના.	અલિફ઼, નૂન ગુન્નઃ, જીમ, અલિફ઼ મીમ, કાફ઼, અલિફ઼, રે,) = કામનું છેવટ પરિણામ, અલકિસ્સો, અલગત (ઉ–લુ,) અંજામ (ફા૦)= અંત+કાર (ફા૦)= કામ. પારપડવું.
અંજીર (શા–પ,)	ઇનજીર	ફા. હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, જીમ, યે, રે,) = એક ફળનું નામ, જે અસમાની રંગે ઝીણા ઝીણાં દાણા વાળું હોય છે (ઉ–લુ,)
અંજુમન અંજમન (ન–કો,)	અનજુમન્	અ.	ના.	(અલિફ઼, નૂન, જીમ, મીમ, નૂન,)= મિજલસ, માણસોનું ભેગું થવું; ટોળું, માણસોની ફોજ (બુ–કા,)નજમ (અ૦) =તારા, ઉપરથી.
અંટી–આંટી (હિં-પ્રા, હિ–શિ,	અંટી	હિં.	ના.	(અલિફ઼, નૂન ગુન્નઃ, ટે, યે,)= રેશમ કે સૂતરની લચ્છી, એયરણુ (ઉ—લુ.)
અંત (ગુ-શ-કો,)	આંત્ (અનત)	હિં.	ના.	(અલિફ઼, નૂન, તે,)=પરિણામ, હાંસલ છેવટ, આંતરડું, બહુ લાંબુ, ઇત્યાદિ (ઉ—લું,)

અંતડી	અંતડી	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, ડે, યે,)=નહાનું આંતરડું, રોદો (ઉ-લુ,)
અંતર (હિં-પ્રા, હિં-પ્રા,)	અન્તર	હિં. સં.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, રે,)=દિલ, ભેદ, છેટો, તફાવત (ઉ-લુ) અંતઃ કરણ ઇ૦
અંતર	અન્તર્	હિં.	અ,	(અલિફ, નૂન, તે, રે,) સં૦ અંતઃ-અંદર, માંહીં, ભિતર (ગુ-શ-કો,)
અંતરછાલ	અન્તરૈછાલ	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, રે, ચે. હે, અલિફ, લામ,)=ઝાડની અંદરની કુમળી અને બારીક છાલ, ત્વચા (ગુ-શ-કો,)
અંતરજામી (ગુ-શ-કો,)	અન્તર્જામી	હિં.	ત્રિ, ના,	(અલિફ, નૂન, તે, રે, જીમ, અલિફ, મીમ, યે,)=ભેદ જાણનાર, મનની વાત સમજનાર (ઉ-લુ,) સં૦ અંતર્યામી સાક્ષીભુત આત્મા, ઉપરથી.
અંતરો	અન્તરા	હિ.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, રે, અલિફ,)=ગીતની બીજી લીટી (ઉ-લુ,)
અંદર (શા-પ,)	અન્દર્	ફા.	અ.	(અલિફ. નૂન, દાલ, રે,)=માંહે, માંગેરિયત (ભુ-કા,) ફા૦ " અંદરૂન્ " પણ બોલાય છે હિં૦ અંતર, સં૦ અંતઃ
અંદાજ (શા-પ.)	અન્દાજ્	ફા.	ના.	(અલિફ. નૂન, દાલ, અલિફ, જે,)=ડોળ, ઘાટ, ઢંગ (ક-લુ) નખરાં. "અન્દાખ્તન્" ધાતુ=નાખવું, ઉપરથી ફેંકનાર પણ અર્થ થાય છે. જેમ-ગોલંદાજ વગેરે.
અંદાજપત્રક	અન્દાજ્પત્રક્	ફા. સં.	ના.	(અલિફ, નૂન, દાલ, અલિફ, જે, પે, તે, રે, કાફ,) ફા૦ અન્દાજ્ તથા અન્દાજઃ નું ટુંકું=ઘાટ, માપ, ઇ૦+સં૦ પત્રક=નમુનાનો કાગળ. એટલે ફાલવણીના આંકડાની સાધારણ ગણત્રી-અટકળ વાળો નમુનો. બજેટ.
અંદાજો (શા-પ,)	અન્દાજઃ	ફા.	ના,	(અલિફ, નૂન, દાલ, અલિફ, જે, હે,)=શક્તિ, મત, દરેક વસ્તુનો માપ, અટકળ

				બાંધવી (ખુ-કા, લુ-રી) "અનદાખ્તન" ધાતુ=નાખવું-ભરાવું, ઉપરથી. આપ.
અંદેશો (શા-પ,)	અનદેશઃ	ફા.	ના.	(અલિફ, નૂન દાલ, યે, શીન, હે,)= ફિકર, ખ્યાલ, ભય, બીક (ખુ-કા.) "અંદેશીદન" ધાતુ=વિચાર કરવો, ઉપરથી.
અંધારૂં (શુ-શ-કો,)	અનધેરા	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, દાલ, હે, યે, રે, અલિફ,)=અંધકાર છાયા, ઇત્યાદિ (ઉં-લુ,) સં૦ અંધ-આંધળું, અંધકાર- પ્રકાશનો અભાવ, ઉપરથી.
અંબર (ધ-વૈ,)	અંબર	અ.	ના.	(એન, નૂન ગુન્નઃ, બે રે,)=કાળારંગે એક ચીકણો પદાર્થ હોય છે. તેને કેટલાક લોકો ઝાડનું ગુન્દર, કેટલાક જળચર પ્રાણીનું છાણ અને કેટલાક એક જાતનું મીણ કહે છે (મુ-અ, ધ-વૈ,) તે મુશિયા ને કિનારેથી જડે છે.
અંબર	૦	સં,	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, બે, રે,)=આકાશ, પોશાક, વસ્ત્ર, નીલામ્બર પીતંબર, સ્ત્રી અને પહેરવનું એક કરબી (ઝીણા ભાગ્રા વાળું) લુગડું. અંબરખ, એક ખુશબોદાર દ્રવ્ય (ન-કો, શ-ચિં,)
અંબરચો	અંબર્ચ	ફા.	ના.	(એન, નૂન ગુન્નઃ, બે રે ચે હે,) "અંબરીનઃ" પણ બોલાય છે = જેમાં અંબર નામે સુગંધિ વસ્તુ ભરેલી હોય છે તે, એક પ્રકારનું સ્ત્રીઓનું પહેરવાનું ઘરેણું ડુંગ સુધી પેટે હોય છે. તે ઉપર મોતી પણ હોય છે (લુ-કિ,)
અંબરીન	અંબરીં અંબરીન	અ. ફા.	વિ	(એન, નૂનગુન્નઃ, બે, રે, યે, "નૂન ગુન્નઃ કે જાહેર.)=અંબર જેવા સુગંધિ આપની કોઈ વસ્તુ (લુ-રી,) અંબર (અ૦સં૦)= ખુશબોદાર કાળી વસ્તુ (લુ-કિ,)

અંબાડી (શા-પ,	અમ્મારી અમારી	અ	ના,	(ઐન. "મીમ મુશદ્દદ કે સુખ્ફફ," અલિફ,રે, યે,)=રથ જેવી હાથી ઉપર કસવાની બેઠક જે અમ્માર નામના માણસે કાઢેલી છે તે, આકાશ, રથ, તાબુત, ઇ૦ (ક—ફ, સિ—જ, સુ—દ, ખુ—ન, સુ—ત,)
અંબાડી	०	પ્રા.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્ન:, બે, અલિફ, ડે, યે,)=જેનો તેલ નીકળે છે તે એક જાતની બી ઇ૦ (મ—ભા—ન—કો,)
અંબાર (શા·પ,)	અંબાર્	અ ફા.	ના,	(અલિફ, નન ગુન્ન:, બે, અલિફ, રે)= "નિબ્ર" શબ્દનું બહુવચન =અનાજ તથા માલના ઢગલા (મુ—અ, બ—અ., સુ—હ,) "અંબાશતન" (ફા.)=ભરવું અને "ઇંબાર (અ૦)= એકઠું કરવું, ઉપરથી નિબ્ર (અ૦) નબ્ર=ઊંચાઇ.
અંબારખનું	અંબાર્ ખાન:	ફા.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્ન:, બે, અલિફ, રે ખે., અલિફ, નૂન, હે,)=સ્ટોર, ગુદામ જયાં સામાનએકઠું કરવામાં આવે (લુ—ફી,) "અંબારદન" ધાતુ=ઢગલો કરવો, ઉપરથી અંબાર (ફા૦)=ઢગલો+ખાન: (ફા૦)=ઘર.
અંમાલ (શા—પ,)	ઉમ્માલ્	અ.	ના·	(ઐન, મીમ મુશદ્દદ, અલિફ, લામ,)= "આમિલ" શબ્દનું બહુવચન "અવામિલ" (અ૦) પણ છે=હાકમો, સરકારી કામદારો (ક—લુ,)
અંશ-આંશ	અંસ	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, સીન,)=કકડો, ભાગ, દરજજો, સત્વ, જીવ, શકિત (ઉ—લુ,) આ૦ "અનસી"=આદમી, દરેક અવયવમાં હેલો ભાગ (લુ—કિ,)

અંગ ભરાવું	આંગ્ ભર્ આન	હિં.	ના,	(અલિફ મમદૂદઃ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, બે, હે, રે, અલિફ મમદૂદઃ, નૂન, અલિફ,)=તાવ આવવો, તાવનાં ચિન્હ જણાવાં, (રૂ–પ્ર–કો,)
અંગ મહેનત	અંગ્મેહ્નત	સં.અ.	ના,	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, મીમ, હે, નૂન, તે,)=જાત મેહનત, શરીરની મહેનત (મનની નહિ) તે (ગુ–શ–કો) સં૦ અંગ–શરીર+આ૦ મેહનત–ઉદ્યમ
અંગરસ	અંગ્ રસ્	સં.	ના,	(અલિફ, નૂનગુઃ, ગાફ, રે, સીન,)= ફા૦ ફળફળાદિનો પાણી નાંખ્યા શિવાય દબાવીને કે કચરીને કાઢેલો રસ (વૈદકમાં વપરાય છે) તે (ગુ–શ–કો,) સં૦ અંગ–શરીર+સં૦ ફા૦ રસ–અરક.
અંગ રોગ	અંગ્ રોગ્	સં.	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, રે, વાવ, ગાફ,) સં૦ અંગ+રોગ રૂજ–દુઃખ થવું=પેઢી ઉતાર રોગ, વારસામાં મળેલો રોગ, અંગવિકાર (ગુ–શ–કો,) સં૦ અંગ–બદન+સં૦ રોગ–પિડા.
અંગારા ઉઠના	અંગાર્ ઉઠ્ના	હિં.	ના. કિ.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ, રે, અલિફ, ટે, હે, નૂન, અલિફ,)=કાળજામાં ચરેડા પડવો, કાળજું બળવું, ચીચરવટો પેદા થવો (રૂ–પ્ર–કો,) અંગાર+ઉઠના.
અંગારા ઉઠવા	અંગારે ઉઠ્ના	હિં.	ના. કિ.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ, રે, યે, અલિફ, ટે, હે, નૂન, અલિફ,)= કુળને કલંક લાગે–કુળની આબરૂના કાંકરા કરે એવા કપુત્રને વિષે બોલતાં વપરાય છે (રૂ–પ્ર–કો,) અંગારે+ઉઠના
અંગિયો	અંગિયા	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, યે, અલિફ,) સં૦ અંગિકા=બાંહ્ય વગરનું કેડ સુધી આવતું સ્ત્રીને પહેરવાનું વસ્ત્ર, પેટી (ગુ–શ–કો,) સં૦ અંગ–બદન, ઉપરથી.

અંગુઠા દાવ	અંગૂઠા દાવ્	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ ગાફ, વાવ, ટે, હે, અલિફ, દાલ, અલિફ, વાવ,) કુસ્તીનો એક દાવ (ગુ–શ–કો,) અંગુષ્ટ (સં૦) ઉપરથી અંગુઠા–આંગળો+ ફા૦ દાવ–પેચ, લાગ, ઇ૦
અંગુઠો બતાવવો	અંગૂઠા બત.ના	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, ટે, હે' અલિફ, બે, તે, અલિફ, નૂન, અલિફ')= નાનો સંકેત, ના પાડવી, ના કહેવું ઠામ દેવાની નીશાનીમાં (રૂ–પ્ર–કો,) વપરાય છે. અંગૂઠા+બતાના
અંજળ પાણી	અનજલ્ પાની	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, જીમ, લામ, પે, અલિફ, નૂન, યે,)=નશીબ સર્જિત, ઘણોપાણી જ્યાં જે અન્નપાણી મળવાનાં ત્યાં તે, મળી આવવાં એ જે યોગ–સંબંધ તે રજક (ગુ–શ–કો,) બહુવચનમાં સં૦ અન્ન.
અંજીરી	અનજીરી } ઇનજીરી }	હિં. } ફા, }	ના. } વિ, }	(અલિફ, નૂન, જીમ, યે, રે, યે,) સં૦ અંજ્+ઇર ન=અંજીરનું ઝાડ (ગુ–શ–કો,) અંજીરનું, અંજીરવાળું, અંજીર જેવું, ઇત્યાદ.

———

"સ્વરની પૂરવણી"

અહનદિક	અ.યૂનુદીક	અ.	ના,	એ.ન, યે, નૂન, "અલિફ, લામ" સાહિન, દાલ મુશદ્દદ, ગે. કાફ,)=ક૦ એરડુ, હિં૦ હુલચી, ગુજરાતી ચણોટી ઉપવિ પ તરીકે અહીં લીધેલ છે (ઔ—કે,)
અક્કલના કાંકરા	અકલકેકં-ફ્ફ઼	હિં,	ના.	(એ.ન, કાફ, લામ, કાફ, યે, કાફ, નૂન ગુન્ન: કાફ, રે,)=અબુધ્ધિ, બુધ્ધિનો ભ્રશ થવો તે (રૂ—પ્ર—કો)
અક્કલની ખાડી	અકલકી-ખાઇ	હિં-	ના.	એ.ન, કાફ, લામ, કાફ, યે, કાફ. હે, અ-લિફ, હમજ: યે,)=નદીની ભરતીના ભાગ જેવો અકકલનો આગળ ગવધેલો ભાગ, દોઢ ડહાપણ (રૂ—પ્ર—કો,)
અકકલનો આધળો	અકલકા—અન્ધા	હિં,	વિ	(એન, કાફ, લામ, કાફ, અલિફ, અલિફ, નૂન, દાલ, હે, અલિફ,) =મૂર્ખ, અણ સમજુ, બેવકુફ, (રૂ—પ્ર— કો,)
અકકલનો ઊંધો	અકલકં—ઔંધા	હિં.	વિ.	(એ.ન, કાફ, લામ, કાફ, અલિફ, અલિફ, વાવ, નૂનગુન્ન: દાલ, હે, અલિફ,)=એ મૂર્ખ—જોઇએ તે કરતાં આડુંજ વેતરનાર માણસ ને માટે વપરાય છે (રૂ—પ્ર—કો,) આ૦ અકલ+હિં૦કા+હિં૦ ઔંધા
અકકલ ને ખાં	અકલખા-ન	ફા.	ના. વિ.	(એ.ન, કાફ, લામ, ખે, વાવ મઅ દૂલ:, અલિફ, હે,)=મૂર્ખ, બેવકુફનો બાદશાહ, મૂર્ખનો સરદાર (રૂ—પ્ર—કો) બુધ્ધ ચાહનાર જેમ—તનખાં+ખા—ખાહ
અકકલનો દુશ્મન	અકલકા-દુશ્મન	હિં.	વિ.	(એ.ન, કાફ, લામ, કાફ, અલિફ, દાલ, શીન, મીમ, નૂન,)=મૂર્ખ, અણસમજુ, બેવકુફ, સમજીને ખોટે રસ્તે ચાલે તે (રૂ—પ્ર—કો,)આ૦+હિં૦+ફા૦ શબ્દ.

અકકલનો બારદાન	અકલકા-બારદાન	હિં.	ના,	(ઍન, કાફ, લામ, કાફ, અલિફ, બે, અલિફ રે દાલ, અલિફ, નૂન,)=અકકલ શૂન્ય, મૂર્ખ, અકકલહીન, બેવકુફ,(રૂ-પ્ર-કો)
અકકલ ફુટવી	અકલફૂટ-ના	હિં.	ના.	(ઍન., કાફ, લામ, પે, હે, વાવ, ટે, નૂન અલિફ,)=બુધ્ધિનો ભ્રંશ થવો, ચિત્ત ઠેકાણે ન હોવું, મૂર્ખ બનવું, અકકલથી કામ થતું બંધ પડવું, સમજ શકિત નાશ પામવી (રૂ—પ્ર—કો,)
અકકલબાજખાં (ન-કો,)	અકલબા-જૂખાન	ફા,	વિ.	(ઍન, કાફ, લામ, બે, અલિફ, જે, ખે, અલિફ, નૂન,)=ઘણી અકકલ વાપરનાર, બેડશીખોર, બુધ્ધિવાન સાહેબ. આ૦ અકલ=બુધ્ધિ+ફા૦ બાજ=રમનાર, ઉડનાર+તુ૦ ખાન=ખેતાબ
અકકલ વેચવી	અકલબેચ-ના	હિં.	ના,	(ઍન, કાફ, લામ, બે, યે, ચે, નૂન, અલિફ)=અકકલ વાપરવી, બુધ્ધિનો ઉપયોગ કરવો. (રૂ—પ્ર—કો,)
અકકલહોશિયારી (ગુ શ-કો)	અકલોહોશિયારી	ફા.	ના,	(ઍન, કાફ, લામ, વાવ, હે, વાવ, શીન. યે, અલિફ, રે, યે,) આ૦ અકલ+ો+હોશિયારી. વ=અને, શિવાય બન્ને શબ્દો એક જ અથવા સંબંધી અર્થમાં વપરાય છે તથા ખતમાં લખાયછે એટલે સાવધગીરી. ફાસ. બન શાંત મનથી અને ખરા વિચારથી. આપ ખુશીથી.
અક્ષ	અકસ	પે૦	ના	(ઍન, કાફ સીન,)=પ્રકાશ, રોશની (પ-શ-કો,) આ૦માં-લુંટવું, ઉલટ પુલટ કરવું, ઇ૦
અક્ષગીર	અકસગીર	પે૦ ફા }	વિ.	(ઍન, કાફ, સીન, ગાફ, યે, રે,)= ઝળકનાર, રોશની પકડનાર (પ-શ-કો,) પે૦ અક્ષ-પ્રકાશ, રોશની. આ૦ ઉલટવું, લુંટવું, ફા૦ ગિરફતન ધાતુ=મેળવવું, લુટવું, ઉપરથી ગીર=પકડનાર, લુટારૂ

અખમ (ગુ-શ-કો)	૦	સં. ફા.	વિ.	(અલિફ, ખે, મીમ,) સં૦પૈ૦ અ–નહિ+ ફા૦ ખમ્ –વાંક નમન, વલણ ઇ૦ એટલે નમે-વળે-વાંકું નથઇ શકે તે, શક્તિ વાન, કઠણ, મજબુત, પુષ્ટ, ઇ૦
અખ, ખન,	અખ્,ખન	પૈ૦	ના,	(અલિફ,ખે,)તથા (ખે, નૂન,) બન્ને પ્રકારે=ઘર, મકાન જગા (પ–શ–કો,) ખાન (અ૦તુ૦ફા૦પૈ૦) નું ટુંક–ખન ફા૦ ખાન નું ટુંક-ખંડ, વિભાગ, ઠેકાણું, ઇત્યાદિ.
અખગર	અખગર્	પૈ૦ ફા૦	ના.	(અલિફ, ખે, ગાફ, રે,)=ઇંગાર, ધીક ધીકતા આતસના કટકા, બળતું લાકડું, ચિણગારી (પ-શ-કો,)
અખશી-હ	અક્સી	પૈ૦	વિ.	(ઍન, કાફ, સીન, યે,)=એક બીજાથી ઉલટું (પ—શ—કો) આ૦ અક્સ= ઉલટવું, ઉપરથી. પૈ૦ અખશી, આખ શીના૦=તત્વો પણ અર્થ રાખે છે. આ૦ લુટનું, લુટેલું.
અખાંન	અખાન્	પૈ૦	ના.	(અલિફ, ખે, અલિફ, નૂન,)=દુનિયાં (પ–શ–કો,) પૈ૦ અ=વગર+આ૦ પૈ૦ ફા૦ તુ૦ ખાન= મકાન.
અખી	અખી	પૈ૦ અ.	ના. વિ.	(અલિફ, ખે, યે.)=દુનિયા, ઘર, ખોરાક, ભાઇ પણું, ભાઇચારો, ભાઇબંદી, દયાળુ, એકકામ, એકચીજ, મરવાનો સાહેબ, ભાઇ (પ–શ–કો) ફા૦ માં મુનાજાત્રાળો આ૦ માં–મારો ભાઇ.
અખેદ	અખિરદ્	પૈ૦ સં.પ્રા	વિ.	(અલિફ, ખે, રે, દાલ)=અકકલ–બુધ્ધ વગરનું, મૂર્ખ (પ–શ–કો,) પૈ૦ સં૦ અ–વિના + પૈ૦ ફા૦ ખિરદ્–સમજણ
અખેશ	અખેશ્	પૈ૦ સં.પ્રા.	વિ.	(અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલઃ યે, શીન,)=સંબંધ વગરનું (પ–શ–કો,) ખેશ સગાવગરનું
અખોહ	અખો.ૂ	પૈ૦ સં.ફા.	વિ.	(અલિફ, ખે, વાવ,)=ખરાબ ખાસીયત ખરાબ આદત, બુરીટેવ (પ–શ–કો,) પૈ૦ અ–ખરાબ+ખો–ખૂ=ટેવ

અખીની	૦	પે૦ સં. ફા૦	વિ,	(અલિફ, કાફ, યે, નૂન, યે,)=કીનાવાળું નહીં તે, કીના વગરનું (પ-શ-કો,) પે૦ સં૦ અ-નહિ+કીન: નું ટૂંક-કીન કપટ+ઇ—વાળું.
અખ સ્તુદ અખુ સ્તુદ	૦	પે૦ સં. ફા૦	વિ.	(અલિફ, ખે, વાવ, મઅદૂલ:, શીન, નૂન, વાવ, દાલ,)=નારાજ, નાખુશ, દલગીર, (પ-શ-કો,) અ (સં૦ પે૦)=ના + પે૦ ખ.શ્નૂદ-ફા૦ સામાન્ય વપરાશ ખુ.શનૂદ=રાજી
અખશ્મ	૦	પે૦	વિ.	અલિફ, ખે, શીન, મીમ,)=ગુસ્સા વગરનું, શાન્ત (પ-શ-કો,) અખશ્મી
અખાહેશ	૦	પે૦ સં. ફા૦	વિ.	(અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલ:, અલિફ, હે, શીન,)=ઇચ્છા-મરજી ખાહેશવગરનું (પ-શ-કો,) પે૦ સં૦ અ-વિના+ખાહિશ-ઇચ્છા.
અખાબ અખવી	૦	પે૦ સં. ફા૦	વિ,	(અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલ: અલિફ, બે,)=ઊંઘવગરનું, જાગતું જાગૃત(પ-શ-કો,)પે૦ સં૦-વગર+પે૦ ફા૦ ખાબ-ઊંઘ.
અખસ્તગી	૦	પે૦ સં.ફા૦	ના.	(અલિફ, ખે, સીન, તે, ગાફ, યે,)=જખમીથયા વગરની હાલત, થાકી ગયા વગરની હાલત, નબળાઇ વગરની હાલત (પ-શ-કો,)પે૦ સં૦ અ-વિના+ખસતનધાતુ=ભાગી જવું, જખમાવવું, ઉપરથી, ફા૦ ખસ્તઃનું ટૂંક ખસ્ત=ભાગેલ, જખમેલ+ગી-પણું અર્થે એક પ્રત્યય
અખાહ	૦	પે૦ સં. ફા૦	વિ, ક્રિ.	(અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલ:, અલિફ, હે,)=ચાહ-પ્યાર વગરનું, મન ઉતરાતું, વગર ઇરાદાનું, નાચાહ-ઇચ્છ, ના

				માંગ (પ–શ–કો,)પેં૦ સં૦ અં–વગર, ના, ઇ૦+ખાસ્તન=ઇચ્છવું, ખાસ્ત=ચાહ —ઉપરથી ઇચ્છા
અઇનદિક	અ.ય્નુદીક	અ.	ના.	(એન, યે, નૂન, અલિફ, લામ સાકિન, દાલ મુશદ્દદ, ગે, કાફ,)=ફ૦ એરડુ, હિં૦ ઘુંઘચી ગુ૦, રાતી ચણોઠી, ઉપવિષ તરીકે અહી લીધેલ છે (ઐા–કો)
અખાસ્તન	૦	પેં૦ સં. ફા૦	ક્રિ.	અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલ:, અલિફ, સીન, તે નૂન,)=બોલાવવું–ચાહવું–તેડવું –નોતરું દેવું નહિં (પ–શ–કો,) સં૦ પેં૦ અ=નહિ+ફા૦ ખાસ્ત:નું ટુંક=ચાહેલું.
અખુઆં	ઇખ્વાન્	અ. પેં૦	ના.	(અલિફ, ખે, વાવ, અલિફ, નૂન,) =આદતો. ટેવો, ખસલતો (પ–શ–કો) આ૦ ફકરો "ઇખ્વા નુશ શયાતીન" જુઓ.
અખાર	૦	પેં૦ સં ફા૦	વિ	(અલિફ, વાવ મઅદૂલ: અલિફ, રે,)=નહી ખાનાર–પીનાર (પ–શ–કો,) સં૦ અ—નહી+ ખુરદન ધા૦—ખાવું, –પીવું, ઉપરથી.
અખુશી	૦	પેં૦	ના.	(અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલ:, શીન, યે,)=નાખુશી, નારાજી, દલગીરી (પ–શ–કો,) સં૦ પૈ૦ અ+ફા૦ ખુશી.
અખોશ	૦	પેં૦ સં.ફા૦	વિ,	અલિફ, ખે, વાવ મઅદૂલ: શીન.)= ખુશનુમાનહી, ખુશી નહિં ઉપજાવનારૂં, નાખુશ, દલગીર (પ–શ કો) સં૦ પેં૦ અ=નહિં+ફા૦ ખુશ=સારૂં,
અખુશ્ક	૦	પેં૦ સં.ફા૦	વિ.	(અલિફ, ખે, શીન, કાફ,)=સુકાસ વગરનું, ભીનું (પ—શ—કો,) પેં૦ સં૦ અ–વગર+પેં૦ ફા૦ ખુશ્ક—સૂકું.
અખુશકી	૦	પેં૦ સં.ફા૦	ના,	(અલિફ, ખે, શીન, કાફ, યે,)=સુકાસ વગરની હાલત, ભીનાસ (પ–શ–કો,) સં૦ પેં૦ અ—વિના+ફા૦ ખુશકી—સુકાસ,

અધાર	હગાર	હિં,	ના.	(હે, ગાફ, અલિફ, રે,)=પંખીની વિષ્ટા–કેટલાંક એક જિવડાંની પણ અધાર કહેવાય છે અળશિયાની અધાર (ગુ–શ–કો,)
અચ્છું.	૦	ગૂ	અ.	(અચ્છું)=વારૂ, સારૂં, ઠીક (ગુ–શ–કો)
અઝી	અઝી	પે૦	ના.	(અલિફ, ઝે, યે,)=ઝાડના મૂળયાંમાંથી નિકળતો રસ (પ–શ–કો,)
અદીન	૦	પે૦ સં. અ.	વિ	(અલિફ, દાલ, યે, નૂન,)=અધર્મી, બેઇમાન, ચોકસ કાયદા વગરનું (પ–શ–કો) સ૦ પે૦ અ=વગર+અ૦ દીન=ધર્મ.
અદીવાર	૦	પે૦ સં.ફા૦	વિ	(અલિફ, દાલ,યે, વાવ, અલિફ, રે,)= દીવાલ વગરનું (પ—શ—કો,) પે૦ સં૦ અ—વિના+પે૦ ફા૦ દીવાર–ભીંત.
અટકણ	અટ્કન્	હિ.	ના.	(અલિફ, ટે, કાફ, નૂન,)=જેથી ગતિ બંધ પડે તેવું (વસ્તુ), બારણું એની મેળે વસાતું હોય ત્યારે તેને ખુલ્લું રાખવા માટે લાકડાનો ઢાળ પડતો કડકો જે તળે રાખવામાં આવે છે તે, ઘંટીનું ફરવું ઉતાવળું અથવા ધીમું કરવા સારૂ તેની તળે લાકડાનો ઢાળ પડતો કકડો ગોઠવવામાં આવે છે તે, ઉલાળો, આગળી ભુંગળ, ઓઠીગણ, ટેકો (ગુ–શ–કો,)
અટકળ	અટ્કલ્	હિ,	ના.	(અલિફ, ટે, કાફ, લામ,) હિં૦ સં૦ ઉત્–ઉપર+કલ-દમવું=કંઇક આધાર ઉપરથી તર્ક કરી શોધી કાઢવું તે, કલ્પનાથી ગણેલું તે, સુમાર, આશરો, અડસટ્ટો, જુક્તિ, કુંચી, કળ, કિસબ, રમી રહેલો તે, અભ્યાસ, મહાવરો (ગુ—શ—કો,)
અટકળ પચ્ચીશી	અટ્કલ્પચ્ચુ	હિ.	ત્રિ.	(અલિફ, ટેમુશદ્દદ, લામ, પે, ચે મુશદ્દદ, વાવ,)=અટકળથીજ માત્ર કહેવામાં આવે છે તે, માત્ર કલ્પનાજ (રૂ–પ્ર–કો,) અટ્કલ+પચ્ચુ.

અટકળ, બાજ	અટ્કલ બાજ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, કાફ, લામ, બે, અલિફ, જે)=અટકળ બાંધવામાં ચાલાક, પ્રવિણ, તર્કી (ગુ-શ-કો) હિં૦ અટકલ+ફા૦ બાજ.
અઠોટી	હથોટી-ટોટી	હિં.	ા,	(હે, તે, હે, વાવ, ટે, યે,) અથવા (હે, ટે, વાવ, ટે, યે,)=અથોટી, હાથ કસબ, કૌશલ્ય, હિકમત, કળા, કસબ, અભ્યાસ, મહાવરો (ગુ-શ-કો) હિં૦ હાથ+ઓટી, ઉપરથી,
અઠયોતેર	અઠત્તર્	હિં.	વિ	અલિફ, ટે, હે, તે મુશદદ, રે,) સં૦ અષ્ટ+સિત્તેર (સપ્ત--સાત+તિ--દશ) સૂચક પ્રત્યય=એંશીમાં બે ઓછા, ૭૮ (ગુ-શ-કો,)
અડ	અડ્	હિં.	ના,	(અલિફ, ડે)=હટ, જીદ, ઇત્યાદિ (ગુ-શ-કો,)
અડતાલીસ	ઉડ્તાલીસ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, તે, અલિફ, લામ, યે, સીન,) સં૦ અષ્ટ+ ચત્વારિંશત (ચતુર-ચાર+ દશ)=પચાસમાં બે ઓછા, ૪૮(ગુ-શ-કો)
અડતી-ત્રીસ	અડ્તીસ્	હિં.	વિ.	અલિફ, ડે, તે, યે, સીન,)સં૦ અષ્ટ +તીસ=અડતીસ, ૩૮ (ગુ-શ-કો,)
અડધી	આધી	હિં.	ના. વિ.	(અલિફમમદૂદ, દાલ, હે, યે,)=તાંબાનો એક શિક્કો, પૈ, એક આનાનો બારમો ભાગ, દુકાનીનું અડધભાગ (દુકાની=બે પૈ) મુંબઇમાં વપરાતો શબ્દ (ગુ-શ-કો,) નીમેનીમ થએલી કોઇ વસ્તુ, નીમી.
અડધું	આધા	હિં.	વિ.	(અલિફમમદૂદ, દાલ, હે, અલિફ,) સં૦ અર્ધ=આખી વસ્તુના બરાબર સરખા કરેલા બે ભાગમાંનો એક, ૪૦ (ગુ-શ-કો,)

અડધું અંગ	આધા આંગ્	હિં.	ના.	અલિફમમદૂદ:, દાલ, હે, અલિફ અલિફ-મમદૂદ:, નૂનગુન:, ગાફ,)=સ્ત્રી, પ્રિયા, સહાયકારીમિત્ર(રૂ–પ્ર–કો,) સં૦ અર્ધ્ધ–નીમો+સં૦ અંગ–શરીર, ઉપરથી.
અડધે શુકને	આધે સુખની	હિં.	વિ.	(અલિફમમદૂદ:, દાલ, હે, યે, સીન,ખે નૂન, યે,)=શુકનની દરકાર રાખ્યા વિના, કહેતાવાર, તરતજ, વગર વિલંબે (રૂ–પ્ર–કો,) હિં૦આધે–અર્ધ્ધ+ફા૦ સુખની=બોલવાળા.
અડલી } આડલી }	અર્દલી	ઈ.	ના.	(અલિફ, રે, દાલ, લામ, યે,)=સ્વારી સાથે રહે તો સિપાઇ, હાજર રહેનાર નોકર (ઉ–લુ,) orderly.
અડી–આડી	આડ઼ી	હિં.	ના.	(અલિમમદૂદ:,ડ઼ે, યે,)=યાર, મદદગાર, શરીક (ઉ–લુ,)
અડી–આડીમાર	આડ઼ીમાર્	હિં.	વિ.	(અલિફમમદૂદ:,ડ઼ે, યે, મીમ, અલિફ, રે;)=દગલબાજ, ફરેબી, ફંદામાં નાંખનાર (ઉં–લુ,) હિં.આડી=યાર+હિં.માર=મારનાર
અડોળ	અડોલ્	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડાલ, વાવ, લામ,) સં૦અ–ન હિ+ડોળ–ધાટ=ડોળ–આકાર–ધાટ વગરનું, વરવું, કદરૂપું, બદસુરત, અનિયમિત, અવ્યવસ્થિત (ગુ–શ–કો,)
અડ્ડા	અડ્ડા	હિં.	ના,	(અલિફ, ડાલ મુશદ્દદ, અલિફ,)=ચોખા જાતના બ્રાહ્મણોના ઘર (ગુ–શ–કો,)
અણ	અન્	સ,	અ.	(અલિફ, નૂન)=નહિ, નરસા પણું વગેરેના અર્થમાં વપરાય છે (ગુ—શ—કો,)
અણકમાઉ	અનકમાઉ	હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂન, કાફ, મીમ, અલિફ, હમજ:, વાવ,)=અણ+કમાવું–રળવું (ક્ષમ)—ખમવું, શકિતવાન થવું)=બીનરોજગારી, નવરૂં, નિરૂધમી, ચાકરી–ધંધા વગરનું (ગુ—શ—કો,) સં૦ અણ–અન બીન+હિં૦ કમાના–કમાઇ કરવી, ઉપરથી

આજ્ઞાર્થ (કમાઓ) નું કર્તારૂપ કમાઉ પેદા કરનાર અર્થ થઇ ગુ૦કિ૦ કમાવું થાય છે. દાખલા તરીકે કમવારી સં૦ હિં૦ ગુ૦ જુઓ.

અઢી	અડ્ઢી	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, હે, યે,)=જુઓ અડી, રા (ગુ-ભા-કો)
અણઆધિ કારી	અન્ અધિ કારી	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, અલિફ, દાલ, હે, કાફ, અલિફ, રે, યે.) સં૦ અનધિકારિન,=નહિ અધિકારી તે, જેને સત્તા ન આપેલી હોય- તે અમુક કાર્ય કરવાની જેનામાં યોગ્યતા નહોય તે, ના લાયક (ગુ—ભા—કો,)
અણક સબી / અણકિ સબી	અનકસબી	સં. અ.	વિ.	(અલિફ, નૂન, કાફ, સીન, બે, યે,) અણ=નહિ+કસબી=કારીગરીવાળું=કસબ નહિ જાણનાર, કળા નહિ જાણનાર, નહિ, એવું, યુદિત કે આવડવગરનું (ગુ-ભા-કો,) સં૦અણ-અન +આ૦ કસબ-ધંધો.
અણજાણ (ગુ-શ-કો)	અનજાન	હિં.	વિ	(અલિફ, નૂન, જીમ, અલિફ, નૂન) સં૦ અ+જ્ઞા=જાણવું, ઉપર જાતિ રૂપ ન પ્રત્યય વિશેષણ દર્શક-વધી અર્થ ધરાવતો શબ્દ=અજ્ઞાનતાવાળો, મૂર્ખાઈ ભરેલું, ગેર માહિતી રાખનાર, નાદાન, હિ૦ ગુ૦ માં- અજ્ઞાનતા, મૂર્ખાઇ, ગેર માહિતી, નાદાની તરીકે-અર્થ થાય છે તે.
				(અલિફ, નૂન, જીમ, અલિફ, નૂન, પે, નૂન,)=નાદાની ગેર માહિતી, અજ્ઞાન તા, વગેરે (ગુ—શ—કો,) સં૦ અન=નહિ +હિં૦ જાન-જાણ+પન-પણું.

અણદાતા	અન્દાતા	હિ.	ના. ત્રિ.	(અલિફ, નૂન, દાલ, અલિફ, તે, અલિફ,)=કંજુસ, કૃપણ, બખીલ, શઠ, ખલ (ગુ-શ-કો,) સં૦ અણ-અન+દાતૃ—આપનાર દા-આપવું. સં૦ અન્ન-ધાન્ય+દાતા—આપનાર-પુરૂં પાડનાર, ઈત્યાદિ.
અણનામી	•	સં.	વિ.	(અલિફ, નૂન, નૂન, અલિફ, મીમ, યે,) =નનામી, 'નામ-વગરનું', અજાણ્યું, અજાણ, અજ્ઞાન, મૂર્ખ (ગુ—ભ—કો,) સં. ફા૦ નામી=નામનું, નામવાળું.
અણમાપ	૦	સં.અ.	વિ.	(અલિફ, નૂન, મીમ, અલિફમમ્દૂદ:, પે,)=નહિ માપેલું, માપ થાય નહિ એવું અમાપ, અનંત. અપરિમિત (ગુ-ભ-કો,) સં૦ અન=નહિ+અ૦ મઆપ=ભરેલું. હિં૦ અનમાપ.
અણમાહિતગાર	૦	સં,અ, ફા,	વિ,	(અલિફ,નૂન. મીમ, અલિફ,હે, યેમુશદ્દદ, તે, ગાફ, અલિફ,રે,)=જાણીતું નહિ તેવું, અજાન (ગુ-શ-કો.)સં૦ અણ-અન=નહિ +અ૦ માહિય્યત=માહિતી+ફા૦ ગાર=વળું. એટલે એકંદરે માહિતિવગરનું. પણ ઉ૦ વપરાશે આવતો શબ્દ નથી.
અણમાહિતી	૦	સ,અ,	ના.	(અલિફ, નૂન, મીમ. અલિફ. હે, યે મુશદ્દ, તે.)=અણજાણ પણું, બીન વાકેફ ગારી, ગેરમાહિતી (ગુ—શ—કો)સં૦ અણ-અન=ગેર+અ૦ મહિય્યત=વાકેફગારી. પણ ઉરદુવાપરનો શબ્દ નથી.
અણમિલ	અનમિલ	હિ.	વિ.	(અલિફ, નૂન, મીમ, લામ)=અણમળતું. (ગુ-શ-કો) મળતું નહોય તે. જુદું, વગેરે. સં૦અન-નહિ+હિં૦ મિલ=મળતું

અણમૂલ	અન્‌મોલ્	હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂન, મીમ, વાવ, લામ,) =અમૂલિક, ઘણુંજ કીમતી, અણમોલ (ગુ–શ–કો,) કિમ્મત વગરનું સં૦ અન–વિના+હિ૦ મોલ–કિંમત.
અણુવટ	અન્‌વટ્	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન, વાવ, ટે,)=બાળક છોકરાંને અને સ્ત્રીઓને પગને અંગુઠે ઘાલવાનું ઘુઘરી વાળું રૂપાનું ઘરેણું, પું૦ (ગુ–શ–કો,) અન+વટ.
અણુવાકેફ	અન્ વાક્‌ફ્	સં,અ,	વિ,	અલિફ, નૂન, વાવ, અલિફ, કાફ, ફે,) =અજાણ્યું, ગેર માહિત, અપરિચિત (ગુ–શ–કો,) ઉ૦ માંવપાતો નથી, તો પણ સં૦ અન્+આ૦ વક્‌ફ્,ઉપરથી વાકિફ=જાણીતું.
અણુવાકેફ આર	૦	સ.અ. ફા.	વિ,	(અલિફ, નૂન, વાવ, અલિફ, કાફ, ફે, ગાફ, અલિફ,રે,)=અજાણ્યું, ગેર માહિત, અપરિચિત, અજ્ઞાન (ગુ–શ–કો) ઉ૦ વપરાશે નથી તોપણ સં૦ અણ –અન–અપ+આ૦ વાકિફ–રિચિત+ફા૦ ગાર–વાળું.
અણુવાકેફ ગારી	૦	સં.અ. ફા.	ના૦	(અલિફ, નૂન,વાવ, અલિફ, કાફ, ફે, ગાફ, અલિફ, રે, યે,)અણુ+વાકિફગાર– જાણીતું=ગેરમાહિતી, બીન અનુભવ, ક ચાશ, અપ્રવીણતા, અજાણુંપણું(ગુ–શ –કો,)સં૦ અણુ–અન=વગર+આ૦ વા કિફ=જાણીતું+ફા૦ ગાર=વાળું+ઇ=કોઇપ ણ કર્મ.
અણુંસમજ	અન્‌સમઝ્	હિ.	ના,	(અલિફ, નૂન, સીન, મીમ, જીમ, હે,) =નહિ સમજતે, અજ્ઞાનપણું, મૂર્ખતા (ગુ–શ–કો,) સં૦ અણુ–અન+સમઝ (સમ+સાથે+જ્ઞા–જાણવું. મૂર્ખ અર્થપણ

				ધરાવે છે. પણ ઘણું કરી ઉ૦માં વપરાશ હશે નહિં.
અણુસમજુ (ગુ-ભા-કો)	અનસમઝૂ	હિં.	વિ.	(અલિફ,નૂન, સીન, મીમ, જીમ, હે, વાવ,)=નાદાન, અજ્ઞાન, સગીર, વગેરે વગેરે. સં૦અન=નહિ+હિં.સમઝૂ=જાણનાર
અણુહદ	અનહૃદ્-દ	સં.અ.	વિ.	(અલિફ, નૂન, હે, દાલ મુશદ્દદ કે મુખ્ફફ)=અનહદ જુઓ (ગુ-શ-કો,)સં. અણ-અન=વિના આ૦ હ દ-હ દ=છેડો, પાળ, આડ, ઇત્યાદિ.
અણીનો વખત	અનીકાવક઼ત	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન,યે, કાફ,અલિફ,વાવ કાફ,તે,) =અડીનો વખત, બારીક પ્રસંગ (રૂ-પ્ર-કો,) અની (હિં.)=અડી+કા (હિં.) =નો +વક્ત (અ૦)=સમય.
અત્તરજહાંગીરી	ઇતરેજહાંગીરી	ફા.	ના.	(ઐન, તોય, રે, જીમ, હે, અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, યે, રે, યે,)=ગુલાબનો અત્તર. જે નુર જહાં બેગમે જહાંગીર શાહના વખતમાં પહેલા પ્રથમજ બનાવેલો તે (લુ-શી.) આ૦ ઇત્ર-સુગંધિદાર વસ્તુ+એ-ની+ફા૦ જહાંગીરી-જહાંગીર બાદશાહનું.
અત્તરસાહેત-દ	અત્તરસાઅત	ગૂ.	અ,	(અલિફ, તેમુશદદદ રે, સીન, અલિફ, ઐન, તે,)=આ ઘડીએ, હાલ ઘડી, આજ ક્ષણે, હમણાંજ (ગુ-શ-કો,) સં૦અત્ર, ઉપરથી અત્તર ગુ૦=અહીયાં+આ૦ સાઅત-વખત.
અત્તરી	ઇતૃરી	અ	વિ.	(ઐન, તોય, રે, યે,)=અતરવાળો, અત્તર દાની, અત્તર રાખનારો, અતરવાળું, (ગુ—ભા—કો,) આ૦ ઇત્ર+ઇ=વાળું
અત્તરીઉં	ઇતરિયઃ	અ.	ના. વિ.	(ઐન, તોય, રે, યે, હે)=અતરદાની, અતર રાખવાનું-પાત્ર (ગુ-ભા-કો,) અતરનું, અતરવાળું, અતર જેવું.

અતમા	૦	સં.અ	વિ.	(અલિપ, તાય, મીમ, એન,)=દરકાર વગરનું. દરકાર રાખે નહિ એવું, જરૂરત ધરાવે તેવું, પરવાવગરનું બે તમા (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પ૦ અ=વગર+આ૦ તમા=લાલચ.
અતમામી	ઇતમામી	અ.	વિ.	(અલિફ, તે, મીમ, અલિફ, મીમ, યે,) =સમાપ્તિવાળું (ગુ—શ—કો,)
અતમી	અતમઅ	સં.અ.	વિ	(અલિફ, તાય, મીમ, એન, યે,)= તમારહિત, બેદરકાર, ગરજ વિનાનું,બડાઇ ખોર, દાંભિક, શેખીખોર (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પ૦ અ=વિના+આ૦ તમઇ=લાલચી.
અતરાપી -પુ	૦	ગુ.	વિ.	(અલિફ, તે રે, અલિફ, પે, યે,) સં૦ અત્ર-અહીં,આં+અપિ-પણ=ધરનું નહિં તે, બહારનું, અજાણ્યું, જેને કંઇ લાગ તું વળગતું ન હોય તે, ત્રાહિત, પારકો, બે પક્ષમાંનો નહિ પણ ત્રીજોધણી. ફા૦ આ૦ અતરાફ-તરફનું બહુવચન=બાજુ ઓ+ઇ=નું, વાળું. એટલે બંને પક્ષો શિવાય આણી તેણી મેરનું, બેમાંનું નહિ. ત્રીજું, અણ માહિતગાર, વગેરે અર્થ રાખે છે તોપણ ઉ૦ ફા૦આ૦ ના નપરા શમાં તો નથી ?.
અતાર	૦	સં. પેં૦	વિ.	(અલિફ, તે, અલિપ, રે,)તાંતણો - તારનહોય તેવું, જેમાંથી તંતુની ફળે તેવું, અત્યાર (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પેં૦ અ=નહોવું તે +સં૦ ફા૦ તાર=તાતણો
અતીત	અતીત	હિં.	ના.	(અલિપ, તે, યે, તે, સં૦ અતિથિ, ઉપરથી- ખાખી સાધુ, વિભુતિ ચોળનારા બાવાઓની એક જાત. જુઓ અતિત (ગુ-શ-કો,)
અતૂટ	અટૂટ	સં.હિં.		(અલિફ, ટે, વાવ, ટે,) સં૦ અ+ત્રુટ =તૂટવું=તુટેલું નહિ એવું, આખું, સળંગ, અખંડિત. તૂટે નહિ એવું સજ્જ

				ખુત, ચીવટ, (ગુ-ભા-કો,)સં૦ પૈર્ઠ અર્ઠ- નહિં+હિં૦ટૂટ. ઉ૦ વપરાશમાં નથી.
અતોલ	૦	હિં.	વિ.	(અલિફ, તે, વાવ, લામ,)સં૦ અ+ તુલ=તોલવું=જેનું તોલ ન થાય એવું, તોળીશકાય નહિ એટલું અમાપ, અતિશય, ૫૦ સં૦ અ=નહિ+હિં૦ ફા૦ તોલ=વજન.
અથવાર	૦	હિં.	વિ.	(હે, તે, હે, વાવ, અલિફ, રે,)=એક જહાથનું, જેને ઓળખાણ પરિચય હોય એવું, અમુક એકજ માણસના હાથને ટેવાયલું હોય તે (ગુ-ભા-કો,) હિં૦ હાથનું ટુંક-હથ+સં૦ ફા૦ વાર=વાળું ઉ૦ વપરશમાંતો નથીજ.
અથોડો	હતોડા-થોડા	હિં.	ના,	(હે, "તેમાત્ર કે હે,, પણ, વાવ, ડે અલિફ,)=લુહાર વગેરેનું એક ઓજાર જેથી એરણ ઉપર મુકલી વસ્તુને ટીપે છે (ગુ—શ—કો,)
અદક— અધકપાં સળી (રૂ-પ્રે-કો)	અધિકપસૂલી	હિં.	ના,	અલિફ, દાલ, હે, કાફ, પે, સીન, લામ, યે,)=વધારાનીપાંસળી, પાંસળીનો વધારો, અટકચાળું, મૂર્ખ, જેમ ફાવે તેમ વગર વિચારે બોલ્યા કરે એવું, એ શબ્દ ઘણું કરી હજામ સારૂ વપરાય છે. અધિક—વધુ+પસલી—પાંસળી.
અદકબોલું	અધિકબોલા	હિં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, હે, કાફ, બે, વાવ, લામ, અલિફ,)=બહુબોલું, વાતોડું, લડી પડે એવું (ગુ-ભા કો,)અધિક=ઘણું+ બોલા=બોલનાર.
અદબ કરવી	અદબકરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ,દાલ,બે,કાફ, રે, નૂન,અલિફ,)= પોતાની નમ્રતા મર્યાદા દેખાડી મોટાંને માન આપવા બેઉ હાથને કોણીથી વાળી એક ઉપર એક એમ ચઢાવી રાખવા (રૂ- પ્રે-કો,)અ૦ અદબ+હિં૦ કરના

અતમા	૦	સં.અ	વિ.	(અલિફ, તોય, મીમ, ઍન,)=દરકાર વગરનું. દરકાર રાખે નહિ એવું, જરૂરન ધરાવે તેવું, પરવાવગરનું બે તમા (ગુ–ભા–કો,) સં૦ પ૦ અ=વગર+આ૦ તમા=લાલચ.
અતમામી	ઇતમામી	અ.	વિ.	(અલિફ, તે, મીમ, અલિફ, મીમ, યે,) =સમાપ્તિવાળું (ગુ—શ—કો,)
અતમી	અતમઇ	સં.અ.	વિ	(અલિફ, તોય, મીમ, ઍન, યે,)= તમારહિત, બેદરકાર, ગરજ વિનાનું, બદાઇ ખોર, દાંભિક, શેખીખોર (ગુ–ભા–કો,) સં૦ પ૦ અ=વિના+આ૦ તમઇ=લાલચી.
અતરાપી –પુ	૦	ગુ.	વિ.	(અલિફ, તે રે, અલિફ, પે, યે,) સં૦ અત્ર–અહીં,આ–અપિ–પણ=ઘરનું નહિ તે, બહારનું, અજાણ્યું, જેને કંઇ લાગ તું વળગતું ન હોય તે, ત્રાહિત, પારકો, બે પક્ષમાંનો નહિ પણ ત્રીજોધણી. ફા૦ આ૦ અતરાફ–તરફનું બહુવચન=બાજુ ઓ+ઇ=નું, વાળું. એટલે બંને પક્ષો શિવાય આણી તેણી મેરનું, બેમાંનું નહિ. ત્રીજું, અણ માહિતગાર, વગેરે અર્થ રાખે છે તોપણ ઉ૦ ફા૦આ૦ ના ન્યાયના શમાં તો નથી.
અતાર	૦	સં. પેઠ	વિ.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,)તાંતણો - તારનહોય તેવું, જેમાંથી તંતુનની કળે તેવું, અત્યાર (ગુ–ભા–કો,) સં૦ પેઠ અ=નહોવું તે +સં૦ ફા૦ તાર=તાંતણો.
અતીત	અતીત	હિં.	ના.	(અલિફ, તે, યે, તે,) સં૦ અતિથિ, ઉપરથી– ખાખી સાધુ, વિભુતિ ચોળનારા બાવાઓની એક જાત. જુઓ અતિત (ગુ–શ–કો,)
અતૂટ	અતૂટ	સં.હિં.		(અલિફ, ટે, વાવ, ટે,) સં૦ અ+તૂટ =તટવું=તૂટેલું નહિ એવું, આખું, અભંગ, અખંડિત. તૂટે નહિ એવું સજ્

				(ગુ-શ-કો,) સં૦ અર્ધનો હિં૦ આધ=નીમેનીસ+ફા૦ આ૦ તસૂ-તસૂ=આંગળ.
અધન	અધન્	સં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, હે, નૂન,) સં૦ અ+ધન-પૈસો=ગરીબ (ગુ-શ-કો,) સં૦પે૦ અ-નગર+સં૦ .ધન-પૈસા.
અધની	અધની	સં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, હે, નૂન, યે,)=ધન-વાળું નહિતે, ગરીબ-(ગુ-શ-કો,) સં૦ પે૦ અ-નહિ+સં૦ ધની-પૈસા દાર.
અધમણ	આધ્મન્	હિ.	ના. વ.	(અલિફ મમદૂદ:, દાલ, હે, મીમ. નૂન,)=અડધો મણ, અધમણ જેટલું (ગુ-શ-કો,) સં૦ અર્ધનો હિં૦ આધ =અડધ+ફા૦ મન=૪૦ શેર
અધમણિ-વો-યું	આધ્મનિય:, આધ્મની	હિં.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, દાલ, હે, મીમ, નૂન, "યે આત્ર કે હે" પણ)=અધ-મણ સમાય તેટલું, તોલમાં અધમણનું (વીસશેર) જે વજન તે, અધમણનું માપ (ગુ-શ-કો) સં૦ અર્ધથી ગુ૦ અધ અને હિં૦ આધ+મનિય:-મની (ફા૦)=મણનું-જેટલું-વાળું, ઇ૦
અધર ઉડાવવું	અધરઉડ઼ાના	હિં.	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, રે, આલફ, ડે, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=કોઈ ન જાણે એમ કામ ઠેકાણે કરી દેવું (રૂ-પ્ર-કો,) સં૦ અ-વિના+ધર-પકડ+હિં૦ ઉડ઼ાના-ઠેકાણે કરી દેવું.
અધર ને અધર રાખવું	અધરકે:આધરરખના	હિં.	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, રે, કાફ, હે, અલિફ, દાલ, હે, રે, રે, કાફ, હે, નુન, અલિફ,)=ઠરી ઠામ બેસવા ન દેવું, ગભરાવી નાંખવું, બાવરૂં બનાવવું, નિરાત વળવા ન દેવી, લાડ લડાવવાં, ઉમળકા ભેર ઘણીજ સંભાળ રાખવી (રૂ-પ્ર-કો,) સં૦ અ-વિના+ધર-પકડ+ફા૦ કેહ-શબ્દ

અદરોગી	૦	પેં, સંજ્ઞા.	ના.	(અલિફ, દાલ, રે, વાવ, ગૂન, યે,) જુદાઇ વગરનું, સાચ (પ—શ—કો) પેં૦ સં૦ અ—વગર+ફા૦ દરોગી—જુઠાણું ઇ૦
અદલાબદલી (ગુ-શ-કો,)	અદલાબદલી	અ.	ના.	(એં, દાલ, લામ, લામ, અલિફ, બે દ.લ, લામ, યે,)=ન્યાયઅદલાય નહિ તે, ફેર ફાર વગરનો ઇન્સાફ, સરખાસરખી, બરાબરી, અવેજી,અદલ પ્રમાણે બદલ કરવું તે, અદલ ઇન્સાફ, સાટું, મોબદલો ઇ૦ આ. અ.દલ=ન્યાય+આ૦લા=નહિ+આ૦ બદલ =અવેજ +ઇ=પાછું. તોપણ લખવા તથા વાંચવામાં તો "અદલા બદલી" આવેછે. જેમ—"કર્બ બલા" ને ઠેકાણે નિયમસર "કરબલા" વપરાય છે તે શબ્દ જુઓ.
અદસ	અદસ્	અ.	ના.	(એં.ન, દાલ, સીન,)=તે૦ મસૂરપપુ, ક૦ ચણુગિ, હિં૦ મસૂર, મ૦ મસુરા, ગુ૦ મસૂર. મગની જાતિ છે. રાતામગ (ઔ—કો,) મસૂરની દાલ.
અદા (સાં-વ,)	અદા	અ.	ના.	(એંન, દાલ, અલિફ,)=વેર, દ્વેષ, કદો, દુશ્મનાવટ, શત્રુતાઇ, અદાવતનું ટૂંક.
અદીની	૦	પેં. સં.અ.	ના.	(અલિફ, દાલ, યે, નૂન, યે,)=બેદીની, ધર્મવાળું નહિતે, કાફેરપણું (પ—શ—કો) પેં૦ સં૦ અ—બે—નહિ ઇ૦+આ૦ દીન ધર્મ+ઇ—પણું.
અધખોખરું કરવું	આધાખોખરાકરના	હિં.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, દાલ, હે. અલિફ, કાફ, હે, વાવ, કાફ, હે, રે, અલિફ, કાફ, રે, નૂન, અલિફ,) અડધું થઇ જાય એટલો માર-મારવો, ટીપવું, હિ૦ આધા—સં૦ અર્ધ+ હિં૦ ખોખરા=ફુટલું ભાગ્યું કરવું.
અધતસુ	આધ તસુ	હિં.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, દાલ, હે, તે, ફેતોય સીન, વાવ,)=અડધો તસુ, અડધો આંગળ

				(શુ-શ-કો,) સં૦ અર્ધનો હિં૦ આધ=નીમેનીમ+ફા૦ આ૦ તસૂ-તસૂ=આંગળ.
અધન	અધન્	સં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, હે, નૂન,) સં૦ અ+ધન-પૈસો=ગરીબ (ગુ-શ-કો,) સં૦પું૦ અ-નગર+સં૦ .ધન-પૈસા.
અધની	અધની	સં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, હે, નૂન, યે,)=ધન-દોલત નહિ તે, ગરીબ-(ગુ-શ-કો,) સં૦ પું૦ અ-નહિ+સં૦ ધની-પૈસાદાર.
અધમણ	આધ્મન	હિં.	ના. વ.	(અલિફ મમદૂદ:, દાલ, હે, મીમ, નૂન,)=અડધો મણ, અધમણ જેટલું (ગુ-શ-કો,) સં૦ અર્ધનો હિં૦ આધ =અડધ+ફા૦ મન=૪૦ શેર
અધમણિ-યો-યું	આધ્મનિય:, આધ્મની	હિં.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, દાલ, હે, મીમ, નૂન, " યે મારૂ કે હે " પણ)=અધમણ સમાય તેટલું, તોલમાં અધમણનું (વીસશેર) જે વજન તે, અધમણનું માપ (ગુ-શ-કો) સં૦ અર્ધથી ગુ૦ અધ અને હિં૦ આધ+મનિય:-મની (ફા૦)=મણનું-જેટલું-વાળું, ૪૦
અધર ઉડાવવું	અધરઉડાના	હિં.	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, રે, આલિફ, ડે, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=કોઈ ન જાણે એમ કામ ઠેકાણે કરી દેવું (રૂ-પ્ર-કો,) સં૦ અ-વિના+ધર-પકડ+હિં૦ ઉડાના-ઠેકાણે કરી દેવું.
અધર ને અધર રાખવું	અધરકેઅધરરખના	હિં.	ના.	(અલિફ, દાલ, હે, રે, કાફ, હે, અલિફ, દાલ, હે, રે, રે, ખે, હે, નૂન, અલિફ,)=ફરી ઠામ બેસવા ન દેવું, ગભરાવી નાંખવું, બાવરું બનાવવું, નિરાત વળવા ન દેવી, લાડ લડાવવાં, ઉમળકા ભેર ઘણીજ સંભાળ રાખવી (રૂ-પ્ર-કો,) સં૦ અ-વિના+ધર-પકડ+ફા૦ કેહ-શબ્દ

				થાંભી=અષ્ટય+અધર--ધર્યાવિના+હિં૦ રખના=રાખવું.
અધર માથું ફરવુ	અધર્ મથ્થે ફિરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિપ, દાલ, હે, રે, મીમ, તેમુશદ્દદ, હે, યે, પે, હે, રે, નુન, અલિફ,)= મગરૂરીમાં મહાલવું (રૂ-પ્ર-કો,) સં૦ અધર-પકડ વગર+હિં૦ મથ્થે=માથે+હિં૦ ફિરના-ફરવું.
અધર લટકવું	અધર્લટકના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, દાલ, હે, રે, લામ, ટે, કાફ, નૂન, અલિફ,)=આધાર વિનાનું રહેવું, ધંધા રોજગાર વિનાનું રહેવું, અંતરિયાળ રહેવું, અદબદ રહેવું, અધવચ ચટીઆયાં કરવું (રૂ-પ્ર-કો,)
અધાક	૦	હિં.	વિ,	(અલિફ, દાલ, હે, અલિફ, કાફ,)= દાબવગરનું, ધાક વગરનું. જેને કોઇની બીક ન હોય તે સ્વતંત્ર, નિર્મર્યાદ (ગુ-ભા-કો,)ઉ૦ વાપર-ધાક
અધુરાપુરા કરવા (ભો-ચિં)	અધૂરે પૂરે કરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, દાલ, હે, વાવ, રે, યે, પે, વાવ રે, યે, કાફ, રે, નૂન, અલિફ,) મંદવાડમાંથી બેઠો ન થાય એવા માણસને વિષે બોલતાં વપરાય છે (રૂ—પ્ર—કો)
અન્નનેદાંતને વેર	અન્નદાંતોકે બૈર	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન સુશદ્દદ, દાલ, અલિફ, નૂન ગુન્નઃ તે, વાવ, નૂન ગુન્ન:, કાફ, યે, બે, યે, રે,)= અન્ન અને દાંતને સગાઇ મેળાપ ન થાય એવી માણસની ગરીબ સ્થિતિ, અન્નના સાસાં, મહા મેહનતે ખાવાનું મળતું હોય તેવી હાલત (રૂ-પ્ર-કો,)સં૦ અન્ન—અનાજ+હિં૦ દાંત+કે-બીજી વિભક્તિનો પ્રત્ય+હિં૦ બૈર-દ્વેષ.
અનમોલ	અન્મોલ	સં.હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂન, મીમ, વાવ, લામ)=જુઓ અણમોલ (ગુ—ભા—કો,)
અનામ	અનામ	સં. ફા.	વિ.	(અલિફ, નૂન, અલિફ, મીમ,)=નામ વગરનું જેનું નામ દેવાઇ શકાય નહિ તેવું (ગુ-શ-કો,)શ પેરે અ-નહિ+સં૦ફા૦ નામ.

અનામ	૦	સં. પેં	ના,	(અલિફ, નૂન, અલિફ, મીમ,)=જેને નામ (હિંગ-ચિહ્ન)નથી તે, પરમેશ્વર(ગુ-ભા-કો,)સં૦ પેં૦ અ=વગર—ઘણા+ફા૦પેં૦ સં૦ નામ=જે શબ્દ વડે પ્રાણી પદાર્થ વગેરે ઓળખાયતે.
અનામ	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, નૂન, અલિફ, મીમ,) સારૂં (ગ્રાં—શ— સં૦)
અનામ (ગુ-શ-કો,)	અનામ્	અ	ના,	(અલિફ, નૂન, અલિફ, મીમ,)ગુ-કોશે ઇનામ, પતિપક અર્થ દર્શાવ્યા છે. અને વિ૦ તરીકે ઇનામ આપવા લાયક, સર્વોત્કૃષ્ટ પણ—દુનિયાના લોકો (ક--લુ,) પેં૦ ના૦ લોકો માણસો વગરની હાલત, દેવ દરૂજ--રાક્ષસ વગરની હાલત (પ--શ--કો,) સં૦ અ+નામ=અનામ--નરવિનાનું પેં૦ અ--શિવાયની સ્થિતિ+નામ—લોક, માણસ,દેવ, દરૂજ, રાક્ષસ, ઇત્યાદિ
અનીતિ	અનીતી	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, યે, તે, યે,)સં૦અનીતિ=શરારત. બુરાઇ, એ ઇનસાફ (ઉ--લુ,) ગેર વર્તન. સં૦ અ--વગર+નીતિ=-વિવેક
અને	અહ્નય અહ્નઇ	પેં	વિ.	(અલિફ. હે, નૂન, 'યે માત્ર કે હમજ" સાથે) સામાન્ય વપરાશે અને=બીજું (પ—શ—કો) અન્ય, એશિવાય, પરકું. પેં૦ અહ—એ+ફા૦ નય—નઇ=નહિ.
અનેઆજ	૦	પેં. ધુ. ફા.	વિ.	(અલિફ, નૂન, યે, અલિફ, જે,)= હાજત વગરનું, ગરજ વિનાનું, વગર જરૂરનું પ—શ—કો)પેં૦સં૦અ—વગર+પેં૦ ફા૦ નિયાજ—ગરજ, વિનંતિ, ઇ૦
અનેક	અનેક્	સ. હિં.	વિ.	(અલિફ. નૂન યે, કાફ,)સં૦ અન્+એક=એક નહિ પણ ઘણાં, એકથી વધારે, ઘણાં એક, કેટલાંએક(ગુ—શ—કો,)પેં૦અ—નહિ+ફા૦નેક—શુભ=પ૦અનેક—ગુનેગાર.

અંતર	આન્તર	હિં.	હિં.	(અલિપ્ત, નૂત, તે, રે,) સં૦ અંતઃ-અંદર=અંદર, માંહી, ભીતર (શુ–શ–કો,)
અંતર	૦	જૂ.	ના,	(અલિપ્ત, નૂત, તે, રે,)=અંત્ર, આંતરડું (શુ—શ—કો,)
અંતરછાલ	આન્તરછાલ	હિં.	ના.	(અલિપ્ત, નૂત, તે, રે, ચો, હે, અલિપ્ત, શામ,) ઝાડના અંદરની કુમળી અને બારીક છાલ, ત્વચા (શુ–શ–કો,) હિં૦ અંતર–માંહેલું+હિં૦ છાલ–છોડું.
અંદરખાને	આન્દરે-ખાનઃ	ફા.	અ.	(અલિપ્ત નૂત હાલ, રે, વાલ, નૂત, [illegible], અલિપ્ત, નૂત, હે,)=છૂપી રીતે, છાનું માનું, ગુપ્તપણે (શુ–શ–કો,) ફા૦ આન્દરુન=માંહે+[illegible]+ફા૦ ખાનઃ =ઘર. " અંદરે ખાનઃ " ફા૦ શબ્દ [illegible] તેમ નથી પરંતુ "અંન્દરખાનઃ" શબ્દને વપરાશે,

				સારૂં બાંધેલું-મુકરર કરેલું જે સ્થળ તે (ગુ-શ-કો,) છતવિના, તદન, છત વગરનું, ઇ૦ સં૦ અન-વગર+હિં૦ છત-પેદાશ.
અનામેત્થલિબ	ઈનણુસ્સ-અલબ્	અ.	ના.	(એન, નૂન, બે, "અલિફ" "લામ" સાકિન, સે, ઍન, લામ, બે,)=તે૦ ઈંદ્રજાલ, ક૦ કાવઇકાકે, તા૦ માનત્ત-કકલિ, બં૦ કાકમારી, હિં૦ મકોઇ, મ૦ કામુની, ગુ૦ પીલુડી. આમાંથી સોલાનાઇન નીકળે છે (ઔ—કો,)
અનેરાન (મુ-સ-પ)	અનેરાન્	આ.	ના.	(અલિફ નૂન, યે, રે, અલિફ, નૂન,)= દરેક પારસી માસનો ૩૦ મો દહાડો (લુ—શી,)
અપસુકન	૦	સં.ફા૦	ના.	(અલિફ, પે, શીન, ગાફ, વાવ, નૂન,)= ખરાબ શુકન, અમંગલ સૂચક ચિન્હ (ગુ--શ--કો) સં૦ અપ+શુકન (ફા.) શુગૂન--પક્ષિના હાલવા ચાલવા ઉપરથી જોવું તે શુકન. પણ ઉર્દુના વપરાસમાં તો નથીજ.
અપસુકન	૦	સં ફા૦	ના.	(અલિફ, પે, સીન, ખે, નૂન,)=ભુંડો બોલ-શબ્દ (ગુ-શ-કો,)સં૦ અપ+ફા. સુખન-સુખુન-સખુન=બોલ.
અપીલ કોર્ટ	અપીલ્કૉર્ટ	ઈ.	ના.	(Appeal court)=વડી અદાલત, અપીલ સાંભળનારી અદાલત (ગુ-ભા--કો,)
અપેશ	૦	પે૦	ના,	(અલિફ, પે, યે, સીન,)=આગમચ નહિ, આગળ-નજદીક નહીં, દૂર, પાછળ, હરોલમાં નહીં (પ-શ-કો,)પે૦ સં૦ અ- નહિ+પે૦ ફા૦ પેશ-આગળ.
અફગાની	અફ્ગાની	પે૦ સં.ફા૦	વિ. ના.	(અલિફ, ફે, ગૅન, અલિફ, નૂન, યે,) =અફગાનીસ્તાનનું, આફગાનિસ્થાનને લગ

				તું, અફગાનિસ્તાનમાં બોલાતી ભાષા (ગુ–ભા કો,)
અફરજામ	અફ્રજામ	પેર્ઠ	ના.	(અલિફ, ફે, રે, જીમ, અલિફ, મીમ,) =નગર સેવટનું, અધુરૂં (પ–શ–કો,) સં૦ પેર્ઠ અ–વગર+પેર્ઠ ફા૰ફેરજામ–પરિણામ.
અફરીદ	અફ્રીત	અ.	ના.	(એન, ફે. રે, યે, તે)=દેવ, ભુત (ક–લુ,)
અફસોસી	અફ્સોસી	ફા.	ના. વિ.	(અલિફ, ફે, સીન, વાવ, સીન, યે,) =દીલગીરી, પશ્ચાતાપ કરવો, પરિતાપ કરવો તે, શોચ (ગુ–ભા–કો,) દિલગીરી વાળું.
અફીસર	અફ્સર	અ.	ના.	(અલિફ ફે, સીન, રે,)=સરદાર, ઓધ્ધેદાર, તાજ, મુગટ (ઉ–લુ)
અબખાર	અબ્ખાર	અ.	ના.	(અલિફ, બે, ખે, અલિફ, રે,)=ગુરજસ્તાનના એક શહેરનું નામ. અને એક ટોળીનું નામ પણ છે (લુ–કિ,)
અબ્બા	અબ્બા	હિં.	ના.	(અલિફ બે મુશદ્દદ, અલિફ,) સં૦ અંબા–માતા=મા, બા, ઘરડી ડોસી, ઘરડી ચાકરડી, (ગુ–ભા–કો,) પિતા, બાપ.
અબલકિ ખી	અબ્લકી	અ.	વિ	(અલિફ; બે, લામ, કાફ, યે,)=કાળો ને સફેત અથવા બે ત્રણ રંગ એકઠા હોય તેવા રંગનું, બદામી રંગનું, પચરંગી કાબર ચીતરૂં. "અબલકી ઘોડા" (ગુ–શ–કો,) વિશેષ વપરાશ "અબ્લક" શબ્દનો છે.
અબરકુ	અબ્રકૂ અબ્રકૂ	અ. ફા.	ના	(અલિફ. બે, રે, "કાફ કે કાફ," વાવ,) =ઇરાક તથા અજમમાં હેલા એક નગરનું નામ (ક–લુ,)
અબ્બાસી	અબ્બાસી	અ.	વિ.	(એન, બે મુશદ્દદ, અલિફ, સીન, યે.) =જુઓ અબ્બા શબ્દ (ગુ–ભા–કો,

અબી	અભી	હિ.	અ.	(અલિફ, બે, હે, યે,)= હાલ, તુરત (ગુ-શ-કો,) ઉ૦ અબ-હમણાં, સં૦ અપિ, ઉપરથી.
અબુન	૦	પેᵒ પં.ફા	વિ.	(અલિફ, બે નૂન,)=થડ-મૂળ-શરૂઆત -છેડા વગરનું (પ-શ-કો,) પેᵒ સં. અ- વગર+પેᵒ ફા૦ બુન-મૂળ બ૦ અા૦ બિના-પાયા, ઉપરથી.
અબોદ-ધ્દ	૦	પેᵒ સં ફા	વિ.	(અલિફ, બે વાવ, દાલ,)=જીવ વગરતું, બુધ્ધિ-ભાનવગરતું (પ-શ-કો,)પેᵒ સં૦અ-નહિ+ફા૦બુદનધા૦=હોવું,ઉપરથી
અબંદ	૦	પેᵒ પં.ફા		(અલિફ, બે, નૂન, દાલ,)=બેડી વગર તું, છૂટું, મોકળું (પ-શ-કો,) પેᵒ સં૦ અ-વગર+પેᵒ ફા૦ બંદ-બેડી,
અબોલા લેવા	અબોલે લયના	હિં.	ના.	(અલિફ, બે, વાવ, લામ, યે, લામ, યે, નૂન, અલિફ,)=બોલવું ચાલવું બંધ કરવું (રૂ-પ્ર-કો,) સં૦ પેᵒ અ-નહિ+હિં૦ બોલે-કહે+હિં૦લયના--લેવું.
અભરાધ (ગુ-શ-કો)	ઇબ્રામ્	અ.	ના.	(અલિફ, બે, રે, અલિફ, મીમ,)= એક જાતનો તેનામનો સિકકો (ગુ-શ-કો,) સજ્જડ કરવું, કામ મજબુત કરવુ. (લુ-કિ.) શિકકા-મોહોર કરી દેવો, છાપપાડવી, વગેરે.
અઘોર	અઘોર્	હિં.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,) સં૦ આ-વધારે+ઘોર-બીહામણું-ભયંકર, બીહામણું (ગુ-શ-કો,)
અધોર	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,)અધ+ ઓક=વારે વારે ઉલટી ઝાડો થાય તે, કોગળિયું, કોલેરા, મરકી, મહામારી (ગુ-શ-કો,)
અચારી	૦	પેᵒ સં.ફા૦	ના. વિ.	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે, યે,)=ના ચારી, લાઇલાજ (પ-શ-કો,)પેᵒ સં૦ અ-લા+ફા૦ પેᵒ ચારી-ઇલાજ. ફા. ચાર:-ઇલાજ, ઉપરથી.

				તું, અફઘાનિસ્તાનમાં બોલાતી ભાષા (ગુ-ભા કો,)
અફરજામ	અફ્રજામ્	પેઁ	ના.	(અલિફ, ફે, રે, જીમ, અલિફ, મીમ,) =વગર સેવટનું, અધુરૂં (પ-શ-કો,)સં૦ પેઁ અ-વગર+પેઁ ફા૦ફરજામ્-પરિણામ્.
અફરીદ	અફ્રીત્	અ.	ના.	(ઍન, ફે, રે, યે, તે)=દેવ, ભુત (ક--લુ,)
અફસોસી	અફ્સોસી	ફા.	ના. } વિ. }	(અલિફ, ફે, સીન, વાવ, સીન, યે,) =દીલગીરી, પશ્ચાતાપ કરવો, પરિતાપ કરવો તે, શોચ (ગુ-ભા-કો,) દિલગીરી વાળું.
અફીસર	અફ્સર્	અ.	ના.	(અલિફ ફે, સીન, રે,)=સરદાર, ઓધ્ધેદાર, તાજ, મુગટ (ઉ-લુ)
અબખાર	અબ્ખાર્	અ.	ના.	(અલિફ, બે, ખે, અલિફ, રે,)=ગુરજસ્તાનના એક શહેરનું નામ. અને એક ટોળીનું નામ પણ છે (લુ-કિ,)
અબ્બા	અબ્બા	હિં.	ના.	(અલિફ. બે મુશદ્દદ, અલિફ,)સં૦ અંબા-માતા=મા, બા, ઘરડી ડોસી, ઘરડી ચાકરડી, (ગુ-ભા-કો,) પિતા, બાપ.
અબલકિ ણી	અબ્લકી	અ.	વિ	(અલિફ; બે, લામ, કાફ, યે,)=કાળો ને સફેત અથવા એ ત્રણ રંગ એકઠા હોય તેવા રંગનું, બદામી રંગનું, પચરંગી કાબર ચીતરૂં. "અબલકી ઘોડા" (ગુ-શ-કો.) વિશેષ વપરાશ "અબ્રક્" શબ્દનો છે.
અબરકુ	અબ્રકૂ અબ્રક્	અ. } ફા. }	ના	(અલિફ. બે, રે, "કાફ કે કાફ," વાવ,) =ઇરાક તથા અજમમાં હેલા એક નગરનું નામ (ક-લુ,)
અબ્બાસી	અબ્બાસી	અ.	વિ.	(ઍન, બે મુશદ્દદ, અલિફ, સીન, યે.) =જુઓ અબ્બા શાહ (ગુ-ભા-કો,

અભી	અભી	હિ.	અ.	(અલિફ, બે, હે, યે,)= હાલ, તુરત (ગુ–શ–કો,) ઉ૦ અબ–હમણાં, સં૦ અપિ, ઉપરથી.
અબુન	૦	પેં૦ સં. ફા	વિ.	(અલિફ, બે નૂન,)=થડ–મૂળ–શરૂઆત –છેડા વગરનું (પ–શ–કો,) પેં૦ સં. અ–વગર+પેં૦ ફા૦ બુન–મૂળ હિ૦ આ૦ બિના–પાયા, ઉપરથી.
અબોદ–ધ્દ	૦	પેં૦ સં ફા	વિ.	(અલિફ, બે વાવ, દાલ,)=જીવ વગરનું, બુધ્ધિ–ભાનવગરનું (પ–શ–કો,)પેં૦ સં૦અ–નહિ+ફા૦બુદનધા૦=હોવું,ઉપરથી
અબંદ	૦	પેં૦ સં.ફા		(અલિફ, બે,નૂન, દાલ,)=બેડી વગરનું, છુટું, મોકળું (પ–શ–કો,) પેં૦ સં૦ અ–વગર+પેં૦ ફા૦ બંદ–બેડી,
અબોલા લેવા	અબોલે લયના	હિં.	ના.	(અલિફ, બે, વાવ, લામ, યે, લામ, યે, નૂન અલિફ,)=બોલવું ચાલવું બંધ કરવું (રૂ–પ્ર–કો,) સં૦ પેં૦ અ–નહિ+હિં૦ બોલે-કહે+હિં૦લયના--લેવું.
અભરાઇ (ગુ શ-કો)	ઇબ્રામ	અ.	ના.	(અલિફ, બે, રે, અલિફ, મીમ,)= એક જાતનો તેનામનો સિક્કો (ગુ–શ–કો,) સજ્જડ કરવું, કામ મજબુત કરવુ. (લુ—કિ) શિક્કા—મોહોર કરી દેવો, છાપપાડવી, વગેરે.
અઘોર	અઘોરૂ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,) સં૦ આ–વધારે+ઘોર–બીહામણું–ભયંકર, બીહામણું (ગુ–શ–કો,)
અઘોર	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,)અઘ+ ઓક=વારે વારે ઉલટી ઝાડો થાય તે, કોગળિયું, કૉલેરા, મરકી, મહામારી (ગુ–શ–કો,)
અચારી	૦	પેં૦ સં.ફા૦	ના. } વિ.	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે, યે,)=નાચારી, લાઇલાજ (પ–શ–કો,)પેં૦ સં૦ અ–ના+ફા૦ પેં૦ ચારી–ઇલાજ. ફા. ચારઃ–ઇલાજ, ઉપરથી.

અઝારકી	અજ઼ારાક઼ી	અ.	ના,	(અલિફ, જાલ, અલિફ, રે, અલિફ કાફ, યે,)=તે૦ મુષ્ટિગિંજા, ક૦ કાંજીવાર, તા૦ એત્તિક્કોત્તઇ, બં૦ કુચિલ્લા મ૦ કોજરા ગુ૦ ઝેરકોચલું. પૌષ્ટિક તથા સર્વ ગુણવાળું છે (ઔ–કો,) ફા૦ હિ૦ કુ ચ્લક:
અચેહેરી	૦	પેં૦ સં. ફા૦	વિ	(અલિફ, ચે, હે, રે, યે,)=ખરાબ શિકલ–ચેહેરાનું (પ–શ–કો,) પેં૦ સં૦ અ–અ઼+ચેહર:નું ટૂંક-ચેહર=મુખ+ઈ=નું.
અતક્રમ્	અત્ક્રમ:	અ.	ના,	અલિફ, તે, કાફ, મીમ, હે,)=તે૦ દુચિચણિકે, ક૦ ઉતેરણે—ચિચિરા, તા૦ નયુરિયી બં૦ અપાંગ, હિં, ચિચિરા, મ૦ અઘાડા, ગુ૦ અઘેડો. પોટાશનો ભાગ આમાં છે. સર્વત્ર ઉગે છે (ઔ–કો)
અતંગી	૦	પેં૦ સં. ફા૦	ના.	(અલિફ, તે, નૂન ગુન્ન:, ગાફ, યે,) = તંગી વગરની હાલત, મોકળાસ(પ–શ–કો,)સં૦ પે૦ અ–વગર+ફા૦ પે૦ તંગી–સંકોચ.
આબ્શોર:	આબ્શોર:	ફા.	ના,	(અલિફ મમદૂદ: બે, શીન, વાવ, રે,હે,) =સુરાનું પાણી, લીંબુનો અરક (ઉ–લુ,) ફા૦ આબ=પાણી+શોર:=સુરોખાર.
આબાદાની	આબાદાની	ફા.	ના.	(અલિફ મમદૂદ: બે, અલિફ, દાલ, અલિફ, નૂન યે,)=આબાદી, બરકત, ચઢતી દશા, ઉત્કર્ષ, ઉદય, ચઢતી પાયરી, બોલબાલા (ગુ–શ–કો,) આબાદાની દન ધા૦ વખાણવું, ઉપરથી.
આયા	આયા	હિં.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, યે, અલિફ,) સં૦ આર્યા=બાળકને ધવાડવા–સંભાળવા–રાખેલી બૈરી (ગુ–શ–કો,) આવ્યો (ક્રિ.)
આયંદે	આઇન્દ: આયિન્દ:	ફાં.	ક્રિ. અ,	(અલિફમમદૂદ:, "હમજ: અગર યે," નૂન, દાલ, હે,)=આમદન, આવવું, હવે પછી (ગુ—શ—કો,)હવે પછી.
આરાયશ	આરાએશ	ફા.	ના.	(અલિફ મમદૂદ:, રે, અલિફ હમજ:, શીન,)=શોભા, શણગાર (ક–લુ,)

આલગૌલ	આલેગોહ્લ	અ.	ના.	(અલિફ્ મમદૂદ:, લામ, ગૅન, વાવ, લામ,)=તે૦ ગિરિ કર્મિક, ક૦ તોરે દ્યંગુલુ, હિં૦ જવાસા–કુલાહ, મ૦ જવાસી–કાંટે ચુબુક, ગુ૦ જવાસો (ઔ–કો,) ફા૦ ખારે શુતર. સર્વત્ર થાય છે. તેની ટટ્ટી બનાવે છે. તથા ઉંટને તૈયાર કરવા તેને ખવરાવે છે.
આવલાં	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ્મમદૂદ:, વાવ, લામ, અલિફ્ નૂન ગુન્ન:,)=કોસનો તમામ સરસામાન. (ફ઼ાં–શા–સં૦)
આવાં (મુ-સ.પં.)	આવાન (આવાં)	અ.	ના.	(અલિફ્ મમદૂદ:, વાવ, અલિફ, નૂન જાહેર કે ગુન્ન:,)=વખત, સેઝો, પળ (ક–લુ,) પારસી આઠમો માસ અને દસમો દાહાડો
આશરવાદ	આશિર્વાદ	હિં.	ના.	(અલિફ્ મમદૂદ:, શીન, રે, વાવ, અલિફ, દાલ,) સં૦ અશિસ+વદ–બોલવું (ગુ–શ–કો,)ઉ૦ વપરાશે "અસિરવાદ" પણ લેવાય છે.
આશાડ	અસાડહ	હિં.	ના.	(અલિફ્, સીન, અલિફ્, ડે, હે,) સં૦ આષાઢમાસ, બ્રહમચારી ધારણ કરવા લાયક ખાખરાનો દંડ (ગુ–શ-કો,)
આષાઢી	૦	સં.	ના.	(अषाढ)=આષાઢમાસ સંબંધી–એકાદશી, પૂણુમ (ગુ–શ–કો,)
આસ્માન (મુ-સ-પં)	આસ્માન	ફા.	ના.	(અલિફ્ મમદૂદ:, સીન, મીમ, અલિફ્, નૂન,)=આકાશ અને ઉચ્ચા શિવાય કેટલાક પારસી માસના ૨૫ માં દિવસને કેટલાક ૨૭મા દાહાડાને પણ કહેછે, વગેરે વગેરે. (ભુ—કા)
આસ્માન પરચઢવું	આસ્માન પરચડહના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ્ મમદૂદ:, સીન, મીમ, અલિફ્, નૂન, પે, રે, ચે, ડે, હે, નૂન અલિફ્,)= ગર્વિષ્ટ બનવું, પોતાના વખાણ થવાથી ફુલાઇ જવું, (રૂ-અ-કો)

આહારી	આહારી	સં. ફા.	વિ.	(અલિફ મમદૂદ:, હે, અલિફ, રે, યે,) =ફલનો આહાર કરનાર, આહાર રાખનાર અકરાંતીઉં, બહુખાનાર, ફલાહારી (ગુ–ભા–કો,)
આળુ	०	ગુ.	ના.	(આળુ)=કાચું ચામડું (પ્રાં–શ–સં,)
ઇ	ઇ	સં,પ્રા.	વિ.	(અલિફ, યે, નુન ગુન્ન:,) સં० ઇદમ્ ઉ० આ, એ:—દ્દવાત કરતોજ નહિ, કાઠિયાવાડ તરફ અને કવિતામાં વપરાય છે (ગુ–ભા–કો,)
ઇજતના કાંકરા	ઇજ્જત કે કંકર	હિં.	ના.	(એ.ન, જે મુશદ્દદ, તે કાફ, યે, કાફ, નૂનગુન્ન:, કાફ, રે,)=આબરૂની ધુળધાણી, ફજેતી (રૂ–પ્ર–કો) એ આબરૂ છ.
ઇજલાસ નિશાન	ઇજ્લાસ્ નશીન ઇજલાસ નિશાન	ફા	ના.	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, સીન, નૂનશીન "અલિફ, કે ગે,"નૂન,)=સભાસદ, સામંત અને નવાબોને પત્ર લખતાં માનાર્થે ઇજલાશ નિશાન એમ લખાયછે (ગુ–ભા–કો,)
ઇંટ	ઇંટ્	હિ.	ના.	(અલિફ, યે, નૂનગુન્ન:, ટે,) સં० ઇષ્ટ =ઇંટ (ગુ–શ–કો,)
ઇતરાજ (ગુ-ભા-કો)	એ્અતેરાજ્	અ.	ના.	(અલિફ, એ.ન, તે, રે, અલિફ, જવાદ) =વચ્ચે પડવું, ઑબ્જેક્ટ કાઢવો, કોઇ માણસ નું આગળ આવવું, વચ્ચે આવવું, આડા ઉતરવું (ક–પ., કં–જ.,)આ० અ.રજ.= જે વસ્તુ કોઇ બીજી વસ્તુના આધારે કાયમ હોયતે, ઉપરથી–હરકત આણવી.
ઇંધણ-ણું	ઇંધન્	સં.	ના.	(અલિફ, યે, નૂનગુન્ન: દાલ, હે, નન,) =કાષ્ટ, ઇંધ–બળવું, ઇધણું, કાષ્ટ, એંધણું, બળવાનું લાકડું (ગુ–શ–કો,)
ઇકોતેર	એક્હત્તર્	હિં.	ત્રિ,	(અલિફ, કાફ, હે, તે મુશદ્દદ, રે,)=સિતેર અને એક, ૭૧, ૧૦×૭+૧ (ગુ–શ–કો)

ઇંગ્લંડ	ઇંગ્લેંડ	ઇં.	ના.	(અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, લામ, યે, ગુન્નઃ, ડાલ,)=ઇંગ્લાંડદેશ, અંગ્રેજ લોકો નું વતન–દેશ (ગુ–શ–કો,)
ઇજતવાળુ	ઇજજતૂ વાલા	હિં.	વિ.	(ઐન, જે મુશદદ, તે, વાવ, અલિફ, લામ, અલિફ,)=નામીચું, સંભાવિત, શિષ્ટ, આબરૂદાર, પ્રતિષ્ઠિત (ગુ–શ–કો) અ૦ ઇજ્જત—આબરૂ+હિં૦ વાલા—રાખનાર.
ઇઠ્ઠોતેર	અઠત્તરૂ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, તે મુશદ્દદ, રે,) સં૦ અષ્ટ+અશીતિ—એંશી=એંશીમાં બે ઓછા (ગુ–શ–કો,)
ઇત	ઇત્	હિં.	અ.	(અલિફ, તે,)=અહીંયાં, અત્રે, આ જગાએ, આણીમેર, આબાજુ, આપાસે, વિ૦ લડાઈખોર (ગુ--શ--કો,)
ઇનકારિઅત	ઇન્કારિય્ત	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન, કાફ, અલિફ, રે.યે મુશદ્દદ તે,)=નામુકર જવું તે, નકાર, નાપાડવી તે, નિષેધ (ગુ--ભા-કો,)
ઇનસાફદાર	ઇન્સાફ્દાર	ફા.	ના.	અલિફ, નૂન, સ્વાદ, અલિફ, ફે, દાલ, અલિફ, રે,)=ઇનસાફ વાળો—ઇનસાફ આપનાર—ન્યાયાધિશ, જડજ (ગુ--ભા કો,) અ૦ ઇનસાફ=ન્યાય+ફા૦દાર—વાળો.
ઇનામચીઠ્ઠી	ઇન્આમ્ ચિઠ્ઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, ઐન અલિફ, મીમ, ચે, ટે મુશદ્દદ, હે, યે,)=જુદાં જુદાં ઇનામની નોંધ--ચીઠ્ઠી--પત્રિકા,
ઇનામચોથાઇ	ઇન્આમે ચોથાઇ	હિ.	ના,	(અલિફ, નૂન, ઐન, અલિફ, મીમ. ચે, વાવ, તે, હે, અલિફ, હમજઃ, યે,)=ઇનામ(ગામ, ખાસ, ઇ૦)ની ઉપજનો ચોથો ભાગ. જે સરકારમાં ભરવો પડે તે (ગુ--શ--કો,)અ૦ ઇનઆમ-બક્ષિસ+હિં૦ ચૌથાઈ–ચોથો ભાગ.

ઇનામદાર	ઇન્આમ્ દાર	ફા,	વિ.	(અલિફ, નૂન, ઐન, અલિફ, મીમ, દાલ, અલિફ, રે,)જેને ઇનામ મળેલું હો યતે, ઇનામનો ભોગવટો કરનાર (ગુ--શ--કો,) આ૦ ઇન્આમ્--બક્ષિસ+ફા૦દાર--વાળો. દાશતન, ઉપરથી.
ઇનામદારી	ઇન્આમ્ દારી	ફા,	ના.	(અલિફ, નૂન, ઐન, અલિફ, મીમ, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=ઇનામદારપણું, ઇનામદારનો જે ઓધ્ધો તે, હકકે પદવી તે (ગુ–ભા–કો,) દાશતન–દારી=રાખવું, ઉપરથી.
ઇનામપટો	ઇન્આમ્ પટ્ટ:	હિ.	ના.	(અલિફ, નૂન, ઐન, અલિફ, મીમ, પે, ટે, ટે, હે અગર અલિફ,)=ઇનામ આપવા સરકારે લખી આપેલો હક, અથ વા જે લખાણ–કાગળ કે પત્રથી ઇનામ લેવાને હક ઉત્પન્ન થાય તે (ગુ-શ--કો,) આ૦ ઇન્ આમ્—બક્ષીસ+હિં૦ પટા–પત્ર.
ઇનામફૈ જાણી	ઇન્આમે ફૈજયાબી	ફા,	ના,	(અલિફ, નૂન, ઐન, અલિફ, મીમ, ફે, યે, જવાદ, યે, અલિફ, બે, યે,)= જમીનની ઉત્પન્નનો ¼ ભાગ સરકારમાં ઇનામદારે જે ભરવો પડે તે (ગુ--શ--કો,) આ૦ ઇન્આમ્--બક્ષીસ+એ--નો+આ૦ ફૈઝ્–લાભ+ફા૦ યાબી--યાફતન, ઉપરથી મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું. એજ અર્થે ઇનઆમે ફૈઝ્ યાબી શબ્દ પણ થઇ શકશે.
ઇફા	૦	ગૂ.	અ.	(અલિફ, ફે, અલિફ,)ઇ = આ.+પાસ =બાજુ, આણી તરફ, આણીમેર અહીં, અહીંઆં (ગુ--ભા--કો,)
ઇમામ જામીન	ઇમામ્ જામિન્	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, જવા અલિફ, મીમ, નૂન,)=બારઇમામો હેલા એક ઇમામનું નામ, વગેરે (ઉ. આ૦ ઇમામ=આગેવાન+ ખાત્રી આપનાર.

ઇમામ હુસૅન	ઇમામ્ હુ. સૅન્	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, હે, સીન, યે' નૂન,)=હઝરત મહંમદ સાહેબ ના દૌહિત્ર. મુસલમાનોમાં બારઇમામ ગણાય છે. તેમાંના આત્રીજા ઇમામ હતા. કરબલાના રણમાં એ શહીદ થયા હતા. (ગુ—ભા—કો,) આ૦ ઇમામ=આગેવાન+હુસૅન=વિશેષનામ.
ઇલ્માશ	ઇલ્માસ્	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, મીમ, અલિફ, સીન,) =તે૦ વજ્ર, હિં૦ હીરા, મ૦ હીરા, ગુ૦ હીરો. શ્વેત-સાયની, રાતો—રોગ ઉપર, પીળો ધનદાતા, કાળો-રોગ હર (ઐા—કો,)
ઇલા (ગુ-ભા-કો)	ઇલાહ	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, અલિફ, હે,)=પ્રભુ, પરમેશ્વર, પરમાત્મા, ખોદા, અલ્લા, ઈ૦ ઉપરથી—ઇલાહી=હે પ્રભુ. એવો ઉદ્ગાર કરવો તે. ઇલા ઇલા પોકારવી=ખોદા ખોદા કરવું, વગેરે.
ઇલાકેદાર	ઇલાકેઃદાર્	ફા.	વિ.	(ઍન, લામ, અલિફ, કાફ, હે, દાલ, અલિફ, રે,)=પ્રાંતિક, પ્રગણાનું, તાબાનું, જેની ઉપર હક સત્તા ચાલતી હોય એવું, ઇલાકેદાર સરકાર (ગુ—ભા—કો) આ૦ ઇલાકઃ—પ્રાંત+ફા૦દાર—વાળો.
ઇલાજી	ઇલાજી	અ.	વિ. ના.	(ઍન, લામ, અલિફ, જીમ, યે,)=ઇલાજવાળું, ઇલાજ જાણનાર, ઉપાય કરનાર, વૈદ્ય, હકીમ (ગુ—ભા—કો,)
ઇલાયચી એલચી	ઇલાચી	ફા,	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, ચે, યે,)=એલચી જુઓ (ગુ—શ—કો,)સં૦ હિં૦ હીલ, ત્રુટિ (ખિ—લુ,)
ઇલાયચો	અલાચઃ	ફા,	ના.	(અલિફ, લામ, અલિફ, ચે, હે,) = અલેચો જુઓ. (ગુ—ભા—કો,)

ઇવનિંગ-પાર્ટી	ઇવનિંગ-પારટી	ઈં.	ના.	(Evening part)=સાંજની રાતના વખતની જે જાફત તે, સાંજનો મેળાવડો, સંધ્યાકાળની મીજબાની (ગુ-ભા-કો)
ઇશકીટટ્ટુ (રૂ-પ્ર-કો,)	હિસ્કી ટટ્ટુ	હિ.	વિ.	(હે, રે, સ્વાદ, યે, ટે, ટે મુશદ્દદ, વાવ) ઘણોજ લાલચુ આ૦હિ.સં-લાલચ +ઇ-સંબંધ સુચક પ્રત્ય+હિં૦ટટ્ટૂ-ખટ. અને ગુ૦ વપરાશ પ્રમાણે આ૦ ઇ.શ્ક્. પ્રેમ-ઉપરથી.
ઇશ્વરઉપર ચિઠ્ઠી	ઇશ્વર્પર ચિઠ્ઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, શીન, વાવ, રે, પે, રે, ચે, ટે મુશદ્દદ, હે, યે,)=પરમેશ્વરનોજ આધાર, ઇશ્વર સિવાય બીજા કોઇનો આધાર નથી એમ દર્શાવે છે (રૂ-પ્ર-કો,)
ઇશ્વરના-ઘરનું	ઇશ્વરકે ઘરકા	હિં.	વિ.	અલિફ, શીન, વાવ, રે, કાફ, યે, ગાફ, હે, રે, કાફ, અલિફ,) =ઇશ્વરી, કુદરતી (રૂ-પ્ર-કો,)
ઇસ્કામત	ઇસ્તિક્રામત	અ,	ના,	અલિફ, સીન, તે, કાફ, અલિફ, મીમ, તે,)=અસકયામત જુઓ (ગુ-ભા-કો,)
ઇસ્કુદિયુન	ઇસ્કુદ્દ રિયૂન	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, ફે, દાલ, રે, યે, વાવ, નૂન,)=તે૦ તેલક્ષા ઉલ્લી ગાડા, ક૦ બિલીય વેલ્લુલ્લી-કંપિન વેલ્લુલ્લી, મ૦ લસુણ-લશુન, ગુ૦ લસણ. મસ્કત તથા બીજે બધે થાયછે. તેલ બને છે (ઐ-કો,) ફા૦ શીરેદશતી, હિં૦ લહસુન (મ-મુ,)
ઇસ્કોલ	ઇસ્કૂલ	ઇ.	ના.	(અલિફ, સીન, કાફ, વાવ, લામ,) નિશાળ, શાળા (ગુ-ભા-કો,)
ઇસ્ટર	ઇસ્ટ્ર	ઇ.	વિ. ના,	(અલિફ, સીન, ટે, રે,)=એપ્રિલ માસમાં આવતા ખ્રિસ્તીઓના તહેવાર, ગુડ ફ્રાઇડેના તહેવારો (ગુ-ભા-કો,)
ઇસ્ટાકિંગ	ઇસ્ટાકિંગ	ઈં.	ના.	(અલિફ, સીન, ટે, અલિફ, કાફ, નૂનગુન્ન:, ગાફ,)=પગે પહેરવાનાં મોજાં (ગુ-શ-કો,)

ઇસાઇ	ઇ.સાઈ	આ.	વિ.	ઐન, યે, સીન, અલિફ, હમજ:, યે,) =ઇસા પેગંબરના ધર્મનું, ઇસાનું, ઇસાને લગતું. "ઇસાઇ ધર્મ, ઇસાઇ કાયદા," (ગુ–ભા–કો,)
ઉખડીજવુ	ઉખડ્જાના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, કાફ, હે, ડે., જીમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=ખરાબ હાલ થવું, પાયમાલ થવું, દુર્દશા થવી (રૂ–પ્ર–કો,)
ઉખાડ	ઉખાડ્	હિં.	ના.	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, ડે.,) સં૦ ઉત્ખાત=ઉખાડેલું, ઉ૦–ઉખાડેલું હોય તે, પોપડો, ઉખડી ગએલી માટી વગેરે, ખાડો, કોતર. ખાડ (ગુ–ભા–કો,)
ઉખડે	ઉખેડ્	હિ.	ના.	અલિફ, કાફ, હે, યે, ડે,)=ઉખાડ, ઉખડવું તે, ઇ૦ (ગુ–ભા–કો,)
ઊંઘ	ઉંઘ્	હિં,	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્ન:, ગાફ, હે,) =નિદ્રા, ઝોળો, ઘેન, સુવું, ઊંઘવું(ઉ-લુ,)
ઉચક્કો	ઉચક્કા	હિં,	વિ. ના.	(અલિફ, ચે, કાફમુશદ્દદ, અલિફ,)=ડાંડ, ઠગ, ચોર, ગજવાંકાતરૂ, લુચ્ચો. એ૦ દગો, ઠગાઇ, લુચ્ચાઇ (ગુ–શ–કો,) સં૦ ઉચ્ચચક્ષુસ, ઉપરથી.
ઉંચનીચ	ઊંચ્નીચ્	હિં,	ના,	અલિફ, વાવ, નૂનગુન્ન:, ચે, નૂન, યે, ચે,)=બુરાઇ, ભલાઇ, નફોટોટો, નીચાણ, ઉંચાણ (ઉ–લુ,(
ઉંચાઇ	ઊચાઇ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્ન:, ચે, અલિફ, હમજ:, યે,)=બુલંદી, ચઢતી કળા(ઉ-લુ,)
ઉચાકર (ગુ-શ-કો,)	ઉચાકર્	હિં.	ના. વિ.	(અલિફ, ચે, અલિફ, કાફ, રે,)=બરતરફ, નોકરી ઉપરથી રજા મળવી. ઉત-ઉંચું તું ટૂંક+ફા૦ ચાકર–નોકર, ઉપરથી ઓધ્ધેદાર પણ અર્થ થઇ શકશે. અથવા સં૦ ઉત– ઉંચું+સં૦ કૃ–કરવું, ઉપરથી –ઉંચું કરનાર, ઉચાગર.

ઇવનિંગ-પાર્ટી	ઇવનિંગ-પારટી	ઈં.	ના.	(Evening part)=સાંજની રાત. ના વખતની જે જાફત તે, સાંજનો મેળા. વડો, સંધ્યાકાળની મીજબાની (ગુ-ભા-કો)
ઇશકીટટ્ટુ (રૂ-પ્ર-કો,)	હિરસી ટટ્ટ	હિ.	વિ.	(હે, રે, સ્વાદ, યે, ટે, ટે મુશદ્દદ, વાવ) ઘણોજ લાલચુ આ૦ હિર્સ-લાલચ +ઇ-સંબંધ સુચક પ્રત્ય+હિં૦ટટ્ટુ-અટ. અને ગુ૦ વપરાશ પ્રમાણે આ૦ ઇશ્ક. પ્રેમ-ઉપરથી.
ઇશ્વરઉપર ચિઠ્ઠી	ઇશ્વરપર ચિઠ્ઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, શીન, વાવ, રે, પે. રે, ચે, ટે મુશદ્દદ, હે, યે,)=પરમેશ્વરનોજ આધાર, ઇશ્વર સિવાય બીજા કોઇનો આ ધાર નથી એમ દર્શાવે છે (રૂ-પ્ર-કો,)
ઇશ્વરના-ઘરનું	ઇશ્વરકે ઘર-કો	હિં.	વિ.	અલિફ, શીન, વાવ, રે, કાફ, યે, ગાફ, હે, રે, કાફ, અલિફ,) =ઇશ્વરી, કુદરતી (રૂ-પ્ર-કો,)
ઇસ્કામત	ઇસ્તિકામત	અ.	ના,	અલિફ, સીન, તે, કાફ, અલિફ, મીમ, તે,)=અસકયામત જુઓ (ગુ-ભા-કો,)
ઇસ્કુદિયુન	ઇસ્કૂદ રિ-યૂન	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, કે, દાલ, રે, યે, વાવ, નૂન,)=તે૦ તેલ્લા ઉલ્લી ગાડા, ક૦ બિ-લીય ચેલ્લુલ્લી-કેંપિન વેલ્લુલી, મ૦ લ-સણ-લશુન, ગુ૦ લસણ. મસ્કત તથા બીજે બધે થાયછે. તેલ બને છે (ઐ-કો,) ફા૦ શીરદશતી, હિં૦ લહસુન (મ-મુ,)
ઇસ્કોલ	ઇસ્કૂલ	ઇ.	ના.	(અલિફ, સીન, કાફ, વાવ, લામ,) નિશાળ, શાળા (ગુ-ભા-કો,)
ઇસ્ટર	ઇસ્ટર	ઇ.	વિ. ના,	(અલિફ, સીન, ટે, રે,)=એપ્રિલ માસ માં આવતા ખ્રિસ્તીઓના તહેવાર, ગુડ ફ્રાઇડેના તહેવારો (ગુ-ભા-કો,)
ઇસ્ટાકિંગ	ઇસ્ટાકિંગ	ઈં.	ના.	(અલિફ, સીન, ટે, અલિફ, કાફ, નૂન-ગુન્ન:, ગાફ,)=પગે પહેરવાનાં મોજાં. (ગુ-શ-કો,)

ઇસાઇ	ઇ.સાઇ	આ.	વિ.	ઍન, યે, સીન, અલિફ, હમજ:, યે,) =ઇસા પેગંબરના ધર્મનું, ઇસાનું, ઇ-સાને લગતું. "ઇસાઇ ધર્મ, ઇસાઇ કાય-દા," (ગુ–ભા–કો,)
ઉખડીજવું	ઉખડ્જાના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, કાફ, હે, ડે, જીમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=ખરાબે હાલ થવું, પા-યમાલ થવું, દુર્દશા થવી (રૂ–પ્ર–કો,)
ઉખાડ	ઉખાડ્	હિં.	ના.	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, ડે,) સં૦ ઉત્ખાત=ઉખાડેલું, ઉ૦–ઉખાડેલું હોય તે, પોપડો, ઉખડી ગએલી માટી વગેરે, ખાડો, કોતર. ખાડ (ગુ–ભા–કો,)
ઉખડે	ઉખેડ્	હિ.	ના.	અલિફ, કાફ, હે, યે, ડે,)=ઉખાડ, ઉ-ખડવું તે, ઇ૦ (ગુ–ભા–કો,)
ઊંઘ	ઉંઘ્	હિં,	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્ન:, ગાફ, હે,) =નિદ્રા, ઝોળો, ઘેન, સુવું, ઊંઘવું(ઉ-લુ,)
ઉચક્કો	ઉચક્કા	હિં,	વિ. ના.	(અલિફ, ચે, કાફમુશદ્દદ, અલિફ,)=ડાંડ, ઠગ, ચોર, ગજવાંકાતરૂ, લુચ્ચો. અ૦ દ-ગો, ઠગાઇ, લુચ્ચાઇ (ગુ–શ–કો,) સં૦ ઉચ્ચચક્ષુસ, ઉપરથી.
ઉંચનીચ	ઉંચ્નીચ્	હિં,	ના,	અલિફ, વાવ, નૂનગુન્ન:, ચે, નૂન, યે, ચે,)=બુરાઇ, ભલાઇ, નફોટોટો, નીચાણ, ઉંચાણ (ઉ–લુ,(
ઉંચાઇ	ઊચાઇ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્ન:, ચે, અલિફ, હમજ:, યે,)=બુલંદી, ચઢતી કળા(ઉ-લુ,)
ઉચાકર (ગુ-શ-કો,)	ઉચાકર્	હિં.	ના. વિ.	(અલિફ, ચે, અલિફ, કાફ, રે,)=બર-તરફ, નોકરી ઉપરથી રજા મળવી. ઉત-ઉંચું નું ટૂંક+ફા૦ ચાકર–નોકર, ઉપરથી ઓધ્ધેદાર પણ અર્થ થઇ શકશે. સં૦ ઉત– ઉંચું+સં૦ કૃ–કરવું, –ઉંચું કરનાર, ઉચાગર.

ઉચાટ	ઉચાટ	હિ.	ના. વે.	(અલિફ, ચે, અલિફ, ટે,) સં૦ ઉત+ચિત્ત-મન+વૃત્તિ-હોવું તે, સં૦ ઉચ્ચાટન=મનમાં અણખત, અધીર, ગભરાટ, અકળામણ, ચીંતા, દીલગીરી, ઉદાસી, શોક (ગુ-શ-કો,) તબીયત ઘણીજ ઉચાટ થઇ ગઇ છે, આ ઉપરથી તો ઉચાટ (હિં૦)=દિલગીર- ઉદાસ એમ અર્થ ઉત્પન્ન થાય છે. અને વિશેષણ રૂપ પણ ધરાવે છે.
ઉછાળીઆ દાવ	ઉછાલિયા દાવ્	હિં.	ના.	(અલિફ, ચે, હે, અલિફ, લામ, યે, અલિફ, દાલ, અલિફ, વાવ,)=ગીલ્લી દંડાની રમતમાં લેવામાં આવતો એક પ્રકારનો દાવ-વારો (ગુ-ભા-કો,) હિં૦ વિ૦ ઉછાળિયા=ઉછાળાવાળો+આ૦ દાવ =વારો, લાગ, ઇ૦
ઉછાળો	ઉછાલા	હિં.	ના.	અલિફ, ચે, હે, અલિફ, લામ, અલિફ,) =ઉભાળો, ઉલટી, નીચેથી ઉપર કોઇ વસ્તુ એકદમ આવવાને પણ ઉછાળો કહે છે (ઉ-લુ,) સં૦ ઉત શલ્=ઉછળવું, ઉપરથી.
ઉજળું કરવું	ઉજલા કરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, કાફ, રે, નૂન, અલિફ,) શોભાવવું, દીપાવવું, આબરૂ વધારવી, તારવું, ઇત્યાદિ (રૂ-પ્ર-કો)
ઉજાડ	ઉજાડ્	હિ.	વિ. ના.	(અલિફ, જીમ, અલિફ, ડે,)=ઉજડ, પાયમાલ થયલું (ગુ-શ-કો,) ઉજડપણું, પાયમાલી, નાશ (ગુ-ભા-કો,)
ઉજાસ	ઉજાસ્	હિં.	ના.	(અલિફ, જીમ, અલિફ, સીન,)=થોડું થોડું અજવાળું, ઝાંખો પ્રકાશ, આભાસ, તેજ, ચળકાટ, રોશની (ગુ-શ-કો,)
ઉઠતાં બેઠતાં ઉઠતાં બેસતાં	ઉઠ્તે બેઠ્તે	હિં.	અ.	(અલિફ, ટે, હે, તે, યે, બે. યે, ટે, હે, તે, યે,)=ચારે ઘડીએ, દરેક પળે, વારેવારે (ગુ-શ-કો,)

ઉઠક-બેઠક	ઉઠક્‌બૈઠ્‌ક	હિં.	ના.	(અલિફ, ટે, હે, કાફ, બે, યે, ટે, હે, કાફ,)=વારે વારે ઉઠવું અને બેસવું તે, છોકરાઓને બેસવા ઉઠવાની શિક્ષા કરવામાં આવે છે તે, તાલિમમાં જોર કરવાની એક રીત, (ગુ–શ–કો)
ઉઠાઇગિરા	ઉઠાઇગીરા	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, હમજ:, યે, ગાફ, યે, રે, અલિફ,)=ઉચક્કો, બદમાસ, રાખેલી વસ્તુ જે આંખ બચાવી લઇ જાય તે, (ઉ–લુ.)
ઉઠાઉગીર	ઉઠાઇગીર્-ઉગીર્	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, હમજ:, "વાવ કે યે " ગાફ, યે, રે,)=ઉઠાવવા વાળું, ખરે ખુરું ગંઠી છોડ, ધુતારું, ઢોંગું, ચોર, ઉઠાવી જવાને માટે જાણીતું થયેલું (ગુ–ભા–કો)
ઉઠાબેઠી	ઉઠાબયૂઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, ટ, હે, અલિફ, બે, યે, ટે, હે, યે,)=બેચેની, ગભરાટ, ધ૦ (ઉ–લુ) ઉઠબેઠ, ઉઠક બેઠક.
ઉઠાવ	ઉઠાવ્	હિં.	ના.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, વાવ,)=ઉચકાઇ જવું તે, ખપ, માગણી, વાપર, ઉપાડ, નુકસાન કરવાની મતલબથી તૈયારી કરવી, ઉભા થવું, ચઢાવ, ચઢાઇ, કદ, ઉંચાઇ, ધથ, ઉપસવું-ફુલવું તે, ઉપસાહ, વધવું, વધારો, પૂર્ણતા, ઉશ્કેરણી, કલ્પના, બુટ્ટો, તરંગ (ગુ–શ–કો,)
ઉઠાવણી	ઉઠાવની	હિં.	ના.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, વાવ, નૂન, યે,)=ચઢાઇ, ઉશ્કેરણી (ગુ–શ–કો)
ઉઠાવદાર	ઉઠાવ્‌દાર	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, વાવ, દાલ, અલિફ, રે,)=ઉઠાવ+દાર–વાળું=ભપકાબંધ, છાપ પાડે તેવું, અસરકારક, હૃદયભેદક, મનમાં ઠસે તેવું (ગુ–શ–કો,)
ઉઠીચાલવું	ઉઠ્ચલ્‌ના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, ટે, હે, ચે, લામ, નૂન, અ-

				લિફ,)=મરણ પામવું (રૂ-પ્ર-કો) ઉઠીને ચાલતા થવું.
ઉઠીજવું	ઉઠ્ જાના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, ટે, હે, જીમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=દિલ-મન ન ચોંટવું, ચિત્તન લાગવું, નાઉમેદી થવી, ૪૦ (રૂ-પ્ર-કો,) ઉભા થવું.
ઉડ	ઉડ્	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, ડે,)=એકદમજ, ઉતાવળે ચાલ ગુ૦ ઉડ-દોડ (પ્રાં—શ—સં)
ઉડનઘો	ઉડ્ન્ ગોહ્	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, નૂન, ગાફ, વાવ, હે,) =ચંદનઘો (પ્રાં—શ—સં.) હિં૦ ઉડ્ન -ઉડતી+ફા૦ ગોહ-એક ઝેરી જનાર હોય છે તે.
ઉડણદાવ	ઉડ્ન દાવ્	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, નૂન, દાલ, અલિફ, વાવ,) =અધ્ધરથી લેવાય એવો દાવ, રમતમાં રસ લાવવા તથા તેને આગળ ચાલતી રાખવાને કરેલો વિકલ્પ અપવાદતે (ગુ-ભા-કો,)
ઉડતાળીસ	ઉડ્તાલીસ્	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, તે, અલિફ, લામ, યે, સીન,) સં૦ અષ્ટ+ચત્વારિંશત્-ચાળીસ =ચાળીસને આઠ, ૪૮ (ગુ-ભા-કો,)
ઉડતીઅલ્લા	ઉડ્તીઅ લ્લામ:	હિં.	ના.	(અલિફ, ડ, તે, યે, ઐન, લામમુશદ્દદ, અલિફ, મીમ, હે,)=ફલટીપીડા (રૂ-પ્ર-કો) સં૦ અલ્લા=માતુશ્રી, મા.
ઉડતું	ઉડ્તા	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, તે. અલિફ,)=ઉડે તેવું, હવામાં અધ્ધર રહેતું પક્ષી, ખરો આધાર વગરનું, ખોટું, લોકમાં સંભળાતું, અ-સ્થિરચલિત, ફેરબદલ કરે તેવું, ચેપી (ગુ-શ-કો,)
ઉડન ઘોડો	ઉડન ઘોડા	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, નૂન, ગાફ, હે, વાવ, ડે, અલિફ,)=હવામાં અધ્ધર ઉડે એવો જે ઘોડો તે, બહુજ ચપળને ઝડપથી

				ચાલનારોઘોડો, મંત્રતંત્રના બળથી બેસ· નારની ઇચ્છાપ્રમાણે આકાશમાં ગતિ કર નારો તાંત્રિક ઘોડો, ઉડણ પાવડી, પવન પાવડી (ગુ–ભા–કો,)
ઉડાઉ	ઉડ઼ાઊ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, અલિફ, હમજ:, વાવ,)= ખરાબ માર્ગે જે ધણું ઉડાવે,–ખરચે તે, નકામુ (ગુ–શ–કો,) સં૦ ઉડ્ડાન= ઉડેલું, ઈ૦
ઉડાઉછેપ્પુ	ઉડ઼ાન્ છૂ	હિં.	વિ. ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, નૂન, ચે, હે, વાવ,)=વાત અગર નજર ફેરવી નાંખ· નાર (રૂ–પ્ર–કો,) હિ૦ ઉડ઼ાન્–ઉડનાર, ઉડાવનાર+હિ૦ છૂ–મંત્ર, છુમંતર.
ઉડાઉડી	ઉડ઼ાઉડ઼ી	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, અલિફ, ડે, યે,)=તોફાન, ગરબડ, અંધાધુંધી (ગુ–શ–કો,)
ઉડાણ–ન	ઉડ઼ાન્	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, નૂન,) સં૦ ઉડ્ડાન=ઉડવાની રીત, ઉડવું તે, તેજી ઘોડો (ગુ–શ–કો,)
ઉડાણુ ળ· ટપ્પુ	અલલ્ ટપ્પૂ	હિં.	વિ	(ઍન, લામ, યે સાકિન, અલિફ સાકિન, લામ, ટે, પે મુશદ્દદ, વાવ,)= અદૃઢ, ચળિત, ભટકતું (રૂ–પ્ર–કો,) આ૦ અલલ–ઉપર ઉપર, પરભાર્યું+હિ૦ ટપ્પુ–ટપ્પાં. એટલે ઉપર ટપકે દાવ દેનાર, ટપ્પાં ખવડાવનાર, ઈ૦
ઉડાનશેહ	ઉડાન્શય્	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, નૂન, શીન, યે,)=જુઓ ઉડણશેહ (ગુ–ભા–કો) આ૦ શય=ધારવું, ઉશકેરણી, વસ્તુ, ઇ૦
ઉડીજવું	ઉડ઼્જાના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, ડે. જીમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=ઉચી જવું, દુધ દેતું બંધ થવું (રૂ—પ્ર—કો,)

ઉતરતી	ઉતરતી	હિં.	વિ,	(અલિફ, તે, રે, તે, યે.)=પડતી, નઠારી, ઘસાતી (દશા), નબળી હાલત, મૂળ સંખ્યાંમાં ઓછી થતી એવી, ઘરડ-પણવાળી (ગુ—ભા—કો,)
ઉતરંજ	અલઇત્ત્ર-રંજ	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, તે, રે, જીમ,) ફા૦ તુરંજ, તે૦ દવાકાયા, ક૦ માદ-વલા, મ૦ મહાલુંગ, ગુ૦ બીજોરૂં. લીંબુની જાતિ છે. દવામાં વપરાય છે. (ઔ—કો) હિ૦ બિજોરા.
ઉદ	૦	હિં.	ના,	(અલિફ, દાલ,) સં૦ ઉદક, ઉ૦—ઉદક, પાણી, જળ, નીર (ગુ-ભા-કો,)
ઉદમસ્ત	ઉદ્‌મસ્ત	સં ફા	વિ.	(અલિફ, વાવ, દાલ, મીમ, સીન, તે,) સં૦ ઉદ્—ઉંચુ+ફા૦ મસ્ત—બે ફિકરૂં, ગાંડું=તોફાની, ફિતુરી, રંડીબાજ, કામી (ગુ—શ—કો,)
ઉદમસ્તી	ઉદમ્ મ-સ્તી	સં.ફા.	ના.	(અલિફ, વાવ, દાલ, મીમ, મીમ, સીન, તે, યે,)=તોફાન, મસ્તી (ગુ-શ-કો,) ઉદમ—મસ્તી+ફા૦ મસતી—તોફાન.
ઉદુલવુજ	ઉદુલ્ વજ્	અ	ના.	(ઍન, વાવ, દાલ, અલિફ્સાકિન, લામ, વાવ, જીમ,)=દે૦ વાસા, બં૦ બચ, હિં૦ બચા—બચ, મ૦ વેખંડ, ગુ૦ ઘોડાવજ. આમાંથી એકોરિન બને છે. તથા તેલ નીકળે છે. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં થાય છે. (ઔ—કો,)
ઉદૂલબર્ક	ઉદુલ્ બર્ક્	અ.	ના.	(ઍન, વાવ, દાલ, અલિફ સાકિન, લામ, બે, રે, કાફ,)=ક૦ હિરુસિવન્નિ, તા૦ મરુ દમપટ્ટાઇ, હિ૦ કાઇફલ, મ૦ કાયફલ, ગુ૦ કાયફળ—જંગલી કાયફળ. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં થાય છે (ઔ—કો,) ફા૦ દારે શીસતાન (ગ—મુ)

ઉધડું લેવું	ઊધ્ડ્ના, લથૂના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, દાલ, ે, ડે, અલિફ, લામ, યે, નૂન, અલિફ,)=સપડાવવું, એકદમ વાણી-લખાણ કે હાથથી બીજા-પર ઉતરી પડવું, કંઇપણ સાંભળ્યા-સિવાય ધમકાવવું, ઠોક દેવો (રૂ-પ્ર-કો,)
ઉન (ગુ-શ-કો	ઉન્	હિં.	સ.	(અલિફ, નૂન,)=પેલા, પેલીઓ.
ઉન	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, નૂન,)=ઓછું (ગુ-શ-કો,)
ઉપનામ	૦	સં.	ના.	(અલિફ, પે, નૂન, અલિફ, મીમ,)= હલકું નામ, ઉપલું નામ, પાસેનું નામ ઉપ (સં૦)=પાસે, ઉપર, ઓછું, વગેરે+ સં૦ ફા૦ નામ-જે શબ્દવડે પ્રાણી પદાર્થ વિગેરે ઓળખાય.
ઉપમર્દ	૦	સં.	ના.	(અલિફ, પે, મીમ, રે, દાલ,) નાશ, વિનાશ, ક્ષય, ઘાણ (ગુ-ભા-કો,) સં૦ ઉપ-પાસે, ઉપર, ઓછું, વગેરે+ સંમૃદ=મારી નાંખવું ફા૦ મર્દ=મુરવત-વાળો, મુલાજાદાર માણસ, વગેરે.
ઉપમર્દક	૦	સં. હિં.	વિ.	(અલિફ. પે, મીમ, રે, દાલ, કાફ,)= નાશ કરનાર, વિનાશક (ગુ-ભા-કો) સં૦ ઉપ-પાસે, ઉપર, ઓછું, ઇ૦+ મૃદક-નાશક. ફા૦ મરદક-નાનો પુરૂષ.
ઉમ્મરવર	ઉમ્મરવર્	ફા.	વિ.	(ઐન, મીમ મુશદ્દદ, રે, વાવ, રે,)= મોટી વયનું (લુ-ફી,) જેમ તાલેવર, વગેરે. આ ઉમ્ર-વયને ફા૦ વાળા વખતે ઉંમર પણ વાપરે છે.
ઉમંગ	ઉમંગ્	હિ.	ના.	(અલિફ, મીમ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ,) સં૦ ઉદ્-ઉંચું+મસ્જ-ડુબી ગયલું= આનંદ, હર્ષ, ખુશી (ગુ-શ-કો,)
ઉમંગી	ઉમંગી	હિં.	વિ.	(અલિફ, મીમ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, યે,)= ઉમંગવાળું, ઉલ્લાસીત, હોંસીલું, ઉત્સુક, આતુર, ઉત્કંઠિત (ગુ-શ-કો,)

ઉરજ	ઉરજ્ મૂંજરો	અ.	ના.	(અલિફ્, રે, જે, મીમ, વાંવ, નૂનગુન્નઃ, જીમ્, રે, અલિફ્,)=તે૦ ધાન્ય મુ, કન્નેલુ, હિં૦ ચાવલ, મ૦ ભાત, ગુ૦ દાઉદખાની ચોખા. ચોમાસાના પહેલાં વર્ષાદથી થાય છે (ઔ—કો) ફા૦ બિરંજ --બિરંજ મોગરા (મ—મુ,)
ઉરજાન	ઉર્ઝાન્	ફા	ના.	(અલિફ્. રે, જે, નૂન,)=ક૦ ચીનક, હિં૦ ચીના, મ૦ રાલે, ગુ૦ ચીણો. કાંગની જાતિ છે (ઔ—કો,)
ઉરસ	૦	હિં.	વિ.	(અલિફ્, રે, સીન,) સં૦ ઔરસ. ઉ૦=ઉરથી ઉત્પન્ન થએલું તે, પોતાની પરણેલી સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થએલો છોકરો તે (ગુ—ભા—કો,)
ઉલટહુકમ	ઉલટ્હુકમ્	હિં.	ના.	(અલિફ, લામ, ટે, હે, કાફ, મીમ,)= ઉપરા ઉપરી થતો હુકમ, એક કરેલો હુકમ હોય તે ફેરવીને થયેલો બીજો હુકમ (ગુ—શ—કો.) હિં૦ ઉલટ—ઉલટું+ આ૦ હુકમ્—આજ્ઞા.
ઉલટ સવાલ	ઉલટ્ સુઆલ્	હિં.	ના.	(અલિફ, લામ, ટે, સીન, વાવ, અલિફ, લામ,)=ઉલટ પાલટ સવાલ પુછવા તે, તપાસણી, ક્રોસ, એકઝામિનેશન, સામા વાળાના વકીલની તપાસણી (ગુ—શ—કો,) હિં૦ ઉલટ્—ઉલટું+આ૦ સુઆલ--પ્રશ્ન.
ઉલ્કા	ઇલ્કા	અ	ના.	(અલિફ, લામ, કાફ, અલિફ,)= રેખાના આકારમાંથી પડતો તેજનો ઢગલો, મશાલ, કાકડો, એક જાતનો દીવો (ગુ—શ—કો)
ઉલટી અલ્લા	ઉલ્ટીઅલ્લામઃ	હિં.	વિ. } ના.	(અલિફ, લામ, ટે. યે, ઐન. લામ મશદ્દદ, અલિફ, મીમ, હે,)=પીડા, નડતર (રૂ—પ્ર—કો,)

ઉશર	ઉશર્	અ.	ના.	(ઍ્ન, શીન, રે,)=તે૦ તિક્ષા જીલાડે, ક૦ યકકે, તા૦ એરુકકુ–એરુકકમ્, બં૦ આંકડા, હિ૦ આક–મદાર, મ૦ શ્વેતરૂઇ માદાર, ગુ૦ ધોળો આંકડો. ઉપવિષ તરિકે અહીં લીધેલ છે, ઇં૦ (ઔ–કો,)
ઉસક લકાફુર	ઉશ્કુસ્ કાફૂર્	અ.	ના.	(અલિફ, શીન, કાફ, અલિફ સાકિન, લામ, કાફ, અલિફ, ફે, વાવ, રે,)= તે૦ કાચો રામુ, ક૦ કચોરા, તા૦ પલિ-ન્કિંઝંગુ, બંશઠી કચોરા, મ૦ કચોરા,-કચૂરા–કચોરી, ગુ૦ કચૂરો. સીલોનથી આવે છે (ઔ–કો,) હિં૦ કચૂર (મ–મુ,)
ઊંચીઆં ખકરવી	ઊંચીઆં ખ્કરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે, યે, અલિફમમદૂદઃ, નૂનગુન્ન, કાફ, હે, કાફ, રે, નૂન, અલિફ,)=ઘણા માંદા અને અશકત માણસને વિષે એમ બોલાય છે, કે "ઊંચી આખપણકરતો નથી મતલબકે આંખ ઉંચ કરીને સામુ જોઇ શકાતું નથી એટલો બધો મંદવાડ છે (રૂ–પ્ર–કો,)
ઊંચીમૂછ રાખવી	ઊંચીમૂછર ખના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે યે, મીમ, વાવ, ચે, હે, રે, કાફ, હે, નૂન અલિફ,)=ગર્વ ધરવો, ટેક રાખવો નાદ, રાખવો (રૂ–પ્ર–કો,)
ઊંચું	ઊંચા	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ ચે, અલિફ,) સં૦ ઉચ્ચ=સાધારણ સપાટીથી ઉભા આકારમાં ઘણું લાંબુ હોય તે, અતીશય તાણેલું–લંબાવેલું હોયતે, ઊંચુઆતું, મોટું, શ્રેષ્ટ, ઉત્તમ (ગુ–શ–કો,)
ઊંચું આવવું	ઊંચાઆના	હિં.	.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે, અલિફ, અલિફ, મમદૂદઃ નૂન, અલિફ,) =સ્વભાવ–માન ઇચ્છા–કર્મ–પદ્વિ–સ્થિતિ –મૂલ્ય વગેરેમાં સાધારણ બીજાં કરતાં

				વિશેષ ચઢીઆતું થવું, મોટું થવું, કલ્યાણ થવું, જીંદગીની ઉંચી સ્થિતિએ પોંહચવું (રૂ–પ્ર–કો,)
ઊંચું ચઢવું	ઊંચેચડના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે ચે, ચે, ડે, હે, નૂન, અલિફ,)=ઊંચી પાયરી એ ચઢવું (રૂ–પ્ર–કો,)
ઊંચું નીચું કરવું	ઊંચાનીચા કરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે, અલિફ, નૂન, યે, ચે, અલિફ, કાફ, રે, નૂન અલિફ,) =વેરાતું ઠેકાણે કરવું, વેરણ ખેરણ પડયું હોય તે ઠેકાણે કરી સાફ સુફ કરવું (રૂ–પ્ર–કો,) ઉપર ચઢાવવું તથા નીચે ઉતારવું, વગેરે.
ઊંચોજીવ	ઊંચાજી	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ચે, અલિફ, જીમ,યે,)=અપ્રીતિ, કંટાળો (રૂ-પ્ર-કો,) અધ્ધર જીવ, ઊંચું મન, વગેરે.
ઊંટ	ઊંટ	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ,ટે,) સં૦ ઉષ્ટ્ર-=લાંબીડોકનું ને પીઠપર ઢેકાવાળું એક ચોપગું પ્રાણી. એને શીંગડા નથી હોતાં. એભાર ઉંચકવાના કામમાં આવેછે. રેતી નારણમાં એજ પ્રાણી ચાલીશકે છે. (ગુ-શ-કો,) હિં૦માં માદામાટે ઊંટની કેસાંડની શબ્દ વપરાય છે, અને ગુ૦માં બન્નેસારૂ એકજ ઊંટ શબ્દ પણ આવેછે.
ઉંટડી	ઊંટની	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ટે, નૂન, યે,) =ઉંટની માદા, સાંઢણી, સોનીનું એક જાર (ગુ–ભા–કો,)
ઊંટકટો	ઊંટકટારા	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, કાફ, ટે, અલિફ, રે, અલિફ,)સં૦ ઉત્કટા, મ૦ ઉટકટારી–ઉત્કડી–કાંટે ચુબુક=એકજાત-નીવનસ્પતિ, ઊટીગણુ, શ્વેત ઘુઘુચી (ગુ–શ-કો)
ઊંટવૈદું	ઊંટવયદા	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, વાવ,યે,

				દાલ, અલિફ,)=વૈદ્યા નોડોળ, શક્ષરી દવા (ગુ—શ—કો,)
ઊંટણી	ઊંટની	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ટે, નૂન, યે,)=ઊંટનીમાદા, સાંડણી (ઉ—લુ,)
ઉંધું	ઔંધા	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દાલ, હે, અલિફ,)=અવળું, ઉલટું, અધો મુખ (ગુ—શ—કો,)
ઊંધુ મારવું	ઔંધામારના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દાલ, હે, અલિફ, મીમ, અલિફ, રે, નૂન, અલિફ,) =ઉલટું કરી ખરાબ કરવું—નુકશાન કરવુ, ધારવા કરતાં—અવળું કરી બગાડી નાંખવું (રૂ—પ્ર—કો,)
ઊંધુંવેતરવું	ઔંધાબેતરના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દાલ હે, અલિફ, બે, યે, તે, રે, નૂન, અલિફ,)= કરવું જોઇએ કંઇ સારે કંઇ બીજુંજ કરવુ, ઉલટું કરવું, અવળું કરી બગાડવું ઇ૦ (રૂ—પ્ર—કો,)
એક જાન	એક જાન	સં.ફા.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, જીમ, અલિફ, નૂન,)= એક જાત, હળેલું મળેલું, એક દિલ (ઉ—લુ,) સં૰ એક+ફા૰ જાન કુલ્લે ફા. "યકજાન".
એક આંખ	એકઆંખ	સં. હિં.	વિં.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફમમદૂદઃ, નૂન ગુન્નઃ, કાફ, હે,)=એકતરફીનજર, પક્ષપાતી માણસના સંબંધમાં વપરાય છે, બે બાજુનતપાસતાં એકજ તરફની નજર રાખવીતે (રૂ—પ્ર—કો.)
એક ધારી	એકધારી	હિં.	વિં,	(અલિફ, યે, કાફ, દાલ, હે, અલિફ રે, યે,)=સં૰ એક+ધારા=અણી—ધાર =સરખી ધાર હોય એવું (તલવાર), એક તરફની ધારવાળું, વહેંચાતી, સરખી, સમાન (ગુ—ભા—કો,)

એક ધારૂં	એક ધાર	સં,	વિં.	(અલિફ, યે, કાફ, દાલે, હે, અલિફ, રે, અલિફ,)=સરખું, સમાન, સેરખાપણાવાળુ (ગુ-ભ-કો,)
એક નજર	એકનજર	ઇં. અ.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, નૂન, જોય, રે,) =અન્ને જણે સામસામું જોવું તે, એક દૃષ્ટિ, એકજ વિચાર, સામાન્ય હેતુ (ગુ-શ-કો) સં૦ એક+આ૦ નજર-દૃષ્ટિ
એકતું એક	એકકાએક	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, કાફ, અલિફ, અલિફ, યે, કાફ,)=ફેરફાર વિનાનું (રૂ—પ્ર—કો,)
એકંદર	એક અન્ દર	સં. ફા.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, નૂન, દાલ, રે,) સં૦ એકત્ર ફા૦અનદર-માં=એકઠું, જથામાં હોયતેવું, સરવાળા માં ગણેલું, ટોટલ, સઘળું આવીજાય તેવું, મુખ્તેસર(ગુ-શ-કો)
એકફસલી	એકફસલ	ઇં. અ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, ફે, સ્વાદ, લામ, યે) =એકજ પાક આવે તેવુ.(ગુ-શ-કો,) સં૦ એક+આ૦ ફસલી-ઋતુનુ.
એકમ	યકુમ	ફા.	વિ.	(યે, કાફ, મીમ,)=દરેક માસની પેહેલી તારીખ, પડવો (પ્રાં-શ-સં,)
એક માળા ના મણકા	એક માલા કેમનકે	હિં.	ના. વિ.	(અલિફ, યે, કાફ મીમ, અલિફ, લામ, અલિફ, કાફ, યે, મીમ, નૂન, કાફ, યે)= સરખાસ્વભાવ-રૂપ-જાત-ગુણ-વિદ્યાનામાણસ (રૂ-પ્ર-કો,)
એકર	એકડ્	ઇં.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, ડે,)=રકબાનું માપ કેટલેક ઠેકાણે ગામ જેટલું અને કેટલેક ઠેકાણે આછું (ઉ--લુ)
એક રાગ	એક રાગ	સં.	ના.	કાફ, રે, ત (ગુ- રૂ

એકલ દોકલ	અકેલા દુકેલા	હિં.	ત્રિ.	(અલિફ, કાફ, યે, લામ, અલિફ, દાલ, કાફ, યે, લામ, અલિફ,) સં૦ એક+હિં૦ દોકલ, દુકલ. દો—(સં૦ દ્વિ-બે)=એકલો, બીજો કોઇ એકજ સાથી હોય તેવો (ગુ-શ-કો,) હિં૦ અકેલા—એકલો+ફા૦ દુ—બે+હિં૦ અકેલા—એકલો અને બીજો એકલો મળી બન્ને જે, એકલોજ કે બીજો પણ એક.
એકલશૂરો	એકલસુર	હિં.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, લામ, સીન, રે, અલિફ,)=સં૦ એક+સં૦-અવાજ=પાણી આરાનો મુનશી, જેને એકલાંજ રહેવું ગમે તે એકલપેટો, સ્વાર્થી (ગુ—શ—કો,)
એકલેહાથે	અકેલેહાથ	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, યે, લામ, યે, હે, અલિફ, તે, હે,)=બીજા કોઇની મદદ સિવાય, પંડે, કોઇની સહાયતા લીધા વગર, જેમાં કોઇ બીજાનો હાથ નહોય તેવી સ્થિતિમાં (રૂ-પ્ર-કો,)
એકસટ	ઇકસઅટ	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, સીન, ટે, હે,)=સં૦ એક+ષષ્ટિ—સાઠ=સાઠ અને એક. ૨ (એક+અં૦ સેટ) એક જથમાં હોય તેવું (ગુ—શ—કો,)
એકસટમું	ઇકસઠવાં	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ સીન, ટે, હે, વાવ, અલિફ, નૂનગુન્ન,)=સાઠ પછીનું પહેલું (ગુ-શ-કો,)
એક સો	એકસવ	પં.હિં	વિ.	(અલિફ, યે. કાફ, સીન, વાવ,)= સં૦ એક+શત્-સો=સોસોની ગણત્રીમાં પ્રથમસો તે, સો, ૧૦૦ (ગુ-શ-કો)
એક હાત પર	એક હાથ પર	હિં.	અ.	(અલિફ, યે, કાફ. હે, અલિફ, તે, હે, પે, રે,)=એકતરફ (રૂ—પ્ર—કો.)
એકાંગ	એક આંગ	પં.હિં	ના વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફમમદૂદઃ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ.) સં૦ એક+અંગ=મુખ્ય એક આંગવાળું (ગુ-શ-કો,)

એક ધારું	એક ધાર	સં,	વિં.	(અલિફ, યે, કાફ, દાલે, હે, અલિફ, રે, અલિફ,)=સરખું, સમાન, સૈરખાપણાવાળુ (ગુ-ભ'-કો,)
એક નજર	એકનજર	ર.અ.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, નૂન, જેય, રે,) =બન્ને જણે સામસામુ જોવું તે, એક દૃષ્ટિ, એકજ વિચાર, સામાન્ય હેતુ (ગુ-શ-કો) સં૦ એક+આ૦ નજર-દૃષ્ટિ
એકનું એક	એકકાએક	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, કાફ, અલિફ, અલિફ, યે, કાફ,)=ફેરફાર વિનાનું (રૂ—પ્ર—કો,)
એકંદર	એક અન્દર	સં.ફા.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, નૂન, દાલ,રે,) સં૦ એકત્ર ફા૦અનદર-માં=એકઠું, જથામાં હોયતેવું, સરવાળા માં ગણેલું, ટોટલ, સઘળું આવીજાય તેવું, મુખ્તેસર(ગુ-શ-કો)
એકફસલી	એકફસલ	સં.અ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, ફે, સ્વાદ, લામ, યે) =એકજ પાક આવે તેવુ.(ગુ-શ-કો,) સ૦ એક+આ૦ ફસલી-રૂતુનુ.
એકમ	યકુમ	ફા.	વિ.	(યે,કાફ,મીમ,)=દરેક માસની પેહેલી તારીખ, પડવો (પ્રાં-શ-સં,)
એક માળાના મણકા	એક માલા કેમનકે	હિં-	ના. } વિ. }	(અલિફ,યે,કાફ મીમ, અલિફ, લામ, અલિફ, કાફ, યે,મીમ,નૂન, કાફ, યે)= સરખાસ્વભાવ-રૂપ-જાત-ગુણ-વિદ્યાનામાણસ (રૂ-પ્ર-કો,)
એકર	એક.ર્	ઈં.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, ડે ,)=રકબાનું માપ કેટલેક ઠેકાણે ગામ જેટલું અને કેટલેક ઠેકાણે ઓછું (ઉ--લુ)
એક રાગ	એક રાગ	સં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, અલિફ, ગાફ,) =સંપ, મળે, એકમત (ગુ-શ-કો,) સં૦ એક+રાગ.

એકલ દોકલ	અકેલા દુકે લા	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, યે, લામ, અલિફ, દાલ, કાફ, યે, લામ, અલિફ,) સં૦ એક+હિં૦ દોકલ, દુકલ. દો—(સં૦ દ્વિ-જે)=એક લો, બીજો કોઇ એકજ સાથી હોય તેવો (ગુ-શ-કો,) હિં૦ અકેલા-એકલો+ફા૦ દુ—બે+હિં૦ અકેલા—એકલો અને બીજો એકલો મળી બન્ને જે, એકલોજ કે બીજો પણ એક.
એકલશૂરો	એકલસુર	હિં.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, લામ, સીન, રે, અલિફ,)=પ્રં૦ એક+સં૦-અવાજ=પાણી આરાનો મુનશી, જેને એકલાંજ રહેવું ગમે તે એકલપેટો, સ્વાર્થી (ગુ—શ—કો,)
એકલેહાથે	અકેલેહાથ	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, યે, લામ, યે, હે, અલિફ, તે, હે,)=બીજા કોઇની મદદ સિવાય, પંડે, કોઇની સહાયના લીધા વગર, જેમાં કોઇ બીજાનો હાથ નહોય તેવી સ્થિતિમાં (રૂ-પ્ર-કો,)
એકસટ	ઇકસઅટ	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, સીન, ટે, હે,)=સં૦ એક+પ્રૈ૦ષષ્ટિ—સાઠ=સાઠ અને એક. ૨ (એક+અં૦ સેટ) એક જથામાં હોય તેવું (ગુ—શ—કો,)
એકસટમું	ઇકસઠવાં	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ સીન, ટે, હે, વાવ, અલિફ, નૂનગુન્ન,)=સાઠ પછીનું પહેલું (ગુ-શ-કો,)
એક સો	એકસવ	પ્રં.હિં	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, સીન, વાવ,)= સં૦ એક+શત્-ઐ=સોસોની ગણત્રીમાં પ્રથમસો તે, સો, ૧૦૦ (ગુ-શ-કો)
એક હાત પર	એક હાથ પર	હિં.	અ.	(અલિફ, યે, કાફ, હે, અલિફ, તે, હે, પે, રે,)=એકતરફ (રૂ—પ્ર—કો.)
એકાંગ	એક આંગ	પ્રં.હિં	ના. ત.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફમમદૂદ:, નૂનગુન્ન:, ગાફ.) સં૦ એક+અંગ=મુખ્ય એક આંગવાળું (ગુ-શ-કો,)

એક્એક	એક્એક	સં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, યે, કાફ,) =એકએક એમ ગણુતાં જેટલાં હોય હોય તેટલાં સઘળાં (ગુ-શ-કો,)
એકયાસી	ઇક્કાસી	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, અલિફ, સીન, યે,) =સં૦ અશીતિ-એંશી (અષ્ટ-આઠ+તિ -દશ સૂચકપ્રત્યય) એંસીને એક, ૮૧ (ગુ-શ-કો)
એકસમબા	યક્શંબ:	ફા.	ના,	(યે, કાફ, શીન, નૂનગુન્ન:, બે, હે,)= રવિ, સંડે, આઇતવાર (સુ-સ-પં,)
એડ	૦	ગુ.	ના.	(અલિફ, યે, ડે,)=કેદીઓના પગ ઘાલી રાખવાનું મોટા કાણાવાળું લાકડું. તેને તાળું દેવાય છે, ગાય ભેંસ દોહોતી વખત મસ્તી કરતાં હોય તો તેને સારૂ લાકડાં દાટી—બાંધી બંદોબસ્ત કરવામાં આવે છે તે, ઘણા મોટાં બળદ—વાછડાંનો સમુહ, બળદોનો કાફલો (ગુ-શ-કો,)
એડી	એડ઼ી	હિં.	ના.	(અલિફ, યે, ડે, યે,)=એડ, મમરે જ, પંજાબી એડ઼ી, (ઉ-લુ,) ગુ૦ માં નાળ ને પણ કહે છે (પ્રાં-શ-સં.)
એડીદાર	એડીદાર	હિં.	વિ.	(અલિફ યે, ડે, યે, દાલ, અલિફ, રે,) =એડીવાળું, બૂટનો પાટલી આગળનો જે ભાગ તે (ગુ-ભા-કો,) હિં૦ એડી, +ફા૦ દાર-વાળું.
એડીના	આદીન:	અ.	ના.	(અલિફમમદૂદ:, દાલ, યે, નૂન, હે,) =શુક્રવાર (ક-લુ,)
એન ઉપજ	ઍનઉપજ	ગૂ.	ના.	(ઍન, યે નૂન, અલિફ વાવ પે જીમ)=સાએર સિવાયની જમીનના પાક સંબંધી જે ઉપજ તે (ગુ-શ-કો) ખાસ આવક આ૦ ઍન-ખાસ+ગૂ૦ ઉપજ

એન ચોમાસું	ઍ.ન ચૉ માસા	હિં.	ના.	(ઍ.ન, યે, નુન, ચે, વાવ, મીમ, અલિફ, સીન, અલિફ,)=ભર–ખરૂં ચોમાસું, ઘણો જ વરસાદ આવવાનો જે વખતતે (ગુ–શ–કો) આ૦ ઍન–ખાસ+ચૉ--ચાર+હિં૦ માસા--માહિનાથી સંબંધ ધરાવતું.
એન વાવેતર	ઍ.ન વાવેતર	ગુ.	ના.	(ઍન, યે, નૂન, વાવ, અલિફ, વાવ, યે, તે, રે,)=ખજુરાં સિવાયનું જે સઘળું વાવેતરતે, જેમાં એકજ જાતનું જે વાવેલું થાયતે. (ગુ–શ–કો,) આ૦ ઍ.ન–મુખ્ય +ગુ૦વાવેતર--રોપણ.
એન વેલપ	એનવેલપ	ઇં.	ના,	(અલિફ, યે, નૂન, વાવ, યે લામ, પે,) લખેલો કાગળ જેમાં બીડવામાં આવેતે, પર બિડયું, બીડો, વેષ્ટન, ઢાંકણું (ગુ—શ—કો)
એન વેળા	ઍ.નવક્ત:	ફા.	ના,	(ઍ.ન, યે, નૂન, વાવ, યે, લામ, હે) કવેળા, ઓખટી નોવખત (ગુ--શ--કો) આ૦ ઍન+ફા૦ વક્ત:=સં૦ વેળા-વખત
એનોલ કમાલ	અ.યનુલ્કમાલ	અ.	ના.	ઍ.ન, યે, નૂન, અલિફ સાકિન, લામ. કાફ, મીમ, અલિફ, લામ,) જખમાયેલી આંખ, જેનજર સારી વસ્તુ ઓને નુકશાન પોહચડે તે (લુ–કિ,) આ૦ ઍન--આંખ +ઉલ -ની+કમાલ—પૂર્ણ
એનોલ યકીન	અયનુલ્યકીન	અ.	ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, અલિફસાકિન, લામ, યે, કાફ યે, નૂન,)=કોઇ વસ્તુ જોયા પછી તેની હકીકતને સારી રીતે ખાત્રીપૂર્વક તપાસ કરી લેવી ઇ૦(લુ–કિ,) આ૦ઍન +ઉલ+યકીન—ખાત્રી.
એનોલ્લા	અયનુલ્લાહ	અ.	ના.	(ઍ.ન, યે, નૂન, અલિફસાકિન, લામ મુશદ્દદ, અલિફ, હે,)=ખોદાની સંભાળ (લુ–કિ,) આ૦ ઍ.ન+ઉલ+અલ્લાહ–ખોદા.

એનાલ લે હેર	અય્નુલ્લહર	અ.	ના.	(ઍન, યે, નૂન, અલિફ્સાકિન લામમુશદ્દ, હે, રે,)+બિલાડીની આંખ જેવો એક રત્ન મૂલ્યવાન હોય છે તે, લસણીઓ (લુ—કિ,)
એપ્રિલ	અપ્રૈલ્	ઇં.	ના.	(અલિફ, યે, રે, યે, લામ,)=અંગ્રેજ વરસનો જાનેવારીથી ગણતાં ચોથો મહિનો (ગુ–શ–કો,)
એશન	એશન્ આશન્	ફા.	ના.	(અલિફ, "યે કે વાવ," શીન, નૂન.) =ક૦ વડીશ સોનુલી, તા૦ શીઆકાઇ ગુ૦ શાતલાથેર (ઐા–કો,) આ૦ સઅ્તર, હિં. સાતર (મ--મુ,)
એસ્કવાયર	ઍસ્ક્વાયર્	ઇં.	ના.	(અલિફ, યે, સીન, કાફ, વાવ, અલિફ, યે, રે,)=Esquire એક માનવંતો ખિતાબ, મોટા માણસના નામની સાથે જોડવાનો એક માનવંત ઇલકાબ (ગુ–ભા–કો,)
એસ્તેકબાલ (ગુ-શ-કો)	ઇસ્તક્બાલ્	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, તે, કાફ, બે, અલિફ, લામ,)=આવનાર, આયંદે. આ૦ કુબ્લ્ =આગળ, પ્રથમ, ઉપરથી, એ ઇસતક બીલ પણ થઇ શકે છે. જેમ-કિતાબનું કતેબ, વગેરે થાય છે.
એહેમર બુસ્સુદ	અહ્મરે બુસ્સુદ્	અ	ના.	(અલિફ હે, મીમ, રે, બે, સીનમુશદ્દદ, દાલ,)=નો૦પ્રવાલક. ક૦ અવલે હવત, હિં૦ મુગા, મ૦ પોવસે ગુ૦ પરવાળાં સમુદ્રમાં પ્રાણીના અસ્થિ છે (ઐા—કો,) આ૦ મરજાન, ફા૦ મિરગાન, બોલાય છેતે (મ—મુ)
એંટ	ઍંઠ્	હિં. મ.	ના.	(અલિફ, યે, નૂનગુન્નઃ, ટે, હે.)=આંટ વટ, ધીર, આડાઇ (ગુ–શ–કો,) અકડ, અભિમાન, વગેરે (ઉ–લુ)

ઓકાબ	ઊકૂ	ફા.	ના.	(અલિફ, વાવ, કાફ, વાવ,)=ગરૂડપક્ષી (ગુ-શ-કો,) ઉલુક, ઘુવડ, ઘુ ઘુ (ગુ-કો)
ઓગણચાળીસ	ઉન્તાલીસ્ ઉન્ચાલીસ્	હિં	વિ,	(અલિફ, નૂન, "તે કે ચે," અલિફ, લામ, યે, સીન,) સં૦ એક+ઉન-ઓછું +ચત્વારિંશત્-ચાળીસ)=ચાળીસમાં એક ઓછો, ૩૯ (ગુ-શ-કો.) સં. એકોન પંચાશત, ઉપરથી,
ઓગણતીસ	ઉન્તીસ્	હિં	વિ.	(અલિફ, નૂન, તે, યે, સીન,) સં૦ એક+ઉન+ત્રિશત્)=ત્રીસમાં એક ઓછો, ૨૯ (ગુ-શ-કો,)
ઓગણ્યાએંસી	ઉન્નાસી	હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂનમુશદદ, અલિફ, સીન, યે,) સં૦ એક+ઉન+અશીતિ—એંસી=એંસી માં એક ઓછો, ૭૯ (ગુ—શ—કો,)
ઓગણસાઠ	ઉન્સઠ	હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂન, સીન, ટે, હે,) સં૦ એકોન+ષષ્ટિ=સાઠમાં એકઓછો, પચાસને નવ, ૫૯ (ગુ—ભા—કો,)
ઓગાળ	ઉગલ્	ફા. હિં.	ના.	(અલિફ, ગાફ, અલિફ, લામ,)સં૦ ઉત+અલ્=ગરવું, ઉ૦=થૂંક (ગુ-ભા-કો)
ઓછાપણું	ઓછાપન્	હિં. ફા.	ના.	(અલિફ, વાવ. ચે, હે, અલિફ, પે, નૂન) =કમીગણુ ઘટ, ખુટ, ઉણ, કસર, ઊણુ,
ઓછીપાંસળી	ઓછીપસલી	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, ચે, હે, યે, પે, સીન, લામ, યે,)=જરાક ઘેલછાવાળું, અદક પાંસળી (ફૂ—પ્ર—કો,)
ઓઝ	હૅાજ.	અ.	ના.	(હે, વાવ, જવાદ, =હોજ જુઓ (ગુ—શ—કો,)
ઓઝ	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ, વાવ, ઝમ, હે,)=ઉંઘમાં મોંમાંથી જે લાલ ગળે છે તે (ગુ-શ-કો)
ઓઝ	ઓઝ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, ઝમ, હે,)=જાનવરોના જઠરને કહે છે, પેટ (ઉ-લુ,)

ઓઝરી (ગુ-ભા-કો)	ઓઝ્ડી	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ જીમ, હે, ડે, યે,) "ઓઝ" પણ બોલાતો શબ્દ=જનાવરોના જઠરને કહે છે, પેટ (ક-ખુ,)
ઓઢણું ઓઢવું	ઓડ્હ્ની ઓડ્હ્ના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફ, વાવ, ડે, હે, નૂન, યે અલિફ, વાવ, ડે, હે, નૂન, અલિફ,)=સ્ત્રીની પંક્તિમાં આવવું (રૂ-પ્ર-કો,)
ઓધ્ધેદારી	ઓહ્દેઃદારી	ફા.	ના.	(ઐન, હે, દાલ, હે, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=ઓધ્ધેદારપણું, અમલદારી (ગુ-ભા-કો,) આ૦ ઓહ્દઃ-પદવી+ફા૦ દારી-રક્ષા, રક્ષણ, ઇ૦
ઓપદાર (ગુ-ભા-કો)	ઓપ્દાર્	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, પે, દાલ, અલિફ, રે,) =ચળકાટવાળું, સાફ, ચળકતું, હિં૦ ઓપ-ચળકાટ+ફા૦ દાર—વાળું.
ઓબાળો (ગુ-શ-કે	આબ્લહઃ	ફા.	ના,	(અલિફબમહૂદઃ, બે, લામ, હે.)=ઝળઝળો, વાસમારતું પાણી, અંગુરીશરાબ જેવું પાણી. કારણ કે ફા૦ આબ--પાણી +ફા૦ લહ—અંગુરી શરાબ, વગેરે (લુ-ફી,)
ઓલિયાદોલત	અવ્લિયા એદ્દૌલત	અ.	ના.	(અલિફ, વાવ, લામ, યે, અલિફ, હમજઃ, દાલ,-વાવ, લામ, તે,)=સલ્તનતવાળા સાહેબો, રહીશ, અમીર, (લુ—કિ,)
ઓસાણ-ન	અવ્સાન્	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, સીન, અલિફ, નૂન,) સં૦ અવ+સી—કાપવું=ભાન, હામ, રામ, હિમ્મત, હોંશ (ગુ—શ—કો,)
ઓસાર	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ, વાવ, સીન, અલિફ, રે,) સં૦ અવ+સૃ—સરવું=આશ્રય, મદદ, નબળાઇ, બીક (ગુ—શ—કો,)
અંકુશમાં રાખવું	આંકુસ્મેં રખ્ના	હિં.	ક્રિ.	(અલિફબમહૂદઃ, નૂનગુન્નઃ, કાફ, સીન, મીમ, યે, નૂનગુન્નઃ, રે, કાફ, હે, નૂન,

				અલિફ.)=યોગ્ય હદમાં રાખવું, વશ રાખવું, બહેકી જવા ન દેવું, (રૂ--પ્ર--કો,) હિં૦ આંકુસ+મેં-માંહે+હિં૦ રખના--રાખવું.
અંગ	અંગ	સં.	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ,) હિં૦ આંગ—શરીર, જોડ, અવયવ, તન (ઉ--લુ.)
અંગઉમંગ	અંગઉમંગ	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, અલિફ, મીમ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ,)=પોતાની જાતનો ઉમંગ, શરીર તથા મનની ઉલટ-હોંશ (ગુ-શ-કો,) અંગ-શરીર+ઉમંગ-ઉત્સાહ.
અંગજા	અંગજાઇ	હિં. સં.	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, જીમ, અલિફ, હમજઃ, યે)=છોકરી, પુત્રી (ગુ-શ-કો,) અંગ+જાઇ.
અંગ જોર	અંગજોર	સં. ફા	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, ઝે, વાવ, રે,) =શરીરનું બળ (ગુ-શ-કો,) સં૦ અંગ-શરીર+ફા૦ જોર-બળ.
અંગોઝા	અંગૂઝ અંગોજઃ	ફા,	ના,	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, ઝે, હે,)=ક૦ ડોળગંદો, મ૦રાજગિરા, ગુ૦ રાજગરો. ફુલહારમાં પૂરી બનાવી ખવાય છે (ઐા-કો,) હિં૦કલ્ગઃ.
અંજબિલ (ઐા-કો,)	ઝંજબીલ	અ.	ના.	(ઝે, નૂનગુન્નઃ, જીમ, બે, યે, લામ,) =તે૦ શોંઠી, ક૦ શુંઠિ, તા૦ શુક્ક, બં૦ સોંટ, મ૦ સુંઠ. ગુ૦ સુંઠ. આમાંથી જિંજરોળ નામે તત્વ નીકળે છે (મ-સુ,) હિં૦ સોંઠ-સુકકો આદુ.
અંજળ	અન્‌જલ	હિ.	ના.	(અલિફ, નૂન, જીમ, લામ,) સં૦ અન્ન-દાણો+જળ-પાણી=દાણોપાણી, લહેણું દહેણું (ગુ-શ-કો,) ખાવુંપીવું, પીણું ખાણું.

અંજીર દરતી.	ઇનજીરે દરાની	ફા.	ના.	(અલિફ, નૂન, જીમ, યે, રે, ગૈન, તે, યે,)=એ૦ કાળી બાજુએ ગાન, તે, યે,)=લે૦ ફાઇ કાર્યાત, મ૦ ગોણાટા, ગુ૦ કાળે ખરો મોટું ઝાડ છે (ઔ—કો,) તાને બર્ણી, હિં૦ ક઼મર (મ-શુ,)
અજુદાન	અગુજ અંગૂજ઼	ફા.	ના.	(અલિફ, નનગુજ઼ઃ, ગાફ, જે,) (અલિફ, નૂન ગુન, ગાફ, વાવ ; મળી બંન્ને પ્રકારે=તે૦ ઇંગુ, ક૦ તા૦ ફયમપેરૂગયમ, હિં૦ હીંગ, મ -હિંગ, ગુ૦ હિંગ,—વઘારણી ચ તેલ નીકળે છે. ટર્કી તથા ઇરાનને થી આવે છે (ઔ—કો,) અ "હલતિન" કહેવાય છે.
અંજુમને ઇસલામ (ગુ-શ-કો,)	અનજુમને ઇસ્લામ	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન, જીમ, મીમ, નૂન, સીન, લામ, અલિફ, મીમ, =મુસ લમાનોની મંડળી. જે ઇસ્લામી ક લાગણી ધરાવે તે, ઇત્યાદી. આ૦ ન તારો, ઉપરથી આ. "અંજુમ" માં ચળકાટ ધરાવતો અક્ષર મળી "અં ન"=પ્રકાશિત તારાઓનો ઝુમખો, ળી, વગેરે+એ=ની+આ૦ ઇસલામ- [illegible]

અંતરની આગ	અનુતરકી આગ	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, તે, રે, કાફ, ચે, અલિફ મમદૂદઃ, ગાફ,)=કાળજાની ગુપ્ત ચીંતા. (રૂ–પ્ર–કો) અનતર–મન+કી–ની–આગ –અંગ્ન.
જીવ લેવો	અંત લેનઃ	હિં.	ના,	(અલિફ, નૂન, તે, લામ, યે, નૂન, અલિફ) =આખરનું--બાકી રહેલું જોર હોય તેપણ પાર કરવું, જીવ લેવો, પાછળ લાગ્યા કરવું, સંતાપવું દુઃખ દેયા કરવું, કંટાળો આપ્યાં કરવો, આગ્રહ–કરવો. (રૂ–પ્ર–કો,)
અંતઃકરણ બાલાળા	અનતઃકરનકેલાલે	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂન, તે, હે, કાફ, રે, નૂન, કાફ, યે, લામ, અલિફ, લામ, યે,)= અંતરની ગુપ્ત ચિંતા, કાળજાની ગુપ્ત બળતરા, અતિશય થનો બળાપો (રૂ—પ્ર—કો,) સં૦ અંતઃકરણ +ગુ૦ ના+હિં. લાલે.
અંધારીકોટડી	અંધેરી કોઠડી	હિં.	ના.	(અલિફ, નૂનગુન્નઃ, દાલ, હે, યે, રે, યે, કાફ, વાવ, ટે, હે, ડે, યે,)=કેદખાનું, કારા ગ્રહ (રૂ–પ્ર–કો,) હિં૦ અંધેરી= અંધારવાળી+હિં૦ કોઠડી—ઓરડો.
અંબાજ	અમ્બલજ	અ.	ના.	(અલિફ, બે, લામ, જીમ,)=તે૦ મામીંડી ચેટુ, ક૦ માવિનકેલ, તા૦ માંગમરમ્ હિ૦ આંબ—આમ, મ૦ આંબા—આંબેશી, આંબાબાડા, ગુ૦ આંબોમોર—ખાખટી-કાચીકેરી-સુકવેલી કેરીની છાલ–પાકીકેરી--ગોટલી--પાત્રાં: આંબાની જાતિઓ-આફુસ, પાયરી, કાવસજીપટેલ, બદામ, છોડ, પાખરયા, પાયરી, બોરસા, ફરમાઈન-કાચી કેરીનું અથાણું (સુખ્તી) થાય છે (આ–કો,) કૂજ અંબઃ કહેવાય છે (મ-મુ,)

જુ. ૧૪૨૫

એક ઉપયોગી ભેટ.

કામશાસ્ત્ર

રસીલી ઉરદુ જબાન

ગુજરાતી હરફોમાં

તંદુરસ્તી અને તાકાત વધારવાનો ખરો રસ્તો દે તથા બુરી આદતોમાંથી છોડાવનાર આ પુસ્તકની લાખો આજ સુધી સઉને મફતજ વહેંચવામાં આવી છે. હજી મગાવે તેને મોકલવામાં આવે છે. માત્ર એક કાર્ડપર હરફોથી તમારૂં પુરૂં સરનામું મોકલી નીચેને ઠેકાણેથી લ્યો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિં

જામનગર—કાઠિયાવા